

3372/1
(2)

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΑΣ

ΠΑΡΑΒΟΛΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΥΠΟ

Π. ΚΟΜΝΗΝΟΥ

καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολῆς.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύποις Κ. ΖΙΒΙΔΟΥ

Ἐν Γαλατῇ, ὁδῷ Ἐργαβάν, ἀριθ. 4.

1913

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΑΣ

ΠΑΡΑΒΟΛΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΥΠΟ

Π. ΚΟΜΝΗΝΟΥ

καθηγητοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολῆς.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

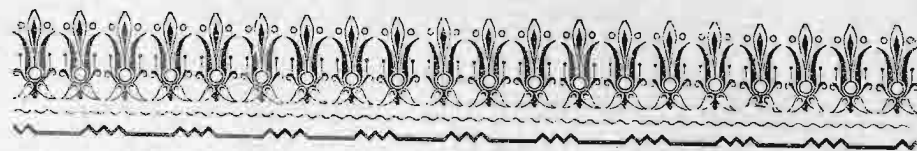
Τύποις Κ. ΖΙΒΙΔΟΥ

Ἐν Γαλατῇ, ὁδῷ Ἐργαβάν, ἀριθ. 4.

1913

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν
τοῦ πονήσαντος.

Π. ΚΟΜΝΗΝΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ.

Αἱ παραβολαὶ τοῦ Κυρίου διὰ τὸ ἐξόχως διδακτικόν, πλούσιον καὶ ἐπαγωγὸν ἅμα, περιεχόμενον αὐτῶν κατέστησαν δικαίως ἀντικείμενον ἰδίας, αὐτοτελοῦς μελέτης καὶ διαπραγματεύσεως, καὶ ἔργα πλεῖστα, ὀγκώδη τὰ πολλά, ἔνια δὲ καὶ πολύτομα πρόκεινται ἐξηγούμενα αὐτὰς ἐν πάσαις ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις.

Ἀνάλογόν τι—ἔχοντες ὑπ' ὄψει καὶ τὰ κρείττονα τῶν ἔργων τούτων—ἐπιχειροῦμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι πονήματι, ἐν ᾧ ἐπιτόμως, ἀλλ' ἄνευ παρασιωπήσεως πάσης οὐσιώδους παρατηρήσεως, παρέχομεν πρὸς τῷ ἰ. κειμένῳ τῶν παραβολῶν τὴν ἐξήγησιν ἐκάστης αὐτῶν ἐν ὅλῳ καὶ ἐπὶ μέρους. Ἐν τῇ διασαφήσει τοῦ διδακτικοῦ σκοποῦ ἐκάστης τῶν παραβολῶν τούτων στοιχοῦμεν τῷ ὑγιεῖ κανόνι, ὃν ἔθηκαν ἐκ παλαιοῦ ἤδη σὺν ἄλλοις ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (ἰ. οὐ χρὴ πάντα τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς κατὰ λέξιν περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν μαθόντα, δι' ὃν συνετέθη, τοῦτον δρέ-

πесθαι, καὶ μηδὲν πολυπραγμονεῖν περαιτέρω), εἰς οὗ τὰ χρυσᾶ ἀληθῶς ῥήματα σκόπιμον καὶ λυσιτελὲς ἐνομίσαμεν, ὅπως εὐρὺν καὶ ἐν τῷ παρόντι ἐξηγητικῷ ἡμῶν πονήματι κατολίπωμεν χρόνον.

Τῆς ἐκλογῆς καὶ ταξινομήσεως τῶν παραβολῶν ἐν ταῖς διαφόροις ἐρμηνείαις αὐτῶν ἄλλως παρ' ἄλλω ἐχούσης, προεκρίναμεν τὴν πρὸς ἄλλοις παρὰ τῷ βαθεῖ τῶν ἁγ. Γραφῶν γνώστη ἁγγλῷ θεολόγῳ A. B. Bruce ἀπαντῶσαν, καίτοι δὲν σημειούμεθα καὶ τὴν εἰς τρεῖς κατηγορίας (θεωρητικὰς, τῆς Χάριτος, τῆς κρίσεως) ὑπαγωγὴν τοῦ συνόλου αὐτῶν.

Ο ΠΟΝΗΣΑΣ

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ (*)

«Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. Ὅστις γὰρ ἔχει δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ ἀκούωσι μηδὲ συνῶσι, μήποτε ἐπιστρέψωσι καὶ τότε πληρωθήσεται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρ-

(*) Ἀξίας λόγου ἐπιτόμους εἰσαγωγικὰς παρατηρήσεις εἰς τὰς παραβολὰς τοῦ Κυρίου ἔχει γράψας παρ' ἡμῖν ἐν τῇ Ἑκκλ. Ἀληθείᾳ (τοῦ 1886 ἔτους, σ. 427—438) ὁ καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ καλὰς θεολογικὰς διατριβὰς καὶ μελέτας γράψας Σεβ. ἁγ. Νικαίας κ. Βασίλειος. Ἀξιοσύστατος νεωτάτη ξένη ἐκτενὴς εἰσαγωγικὴ εἰς τὰς παραβολὰς καθόλου πραγματεία εἶνε ἡ τοῦ D. Buzzy, Introduction aux Parables Evangeliques. Paris 1912. Πλήρη τὴν ξένην βιβλιογραφίαν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν Παραβολῶν παρατίθησιν ὁ L. Fonck ἐν ἀρχῇ τῆς πλουσίας καὶ ἀξιολόγου εἰς τὰς παραβολὰς τοῦ Κυρίου ἐρμηνείας αὐτοῦ. (Die Parabeln des Herrn in Evangelium. Innsbruck. 1909).

διά τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὥσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσονται αὐτούς». Ὑμῶν δὲ ἡκαῖροι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουν, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσιν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφητῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν».

(Ματθ. ΙΓ' 9—17. Πρβλ. Μάρκ. Δ' 10—12. Λουκ. Η' 9—10).

Αἱ παραβολαὶ (*) εἶνε γενικῶς εἰπεῖν παρομοιώσεις, εἰλημμέναι ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἐν τῇ ἔξω φύσει καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις συνήθως συμβαινόντων, αἵτινα πάντα εἰκονίζουσι πὺς καὶ παριστᾶσι τὰ ἐν τῇ πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων συμβαίνοντα, ἢ ὀφείλοντα νὰ συμβαίνωσι· διότι τῇ πανσόφῳ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ οἱ ἐν ἑκατέρῃ τῶν φύσεων (τῇ ὑλικῇ, καὶ τῇ πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ) κρατοῦντες νόμοι καὶ κανόνες διατελοῦσιν ἐν ἀμοιβαίᾳ τινι σχέσει καὶ ἀναλογίᾳ. «Τὰ τῆς φύσεως παράγει (ὁ Κύριος διδάσκων παραβολικῶς) δεικνύς, ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα». Χρυσ.

Ἐκ τοῦ κύκλου τῆς συνήθους ἐμπειρίας τῶν ἀνθρώπων λαμβανόμεναι αἱ παραβολαί, καὶ ἀναπολοῦσαι κατ' ἀκολουθίαν εἰκόνας γνωστὰς, τερπνὰς πολλὰκις καὶ εὐαρέστους, διαθέτουσιν εὐαρέστως τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροωμένου καὶ ἐφέλκονται κατὰ πολὺ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Ἐγκλείουσαι δ' ἐν

(*) Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ λόγου ἀπαιτᾷ καὶ παρὰ τοῖς ἔξω, ἐν μέρει ἐν τῇ Π. Δ., ἐν μείζονι δὲ μέτρῳ παρὰ τοῖς συγχρόνοις τοῦ Κυρίου, καὶ ἰδίᾳ παρὰ τοῖς μετ' Αὐτὸν διδασκάλους τῶν Ἑβραίων.

ἐαυταῖς προφανῶς διὰ πάντας ἀνωτέραν τινὰ καὶ ὑψηλοτέραν ἔννοιαν, θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν, ἣτις οἴκοθεν προσπίπτει καὶ διαφαίνεται, ἢ καὶ εἶνε ἀσαφὴς καὶ ἀκατάληπτος ὡς πρὸς τὴν ἀκριβεστέραν ἰδίᾳ ἐφαρμογὴν τῶν παραβολικῶν λεγομένων, προκαλοῦσι τὴν περιεργίαν καὶ τὴν αὐτενέργειαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὴν τελειότεραν καὶ ἀκριβεστέραν γνῶσιν.

Ἀλλὰ τοιαύτην εὐεργετικὴν ἐπενέργειαν ἀσκοῦσιν αἱ παραβολαὶ οὐχὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκροωμένους, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς φιλότιμον καὶ εὐγενῆ κεκτημένους τὴν ψυχὴν, ἐπὶ τοὺς εὐπαθῶς καὶ εὐπροσδέκτως ἔχοντας πρὸς τὴν ἀλήθειαν, πρὸς τὸ ἀγαθόν, πρὸς τὸ ὄντως ὥραϊον· καὶ πρὸς τοὺς ἐνδομύχως ποθοῦντας καὶ διψῶντας τὴν ἀλήθειαν ταύτην, τὸ ἀγαθόν, τὸ ὥραϊον. Ἄλλως ἔχουσα ἡ ψυχὴ οὐ μόνον οὐδὲν κερδαίνει ἀπὸ τοῦ παραβολικοῦ λόγου, ἀλλὰ τοῦναντίον τυφλοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ σκληρύνεται, καθισταμένη μᾶλλον ἀναίσθητος, παχυλὴ καὶ βοσκηματώδης.

Τοιαύτη τις ἦτο ἡ ψυχικὴ κατάστασις τῶν πολλῶν ἐκ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ὡς καὶ τοῦ πειθομένου καὶ κατακολουθοῦντος αὐτοῖς πολλοῦ πλήθους τῶν Ἰουδαίων, ἐπιδειξαμένων ἀσύγγνωστον ἀναισθησίαν καὶ δυσμενῆ καὶ κακεντρεχῇ διάθεσιν πρὸς τὸν Φορέα τῆς θείας ἀληθείας καὶ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Παρὰ πᾶσαν τὴν αὐγάζουσαν ἀπ' Αὐτοῦ ἀγιότητα, παρὰ πάντα τὰ μεγάλα θαύματα τὰ παρακολουθοῦντα τὸ θεῖον Αὐτοῦ κήρυγμα ἐνέμενον οὗτοι ἀπιστοῦντες καὶ βυρσοδομοῦντες μάλιστα κατ' Αὐτοῦ.

Ἀνεξάντλητον ἔλεος καὶ ἀγάπην πρὸς πάντας ἐπιδειξάμενος πρὸ τῆς ἀκάμπτου σκληροκαρδίας τῶν πολλῶν τῶν συμφυλετῶν Αὐτοῦ διὰ τοῦ παραβολικοῦ Αὐτοῦ λόγου προ-

θαίνει ὁ Κύριος εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν σχετικῶν τῶν προφη-
τῶν προρρήσεων, ἐν αἷς ὑπὸ τοῦ καρδιογνώστου καὶ παν-
τογνώστου Θεοῦ προβλέπεται ἡ ἀναισθησία καὶ ἡ ἀπιστία
τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἀλλὰ προλέγεται ταῦτοχρόνως καὶ προ-
ορίζεται καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα τελεία πώρωσις καὶ ἀναι-
σθησία, ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον καὶ ἀδυσώπητον ἐπακο-
λούθημα τῆς ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ λαοῦ τούτου προκριθείσης
πονηρᾶς ροπῆς.

Ὁ ἐν τοῖς ὑλικοῖς ἰσχύων νόμος τῆς αὐξήσεως τῆς
ταχύτητος τῶν πιπτόντων σωμάτων κατὰ λόγον τῆς δια-
νυομένης ὑπ' αὐτῶν ἀποστάσεως ἔχει παράλληλον καὶ ἀντί-
στοιχον ἐν τῇ ἡθικῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει. Καὶ κατὰ τοῦ-
τον ἡ ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκλεγομένη ἀπαξ ἐπὶ τὸ
πονηρὸν ροπή (ἢ τὰν ἀπάλιν ἐπὶ τὸ ἀγαθόν) τοῦ χρόνου
προϋόντος καθίσταται ἰσχυροτέρα, ὅθεν δὴ καὶ πολλῶ μᾶλ-
λον δυσαπώτρεπτος καὶ ἥκιστα ἀναστολῆς ἐπιδεκτική. Ὁ νό-
μος οὗτος εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ Δημιουρ-
γοῦ ἐμβληθεὶς ἀποτελεῖ δικαίαν ποινὴν τῆς κακίας καὶ πο-
νηρίας, ἣν διὰ τοῦ προφητικοῦ ρήματος ἐπισείσας τοῖς Ἰου-
δαίοις ὁ παντογνώστης Θεὸς ἐφαρμόζει ἤδη διὰ τοῦ Υἱοῦ
Αὐτοῦ, ἐπιφανέντος ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ παραβολικῶς διαλε-
γομένου, *ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ
ἀκούωσι μηδὲ συνῶσι, μήποτε ἐπιστρέψωσι. Καὶ τότε
πληρωθῇσεται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα·
ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε
καὶ οὐ μὴ ἴδῃτε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τού-
του, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτῶν ἐκάμνυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ
τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ ἐπιστρέ-
ψωσι καὶ ἰάσομαι αὐτούς.*

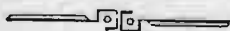
Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τοιαύτην ἐλευθέρως καὶ οἰκειοθελῶς
ἐπισπασθεῖσαν ἐφ' ἑαυτοὺς ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἰουδαίων κακό-
μοιρον τύχην ἐν ἀνακουφίσει ψυχῆς καὶ ἀγαλλιάσει μακαρί-
ζει ὁ Κύριος τοὺς ἰδίους μαθητὰς καὶ ἀποστόλους καὶ τοὺς
καθόλου εὐήκοον εἰς τὸ θεῖον Αὐτοῦ κήρυγμα, τείνοντας οὖς
δαψιλῶς ἀμειφθέντας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο, ἅτε κατα-
ξιωθέντας διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ὀφθαλμῶν νὰ ἴδωσι, καὶ διὰ
τῶν ἰδίων ὠτων νὰ ἀκούσωσιν ὅσα οἱ προφητῆται καὶ δί-
καιοι τῆς Π. Δ. ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ φωτιζόμε-
νοι πόρρωθεν μόνον ἔβλεπον καὶ ἤκουον.

Οἱ διὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, πάντας θέλοντας σωθῆ-
ναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, προσκρούοντες πρὸς
τὴν (διὰ τοὺς ἐκτεθέντας λόγους) ὡς σκοπὸν τοῦ παραβο-
λικοῦ τοῦ Κυρίου λόγου παρισταμένην τελείαν πώρωσιν
τῶν Ἰουδαίων προκρίνουσι νὰ ἐνίδωσιν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ
Κυρίου (*ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι κ.λ.π.*) πικρὰν εἰρω-
νείαν. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην καὶ διὰ τοῦ παραβολικοῦ
αὐτοῦ λόγου ὁ Κύριος εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπέβλεπεν, ἀλλ' ἢ εἰς
τὴν προσέλευσιν καὶ σωτηρίαν τῶν ἀπιστούντων Ἰουδαίων,
ἀλλ' ἐπὶ τῇ προόψει τῆς ἀποτυχίας προεξαγγέλλει μετὰ πι-
κρᾶς εἰρωνείας τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κηρύγματος, τὴν βαρυ-
κοΐαν καὶ πώρωσιν τῶν Ἰουδαίων, οἷονεὶ ὡς σκοπὸν ἐπιδι-
ωκόμενον διὰ τοῦ παραβολικοῦ τοῦ κηρύγματος Αὐτοῦ λόγου.

Ὑπὸ ἀνάλογον πνεῦμα ἐρμηνεύουσι καὶ οἱ τὸν τελικόν
ἵνα (διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, *ἵνα βλέπον-
τες μὴ βλέπωσι κ.τ.λ.*) ἐξηγοῦντες ὡς κατ' ἐπίδρασιν Ση-
μητικὴν δηλοῦντα ἔκβασιν = οὕτως ὥστε.

Ἄλλοι δὲ δέχονται μὲν τὸν *ἵνα* τελικόν, δηλοῦντα κατ'
ἀκολουθίαν ποινὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἣν διὰ τὴν ἐπιπολαιό-
τητα, ὑλιστικότητα καὶ ἀναισθησίαν αὐτῶν ἐφείλκυσαν ἐφ'

ἑαυτοὺς οἱ πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ποινὴν προσωρινήν, δι' ἧς ὥς εἰς τελικὸν σκοπὸν ἀπέβλεπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν σωφρονισμόν τῶν Ἰουδαίων, ἵνα δηλ. βαρούμενοι ὑπὸ τοῦ συγκεκαλυμμένου τοῦ Κυρίου λόγου καὶ δυσφοροῦντες ἐπ' αὐτῷ συνέλθωσι καὶ πιστεύσωσιν. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἐρμηνεύει καὶ ὁ ἁγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (Βλέπε τὰ σημειώματα τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως). Οὕτω δὲ καὶ ὁ ἱ. Θεοφύλακτος· «Ἴνα . . . προσεκτικωτέρους ποιήσῃ τοὺς ἀκούοντας, καὶ διεγείρῃ αὐτῶν τὸν νοῦν εἰς ζήτησιν τῶν λεγομένων». Εὐθύμιος ὁ Ζυγαβηνὸς τὸν ποινικὸν σκοπὸν τοῦ παραβολικοῦ τοῦ Κυρίου λόγου περιορίζει εἰς τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους λέγων· «Διὰ παραβολῶν ὑφαίνει ταύτην πᾶσαν τὴν ὁμιλίαν διὰ τὸ ἀναμεμίχθαι νῦν μάλιστα τοῖς ἄλλοις πολλοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, οἷς οὐκ ἐβούλετο γυμνὰ προθεῖναι τὰ τῆς διδασκαλίας μυστήρια διὰ τὴν ἀνίατον κακίαν αὐτῶν». Τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐκτενέστερον διατυποῖ Θεοφάνης ὁ Κεραμεὺς οὕτω· «Ζητητέον ἡμῖν, τί δήποτε βουλόμενος ὁ Σωτὴρ οὐκ ἀπαρκαλύπτει τὴν τῆς διδασκαλίας τὸ βούλημα, ἀλλὰ παραβολικῶς τὰ πολλὰ διαλέγεται . . . Ἐπεὶ σκαιοὶ τινες συνηγείροντο, ἥκιστα μὲν ὠφελήθησόμενοι, τῶν δὲ λεγομένων ἐπιληψόμενοι . . . πανσόφως τῆς διδασκαλίας τὸ βούλημα εἰς τὸ τῆς παραβολῆς κρύπτει περίβλημα, ὅπως οἱ μὲν ἐχέφρονες διὰ τοῦ φαινομένου χειραγωγούμενοι εἰσαχθῶσι πρὸς τὰ νοούμενα, οἱ δὲ φθονεροὶ βλέποντες οὐ βλέψουσι καὶ ἀκούοντες οὐ συνήσουσι».

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΠΟΡΕΩΣ

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων· Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη· καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαὶ καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθησεται ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ ἀκούωσι μηδὲ συνῶσι, μήποτε ἐπιστρέψωσι· καὶ τότε πληρωθήσεται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ

οὐ μὴ ἴδῃτε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὥσι βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὣσιν ἀκούσωσι καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσιν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπειράντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ αἶρει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρῶδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθέως μετὰ χαρᾶς δεχόμενος καὶ λαμβάνων αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθύς σκανδαλίζεται. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιὼν ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

(Μαθ 13' 1—23. Πρβλ. Μάρκ. Δ' 1—20, Λουκ. Η' 4—18).

Ἡ ἐκ τοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον οἰκείου πᾶσιν, οἰκειοτάτου δὲ καὶ γνωστοτάτου τοῖς ἀμέσους ἀκροαταῖς τοῦ Κυρίου, γεωργικοῦ κύκλου, εἰλημμένη αὕτη ζωηρὰ εἰκὼν εἴλετο τις καὶ ἄλλη ἣν ἐπιτηδειοτάτη πρὸς αἰσθητοτέρα καὶ μᾶλλον καταληπτὴν ἀπεικόνισιν τῆς ποικιλίας καὶ διαφορο-

τητος τῆς ψυχικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως, μεθ' ἧς ἐγένετο δεκτὸς ὁ Κύριος καὶ τὸ κήρυγμα Αὐτοῦ, καὶ μεθ' ἧς πάντως θὰ ἠκούετο καὶ τὸ κήρυγμα τῶν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων Αὐτοῦ. Ὅ,τι καὶ ἄλλως, καὶ ἐκ πείρας, ἔμαθε καὶ ἐγίνωσκεν ὁ Κύριος, ὅπερ δ' ὁμως—διὰ τὴν θείαν Αὐτοῦ προέλευσιν, διὰ τὴν θειότητα τοῦ κηρύγματος Αὐτοῦ, καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου παρακολουθοῦσαν αὐτῷ θείαν δύναμιν καὶ ἀποτελεσματικότητα—ἡδύνατο εὐχερῶς νὰ διαλάβῃ τοὺς ἄλλους καὶ δὴ τοὺς Ἀποστόλους, τοῦτο μετὰ θαύματος πάντως ἄλλους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ γλυκειᾶς ἀφ' ἑτέρου παραμυθίας καὶ ἀνακουφίσεως προβάλλει ζωηρῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὁ Κύριος.

Οὔτε τὰ πολλὰ θαύματα τὰ τὴν ἐμφάνισιν καὶ τὸν βίον Αὐτοῦ παρακολουθήσαντα, οὔτε ἡ ἀγιότης καὶ τὸ θεῖον καὶ αὐθεντικὸν Αὐτοῦ κήρυγμα ἴσχυσαν νὰ ἐφελκύσωσι πρὸς Αὐτὸν τὰ πολλὰ πλῆθη τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν διδασκάλων καὶ χειραγωγῶν αὐτῶν. Τὸ ἐκπαγλὸν φῶς τῆς θεότητος, τὸ ἀπ' Αὐτοῦ ἐν ἔργοις καὶ λόγοις αὐγάζον, ἀντὶ νὰ φωτίσῃ τοὺς πολλοὺς αὐτῶν μονονουχὶ ἐσκοτίζε καὶ ἀπετύφλυν. Ἡ θεία δρόσος ἢ ἀπὸ τοῦ κηρύγματος Αὐτοῦ εἰς τὰς ψυχὰς ἐνσταλαζομένη ἀντὶ νὰ μαλακύνῃ ἐσκήρυνε καὶ ἐπώρωνε τὰς καρδίας τῶν πλειόνων τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ. Καὶ δὲν εἶχον ἄλλως πρὸς τὸν Κύριον καὶ πρὸς τὸ θεῖον Αὐτοῦ περὶ τῆς ἀνατειλάσης δι' Αὐτοῦ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς κήρυγμα καὶ τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Γεννησαρέτ συνωστιζόμενα πολυάριθμα ἐκ τῶν πέριξ πόλεων καὶ κωμῶν πλῆθη, ἅτινα ἄνευ ἀμφιβολίας περιλαμβάνονται εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Κυρίου διαγραφόμενας κατηγορίας τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ, καὶ οὐχ ἥττον ἢ οἱ ἄλλοι προὐκάλεσαν τὴν ὅσῃ πικράν, τοσοῦτον χρησίμον καὶ διδακτικὴν ταύτην παραβολήν.

Κατὰ ταύτην ὅτι συντελεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ ὕλικου σπό-

ρου, τοῦ σπέρματος τῶν γεννημάτων, οὐ πλεῖστον μέρος —ἐν ἀκατάλληλῳ ἰδίῳς ἐδάφει, οἷον ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψει ὁ Κύριος—ἀπόλλυται, μικρὸν δὲ μόνον ἀναδίδει βλάστην καὶ καρποφορεῖ, τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ πραγματοῦται καὶ ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ σπόρου, τοῦ σπόρου τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ τούτου βλάστησις καὶ καρποφορία παρὰ τὴν θείαν Αὐτοῦ ἀρχὴν καὶ τὴν δραστικότητα ἥκιστα εἶνε ἀσφαλὴς καὶ βεβαία, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ φυσικῷ σπόρῳ ἐξαριτᾶται τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἀτμοσφαίρας παραγόντων, οὕτω ἐν τῷδε, τῷ πνευματικῷ, ἐκ τῆς προσφορότητος τοῦ ψυχικοῦ ἐδάφους, ἐκ τῆς δεκτικότητος καὶ καταλληλότητος αὐτοῦ ἢ μή.

Τὴν δεκτικότητα ταύτην καὶ καταλληλότητα —εἴτε τοῦναντίον—τοῦ ἐδάφους τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς παρίστησεν ὁ Κύριος τετραπλὴν τινα κατ' ἀναλογίαν τοσαπλῆς ἐπίσης φύσεως καὶ καταστάσεως τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους τῆς γῆς καὶ τῶν παρομοιουμένων τῇ σπορᾷ περιστατικῶν.

Πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν ἀγρῶν στενὴν λωρίδα γῆς καταλειπομένην ἀκαλλιέργητον, θεσιν ὁδοῦ ἐπέχουσιν, τοιαύτην ἄρα ὥστε οἱ ἐπ' αὐτὴν ριπτόμενοι κόκκοι ἐκ τῶν ἀνὰ τὸν ἄγρον σπειρομένων γεννημάτων νὰ πατῶνται ὑπὸ τῶν διαβατῶν καὶ νὰ καταβροχθίζωνται ὑπὸ τῶν πτηνῶν οὐδαμῶς φυόμενοι, πρὸς τοιαύτην ἥκιστα πρόσφορον πρὸς ὑποδοχὴν σπερμάτων καὶ πρὸς βλάστησιν γῆν, παρομοιάζονται ὑπὸ τοῦ Κυρίου οἱ ἐκ τῶν ἀκροατῶν τοῦ θείου Αὐτοῦ κηρύγματος τοσούτῳ ἀναισθήτως πρὸς αὐτὸ ἔχοντες, οἱ διὰ τὴν σταθερὰν προκατάληψιν τῆς ψυχῆς, ὑπὸ ἁλλοτριῶν, κοσμικῶν ὡς τὰ πολλὰ, σκέψεων καὶ φροντίδων τοσαύτην ἔλλειψιν πάσης δεκτικότητος πρὸς αὐτὸ ἐπιδεικνύμενοι, ὥστε οὐδαμῶς οὐδ' ἐπὶ βραχὺ νὰ προσδέχωνται αὐτὸ, ὡς ἀνταποκρινόμενον πρὸς μυχίας πνευ-

ματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀνάγκας, ὡς κορεννύον εὐγενῇ δίψαν, τὴν δίψαν, ἣν μάτην ὡς εἶκος πειρᾶται ν' ἀνεύρη ἀλλαχοῦ ἢ ἀνθρωπίνη ψυχῇ. Διὰ τοὺς οὕτως ἔχοντας ἀνθρώπους τὸ περὶ τῆς διὰ Χριστοῦ καὶ ἐν Αὐτῷ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς βασιλείας κήρυγμα εἶνε ξένον καὶ ἀπροσδιόνυσον, ἀκατάληπτον καὶ μωρόν· διὸ οὐδαμῶς εἰσερχόμενον εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς αὐτῶν, ὅπως καταστῇ ζεῖδωρος πνευματικὴ τροφή καὶ ζωογόνος αὖρα, εὐφρόσυνον καὶ ρωστικὴν πνέουσα πνοὴν παραμένει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ἐν τοῖς ὧσιν οὕτως εἶπεῖν μόνον εὐχερῶς πάντῃ ἐξωθούμενον ὑπὸ ἄλλων μᾶλλον εὐπροσδέκτων ἤχων καὶ φωνῶν, ὃν τρόπον αἴρονται ἐκ μέσου τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ σπέρματα ἀναρπαζόμενα ὑπὸ τῶν πτηνῶν.

Ἐν ἱκανῷ μέτρῳ κρείττων, καίτοι οὐχ ἥττον ἀπρόσφορος καὶ ἐλαττωματικὴ, εἶνε ἡ ψυχικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῶν ἀκροατῶν ἐκείνων τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου, οἵτινες προσομοιάζουσι πρὸς λιπόγεων ἐδαφος, οἷον τὸ τῆς πετρώδους Γαλιλαίας· ἐνθα ὑπὸ λεπτὸν στρώμα γονίμου καὶ καλλιεργησίμου γῆς κρύπτονται λίθοι καὶ βράχοι, ματαιοῦντες τὴν ριζοβόλησιν τοῦ φυτοῦ, καὶ μὴ παρέχοντες τὴν πρὸς τὴν περαιτέρω βλάστησιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ ἀπαραίτητον ὑγρότητα. Ἡ τελευταία αὕτη, εἴ τις ὑπάρχει ἐν τῷ λεπτῷ στρώματι τῆς ἐπιφανείας, εὐχερῶς λίαν ἐξατμίζεται καὶ ἀπορροφᾶται καὶ ὑπὸ τοῦ καυστικοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, εἰς τρόπον ὥστε μόλις βλαστάνει τὸ γέννημα νὰ κανματίζεται καὶ ξηραίνεται. Πρὸς τὸ λεπτόγεων ἐδαφος, τὸ μὴ παρέχον στάδιον πρὸς ἀσφαλὴ ριζοβόλησιν, οὐδὲ τὴν πρὸς εὐδόκιμον βλάστησιν καὶ καρποφορίαν ἀναγκαίαν ὑγρότητα, ὁμοιάζουσι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, οἱ ἀσμένως ἀποδεχόμενοι τὸν σωτήριον τοῦ θείου κηρύγματος Αὐτοῦ λόγον, ἅτε ἐνηχοῦντα ἡδέως ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν κουφό-

τητα καὶ ἐπιπολαιότητα αὐτῶν, διὰ τὴν ἔλλειψιν σοβαρᾶς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐπακολουθημάτων τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐνστερνιζομένων νέων ἀρχῶν, ἐν τῇ πρώτῃ ἀντιξοφῇ περιστάσει μεθιστάμενοι καὶ ἀποστατοῦντες, ἀπολακτίζουσι τὰ νέα διδάγματα, ὥς οὐ μόνον οὐδαμῶς λυσιτελεῖ καὶ χρήσιμα, ἀλλὰ καὶ βλαπτικά καὶ κινδυνώδη. Παράδειγμα τοιούτων ἐπιπολαίων τύπων — συγκινουμένων καὶ ἐνθουσιῶντων ἐκ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων, ἀλλὰ μὴ σταθμιζόντων διὰ τοῦ νοῦ, μηδὲ προσδεχομένων κατ' ἀκολουθίαν μετὰ προβεβουλευμένης καὶ σταθερᾶς θελήσεως, — ἀποτελεῖ ὁ κατὰ τὴν ὁδὸν προτείνας τῷ Κυρίῳ ὅπως ἀκολουθήσῃ Αὐτῷ, ὅπου ἂν ἀπέρχηται, (Λουκ. Θ' 57), ὅπως δηλ. προσκοληθῇ Αὐτῷ ὡς μαθητὴς Αὐτοῦ καὶ Ἀπόστολος, πρὸς ὃν δ' ὁμως ὁ καρδιογνώστης Ἰησοῦς ἐμβαθύνας εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπήντησε λέγων· «Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου (ὁ Κύριος δηλ.) οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει», καὶ ἀπέκρουσεν οὕτω τὴν πρότασιν αὐτοῦ (Προβλ. καὶ Ἰω. 5' 66.)

Τρίτον εἶδος ἀκροατῶν τοῦ Θεοῦ τοῦ Κυρίου κηρύγματος ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ἀπεικόνισιν Αὐτοῦ τούτου τὸ μεστὸν ἐκ σπερμάτων ἀκανθῶν ἔδαφος, ἐφ' οὗ ριπτόμενος ὁ Εὐαγγελικὸς λόγος—ἄτε τῆς γῆς ἐν ἣ τὰ σπέρματα ταῦτα γονίμου φύσει καὶ καρποφόρου—ριζοβολεῖ καὶ βλαστάνει· ἀλλὰ συμφύονται ἅμα αὐτῷ καὶ ἀναπτύσσονται καὶ αἱ ἀκανθαι, αἵτινες ἰσχυρότεραι τοῦ εὐγενοῦς βλαστήματος οὔσαι συμπίπτουσιν αὐτὸ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται ἐλευθέρως ἀναπτυσσόμενον καὶ τῆς τε ἐπαρκοῦς ἰκμάδος τῆς γῆς καὶ τῶν ζωογόνων τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ἀπολαῦον νὰ φθάσῃ εἰς πλήρη ὠρίμανσιν καὶ καρποφορίαν. Οἱ πρὸς τὸ τοιοῦτον ἔδαφος

τὸ πλήρες ἀκανθῶν, προσομοιάζοντές εἰσι κατὰ τὴν σὺ-θεντικὴν ἐξήγησιν, τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπισυναπτομένην, οἱ κεκτημένοι τὴν προσήκουσαν δεκτικότητα πρὸς τὰς Εὐαγγελικὰς ἀληθείας, καὶ ταύτας ὡς ἀνταποκρινομένας πρὸς τε τὴν δίψαν τῆς καρδίας καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου καὶ τῆς διανοίας ἀσπασίως ἀποδεχόμενοι καὶ στερωῶς αὐτῶν ἐχόμενοι, ἀλλὰ μὴ περὶ τοσούτου ταύτας ποιούμενοι, ὥστε ν' ἀποτελῶσιν αὐταὶ τὸν μόνον πολικὸν ἀστέρα τῶν σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν αὐτῶν. Παραλλήλως πρὸς αὐτὰς καὶ τὸν ὑπ' αὐτῶν διαγραφόμενον τοῦ βίου γνώμονα παραμένουσι καὶ δεσπόζουσιν ἐν τῇ ψυχῇ σκέψεις καὶ πόθοι ἄλλότριοι καὶ ἀντίθετοι, ἀντικρὺς ἀντικείμενοι πρὸς τὰς ὑγιεῖς εὐαγγελικὰς ἀρχάς, καὶ τὴν τούτων ἐπικράτησιν καὶ κατακούθησιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξουδετεροῦσαι καὶ ματαιοῦσαι. Αἱ σκέψεις αὗται καὶ οἱ πόθοι εἶνε σκέψεις καὶ πόθοι κοσμικοί, σκέψεις τοῦ αἰῶνος τούτου, τοῦ κόσμου δηλ. τῆς ἁμαρτίας, σκέψεις καὶ πόθοι κορυφούμενοι ἐν τῇ πλεονεκτικῇ πρὸς τὸν πλοῦτον ὡς ἀληθὲς ἀγαθόν, —ἥκιστα ὡς γνωστὸν πράγματι τοιοῦτον—ὁρμῇ, καὶ ἐν τῇ ὑπερμέτρῳ προσηλώσει εἰς τὰς θεμιτὰς μερίμνας καὶ ἡδονὰς τοῦ βίου, ἢ ἐν τῇ ἀπολαύσει καὶ αὐτῶν τῶν ἀθεμίτων καὶ μεμιπτῶν.

Τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας ὡς θεμελιῶδες ἀξίωμα τοῖς πιστοῖς αὐτῇ ὁπαδοῖς προβαλλομένης τὴν ὅλην ψυχὴν καὶ καρδίαν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ, καὶ τὸ ζητεῖν πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ, ἐν ὑστέρα δὲ μοῖρα τιθέναι τὴν περὶ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν μερίμναν, φανερόν ὅτι ἡ ἐπικράτησις ἐν τῇ ψυχῇ ἀντιθέτων ὁρμῶν καὶ τάσεων

κατισχυουσῶν τοῦ ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας προ-
βαλλομένου γνώμονος, δὲν δύναται νὰ ματαιώσῃ τὴν
ἀγαθὴν ἀπαρχήν, νὰ ἀποπνίξῃ τὸν εὐγενῆ βλαστόν, οὕ-
τως ὥστε νὰ προέλθωσιν ἐν τέλει εἰς φῶς ἀντὶ ἀγαθοῦ
καρποῦ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι, πραγματικὴ δηλ. ἀπι-
στία καὶ ἔργα ἥκιστα ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὸ ἅγιον
τοῦ Θεοῦ θέλημα.

Ὅ,τι ἄρα ἀπαιτεῖται πρὸς καρποφορίαν, πρὸς βλά-
τησιν καὶ ὠρίμανσιν τοῦ ἐν τῇ γῇ καταβληθέντος σπέρ-
ματος, πρὸς τελείαν δηλ. ἀποδοχὴν τοῦ θείου τοῦ Κυ-
ρίου κηρύγματος, καὶ πρὸς τὴν κατ' αὐτὸ ὡς εἰκὸς τοῦ
ιδίου βίου ῥύθμισιν, εἶνε τοιαύτη τις διάθεσις καὶ κα-
τάστασις τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν ριπτόμενος ἐν αὐτῇ ὁ
εὐαγγελικὸς λόγος νὰ καταλαμβάνῃ μοναδικὴν ἐν αὐτῇ
θέσιν, ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ εἰς τὴν καλὴν γῆν, τὴν καθα-
ρὰν δηλ. καὶ ἅμα βαθύγεω καὶ μαλακὴν ὀλιπομένου ὑλικοῦ
σπέρματος. Τελείως καθαρά, ἀπηλλαγμένη τ. ἔ. πάσης πο-
νηρᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ῥοπῆς καὶ τάσεως, ἀδύνα-
τον νὰ εὑρεθῇ καρδιά ἀνθρώπου, — ὃν τρόπον ἴσως οὐδὲ
γῆ, ἐν τῇ φυσικῇ ιδίως καταστάσει, ἐστερημένη ὅλως σπερ-
μάτων ἀχρήστων ἢ βλαπτικῶν — δύναται δ' ὅμως νὰ εὑρε-
θῇ καρδιά **καλὴ καὶ ἀγαθὴ**, οἷαν οἱ τῶν τῆς τετάρτης
κατηγορίας ἀκροατῶν τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν παρὰ τοῦ Εὐ-
αγγελιστοῦ Λουκᾶ ἐξιστόρησιν τῆς παραβολῆς, καρδιά τ. ἔ.
ὑπερτέρα τῶν γηϊνῶν, ἐνθουσιῶσα πρὸς πᾶν εὐγενὲς καὶ ὑ-
ψηλόν, μεγάλη καὶ ἀνιδιοτελής. Ὁ ταύτην κεκτημένος
ἀκούει καὶ **συνίησι** καὶ **κατέχει** (Λουκ. Η' 15) τὸ σωτηρι-
ῶδες τοῦ Ἰησοῦ κήρυγμα, **παραδέχεται** (Μαρκ. Δ' 20) τ. ἔ.
αὐτὸ ὁλοφύχως, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς καρδίας μόνης, ὡς ὁ ἐπὶ
τὰ πετρώδη σπαρεῖς, ὁ ἀσμένως τ. ἔ. δεχόμενος καὶ ἐνθου-

σιῶν, μὴ σταθμίζων δ' ὅμως διὰ τοῦ νοῦ, μηδὲ ἀποφασίζων
διὰ τῆς θελήσεως. Ὁ τὴν καλὴν καὶ ἀγαθὴν καρδίαν κε-
κτημένος **συνίησι** καὶ **κατέχει**, προσάγει τ. ἔ. τὰ ἀκουόμενα
εἰς τὸν ἐνδιάθετον λόγον, καὶ παραλαμβάνει καὶ διακατέχει
αὐτὰ ὅλη τῇ ψυχῇ, τῷ νῷ τ. ἔ. τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ θελήσει, εἰς
τρόπον ὥστε οὐδὲν ἐπισυμβαῖνον νὰ δύναται ν' ἀποστήσῃ
αὐτὸν τῶν ἅπαξ ἐνστερνισθεισῶν ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν. Πᾶσα ἐκ
τῶν ἔνδον ἀνακύπτουσα πονηρὰ σκέψις καὶ βουλή, δίκην
πονηροῦ σπέρματος ἐπιχειροῦσα νὰ βλαστήσῃ, ὡς καὶ πᾶσα
ἀναλόγου χαρακτῆρος εἰσήγησις ἐκ τῶν ἔξω, ἥτοι ἐντύπωσις
καὶ πειρασμός, εὐρίσκουσι τὸ ἔδαφος, **τὴν καλὴν καὶ ἀγα-
θὴν καρδίαν**, διακατεχόμενον ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ σπέρματος,
ἀκμαίου καὶ ἰσχυροῦ, ἀνθισταμένου κατὰ πάσης ἐπηρείας.
Ὁ οὕτως ἔχων ἄνθρωπος καρποφορεῖ ὅς μὲν τριάκοντα, ὅς
δὲ ἐξήκοντα, ὅς δὲ ἑκατόν, ἀναλόγως τῆς τελειότητος τῆς
πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ ταύτης καταστάσεως καὶ
προδιαθέσεως, προβάλλει τ. ἔ. πίστιν σταθεράν καὶ ἀκλόνη-
τον καὶ βίον καὶ πολιτείαν ἀνάλογον καὶ ἀνταποκρινόμε-
νην πρὸς αὐτήν.

Τοιοῦτοι χαρακτῆρες, ὡς καὶ ἐκ τῆς διὰ πλείονων πε-
ριγραφῆς καὶ ἐμμονῆς τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς ἄνω περι-
γραφεῖσι τρισὶ τύποις, τοῦ τῆς ὁδοῦ, τοῦ ἐπὶ τὰ πε-
τρώδη, καὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀκάνθαις, δῆλον γίνεται, εἰσὶ σχετι-
κῶς ὀλίγοι· οὕτω δ' ἔσχε τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν ἀναφορᾷ
εἰς τὸ κήρυγμα αὐτοῦ τοῦ Κυρίου. Ἀλλ' οὐδ' ὁ γεωρ-
γὸς ἀπελπίζει καὶ ἀπογοιτεύεται ἐκ τῆς μὴ πλήρους
πάντοτε ἀνταποκρίσεως τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῶν
σπερμάτων πρὸς τοὺς καταβληθέντας ὑπ' αὐτοῦ κόπους
καὶ τὰς δαπάνας· ὅθεν οὐδὲ ὁ τῆς πνευματικῆς γῆς
καλλιεργητής, ὁ τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμελητής

ὀφείλει ν' ἀνιᾶ καὶ νὰ ἀποδυσπετῇ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ μεΐζονος μέρους τῶν καταβαλλομένων ὑπ' αὐτοῦ σπερμάτων, ὅσakis ὁ ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐν καρτερίᾳ καὶ ἐν ὑπομονῇ σπειρόμενος εὐαγγελικὸς αὐτοῦ λόγος πλήττει ὧτα μὴ ἀκούντων, ἐμβιάλλεται εἰς καρδίας ἐπιπολαίων, ἣ κα-
ταπνίγεται ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν τῶν κατὰ κόσμον σκέψεων καὶ ἐπιθυμιῶν. Αἱ καλαὶ καὶ ἀγαθαὶ καρ-
δίαι, ὅν τρόπον ἡ καλὴ γῆ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὀρεινῇ καὶ πετρῶδει Γαλιλαίᾳ, οὐκ ἐκλείψουσι. Καὶ αὗται εἶνε ἱκα-
ναί, ὅπως ἀμείψωσι τοὺς κόπους τοῦ ζηλωτοῦ ἐργάτου τοῦ ἀγροῦ τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 1. *Παρὰ τὴν θάλασσαν.* (Μαρκ. Δ' 1). Νοεῖται ἡ λίμνη Γενησαρέτ (Λουκ. Ε. 1), ἡ καὶ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας (Μτθ. ΙΕ' 29), καὶ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος (Ἰω. ΚΑ' 1) καλουμένη.

Στίχ. 2. *Εἰς πλοῖον ἐμβάντα.* Ὅπως μὴ συνθλίβηται καὶ συνω-
θῇται ὑπὸ τοῦ ὄχλου, καὶ ὅπως διευκολύνῃ τὴν ὥς οἶόν τε ὑπὸ πλειόνων ἀκρόασιν τοῦ λόγου Αὐτοῦ.

Στίχ. 3. *Ἐν παραβολαῖς.* «Ἐπὶ τοῦ ὅρου οὐχ οὕτως ἐποίησεν, οὐδὲ διὰ παραβολῶν τοσούτων τὸν λόγον ἔφηεν, τότε γὰρ ὄχλοι μόνον ἦσαν καὶ δῆμος ἄπλαστος. Ἐνταῦθα δὲ καὶ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι». Χρυσ. «Οὐ διὰ τοῦτο δὲ (διαναστῆσαι τὴν διάνοιαν τῶν ἀκούντων) μόνον ἐν παραβολαῖς φθέγγεται, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐμφαντικώτερον τὸν λόγον ποιήσῃ καὶ πλείονα τὴν μηνίμην ἐνθῇ καὶ ὑπ' ὅσιν ἀγάγῃ τὰ πράγματα. Οὕτω καὶ οἱ προφηταὶ ποιοῦσι». Χρυσ. Πρὸβλ. καὶ Ὁμιλίαν 34 εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην τοῦ αὐτοῦ ἐνθα : «Τί βούλονται αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) αἱ τροπαί; Τίνος ἔνεκεν καὶ διατί; Δυσὶν ἔνεκεν προφάσεων· μίᾳ μὲν ὥστε ἐμφαντικώτερον γενέσθαι τὸν λόγον, καὶ μᾶλλον ὑπ' ὅσιν ἀγειν τὰ λεγόμενα. Ἡ γὰρ διάνοια τῆς συντροφου τῶν πραγμάτων εἰκόνας ἐπιλαβομένη διανίσταται μᾶλλον καί, ὥσπερ ἐν γραφῇ τὰ πράγματα ὁρῶσα, κατέχεται μεΐζονως. Ἐνὸς μὲν οὖν ἔνεκα τούτου. Δευτέρου δὲ ὥστε καὶ γλυκαίνεσθαι τὴν διήγησιν καὶ μονιμωτέραν εἶναι τῶν λεγομένων τὴν μηνίμην. Οὐ γὰρ οὕτως

ἀπόφασις χειροῦται καὶ ἐνάγει τὸν ἀκροατὴν τὸν πολύν, ὥς ἡ διὰ τῶν πραγμάτων διήγησις καὶ ἡ ὑπογραφὴ πείρας. Ὁ διὰ τῆς παραβολῆς ἔστι μετὰ πολλῆς γινόμενον ἰδεῖν σοφίας». Χρυσ.

Στίχ. 3. *Ἰδού.* Ἐφιστάται ἡ προσοχὴ τοῦ ἀκροατοῦ καὶ τοῦ ἀνα-
γνώστου.

Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων. Ὁ γεωργός, οὗ ἔργον τὸ σπεῖρειν (Λουκ. Η' 5).

Τοῦ σπεῖραι. Διαγράφεται ἡ εἰκὼν μιᾶς τινος σπορᾶς, ἀλλ' ὥς ἔκ τε τῆς συνάθροου μετοχῆς (*ὁ σπείρων*), καὶ ἐκ τοῦ περαιτέρω λό-
γου δῆλον γίνεται, τὰ ἐπὶ τῆς μιᾶς ταύτης σπορᾶς ἰσχύοντα ἀληθεύ-
ουσι καὶ ἐπὶ ἄλλων, καὶ ἐπαναλαμβάνονται εἰς ἕκαστον σπείροντα. «Πό-
θεν ἐξῆλθεν ὁ πανταχοῦ παρὼν, ὁ πάντα πληρῶν; ἢ πῶς ἐξῆλθεν;
Οὐ τόπω, ἀλλὰ σχέσει καὶ οἰκονομίᾳ τῇ πρὸς ἡμᾶς, ἐγγύτερος ἡμῖν
γενόμενος διὰ τῆς κατὰ σάρκα περιβολῆς. Καὶ τί ἐξῆλθεν; ἀπολέ-
σαι τὴν γῆν ἀκανθῶν γέμουςαν; τιμωρήσασθαι τοὺς γεωργούς; Οὐ-
δαμῶς, ἀλλὰ γεωργῆσαι καὶ ἐπιμελήσασθαι, καὶ σπεῖραι τῆς εὐσε-
βείας τὸν λόγον. Σπόρον γὰρ ἐνταῦθα τὴν διδασκαλίαν φησὶν, ἄρου-
ραν δὲ τῶν ἀνθρώπων τὰς ψυχὰς, σπορέα δὲ ἑαυτόν.» Χρυσ.

Στίχ. 4. *Ἄ μὲν.* Τινὰ μὲν τῶν σπερμάτων, μέρος μὲν τοῦ σπόρου.

Ἐπεσε. Κατὰ Ἀττικὴν σύνταξιν ἀντὶ ἔπεσον.

Στίχ. 6. *Ἐκαυματίσθη.* Ἐκάησαν ὑπὸ τοῦ καύσωνος, ἐξηράνθησαν.
Τὴν ξήρανσιν ταύτην τῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καλᾶμης ἐπη-
κολούθησεν ἡ διὰ τὴν ἔλλειψιν βαθείας ῥίζης τελεία τοῦ φυτοῦ ἀ-
ποξήρανσις. *Καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη.*

Στίχ. 7. *Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἀκανθαὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.* «Πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, τὸ πλεῖον ἀπώλε-
το τοῦ σπόρου; Οὐ παρὰ τὸν σπείραντα, ἀλλὰ παρὰ τὴν ὑποδεχο-
μένην γῆν, τοῦτέστι παρὰ τὴν μὴ ἀκούσαν ψυχὴν... σὺ δὲ μοι σκό-
πει, ὅτι οὐ μία τῆς ἀπωλείας ἡ ὁδός, ἀλλὰ διάφοροι καὶ ἀλλήλων
ξεστηκυῖαι. Οἱ μὲν γὰρ τῇ ὁδῷ εἰσὶν οἱ βάνανσοι καὶ ῥά-
θυμοι καὶ ὀλίγωροι, οἱ δὲ ἐν τῇ πέτρᾳ οἱ ἀσθενέστεροι μόνον... οἱ
δὲ ταῖς ἀκάνθαις προσεικότες πολλῶ τούτων ἀσυγγνωστότεροι». Χρ.

Στίχ. 8. *Ὁ μὲν.* Ἐννοεῖται τῶν σπερμάτων.— *Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω.* Ἐφιστάται ἡ προσοχὴ τῶν ἀκρωμένων, ὅπως ἐμβαθύνω-
σιν εἰς τὴν μεταφορικὴν ἔννοιαν τῶν λεγομένων καὶ καρπώσωνται
τὰ προσήκοντα ἐξ αὐτῆς διδάγματα.

Στίχ. 9-10. *Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ. Ὁ Εὐ-
αγγ. Μάρκος λεπτομερέστερον. Ὅτε δὲ ἐγένετο κατὰ μόνας ἡρώ-
τησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα (Μαρκ. Δ' 10). Ἀλλὰ
καθ' ὃν χρόνον οὗτος σημειοῦται μόνον τὴν ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὴν πα-
ραβολὴν τοῦ σπείροντος ἐρώτησιν τῶν μαθητῶν (Πρβλ. καὶ Λουκ.
Η' 9) ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, συνφθὰ ἄλλως τε καὶ τοῖς συμ-
φραζομένοις, προβάλλεται αὐτοὺς ἐρωτῶντας γενικώτερον *διὰ τὴν ἐν
παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς. Αὐτοῖς* τ. ἔ. τοῖς ὄχλοις· καίτοι τῶν πα-
ραβολῶν, ἐν αἷς καὶ τῆς παρούσης, τοῦ σπείροντος, ἠκροῶντο καὶ οἱ
12· ἀλλὰ τοῦτοις παρείχετο ὁ Κύριος καὶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν, οὐχί
δ' ὅμως καὶ τοῖς ὄχλοις, πρὸς οἷς ὁσάκις ὁμίλει παραβολικῶς περιω-
ρίζετο εἰς μόνην τὴν παραβολικὴν διήγησιν.*

Στίχ. 11. *ὑμῖν δέδοται. Ἐννοεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὰ μυστήρια.*
τὰς ἀποκεκρυμμένας τοῖς ἀνθρώποις βουλὰς τοῦ Θεοῦ φανερουμένας δὲ
μόνον δι' ἰδίᾳς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύψεως. *Τῆς βασιλείας τῶν
Οὐρανῶν.* Διὰ τῆς φράσεως ταύτης νοεῖται ἡ Μεσσιακὴ βασιλεία τοῦ
Χριστοῦ, ἐν ἣ κρατεῖ καὶ ἐφαρμόζεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἣτις
ἀρχεται διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, καὶ θὰ τελει-
ωθῇ μετὰ τὴν δευτέραν Παρουσίαν, ὅτε ὑποτάξει πάντα ὑπὸ τοῦς
πόδας Αὐτοῦ. *Τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν*, ἅτινα ἐ-
δέδοτο ὅπως γνωρίσωσιν οἱ Ἀπόστολοι, ἦσαν αἱ σχετικαὶ περὶ τῆς
ἰδρύσεως, ἐξαπλώσεως κ. λ. π. τῆς ἐν λόγῳ βασιλείας διδασκαλίαι.

Στίχ. 12. *Ὅστις γὰρ ἔχει . . . αὐτῷ.* (Πρβλ. ΚΕ' 29.) Αἰτιολογεῖται
ἡ διὰ τῆς ἐρμηνείας τῶν παραβολῶν (Πρβλ. στίχ. 18 κ. ἔ.) τοῖς Ἀ-
ποστόλοις μόνοις ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν Οὐ-
ρανῶν. Ὅν τρόπον ὁ κεκτημένος περιουσίαν τινὰ δύναται διὰ ταύ-
της νὰ κερδίσῃ πλεόνα, νὰ αὐξήσῃ καὶ πολλαπλασιάσῃ αὐτήν· οὕτω
ὁ τὴν τῆς ψυχῆς δεκτικότητα κεκτημένος, οἷοι ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι,
δύναται νὰ δεχθῇ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μυστηρίων.

Καὶ περισσευθήσεται. Ὑποκ. ὅστις ἔχει (Πρβλ. Α' Θεοσ. Γ' 12
περισσεύειν τινά). Θὰ λάβῃ δὲ οὗτος πλεόνα ἐμβαλύνων ἐπὶ πλέον
εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ.— *Ὅστις δὲ οὐκ ἔχει καὶ ὁ ἔχει ἀρθθή-
σεται ἀπ' αὐτοῦ.* Οἱ ἐστερημένοι τῆς ψυχικῆς δεκτικότητος τῆς πρὸς
ἐποδοχὴν τοῦ Θεοῦ τοῦ Κυρίου κηρύγματος ἀναγκαίως, καὶ ὁ ἔχου-
σι, τὴν ἀκρόασιν δηλ. τῶν παραβολῶν, ἀρθθήσεται ἀπ' αὐτῶν διὰ τῆς
ἐπακολουθοῦσης λήθης τῶν προσπεσόντων εἰς τὰς ἀκοάς, μὴ προση-

κόντως κατανοουμένων καὶ εἰς τὴν ψυχὴν εἰσαγομένων. Ἀνάλογόν τι
συμβαίνει καὶ εἰς τὸν μικρὰ ὕλικά κεφάλαια κεκτημένον, ὁφείλοντα
νὰ δαπανήσῃ αὐτὰ πρὸς συντήρησιν.

*Ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐ-
ρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.* Τοῦτο δὲ εἶπεν οὐκ ἀνάγκην εἰ-
σάγων, οὐδὲ ἀποκλήρωσιν τινὰ ἀπλῶς καὶ ὥς ἔτυχε γενομένην· ἀλλὰ
δεικνύς αὐτοὺς ἀπάντων αἰτίους ὄντας τῶν κακῶν, καὶ παραστήσαι
θέλων, ὅτι δωρεὰ τὸ πρᾶγμα ἐστὶ, καὶ χάρις ἄνωθεν δεδομένη.
Οὐ μὴν ἐπειδὴ δωρεά, διὰ τοῦτο τὸ αὐτεξούσιον ἀνήρηται. Καὶ
τοῦτο ἐκ τῶν ἐξῆς δηλον. Ὅρα γοῦν πῶς, ἵνα μὴτε ἐκεῖνοι ἀπο-
γινῶσι, μὴτε οὗτοι ῥαθυμίσωσιν, ἀκούσαντες ὅτι δέδοται, δείκνυσι
παρ' ἡμῖν τὴν ἀρχὴν οὔσαν. *Ὅστις γὰρ ἔχει δοθήσεται αὐτῷ καὶ
περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὁ ἔχει ἀρθθήσεται ἀπ'
αὐτοῦ.* Καὶ πολλῆς μὲν ἀσαφείας γέμει τὸ εἰρημένον, ἄφατον δὲ
δικαιοσύνην ἐνδείκνυται. Ὁ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. Ὅταν τις προ-
θυμίαν ἔχῃ καὶ σπουδὴν, δοθήσεται αὐτῷ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἁ-
πόντα· ὅταν δὲ τούτων κενὸς ᾖ, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ μὴ εἰσφέρῃ, οὐδὲ
τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δέδοται. Καὶ γὰρ ὁ *δοκεῖ ἔχειν*, φησὶν, *ἀρ-
θήσεται ἀπ' αὐτοῦ*, οὐ τοῦ Θεοῦ αἴροντος, ἀλλὰ μὴ καταξιούν-
τος αὐτὸν τῶν αὐτοῦ. Χρυσ.

Στίχ. 13. *Ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουν.* Ὡστε τῆς αὐτῶν πο-
νηρίας ἡ πῆρως, εἶδον γὰρ καὶ δαίμονας ἐξεληθόντας καὶ ἔλε-
γον· *Ἐν τῷ Βεελζεβούλ ἀρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ
δαιμόνια.* Ἦκουσαν τῷ Θεῷ προσάγοντος αὐτούς, καὶ πολλὴν
πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικνυμένου τὴν ὁμόνοιαν καὶ λέγουσιν, ὅτι *οὐκ
ἔστιν οὗτος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.* Ἐπειδὴ οὖν τάναντία καὶ ὧν
ἤκουσαν καὶ ὧν ἔβλεπον ἀπεφαίνοντο, διὰ τοῦτό φησι καὶ τὸ
ἀκούειν ἀπ' αὐτῶν ἀφαιρῶ. Οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἐντεῦθεν πλέον
γίνεται, ἀλλὰ καὶ κριμα πλέον.... Οὐκοῦν ἐξ ἀρχῆς οὐχ οὕτως
αὐτοῖς διελέχθη, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς σαφηνείας. Ἐπειδὴ δὲ
διέστρεφον ἑαυτούς, ἐν παραβολαῖς λοιπὸν φθέγγεται. Εἶτα ἵνα
μὴ νομίσῃ τις κατηγορίαν εἶναι ψιλὴν τὰ εἰρημένα, καὶ τὸν
προφήτην εἰσάγει τὰ αὐτὰ αὐτῷ ψηφίζόμενον . . . ὥστε αὐτο
ἑαυτοὺς ὁφείλοντο πρῶτον, τὰ ὧτα βύσαντες, τοὺς ὀφθαλμοὺς
μύσαντες, τὴν καρδίαν παχύναντες.... *Μήποτε ἐπιστρέψωσι καὶ
ἰάσονται αὐτούς.* Τὴν ἐπιτεταμένην αὐτῶν λέγων πονηρίαν, καὶ

τ

ἦν μετὰ σπουδῆς ἀποστροφῆν. Καὶ τοῦτο λέγει ἐφελκόμενος αὐτοὺς καὶ ἐρεθίζων καὶ δεικνύς ὅτι, ἐάν ἐπιστρέψωσιν ἰάσεται αὐτοὺς . . . δεικνύς ὅτι καὶ τὸ ἐπιστραφῆναι δυνατόν, καὶ μετ' ἀνοήσαντας ἐνὶ σωθῆναι, καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἀλλ' εἰς τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἅπαντα ἐποίει. Εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο αὐτοὺς ἀκοῦσαι καὶ σωθῆναι, σιγῆσαι ἔδει, οὐχὶ ἐν παραβολαῖς λέγειν, νῦν δὲ αὐτῷ τούτῳ κινεῖ αὐτούς, τῷ συνεσκιασμένα λέγειν, "Ὅτι γὰρ οὐ φύσεως τὸ ἀμάρτημα, οὐδὲ ἀνάγκης καὶ βίας ἀκουσον τί φησι πρὸς τοὺς ἀποστόλους: *ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουν καὶ τὰ ὥτα ὑμῶν ὅτι ἀκούουσιν*, οὐ ταύτην λέγων τὴν ὕψιν, οὐδὲ τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς διανοίας. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι Ἰουδαῖοι ἦσαν καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τεθραμμένοι, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν παρεβλάβησαν ἀπὸ τῆς προφητείας, ἐπειδὴ τὴν ρίζαν τῶν ἀγαθῶν εἶχον εὖ διακειμένην, τὴν προαίρεσιν λέγω καὶ τὴν γνώμην.... Μὴ γὰρ μοι τοῦτο εἴπης, ὅτι ἀσαφῶς ἐλέγετο, ἡδύναντο γὰρ καὶ προσελθεῖν καὶ ἐρωτῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν... *Πολλοὶ προφητῶν καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε . . .* τὴν παρουσίαν τὴν ἐμὴν, τὰ θαύματα αὐτά, τὴν φωνήν, τὴν διδασκαλίαν.... Ἐκεῖνοι γὰρ τῇ πίστει μόνον ἐθεάσαντο, οὗτοι δὲ καὶ τῇ ὄψει καὶ πολλῷ σαφέστερον», Χρυσ. Ἡ πάχυνσις τῆς καρδίας δηλοῖ τὴν ἀναισθησίαν.

Στίχ. 14. Πρβλ. Ἦσ. στ' 9. Μαρκ. Δ' 12. Λουκ. Η' 10. Ἰω. ΙΒ' 40. Πράξ. ΚΗ' 26. Ρωμ. ΙΑ' 8.

Στίχ. 17. Πρβλ. Λουκ. Ι' 24.

Στίχ. 18. *Ἡμεῖς οὖν*. Ἄτε κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἔχοντες τὴν προσήκουσαν δεκτικότητα τῆς ψυχῆς.

Ἀκούσατε τὴν παραβολήν. Κατὰ τὴν μεταφορικὴν ἔννοιαν καὶ σημασίαν αὐτῆς, ἦν παρέχεται τοῖς Ἀποστόλοις ἀμέσως κατωτέρω ὁ Κύριος.

Στίχ. 19. Ὁ λόγος ὁμαλώτερον θὰ εἶχε: *παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας . . . αἶρει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Τὸν λόγον τῆς βασιλείας*==τὸν λόγον περὶ τῆς βασιλείας (Πρβλ. στίχ. 11), δι' οὗ δηλοῦται τὸ Εὐαγγελικὸν καθόλου κήρυγμα, τὸ ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ σπέρματος ἐν τῇ παραβολῇ παρασταθῆναι.—*Ὁ πονηρὸς*==Ὁ διάβολος ἀοράτως ἐπιδρῶν ἰδίᾳ εἰς τὰς δεκτικώτερας τῶν εἰσηγήσεων αὐτοῦ

ψυχᾶς. *Τὸ ἐσπαρμένον*. Τὸν διὰ τῆς ἔξω μόνον, τῆς αἰσθητῆς, ἀκοῆς, προσλαβανόμενον Εὐαγγελικὸν λόγον, καὶ ἀποκείμενον ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐν τῇ μνήμῃ, ἀλλὰ μὴ ἐπιδράσαντα ἐπὶ τῆς ψυχῆς, μήτε ἐνστερνισθέντα ὑπ' αὐτῆς.—*Οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς*. *Οὗτός ἐστιν*. Ἐννοεῖται ὁ ἀκούων τὸν λόγον τῆς βασιλείας κλπ., ὃς κατὰ τοῦτο ταυτίζεται πρὸς τὸν ἐν αὐτῷ σπαρέντα Εὐαγγελικὸν λόγον, καθ' ὅσον ἐξετάζεται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιδράσεως ἢ μὴ τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου, καθ' ὅσον δηλ. ἐδέξατο αὐτὸν καὶ ἐκαρποφόρησεν ἢ οὐχί.

Στίχ. 22. *Ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου*. Τοῦ κόσμου τούτου. Λίβιοι καὶ τ. ἑ. φροντίδες. Πρβλ. Ἡμετέρ. Ἐρμην. εἰς Ρωμ. ΙΒ' 2. (σ. 7)

Στίχ. 23. *Ὡς δὴ*. Ὡς ἐπόμενον εἶνε, ὡς φανερόν εἶνε.

Στίχ. 19-29. «Εἰ ἀρπάζει ὁ διάβολος, ἀλλ' ὑμεῖς κύριοι τοῦ μὴ ἀρπαγῆναι· εἰ καὶ ξηραίνεται τὰ σπέρματα, οὐ παρὰ τὸν καύσωνα τοῦτο γίνεται (οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι διὰ τὸν καύσωνα ἐξηράνθη, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν)· εἰ καὶ ἀποπνίγεται τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ οὐ παρὰ τὰς ἀκάνθας, ἀλλὰ παρὰ τοὺς συγχωροῦντας ἀναβῆναι ταύτας. Ἐνεστὶ γὰρ, ἐάν θέλῃς, κωλύσαι τὴν πονηρὰν ταύτην βλάστην, καὶ τῷ πλούτῳ εἰς δέον χρήσασθαι . . . Καὶ καλῶς εἶπεν *ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου*, πάντα γὰρ τὰ τοῦ πλούτου ἀπάτη· ὀνόματα γὰρ μόνον ἐστίν, οὐκ ἐπὶ πραγμάτων κείμενα. Καὶ γὰρ ἡ ἡδονή, καὶ ἡ δόξα καὶ ὁ καλλωπισμὸς καὶ πάντα ταῦτα φαντασία τίς ἐστὶν οὐ πραγμάτων ἀλήθεια. Εἰπὼν τοίνυν τοὺς τρόπους τῆς ἀπωλείας, ὕστερον τίθησι τὴν καλὴν γῆν, οὐκ ἀφιεῖς ἀπογνῶναι, ἀλλὰ διδούς ἐλπίδα μετανοίας· καὶ δεικνύς ὅτι δυνατόν ἐκ τῶν εἰρημέγων εἰς ταύτην μεταβαλεῖν. Καίτοι εἰ καὶ ἡ γῆ καλή, καὶ ὁ σπορεύς εἷς, καὶ τὰ σπέρματα τὰ αὐτά, διατὶ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα ἤνεγκεν; Ἐνταῦθα πάλιν παρὰ τὴν φύσιν τῆς γῆς ἡ διαφορὰ καὶ γὰρ ἔνθα ἂν καλὴ ἡ γῆ, πολλὴ ἐν αὐτῇ καὶ ἡ διαφορὰ . . . Καὶ ἐνταῦθα δὲ πολλὴ ἡ φιλάνθρωπία, ὅτι οὐκ ἐν ἀπαιτεμέτρῳ ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρώτους ἀποδέχεται, καὶ τοὺς δευτέρους οὐκ ἐκβάλλει, καὶ τοῖς πρώτοις δίδωσι χώραν . . . Καὶ τίνος ἔνεκεν, φησὶν, οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἔθηκε πονηρίας, οἷον ἐπιθυμίαν σωματικῶν, κενοδοξίαν; Εἰπὼν τὴν μέριμναν τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τὴν ὑπέρβλην τοῦ πλούτου ἅπαντα τέθεικε. Καὶ γὰρ καὶ κενοδοξίαν καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τῆς τοῦ πλούτου ἀπάτης ἐστὶν οἷον ἡδονή, καὶ γαστριμαργία καὶ βασκανία, καὶ κενο-

δοξία· καὶ ὅσα τοιαῦτα. Προσέθηκε δὲ καὶ τὴν ὁδὸν καὶ τὴν πέτραν, δεικνύς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ χρημάτων ἀπηλλάχθαι μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν. Τί γάρ ἂν χρημάτων μὲν ἐλεύθερος ᾖ, ἄνθρωπος δὲ καὶ μαλακός; τί δὲ ἂν ἄνθρωπος μὲν ᾖ, ῥάθυμος δὲ καὶ ὀλίγωρος περὶ τὴν ἀκρόασιν....

Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ τὴν τρυφὴν ἀκάνθας ἐκάλεσεν. Σὺ μὲν γὰρ ἀγνοεῖς μεθύων τῷ πάθει, οἱ δὲ ὑγιαίνοντες ἴσασιν ὅτι ἀκάνθης μᾶλλον κεντεῖ, καὶ τρυφὴ πλεον ἢ μέριμνα δαπανᾷ τὴν ψυχὴν, καὶ χαλεπωτέρας παρέχει τὰς ὁδύνας καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ὑπὸ φροντίδος τις πλήττεται ὥς ὑπὸ πλησμονῆς. Ὅταν γὰρ ἀγρυπνίαι καὶ κροτάφων διατάσεις, καὶ σπλάγχων ὁδύναι περιέχωσι τὸν τοιοῦτον, ἐννόητον πόσον ἀκανθῶν ταῦτα χαλεπώτερα. Καὶ καθάπερ αἱ ἀκανθαι, ὅθεν ἂν κατασχεθῶσιν αἱματοῦσι τὰς κατεχούσας αὐτὰς χεῖρας, οὕτω δὴ καὶ ἡ τρυφὴ καὶ πόδας καὶ χεῖρας καὶ κεφαλὴν καὶ ὀφθαλμούς, καὶ πάντα ἀπλῶς λυμαίνεται τὰ μέλη. . . . Καὶ γῆρας ἀκαιρον ἐπεισάγει, καὶ ἀμβλύνει τὰ αἰσθήσεις, καὶ σκοτεῖ τὸν λογισμὸν, καὶ πηροῖ τὸν νοῦν ὅξυ βλέποντα, καὶ πλαδαρὸν τὸ σῶμα ποιεῖ, διαφιλεστέραν τῆς κόπρου τὴν ἀποθήκην ἐργαζομένη, καὶ πολλὴν τὴν σωρείαν τῶν κακῶν συνάγουσα, καὶ μεῖζον τὸ φορτίον καὶ ὑπερογκον ποιεῖται τὸν νόμον· ὅθεν καὶ πυκνὰ καὶ συνεχῇ τὰ πτώματα, καὶ πυκνὰ τὰ ναυάγια. Τί γὰρ λιπαίνεις, εἰπέ μοι, τὸ σῶμα; Μὴ γὰρ καταθῆσαι σε ἔχομεν; μὴ γὰρ παραθεῖναι τραπέζῃ; . . . οὐδὲν οὕτω σώματι πολέμιον καὶ βλαβερόν ὥς ἡ τρυφὴ· οὐδὲν οὕτω διαρρήγνυσιν αὐτὸ καὶ καταχώννυσιν αὐτὸ καὶ διαφθείρει ὥς ἀσωτία. Διὸ μάλιστα ἂν τις κἀντεῦθεν ἐκπλαγείη τῆς ἀνοίας αὐτοῦς, ὅτι οὐδὲ ὅσην ἐπὶ τῶν ἀσκῶν ἔχουσιν ἕτεροι τὴν φειδῶ, τοσαύτην ἔφ' ἑαυτῶν θέλουσιν ἐπιδείκνυσθαι οὗτοι. Ἐκείνους γὰρ οἱ τῶν οἴνων πρᾶται οὐκ ἔωσι πλεον τοῦ δέοντος λαβεῖν, ὥστε μὴ διαρραγῆναι. Τὴν ἀθλίαν οὗτοι γαστέρα οὐδὲ ταύτης ἀξιοῦσι τῆς προνοίας.» Χρυσ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΖΙΖΑΝΙΩΝ

Ἡ ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων. Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἤλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια· ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ· Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; Ὁ δὲ ἔφη· οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. Ἀφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην.

Τότε ἀφείλ τοὺς ὄχλους, ἤλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν.

“Ὡςπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τὴν ὁδὸν των. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. Μτθ. ΙΓ’ 24-30-36-43.

Ὁν τρόπον ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως, οὕτω καὶ ἡ ταύτη ἀκολουθοῦσα ἐν τῇ διηγήσει τοῦ Ἱ. Εὐαγγελιστοῦ παραβολὴ τῶν ζιζανίων, παραλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἀκροαταῖς Αὐτοῦ γνωστοῦ καὶ συμπαθοῦς γεωργικοῦ κύκλου.

Ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ σπορέως ἐν γραφικωτάτῃ πιστῇ εἰκόνι ἀναπαρίσταται ἡ σπορὰ καὶ ἡ ποικίλη τύχη αὐτῆς συνφθὰ τῇ τοῦ ἐδάφους δεκτικότητι. Διὰ τῆς αἰσθητῆς δὲ ταύτης εἰκόνης προβάλλεται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ τύχη τοῦ Θεοῦ τοῦ Κυρίου κηρύγματος, καὶ παρέχονται οἱ λόγοι τῆς μὴ ὑπὸ τῶν πλείστων ἀποδοχῆς καὶ ἐνστερνίσσεως αὐτοῦ.

Ἐν τῇ παραβολῇ τῶν ζιζανίων διὰ τῆς ἐπιβούλου εἰς τὸν ἡδὴ ἐσπαρμένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀγρὸν ἐπισπορᾶς σπερμάτων τοῦ γνωστοῦ τούτου ἐπιβλαβοῦς παρασίτου (τῶν ζιζανίων) ἀπεικονίζεται ἐξ ἴσου γραφικῶς καὶ ζωηρῶς ἡ κατάστασις τῆς διὰ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων ἰδρυθείσης ἐπὶ τῆς γῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλήσια καλεῖται ἐνιαῖθα, ὡς καὶ

ἀλλαχοῦ τῶν Ἱ. Εὐαγγελιστῶν, βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν Οὐρανῶν, διότι ἀποτελεῖ αὕτη τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λελήματος Αὐτοῦ, μέλλοντος νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ ἐν Οὐρανοῖς βασιλείᾳ μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου.

Τὴν ἀτέλειαν δ’ ἀκριβῶς τῆς ἐπὶ γῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τῆς τῷ ἐν προσώπῳ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ πειράται νὰ παραστήσῃ διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων ὁ Κύριος.

Τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν λόγον Αὐτοῦ τοῦτον δὲν ἀποτελεῖ μόνον σίτος καθαρὸς, γνήσιοι καὶ εὐλακρινεῖς **υἱοὶ τῆς βασιλείας**, τέκνα πιστὰ καὶ ἀγνὰ τὸν βίον καὶ τὰ φρονήματα καὶ τὰς διαθέσεις, ἀλλὰ καὶ ζιζάνια (αἵρεσις), κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πασιφανῆ χριστιανοὶ δηλ. κίβδηλοι, ὀνόματι καὶ προσχήματι μόνον· τοιοῦτοι, ἄλλως δὲ ἀφιστάμενοι τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας ἢ οὐδαμῶς ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὸν ἠθικὸν τοῦ πιστοῦ χαρακτήρα. Ἀλλ’ ὥς τὰ ζιζάνια παρὰ τὴν ὑπ’ αὐτῶν προσγινομένην τῷ σίτῳ ζημίαν καταλείπονται παρὰ τῷ σίτῳ καὶ δὲν ἐκρίζονται, μήπως κατὰ τὴν ἐκρίζωσιν αὐτῶν προσγένηται μείζων ἢ ζημία εἰς τὸν σίτον, συνεκρίζωθῃ δηλ. πολλαχοῦ καὶ αὐτός, οὕτω καὶ οἱ κατὰ τὰς ιδέας ἢ τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις μὴ ἀληθινοὶ χριστιανοὶ ἔξον κατὰ τὴν ρητὴν ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου νὰ ᾤσιν ἀνεκτοὶ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας παρὰ τὴν πρόδηλον ἀπ’ αὐτῶν ἠθικὴν ζημίαν ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Τοιοῦτον—πρὸς τῷ μικτῷ χαρακτῆρι τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τὴν χριστιανικὴν τ. ἔ. Ἐκκλησίαν—εἶνε τὸ κατ’ ἐξοχὴν δίδαγμα, ὅπερ διδάσκει καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ἐγκολάψῃ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀκροατῶν

Αὐτοῦ ὁ Κύριος διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης. Ἡ ἀνεκτικότητα πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τοὺς οὕτως ἢ ἄλλως ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ζωῇ ἀποκλίναντας τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ. Ἀνεκτικότης πρὸς τοὺς οὕτως ἀποσπάσαντας κατ' οὐσίαν ἑαυτοὺς τοῦ ἀληθινοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ἑξωτερικῶς μόνον (κατ' ὄνομα) νὰ προσομοιάζωσιν οὗτοι πρὸς τὰ ἀληθινὰ Αὐτοῦ μέλη, καίτοι πράγματι καὶ κατ' οὐσίαν εἰσὶν οὗτοι υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, ἐμφοροῦνται δηλ. σατανικῶν ἰδεῶν καὶ φρονημάτων, ἐλαύνονται καὶ χειραγωγοῦνται ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν ὑπὸ τῆς πονηρᾶς ταύτης ἀρχῆς.

Ἄλλ' ὅτι ἡ ἀνεκτικότης ἐν ἀναφορᾷ εἰς τοὺς μὴ γνησίους χριστιανοὺς, ἀπὸ μέρους ἰδίᾳ τῶν πεπιστευμένων τὴν διακυβέρνησιν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀποκλείει τὴν ἐν δέοντι μετὰ πάσης τῆς προσηκούσης περισκέψεως λῆψιν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων μέτρων πρὸς ἐπαναφορὰν τῶν πλανωμένων καὶ ἀτακτούντων εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πρέποντος, πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ κτλ. οἰκοθεν φανερόν. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον ἡ ποιμαντορικὴ αὕτη μέριμνα καὶ τὰ πειθαρχικὰ μέτρα δὲν ἀποκλείονται διὰ τῆς ἐπιταγῆς τοῦ Κυρίου, ὅπως ἀφεθῶσι τὰ ζιζάνια, ἵνα συναζάνωνται μετὰ τοῦ σίτου ἄχρι τῆς συνλείας τοῦ κόσμου, ὅσῳ τὸ ἀμέσως ἐν τῇ παραβολῇ διδασκόμενον—φαίνεται ἐκ τῶν θεριστῶν, οἵτινες εἶναι οἱ ἄγγελοι, οὐχὶ δὲ οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας—δὲν εἶνε ἡ στάσις καὶ συμπεριφορὰ τῶν ποιμένων πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν κυβερνητικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν διατελοῦντας χριστιανοὺς, ἀλλ' ἡ στάσις καὶ συμπεριφορὰ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδάσκει, ὅτι τὴν τελευταίαν κρίσιν Αὐτοῦ διὰ πάντας γνήσιους τε καὶ μὴ χριστιανοὺς, ἐναρέτους τε καὶ ἁμαρτωλοὺς, ἐπιφυλάσσει κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος. Ὅ,τι δὲ περὶ τῆς στάσεως καὶ συμπεριφορᾶς τῆς διοικήσεως Ἐκ-

κλησίας πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὴν χριστιανοὺς διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδάσκεται ἐμμέσως μόνον διδάσκεται καὶ συνάγεται ἐξ αὐτῆς κατ' ἀναλογίαν, μὴ δυνάμενον, ὡς εἰκός, νὰ ἐφαρμόζη καθ' ὁλοκληρίαν.

Στίχ. 24. Παρέθηκεν. Συνηθέστερον ἐπὶ παραθέσεως ὑλικῶν τροφῶν. **Αὐτοῖς.** Τοῖς ὄχλοις, ἀκροωμένων βεβαίως καὶ τῶν μαθητῶν, πρὸς οὓς κατ' ἰδίαν ἐρμηνεύει τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως (ΙΓ' 9-23), καὶ πρὸς οὓς κατ' ἰδίαν αὖθις παρέχεται τὴν ἐξήγησιν καὶ τῆς παρούσης παραβολῆς (ΙΓ' 36-43). **Ὡμοιώθη.** Ποιεῖται χρῆσιν ἀορίστου (οὐχὶ δὲ ἐνεστώτος ἢ μέλλοντος), διότι ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, περὶ ἧς λαλεῖ ὁ Κύριος εἶχεν ἤδη ἰδρυθῆ ὑπ' Αὐτοῦ διὰ τῆς κλήσεως καὶ τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως τῶν Ἀποστόλων, ἐν οἷς τὸ πρῶτον ζιζάνιον ὁ Ἰούδας. Ἀναφέρεται δὲ τὸ **ὥμοιώθη** εἰς τὴν ὅλην κατωτέρω παραβολικὴν περιγραφὴν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καίτοι συντάσσεται πρὸς τὸ ἐγγύτερον καὶ ἀμεσώτερον **ἀνθρώπῳ σπείραντι**.

Στίχ. 25. Ἐν τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους. «Οὐ μικρὸν τοῖς ἄρχουσιν ἐντεῦθεν ἐπικρεμνᾷ τὸν κίνδυνον, τοῖς μάλιστα τῆς ἀρᾶς τὴν φυλακὴν ἐμπειστευμένοις, οὐ τοῖς ἄρχουσι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις.

... Ταῦτα λέγει ὁ Χριστὸς παιδεύων ἡμᾶς διὰ παντός ἐργηγορέναι... Διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. Τοιοῦτόν τι λέγει καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν. Πολλοὶ γοῦν τῶν προεστώτων πονηροὺς εἰσάγοντες ἄνδρας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, αἰρεσιάρχας κρυπτομένους, πολλὴν εὐκολίαν τῇ τοιαύτῃ παρέσχον ἐπιβουλῇ». Χρυσ.

Ζιζάνια. Ζιζάνιον= ἡ αἶρα, ἐπιβλαβής, ἐπιδρωσα κακῶς εἰς τὸν στόμαχον καὶ τὸν ἐγκέφαλον.

Στίχ. 26. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη τὰ ζιζάνια. Ἡ καλάμη τῆς αἶρας ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν τοῦ σίτου, διὸ αὕτη εὐδιάκριτος καθίσταται μόνον, ὅταν καρποφορήσῃ. «Ὅπερ καὶ οὗτοι οἱ αἰρετικοὶ ποιοῦσι. Παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν συσχιάζουσιν ἑαυτοὺς· ἐπειδὰν δὲ πολλὴν λάβωσι τὴν παρησίαν καὶ λόγου τις αὐτοῖς μεταδῶ, τότε τὸν ἰὸν ἐκχέουσι». Χρυσ.

Στίχ. 28. Αἱ ἐρωτήσεις τῶν δούλων πόθεν ἔχει ὁ ἄγρὸς τὰ

ζιζάνια, καὶ θέλεις ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά ;—ἐρωτήσεις ὀλίγον ἀπίθανοι, τὸ μὲν διότι τὰ ζιζάνια πλείονα ἢ ἐλάττονα συμπαράφρονται πάντοτε τῷ σίτῳ, ἀφ' ἑτέρου δὲ καταλείπονται ταῦτα διὰ τὸ ἀδύνατον σχεδὸν τῆς συλλογῆς αὐτῶν ἐν τῇ μακρῇ τῶν ἀγρῶν ἐκτάσει—ἐπεισάγονται εἰς τὴν παραβολικὴν διήγησιν ὅπως ἐπενεχθῶσιν αἱ ἀπαντήσεις τοῦ Κυρίου *ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν καὶ οὐ, μήποτε . . . ἄφετε συναυξάνεσθαι . . .* εἰς ἃς δέον νὰ ἐπισταθῇ ἢ κατ' ἐξοχὴν προσοχὴ τῶν ἀκροαιτῶν (ἢ τῶν ἀναγνώστων). Τίνος ἕνεκεν εἰσάγει τοὺς δούλους λέγοντας τὸ γεγεννημένον ; Ἵνα εἴπῃ ὅτι οὐ δέον ἀναιρεῖν αὐτοὺς. Ἐχθρὸν δὲ ἄνθρωπον αὐτὸν καλεῖ, διὰ τὴν εἰς ἀνθρώπους βλάβην... Σκόπει δὲ καὶ τὴν τῶν οἰκετῶν φιλοστοργίαν. Καὶ γὰρ ἡτείνοντο ἤδη τὰ ζιζάνια ἀναστᾶσαι εἰ καὶ μὴ δεσχεμένως ποιοῦσι. Τί οὖν ὁ δεσπότης ; Κωλύει λέγων : *Μήποτε ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.* Τοῦτο δὲ ἔλεγεν κωλύων πολέμους γίνεσθαι καὶ αἵματα καὶ σφαγὰς. Οὐ γὰρ δεῖ ἀναιρεῖν αἰρετικὸν ἐπεὶ πόλεμος ἄσπονδος ἐμελεν εἰς τὴν οἰκουμένην εἰσάγεσθαι. Δυστὶν τοίνυν τούτοις αὐτοῖς κατάγει τοῖς λογισμοῖς ἐνὶ μὲν τῷ μὴ τὸν σῖτον βλαθῆναι ἑτέρῳ δὲ τῷ κατὰλήψεσθαι τὴν κόλασιν πάντας αὐτοὺς ἀνιάτως νοσοῦντας. Ὡστε εἰ βουλεῖ καὶ κολασθῆναι αὐτοὺς, καὶ χωρὶς τῆς τοῦσίτου βλάβης, ἀνάμεινον τὸν προσήκοντα καιρὸν. Τί δὲ ἔστι *μὴ ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.* Ἡ τοῦτ' ἡρῆσιν, ὅτι οἱ μέλλοντες κινεῖν ὅπλα καὶ κατασφάττειν τοὺς αἰρετικούς· ἀνάγκη πολλοὺς καὶ τῶν ἁγίων συγκαταβάλλεσθαι ἢ ὅτι ὑπ' αὐτῶν τῶν ζιζανίων πολλοὺς εἰκὸς μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι σῖτον. Ἄν τοίνυν προλαβόντες ἐκριζώσητε, λυμαίνεσθε τῷ μέλλοντι γενέσθαι σίτῳ, οὕς ἐγγωρεῖ μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι βελτίους ἀναιροῦντες. Οὐ τοίνυν κατέχειν αἰρετικούς, καὶ ἐπιστομίζειν καὶ ἐκκόπτειν αὐτῶν τὴν παρρησίαν συνόδους καὶ τὰς σπονδὰς διαλύειν κωλύει, ἀλλ' ἀναιρεῖν καὶ κατασφάττειν». Χρυσ.

Στίχ. 36. *Εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ*—Τὴν ἐν ἣ κατῴκει οἰκίαν ἐν Καπερναούμ. *Φράσον τὴν παραβολήν*—Διασάφησον, ἐρμήνευσον τὴν σημασίαν τῆς παραβολῆς.

Στίχ. 37. *Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*—περίφρασις (καθ' Ἑβραϊσμόν) τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ προσαγορεύων οὕτω πυκνὰ ἑαυτὸν ὁ Κύριος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ Μεσσιακὸν Αὐτοῦ ἀξίωμα. (Πρβλ. Δαν. Ζ' 13 κ. ἐξ

Στίχ. 38. *Ὁ ἀγρὸς ἐστὶν ὁ κόσμος.* Καθ' ὅσον καὶ ἡ ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία, ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἀποτελεῖ μέρος αὐτοῦ. *Υἱοὶ τῆς βασιλείας.* Οὕτω καλοῦνται οἱ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ χριστιανοί, οἱ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀπομάξαντες τὸν ἡθικὸν χαρακτῆρα τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄξιοι αὐτῆς γενόμενοι. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς αὐτοὺς οἱ τὰς διαβολικὰς ἐν ἑαυτοῖς ῥοπὰς καὶ διαθέσεις διατρέφοντες καλοῦνται *υἱοὶ τοῦ πονηροῦ*, ὁμοιοιτῶ (οὕτω μεταφορικῶς) πατρὶ αὐτῶν ὄντες, τῷ διαβόλῳ.

Στίχ. 39. *Θερισμός*—Ὁ χρόνος τοῦ θερισμοῦ. «Ὁ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνος ἐστί, οἱ δὲ θεριστὰι ἄγγελοί εἰσιν.» Χρυσ. (Πρβλ. Ἰωήλ. Γ' 13. Ἀποκαλ. ΙΔ' 15).

Στίχ. 41. *Σκάνδαλα.* Σκάνδαλον κυριολεκτικῶς=παγίς. Μεταφορικῶς, ὡς ἐνταῦθα, (Πρβλ. καὶ 15' 23), ἀφορμὴ πρὸς πτώσιν εἰς ἁμαρτίαν. Δηλοῖ τοὺς διὰ τῆς ἀπιστίας, ἰδίᾳ διὰ τῆς ἀνόμου καὶ ἁμαρτωλοῦ αὐτῶν πολιτείας, προκαλοῦντας εἰς ἁμαρτίαν καὶ ἄλλους. *Καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.* Προσδιορίζει ἀκριβέστερον τοὺς διὰ τοῦ σκάνδαλα δηλωθέντας.

Στίχ. 42. *Κάμινον τοῦ πυρός.* Καλεῖται οὕτω ἡ γέννα, ὁ τόπος τῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. *Ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.* Ἐκ τῆς ὀδύνης καὶ τῆς ἀπελπισίας.

Στίχ. 43. *Ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος.* «Οὐκ ἐπειδὴ οὕτω μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ τούτου τοῦ ἄστρου φανότερον οὐκ ἴσμεν ἕτερον, τοῖς γνωρίμοις ἡμῖν κέχρηται παραδείγμασιν». Χρυσ. *Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.* Ἐφιστᾶται ἐπὶ τῶν λεχθέντων ἐπὶ μᾶλλον ἢ προσοχὴ τῶν ἀκουόντων.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΑΓΓΗΝΗΣ

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγγήνη βληθείση εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ· ἦν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες αὐτὴν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς τὰ ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυχημὸς τῶν ὁδόντων. Ματθ. ΙΓ' 47-50.

Ὁ μικτὸς χαρακτὴρ τῶν συναποτελούντων τὴν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν δηλ. ἰδρυθεῖσαν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ, ἔδει νὰ παραστῇ κατὰ τὸ ἐνὸν σαφέστερον. Ὅτι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ θὰ συναποτελέσουν—ὄν τρόπον ἤδη ἐν τοῖς Ἀποστόλοις συνηριθμήθη Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης—οὐ μόνον γνήσιοι τὴν τε πίστιν καὶ τὸν βίον χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ μὴ τοιοῦτοι, χωλαίνοντες τιχὸν περὶ τὴν πίστιν, ἢ πονηροὶ καὶ ἁμαρτωλοί, (ἐλάχιστα, ἢ καὶ οὐδαμῶς ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου προδιαγραφέντα γνώμονα τῆς πολιτείας τοῦ πιστοῦ Αὐτοῦ ὁπαδοῦ) ἔδει νὰ καταστῇ ὡς οἷόν τε φανερόν. Οὕτω θ' ἀπετρέποντο αἱ παρεξηγήσεις ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐπὶ γῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, οὔσης ἀναγκαίως ἀτελοῦς, καὶ οἱ γνήσιοι χριστιανοὶ θὰ ἐπείθοντο νὰ

φέρωσι μετ' ἀνεκτικότητος καὶ ὑπομονῆς καὶ πάντα μὴ τοιοῦτον.

Τὴν διδασκαλίαν ταύτην διειτύλωσεν ἡδη ὁ Κύριος διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων. Ταύτην ἐπαναλαμβάνει κατ' οὐσίαν διὰ τῆς παρούσης παραβολῆς σαφέστερον, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀκριθέστερον καὶ ὁριστικώτερον. Ἐν τῇ παραβολῇ τῶν ζιζανίων, τὰ ζιζάνια, οἱ κίβδηλοι χριστιανοί, ἐπεισπείρονται, καὶ δὴ νυκτός, παρίστανται δηλ. ἐπεισαγόμενοι, καὶ μὴ ἀρχικῶς συγκροτοῦντες τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνταῦθα οἱ σαπροί, οἱ ἄχρηστοι ἢ καὶ ἐπιβλαβεῖς πρὸς τροφήν, ἰχθύες συνελαύνονται εἰς τὴν σαγήνην καὶ ἐγκλείονται ἐν αὐτῇ ὁμοῦ καὶ ταῦτοχρόνως μετὰ τῶν καλῶν. Ὑφίστανται ἄρα κατὰ τὴν παραβολὴν ταύτην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ παραλλήλου καλοῖτε καὶ πονηροὶ χριστιανοί. Ἐπὶ τούτοις ἐν τῇ παραβολῇ τῶν ζιζανίων ἡ παραμονὴ καὶ διατήρησις τῶν ζιζανίων παρὰ τῷ σίτῳ ἄχρι τοῦ καιροῦ τοῦ θερισμοῦ, τῆς κοινῆς δηλ. κρίσεως τῶν ἀνθρώπων, παρίσταται ὡς μᾶλλον συμφέρουσα, ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἀποσπάσεως καὶ περισυλλογῆς αὐτῶν βλαβῇ ἔτι μᾶλλον ὁ σῖτος. Ἐν τῇ παρούσῃ παραβολῇ οὐδὲ σκέψις δύναται νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ περὶ ἀποχωρισμοῦ τῶν σαπρῶν ἰχθύων ἀπὸ τῶν καλῶν, πρὶν ἀνελκυσθῇ ἡ σαγήνη εἰς τὸν αἰγιαλόν, ὅτε μόνον εἶνε δυνατὴ ἡ διαλογὴ καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν μὲν καὶ ἡ ἀπόρριψις τῶν δέ. Παρίσταται ἄλλαις λέξεσι διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης οὐ μόνον ὡς λογικωτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα ἢ διατήρησις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν μὴ ἀληθῶν χριστιανῶν, ἀλλ' ἅμα ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος, τῆς διαλογῆς καὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ ὄντος ἀδυνάτου πρὸ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος καὶ τῆς τελικῆς πάντων κρίσεως.

Προορισμός τῆς ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας δηλ. Αὐτοῦ εἶνε ὅπως δίκην εὐρείας, ὡς οἶον τε εὐρέως ἀναπτυσσομένης, σαγήνης κατὰ τὸ ἐνὸν πλείστους περιλάβῃ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς. Αὕτη δ' ἐπίσης δὲν δικαιούται νὰ ἀποκλείσῃ οἷονδ' ἴποτε ἐκφράζοντα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν, καὶ ὑπὸ τὰς γνωστὰς συνθήκας νὰ καταστῇ μέλος αὐτῆς. Ἡ διάκρισις τῶν γνησίων καὶ εἰλικρινῶν, τῶν ἐναρέτων καὶ πονηρῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἀνήκει τῷ Χριστῷ, καὶ θὰ συντελεσθῇ ὑπ' Αὐτοῦ κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος. Ἀλλὰ δὲν ἔπεται αὐθις ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Αὐτοῦ καὶ τῶν ἁγ. Ἀποστόλων πεπιστευμένη τὴν ὁρατὴν διακυβέρνησιν τῆς Ἐκκλησίας Ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ εἶνε ἀπεστερημένη παντὸς δικαιώματος περιορισμοῦ τοῦ κακοῦ καὶ καταστολῆς αὐτοῦ δι' ὧν αὕτη οἶδε πειθαρχικῶν μέσων. Ὁ κύριος σκοπὸς καὶ τῆς παρούσης, ὡς καὶ τῆς τῶν ζιζανίων, εἶνε νὰ διδάξῃ τὴν ἡθικὴν ἰδίαν ἀτέλειαν τῶν συνιστάντων τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν χριστιανικὴν δηλ. Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ ἐμβάλῃ ἐν τῇ ψυχῇ πάντων ἀνεκτικότητα καὶ ὑπομονὴν πρὸς τοὺς οὕτως ἢ ἄλλως ἀτελεστεροὺς τῶν χριστιανῶν. Παραλαμβάνεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ ἡ παραβολὴ αὕτη (πρβλ. Μαρκ. Α'. 17) ἐκ κύκλου σφόδρα οἰκείου καὶ συμπαθοῦς τοῖς πλείστοις τῶν ἀμέσων ἀκροατῶν Αὐτοῦ, γινωσκόντων ἐκ πείρας ἢ ἐξ αὐτοψίας τὰς λεπτομερείας τῆς περιγραφομένης ἀλιευτικῆς σκηπῆς.

Στίχ. 47. κ. ε. «Ἵνα μὴ θαρσῶμεν τῷ κηρύγματι μόνον, μηδὲ ἀρκεῖν τὴν πίστιν μόνον νομίζομεν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, λέγει καὶ ἑτέραν φοβερὰν παραβολὴν. Ποίαν δὲ ταύτην; Τὴν τῆς σαγήνης. Καὶ τί διέστηκεν αὕτη τῆς τῶν ζιζανίων παραβολῆς; Καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ μὲν σφύζονται, οἱ δὲ ἀπόλλυνται. Ἀλλὰ ἐκεῖ διὰ πονηρῶν δογμάτων αἵρεσιν . . . οὗτοι δὲ διὰ βίου πονηρίαν, οἱ πάντων εἰσὶν ἀθλιώτεροι,

τῆς μὲν γνώσεως ἐπιτυχόντες καὶ ἀλιευθέντες, οὐ δυνηθέντες δὲ οὕτω σωθῆναι». Χρυσ.

Στίχ. 47. **Σαγήνη.** Μέγα δίκτυον, ὅπερ ῥιπτόμενον εἰς τὴν θάλασσαν σύρεται κατόπιν πρὸς τὴν παραλίαν συναγεῖρον πρὸς αὐτὴν καὶ συλλαμβάνον τοὺς ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτοῦ εὐρεθέντας ἰχθῆς.

Ἐκ παντὸς γένους. Ἐννοεῖται ἰχθῆς. Ἀξιοσημείωτος ἡ εἰκὼν, ὑπαινισσομένη τὴν καθολικότητα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, προορισμένης ὅπως ἄνευ διακρίσεως φυλῶν καὶ γλωσσῶν προσελκύσῃ πάντας πρὸς ἑαυτήν.

Στίχ. 48. **Καθίσαντες συνέλεξαν.** Ὅτι συνήθως λαμβάνει χώραν, ἀφ' οὗ ἀνασύρῳσιν οἱ ἀλιεῖς εἰς τὴν ξηρὰν τὸ δίκτυον. Διὰ τῶν προσδιορισμῶν *καλὰ* καὶ *σαπρὰ* δηλοῦνται οἱ χρήσιμοι καὶ πρὸς βρῶσιν ἐπιτήδαιοι ἰχθύες καὶ οἱ ἄχρηστοι, τυχόν δὲ καὶ ἐπιβλαβεῖς.

Στίχ. 48. Πρβλ. στίχ. 40. κ. ε. τῆς ἐρμηνείας εἰς τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων. **Ἐξελεύσονται.** Θὰ βοηθῇ ἐκ τῶν οὐρανῶν, τοῦ μονίμου τρόπον τινὰ ἐνδιατήματος αὐτῶν.

Ἀφοριοῦσι. Ἀφορίζω—ἀποχωρίζω.

Στίχ. 50. **Εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός.** «Ἵνα μὴ ἀκούσας ὅτι τὰ σαπρὰ ἐβόλον ἔξω ἀκίνδυνον εἶναι νομίσῃς τὴν ἀπώλειαν, διὰ τῆς ἐρμηνείας ἔδειξε τὴν κόλασιν εἰπὼν, ὅτι εἰς *κάμινον βαλοῦσι* καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων καὶ τὴν ὀδύνην ἄρρητον ἐνέφηνεν». Χρυσ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΕΚΡΥΜΜΕΝΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΙΜΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὗρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. Πάλιν ὁμοία ἐ-

στὴν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀνθρώπων ἐμπόρῳ ζη-
τοῦντι καλοὺς μαργαρίτας, ὅς εὐρὼν ἓνα πολύτιμον
μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἡ-
γόρασεν αὐτόν. *Ματθ. ΙΓ' 44—46.*

Διὰ τῶν δύο ἀτλῶν καὶ συντόμων, ἀλλ' οὐχ ἦτον
ζωηρῶν καὶ ἐκφραστικῶν τούτων παρομοιώσεων, πειραῖται
νὰ παραστήσῃ ὁ Κύριος πρὸ τῶν ἀμέσων καὶ (δι' αὐτῶν)
πρὸ τῶν ἀπωτέρω μαθητῶν καὶ ἀκροατῶν Αὐτοῦ, τὴν
ἀνεκτίμητον πολυτιμότητα τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν,
τῆς βασιλείας ἐκείνης, ἥς διὰ τῆς ἐν τῇ γῇ ἐν μορφῇ
ἀνθρώπου ἐπιφανείας Αὐτοῦ, διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ
ἔργου Αὐτοῦ, ἐγένετο ὁ ἰδρυτὴς καὶ ὁ ἀρχηγός.

Διὰ τε τῆς προσιδιαζούσης Αὐτῷ θείας σοφίας καὶ ἐκ
τῆς κατ' ἀνθρώπον ἔτι ἐμπειρίας καὶ παρατηρήσεως γινώ-
σκων τὴν ἀπόλυτον, ἀληθῶς εἰπεῖν, σημασίαν καὶ σπουδαιό-
τητα, ἣν ἀποδίδουσιν οἱ ἄνθρωποι πάντες σχεδὸν εἰς τὸν πλοῦ-
τον καὶ τοὺς τιμίους λίθους, παρομοιάζει ὁ Κύριος τὴν βα-
σιλείαν τῶν Οὐρανῶν πρὸς κεκρυμμένον θησαυρὸν καὶ πρὸς
πολύτιμον μαργαρίτην. Οἴκοθεν δῆλον, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς χα-
ρᾶς τοῦ εὐρόντος τὸν θησαυρὸν, καὶ ἐκ τῆς πρὸς κτῆσιν αὐ-
τοῦ σπουδῆς φανερόν γίνεται, ὅτι ὁ θησαυρός, περὶ οὗ ὁ λό-
γος, ἀντιπροσωπεύει μέγα χρηματικὸν ποσόν, ἀνάλογον δὲ
ὕλικήν ἀξίαν κέκτηται καὶ ὁ πολύτιμος μαργαρίτης, ὃν εὐρὼν
ὁ ἔμπορος, ὁ ζητῶν καλοὺς μαργαρίτας, ἡγόρασε πωλήσας
πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Ἡ εἰκὼν τοῦ κεκρυμμένου
θησαυροῦ, οἷους ἐκ διαφόρων λόγων καὶ περιστάσεων
κατέκρυπτον οἱ παλαιοὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ἡ τοῦ πολυτίμου
μαργαρίτου, ὅντος τοῦ κατ' ἐξοχὴν πολυτίμου καὶ περι-
σπουδάστου λίθου ἐν τῇ ἀρχαιότητι*, ἦσαν εἴπερ τινὲς καὶ

*) Οἱ ἀδάμαντες, καίτοι πλείστοι τιμώμενοι ἦσαν ὀλίγιστα
γνώστοι καὶ διαδεδομένοι ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

ἄλλαι πρόσφοροι εἰκόνες, ὅπως παραστήσωσι ζωηρῶς πρὸ
τῆς φαντασίας τῶν ἀκροατῶν τοῦ Κυρίου τὴν ἀσύγκριτον
πολυτιμότητα τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

Ἐν τίνι συνίστατο ἡ βασιλεία αὕτη, καὶ ὁποῖός τις ἦτο ὁ
οὐσιώδης καὶ κύριος αὐτῆς χαρακτήρ, δὲν ἠδύναντο ν' ἀγνο-
ῶσιν οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ Κυρίου, παρὰ πᾶσαν
τὴν ἱκανῶς παχυλὴν ἀντίληψιν αὐτῶν. Τὸ κήρυγμα τοῦ Κυ-
ρίου διεξωγράφει τὴν βασιλείαν ταύτην καὶ τὰ κατ' αὐτήν
εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐκφαίνεται σαφῶς ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ
φύσις αὐτῆς. Κατ' ἐπανάληψιν διδάσκων καὶ λέγων ὅτι ὁ
ἀληθὴς ἀκόλουθος καὶ ὁπαδὸς Αὐτοῦ πρέπει νὰ ᾖ ἐτοι-
μος νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰ πάντα, καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς
καὶ πλούτη ὑπὲρ Αὐτοῦ· ἐν ἀναφορᾷ δὲ εἰς τὴν εἰς
τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, τὸν πλοῦτον ἰδίᾳ καὶ τὴν πο-
λυτέλειαν, συνήθη προσήλωσιν τῶν ἀνθρώπων, παρά-
δειγμα μιμήσεως προβαλλόμενος τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
ἅτινα οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, ὁ δὲ Πατὴρ ὁ οὐ-
ράνιος τρέφει αὐτά, καὶ τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ, ἅτινα οὐ κο-
ποιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν ἀμφιέννυνται δὲ λαμπρότερον τοῦ
Σολομῶντος· καὶ παρακελεύόμενος ὅπως οἱ ὁπαδοὶ Αὐτοῦ ζη-
τῶσι πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύ-
νην Αὐτοῦ, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐν ὑστέρα ὅλως θέτωσι μοίρα,
καθίστησι σαφῶς δῆλον τὸν κατ' ἐξοχὴν πνευματικὸν καὶ ἡ-
θικὸν χαρακτήρα τῆς ὑπ' Αὐτοῦ ἰδρυθείσης βασιλείας. Ἄλλ'
εὐδηλον ὅτι ὁ χαρακτήρ αὐτὸς ἀκριβῶς τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου
εὐαγγελιζομένης ταύτης βασιλείας προσέκρουεν ἰσχυρῶς εἰς
τὰς ὑλικὰς ὁρέξεις καὶ κλίσεις τῶν πολλῶν ἐκ τῶν ἀκροα-
τῶν Αὐτοῦ, αἵτινες ἀνάγκη ἦτο, ὅπως λάβωσιν ἄλλοίαν,
ἀντίθετον ὅλως τροπὴν καὶ διεύθυνσιν. Ἀνάγκη ἦτο, ὅπως
οἱ ἄνθρωποι μάθωσιν, ἵνα ποιῶνται περὶ πλείστου ὅτι περὶ
ἐλαχίστου ἢ περὶ οὐδενὸς μέχρι τοῦδε ἐποιοῦντο· πρὸς τοῦτο δὲ

Θὰ συνέτεινε κατ' ἐξοχὴν ἡ ἀνάπτυξις τῆς μεγάλης ἀξίας καὶ σπουδαιότητος τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ταύτης καταστάσεως πραγμάτων, ἥς εἰσηγητὴς καὶ δημιουργὸς καθίστατο ὁ Κύριος. Τοῦ σκοποῦ τούτου στοχάζονται αἱ ἐν λόγῳ δύο παραβολαί, τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν τιθεῖσαι ὑπὲρ πᾶν πολυτιμότεον παρ' ἀνθρώποις λογιζόμενον τοιοῦτον, ὑπὲρ οὗ οὗτοι δέον νὰ ᾧσιν ἕτοιμοι καὶ πρόθυμοι νὰ θυσιάσωσιν ὅ,τι δῆποτε ἄλλο πολυτίμον κέκτηνται ἢ περὶ πλείστου ποιοῦνται.

Λεπτομέρειαί τινες ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν παραβολῶν οἶται, ἐπὶ παραδείγματός, ἡ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ παράστασις τῆς εὐρέσεως τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου μετὰ μακρὰν ὁπως-δήποτε καὶ ἐλίπονον πάντως ζήτησιν, ἡ ἐξαγορὰ τοῦ ἄγρου, καθ' ὃν χρόνον ὁ εὐρὼν τὸν θησαυρὸν ἠδύνατο καὶ ἄνευ αὐτῆς νὰ ἰδιοποιηθῇ αὐτόν, ἡ ἀπόκρισις τοῦ θησαυροῦ κατὰ τὴν πρώτην εὔρεσιν αὐτοῦ· τοιαῦται καὶ ἄλλαι λεπτομέρειαί δύνανται πάντως νὰ ἐγκλείωσι καὶ αὗται μυστικὴν τινα ἔννοιαν καὶ σημασίαν, καὶ ἐπωφελῇ νὰ πορίζωσι θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ διδάγματα, ἀλλὰ κεῖται πάντοτε ἐν ἀμφιβόλῳ ἢτε γνησία καὶ ἀκριβὴς αὐτῶν σημασία, ὥς ἅμα ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐν τοιούτῳ ἀκριβῶς πνεύματι τοιαύτη ἢ ἄλλη διατύπωσις τῶν λεπτομερειῶν τούτων. Αὐτὸς ὁ Κύριος ἐρμηνεύων ἐνίας τῶν παραβολῶν ἀντιπαρέρχεται οὐχὶ ἐν καὶ δεύτερον ἐπουσιῶδες αὐτῶν σημεῖον, ἀναγκαῖον μὲν εἰς τὴν παραβολικὴν εἰκόνα, ἀλλ' οὐχὶ πάντως ἐκφράζον καὶ μυστικὴν τινα σημασίαν.

Πρὸς τὸν ἀδοκῆτως καὶ παρ' ἐλπίδα εὐρόντα τὸν θησαυρὸν μισθωτὸν ἐργάτην τοῦ ἄγρου παρομοιάζουσι τοὺς εἰκῆ καὶ ἀσκόπως ζῶντας καὶ τυχαίως ἐντυγχάνοντας, ὥς εἰπεῖν προσκόπτοντας πρὸς τὸ θεῖον κήρυγμα καὶ προσελκυσμένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέφοντας εἰς Χριστόν, εἴτε εἰς τὴν

ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. Πρὸς δὲ τὸν ζητοῦντα καλοὺς μαργαρίτας καὶ εὐρόντα τὸν πολυτίμον παρομοιάζουσι τοὺς ζηλωτὰς τῆς ἀληθείας, τοῦ μετὰ πόνου καὶ μόχθου ἐπιζητοῦντας αὐτὴν καὶ βαθμηδὸν προαγομένους εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν καὶ ἀποδοχὴν τῆς τελειοτάτης ἐν Χριστῷ σοφίας καὶ ἀρετῆς. Πιθινώτερον ὅτι ἐν ἑκατέρᾳ τῶν παρομοιώσεων σκιαγραφεῖται ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐθνικῶν καὶ Ἰουδαίων. Οἱ πρῶτοι ἔζων ξένοι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ, ἔζων δηλ. ἀπεξενωμένοι ὁλοσχερῶς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, εἰκῆ καὶ ἀσκόπως, ἄνευ ὠρισμένης τάσεως καὶ κατευθύνσεως, εἰ καὶ μὴ ἀναίσθητοι πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἀποδεικνύει ἡ ἄμετρος χαρὰ αὐτῶν ἐπὶ τῇ εὐρέσει τοῦ θησαυροῦ. Οἱ δεύτεροι ἐκέκτηντο ἤδη, οὐχὶ ἓνα καὶ δύο, ἀλλὰ πλείονας μαργαρίτας, θρησκευτικὰς γνώσεις καὶ ἀληθείας, διεγείροντας οὐχ ἥττον τὸν πόθον πρὸς εὔρεσιν καὶ κτήσιν τοῦ κρείσσονος καὶ πολυτιμότερου, τοῦ ἀνταξίου πάντων τῶν ἄλλων, τοῦ ἐν Χριστῷ πολυτίμου μαργαρίτου. Πρὸς τὸν Φίλιπ. Γ' 8 **τὰ πάντα ἐξημιώθην ἵνα Χριστὸν κερδήσω**. Ὡς περ πάντα τὸν ἐσόμενον σοφὸν ἐν λόγοις ἀληθείας δεήσει στοιχειωθῆναι πρότερον καὶ ἐπὶ πλεῖον διαβῆναι τῆς στοιχειώσεως καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν στοιχείωσιν, οὐ μὴν ἀπομένειν ἐν τῇ στοιχειώσει, ὥς τιμῆσαντα αὐτὴν κατὰ τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ διαβάντα ἐπὶ τὴν τελειότητα χάριν ἔχειν τῇ εἰσαγωγῇ ὥς χρησίμῳ γενομένη κατὰ τὰ πρότερα· οὕτω τελείως νοηθέντα τὰ νομικὰ καὶ τὰ προφητικὰ στοιχειώσις ἐστὶ πρὸς τελείωσιν νοούμενον τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ πάντα τὸν περὶ τῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔργων καὶ λόγων νοῦν». Ὡριγ. Χ. 857.

Ἡ κατὰ τὴν παραβολικὴν διήγησιν ἐξαγορὰ τοῦ ἄγρου ἐν ᾧ ὁ θησαυρὸς γίνεται προδήλως πρὸς ἀνετωτέραν καὶ

ἀσφαλεστέραν ἰδιοποιήσιν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ εὐρὼν τὸν θησαυρὸν ἠδύνατο ὅπωςδῆποτε καὶ ἀμέσως νὰ γένηται κάτοχος αὐτοῦ, ὑποθέτουσιν ὅτι ἐγκρύπτεται μυστική τις ἐννοία εἰς τὴν ἐξαγορὰν, ὡς καὶ εἰς τὴν προσωρινὴν ἀπόκριψιν τοῦ εὐρεθέντος θησαυροῦ. Ἡ ἐξαγορὰ δηλ. ἐκφράζει τὴν ἐτοιμότητα πρὸς θυσίαν καὶ αὐτῶν τῶν προσφιλεστέρων καὶ πολυτιμωτέρων, οἷα πᾶς τις ἔχει τοιαῦτα ἢ ἄλλα, τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ ἀποστέρησιν αὐτῶν χάριν τοῦ διὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκπροσωπούμενου πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ δὲ προσωρινὴ ἀπόκριψις τὴν μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἐπιστροφὴν ἀναγκαίαν περισυλλογὴν πρὸς ἐδραίωσιν τῆς πίστεως.

«Μικράν τινα ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας διαφορὰν αἱ δύο αὐται παραβολαί, ἢ τε τοῦ θησαυροῦ καὶ ἢ τοῦ μαργαρίτου. Καὶ γὰρ τοῦτο δι' ἀμφοτέρων αἰνίττεται, ὅτι δεῖ τὸ κήρυγμα πάντων προτιμᾶν... πολυτελεῖς ἐστὶν ὡς μαργαρίτης ὁ καὶ μυρίαν παρέχει τὴν εὐπορίαν ὡς θησαυρός.

Οὐ δὴ τοῦτο μόνον ἔστι μαθεῖν, ὅτι πάντα τὰ ἄλλα ἀποδυσσμένους τοῦ κηρύγματος ἔχουσιν, ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ χαρᾶς τοῦτο δεῖ ποιεῖν **εὐρὼν ἓνα πολῦτιμον.** Μία γὰρ ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, καὶ οὐ πολυσχιδής. Καὶ καθάπερ ὁ τὸν μαργαρίτην ἔχων αὐτὸς μὲν οἶδεν ὅτι πλουτεῖ, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐκ ἔστι γνῶριμος πολλάκις τῇ χειρὶ κατέχων οὐ γὰρ ἐστὶν ὄγκος σώματος· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος, οἱ μὲν αὐτὸ κατέχοντες ἴσασιν ὅτι πλουτοῦσιν, οἱ δὲ ἄπιστοι τὸν θησαυρὸν οὐκ εἰδότες τοῦτον, καὶ τὸν πλοῦτον ἡμῶν ἀγνοοῦσιν». Χρυσ.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΚΚΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑΠΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΖΥΜΗΣ

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ συνάπτεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ ἀυξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον. *Ματθ. ΙΓ' 31-33*
Πρὸβλ. Μάρκ. Δ' 30-32. Λουκ. ΙΓ' 18-21.

Ἐκ δύο εἰκαιοτάτων τοῖς ἀκροαταῖς αὐτοῦ κύκλων, τοῦ κηπουρικοῦ καὶ τοῦ οἰκιακοῦ, παραλαμβάνει ὁ Κύριος τὸς ἄνωθι δύο εἰκόνας, ὅπως διδάξῃ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατ' οὐσίαν διδασκαλίαν, τὴν ἐξάπλωσιν καὶ διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελικοῦ αὐτοῦ λόγου, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὑπ' Αὐτοῦ ἰδρυθείσης βασιλείας ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσημότης τῶν ἀπαρχῶν τῆς βασιλείας ταύτης, ὀλίγοι πτωχοὶ καὶ ἀσθενεῖς μαθηταί, καὶ ὀλίγιστοι—γυναῖκες τινες ἰδίαι—ἀφωσιωμένοι ὁπαδοί, ἐκτεθειμένοι καὶ οὗτοι εἰς τὴν μῆνιν τῶν ἰσχυρῶν, ἦσαν ἡκιστα εὐοίωνα σημεῖα ὡς πρὸς τὴν τύχην τὴν ἀναμένουσαν αὐτοὺς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου καὶ αὐτῶν ἀντιπροσωπευό-

μενον ἐγγεῖρημα. Δυσκόλως πάνυ οἱ παχυλοὶ Ἑβραῖοι ἐν οὕτῳ ἀσήμε καὶ ἀφανεῖ φαινομένῳ—παρὰ τὴν αὐθεντικότητα τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ὑπ' Αὐτοῦ τελούμενα θαύματα—θὰ ἠδύναντο νὰ διακρίνωσι τὴν ἐνίδρυσιν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἔτι δὲ δυσκολώτερον τὴν τοιοῦτῳ ἀνεπιδείκτῳ τρόπῳ διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν αὐτῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Δὲν διέφερε δὲ πολὺ τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν ἀναφορᾷ εἰς τοὺς ἀμέσους μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου, αὐτοὺς τοὺς κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐκπροσωποῦντας τὴν πρώτην ζύμην, τὸν πιρῆνα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἔδει κατ' ἰκολουθίαν νὰ διανοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων τούτων, ὅπως μὴ δυσπιστῶσι πρὸς τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ ἰδίᾳ ἀσημότητα, καὶ ὅπως μὴ ἀπελπίσωσι διὰ τὴν μέλλουσιν τύχην αὐτοῦ. Ἡ θαυμασία δύναμις τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐν τῇ ὑλικῇ καὶ ἀνοργάνῳ φύσει ἐγκρουπτομένη καὶ ἀποκαλυπτομένη, ἠδύνατο καὶ ὥφειλε νὰ χρησιμεύσῃ πᾶσιν ἐναργὲς παράδειγμα τῆς ἔτι μεΐζονος καὶ θαυμασιωτέρας δυνάμεως, τῆς ἐγκλεισμένης ἐν τοῖς πνευματικῷ καὶ ἠθικοῦ χαρακτῆρος φαινομένοις. Ἄν ὁ διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ παροιμοιώδης κόκκος τοῦ συνάπεως αὐξάνῃ βαθμηδὸν ὅχι εἰς κοινοῦ ἀναστήματος λαχανικὸν μόνον, ἀλλ' εἰς δένδρον ὅλον, καὶ ἂν μικρὰ ποσότης ζύμης (προζύμι) ἀρκῇ ὅπως ἐπιδράσῃ χρησίμως εἰς ἱκανῶς μεγάλην ποσότητα ἀλεύρου, οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος ν' ἀμφιβάλλωσιν οἱ μαθηταί, νὰ δυσπιστῶσιν οἱ ἀκροαταὶ τοῦ Κυρίου, ὅτι τὸ ἔργον Αὐτοῦ, ἔργον Θεοῦ διὰ τῶν πραγμάτων τρανῶς μαρτυρούμενον δὲν θὰ προήγετο, δὲν θὰ ἠϋξάνετο καὶ ἐμεγαλύνετο, καὶ δὲν θὰ ἐπέδρα ἅμα σωτηριωδῶς. Ὀνομάσας ἄλλοτε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὁ Κύριος διὰ τὴν ὀλιγότητα αὐτῶν **μικρὸν ποίμνιον** (Λουκ. ΙΒ' 32), διὰ δὲ τὴν ταπεινότητα

καὶ ἀπαιδευσίαν αὐτῶν **νήπια** (Ματθ. ΙΑ' 25), ἀλλ' ἐπαγγειλάμενος οὐχ' ἦττον αὐτοῖς καὶ τότε τὴν βασιλείαν, καὶ δοξάσας τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτοῖς τῶν ὅσα ἠγνόησαν οἱ σοφοὶ καὶ συνετοί, διὰ τῶν δύο ἀνωτέρω παραβολῶν ἀποδεικνύει αἰσθητότερον καὶ καταφανέστερον τὴν τε σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς ἐν Αὐτῷ καὶ τοῖς μαθηταῖς Αὐτοῦ συμπαγείσης ἤδη βασιλείας τῶν οὐρανῶν, —τῆς οἰκειώσεως δηλ. τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τῆς κατορθώσεως ὑπὸ τῶν τελευταίων τοῦ θελήματος Αὐτοῦ,—ὥς καὶ τὴν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβουλίας ἐξάπλωσιν καὶ διάδοσιν τῆς ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀντιπροσωπευομένης ταύτης βασιλείας. Καὶ τὴν μὲν τελευταίαν ἔννοιαν, τὴν εἵρυσιν δηλ. καὶ ἐξάπλωσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύει κυρίως ἡ εἰκὼν τοῦ κόκκου συνάπεως, ἀπὸ ἀσημάντου σπέρματος αὐξανομένου εἰς πήχεων ὅλων μέγεθος δένδρον, τὴν δὲ σημασίαν καὶ σπουδαιότητα καὶ τὴν εἰς ἄκρον δραστικὴν δύναμιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, εἴτε μᾶλλον τῶν ταύτην κυρίως συνιστάντων, τοῦ λόγου δηλ. τοῦ Θεοῦ, τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν αὐτῇ ἐνεργουμένων πνευματικῶν δυνάμεων καὶ χαρίτων, καθίστησι κατ' ἐξοχὴν δῆλην ἡ εἰκὼν τῆς ζύμης (προζύμι), τῆς διὰ τῆς μετὰ τοῦ ἄλλου φυράματος (κοινῶς ζύμης) ἀναμίξεως αὐτῆς μεταδιδούσης αὐτῇ τὴν ἰδίαν χημικὴν φύσιν καὶ ἀλλοιούσης αὐτὴν ἐπωφελῶς.

Στίχ. 31. *Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων ὁμοίᾳ ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν κόκκῳ συνάπεως κτλ.* Ἐπειδὴ εἶπεν (ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ σπορέως) ὅτι ἀπὸ τοῦ σπόρου τρεῖς μέρη ἀπόλλυται καὶ σώζεται ἐν καὶ (κατὰ τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων) ἐν αὐτῷ πάλιν τῷ σωζομένῳ τοσαύτη γίνεται βλάβη, ἵνα μὴ λέγωσιν καὶ τίνες, καὶ πόσοι ἔσονται οἱ πιστοί; Καὶ τοῦτον ἀναιρεῖ

τὸν φόβον διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ σινάπεως ἐνάγων εἰς πίστιν αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅτι πάντως ἐκταθήσεται τὸ κήρυγμα. Χρυσ.

Στίχ. 32. "Ο: Καθ' ἑλξιν τοῦ μικρότερον ἀντὶ ὧς (ὁ κόκκος.)

Μικρότερον πάντων τῶν σπερμάτων. Καθ' ὑπερβολὴν ἐκφράσει· διότι ὑπάρχουσιν ἄλλα μικρότερα τοῦ σινάπεως σπέρματα. Ἄλλ' ἡ μικρότης τοῦ κόκκου τοῦ σινάπεως δικαίως ἐξήρετο εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται παροιμιώδης (Ματθ. ΙΖ' 20. Λουκ. ΙΖ' 6) διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἐξ αὐτοῦ παραγομένου φυτοῦ, ὅπερ ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν λαχάνων ἀνεπτύσσετο ἐν Παλαστίνῃ εἰς δένδρον. Διὸ δὴ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραβολικὴ χρησιμοποίησις αὐτοῦ πρὸς παράστασιν τῆς ἐκ μικρῶν καὶ ἐλαχίστων ἐν ἀρχῇ αὐξήσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας εἰς αἰσθητὸν μέγεθος. "Οτι παρίσταται συνήθως ἀπίστευτον εἶναι ἡ ἐξ ὅλως ἀσημάντου, μικροσκοπικοῦ σχεδόν, μεγέθους αἰσθητῆ καὶ σημαντικῆς πωσ αὐξήσεως καὶ μεγέθυνσις, ὅπερ ἀκριβῶς ἴσχυεν ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν τότε πυρῆνα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκ σπέρματος μειζονος ὁπωσδήποτε μεγέθους, ἐπὶ παραδείγματος βαλάνου, παραγωγὴ δένδρου καὶ πολλῶν ἐτι μειζόνων διαστάσεων, ὡς ἡ δρυς, ἐμποιεῖ ἡττονα ἐντύπωσιν τῆς ἐν τῷ σπέρματι ἐγκλεισμένης δυνάμεως. Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκλογῇ τοῦ σινάπεως πρὸς παράστασιν τῆς αὐξήσεως τῆς μικρᾶς λίαν τότε Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐμβλέπουσι συγχρόνως μετὰ λόγου καὶ τὴν προσαρμογὴν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν πνευματικὴν τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ κατάστασιν, ἀσθενῶς περὶ τὴν πίστιν ἐχόντων. Ἄν τὴν μεγένθυσιν καὶ αὐξήσιν τῆς ἀσημοτάτης, μόλις ὑφισταμένης τότε Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἐπεχείρει νὰ παροιμιώσῃ ὁ Κύριος πρὸς τὴν αὐξήσιν μεγάλου δένδρου, δρυός, κέδρου, θὰ ἐδυσχεραίνε πάντως τὴν ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ ἐν πίστει ἀποδοχὴν τῆς διαβεβαιώσεως Αὐτοῦ, καὶ θὰ ἡστόχει τοῦ σκοποῦ. Ἐνυπάρχει δ' ἴσως καὶ μετριόφρων τοῦ πράγματος παράστασις, καθότι τὸ σίναπι ἀναπτύσσεται εἰς μικρὸν δένδρον, ἄριστα συνάδουσα πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν ἀνεπίδεικτον τοῦ λέγειν καὶ ἐνεργεῖν τρόπον Αὐτοῦ, ὡς ἅμα ἴσως καὶ ἔμμεσος ἀποκρουσίς τῶν καιροσκοπῶν καὶ ἰδιοτελῶν, οἵτινες ἀκούοντες μεγάλῃν τινὰ καὶ λαμπρὰν τὴν τύχην τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἰδρυομένης βασιλείας θὰ προσήρχοντο ἀνίπτοις χερσὶν εἰς αὐτήν, ἰδίως, ὑλικὰς κατ' ἐξοχήν, ἐπιδιώκοντες ἐξ αὐτῆς ὠφελείας.

Γίνεται δένδρον: Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐν τῷ παραλλήλῳ

χωρίῳ, προστίθουσιν ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον *μέγα*, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Μάρκος ποιεῖ *μεγάλους κλάδους*, ὥστε *ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ*. Ἡ ἐκφρασις αὕτη προσδίδουσα εἰς τὴν εἰκόνα μείζονα γραφικότητα καθίστησιν εὐδηλότερον τὸν χαρακτῆρα τοῦ δένδρου, εἰς ὃ ἀναπτύσσεται ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως, δυναμένου νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς κατασκήνωσιν τῶν πτηνῶν. Ὑπὸ τὰ πτηνὰ ἐνόησαν καὶ νοοῦσιν ἄλληγορικῶς τοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ προσερχομένους καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῆς διατελοῦντας πιστοὺς.

Στίχ. 33. *Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ.* Ζύμη τὸ κοινῶς καλούμενον προζύμι (μαγιά) ὅπερ καίτοι χημικῶς ἀποτελεῖ ζύμην διατελοῦσαν ἐν διαλύσει, ἢ ἄλλως σήψει, ἀναμιγνύμενον μετ' ἀναλόγου ποιότητος τῆς συνήθως καλουμένης ζύμης ἐπιδρῶν ἐπ' αὐτὴν οὕτως, ὥστε ζυμωθείσα αὕτη μετ' αὐτοῦ νὰ ἀναβαίνει κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ νὰ ὀπτᾶται (νὰ ψήνεται) κάλλιον καὶ νὰ καθίσταται ἅμα μᾶλλον εὐγευστος καὶ εὐπεπτος. Ἀνάλογος παροιμιώδης χρῆσις τῆς ζύμης γίνεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ ἐπὶ κακοῦ, ὡς ὅταν συνιστᾷ εἰς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, ὅπως προσέχωσιν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων (Ματθ. ις' 6), ὅπερ ὁ αὐτὸς Εὐαγγελιστὴς ἐξηγεῖται παρακατιῶν (στίχ. 12) διὰ τῶν: *ἀπὸ τῆς διδασχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων* Πρβλ. Μάρκ. Η' 15. Λουκ. ΙΒ' 1. Ἐπίσης δὲ Α' Κορ. Ε' 6 κλπ. Γαλ. Ε' 9.

Στίχ. 33. *Ἦν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία.* «Τὰ τῆς φύσεως παράγει δεικνὺς, ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα. Μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε· Τί δυνασόμεθα δώδεκα ἄνθρωποι εἰς πλήθος ἐμπεσόντες τοιοῦτον; Καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ὑμῶν ποιεῖ τὴν ἰσχὴν ἐκλάμψαι, τὸ ἀναμιγῆναι τῷ πλήθει καὶ μὴ φυγεῖν. Ὡσπερ οὖν καὶ ἡ ζύμη, τότε τὸ φύραμα ζημοῖ, ὅταν ἐγγὺς γένηται τοῦ ἀλεύρου, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐγγὺς ἀλλ' οὕτως ὥστε καὶ μιγῆναι (οὐ γὰρ εἶπεν, ἔθηκεν ἀπλῶς, ἀλλ' *ἐκρυψεν*). Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν κόλληθῃτε καὶ ἐνωθῇτε τοῖς πολεμοῦσιν ὑμῖν, τότε αὐτῶν περικύβησεθε. Καὶ καθάπερ ἐκεῖνη καταχωννύται μὲν, οὐκ ἀφανίζεται δέ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν ἐαυτῆς ἕξιν ἅπαντα μεταποιεῖ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος τοῦτο συμβήσεται. *Τρία δὲ σάτα* ἐνταῦθα τὰ πολλὰ εἶρηξεν· οἶδε, γὰρ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐπὶ πλήθους λαμβάνειν. Ποῦ τοίνυν Ἕλλήνων παῖδες εἰσι; Μανθανέτωσαν τοῦ Χριστοῦ τὴν δύ-

ναμιν, ὁρῶντες τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἐκατέρωθεν αὐτὸν προσκυνεῖτωσαν, ὅτι καὶ προσεῖπε μέγα τοσοῦτον, καὶ ἐπλήρωσε. Καὶ γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ τὴν δύναμιν ἐνθεῖς τῇ ζύμῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέμυξε τῷ πλήθει τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας, ἵνα μεταδῶμεν τοῖς ἄλλοις τῆς ἡμετέρας συνέσεως. Μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότητα αἰτιάσθω. Πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις, καὶ τὸ ζυμωθὲν ἅπαξ ζύμη γίνεται τῷ λοιπῷ πάλιν Τί δὲ ἄνθρωποι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, ἐννόησον ὅση ἡμῶν ἡ κακία, ὅταν τοιοῦτοι ὄντες τοὺς ὑπολειπομένους μὴ δινηθῶμεν διορθοῦν, οὓς μυρίους κόσμους ἀρκεῖν ἐχρῆν καὶ γενέσθαι ζύμην. Ἄλλ' ἐκεῖνοι, φησὶν, ἀπόστολοι ἦσαν. Καὶ τί τοῦτο; . . . μὴ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ κατέβησαν;... Καὶ τί ποτ' οὖν ἐστὶ, φησὶν, ὁ μεγάλους αὐτοὺς ἔδειξε; Τὸ χρημάτων καταφρονεῖν, τὸ δόξης ὑπεροχῶν, τὸ πραγμάτων ἀπηλλάχθαι βιοτικῶν». Χρυσ.

Σάτα τρία. Ἰσοδυναμοῦσι πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸν ἐπίσης μέτρον χωρητικότητος ἐφ' ἣ οἶφι, περιλαμβάνον 29 ὀκ. ἀλεύρου, ποσότητος συνήθους φαίνεται (Πρβλ. Γεν. ΙΗ' 6. Κριτ. ς' 19. Α' Βασ. Α' 24) διὰ τὴν ἐφ' ἧς ἀποξ. παρασκευὴν (ζύμωσιν) ἄρτον. Ὁν τρόπον ὁ ἁγ. Χρυσόστομος, οὕτω καὶ ἄλλοι παλαιότεροί τε καὶ νεώτεροί ἐξηγηταί, τὸν ἀριθμὸν τρία (**σάτα τρία**) ἀλληγοροῦσιν ὥς δηλοῦντα τοὺς ἀπὸ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νῶε καταγομένους ἀνθρώπους, ἢ ἐπειδὴ ἡ ζύμη σημαίνει κυρίως τὴν ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὰς τρεῖς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἃς οὗτος ἀναγεννᾷ καὶ ἀνακαινίζει. **Ἔως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.** Ὅτι τὸ ὅλον ὑπαινίσσεται τὴν ἄλλως ρητῶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου κηρυχθεῖσαν καθολικὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ δυσκόλως δύναται νὰ λεχθῇ. Ἡ φράσις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς συμπληροῦσα ἀπλῶς τὴν εἰκόνα τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΒΑΘΜΙΑΙΑΣ ΑΥΞΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΠΟΡΟΥ

Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὡς ἂν ἄνθρωπος βάλλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρῃται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μὴ κύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. Αὐτομάτῃ γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. Μάρκ. Δ' 26-29.

Πολλὴ καὶ δικαία ἀνυπομονησία κατεῖχε τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου (πρβλ. Πράξ. Α' 6), διαφλεγομένων ὑπὸ τοῦ πόθου καὶ τῆς προσδοκίας τῆς ὡς οἶόν τε τάχιον ἐπεκτάσεως καὶ ἐπικρατήσεως ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ὑπ' Αὐτοῦ εὐαγγελισθείσης βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Ἐπόθουν καὶ ἐπεζήτουν ὅπως διαδοθῇ καὶ ἐπικρατήσῃ αὕτη ἀμέσῃ τινι ἐπεμβάσει τοῦ Θεοῦ, κατὰ μηχανικόν τινα καὶ βίαιον τρόπον, τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖτο καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐπὶ χρόνον τινὰ καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ ἐξεδέχοντο ὑλικώτερον τὴν βασιλείαν ταύτην ἐμβλέποντες αὐτὴν ἐν τῇ ἀποκαταστάσει τῆς πολιτικῆς ἰσχύος καὶ δόξης τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ἔδει ἄρα νὰ διδαχθῶσιν οἱ Ἀπόστολοι, νὰ μάθωσι πάντες οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως, καὶ ὅτι ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ διαδόσει τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς θὰ ἐκράτουν οἱ νόμοι τῆς βαθμιαίας ἐν

χρόνῳ ἀναπτύξεως καὶ προαγωγῆς νόμοι οὓς ἔθηκεν ὁ Θεός, καὶ οὓς οὐδ' Αὐτὸς ἄνευ ἐκτάκτου ἀνάγκης παραβαίνει, ἀλλὰ τηρεῖ καὶ ἐποπτεύει. Ὅτι συμβαίνει εἰς τὸν σπόρον τοῦ σίτου, διδάσκει παραβολικῶς ὁ Κύριος, ὃν ὁ γεωργὸς ρίπτει εἰς τὴν γῆν καὶ εἶτα καταλείπει αὐτόν, ὅπως βλαστήσῃ καὶ αὐξηθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, δέον νὰ προσδοκᾶται ὅτι θὰ συμβῇ πάντως καὶ ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἰδρυθεῖσα αὕτη διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου καὶ ἀποτελεσθεῖσα τὸ πρῶτον ἐξ ὀλίγων μαθητῶν, θὰ ἡῤῃξανε καὶ ἐμεγεθύνετο βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ ἀναγκαιοῦντος πρὸς τηλικούτον ἔργον χρόνου. Πᾶσα πρόωρος σπουδὴ, πᾶς ἄκαιρος ζῆλος πρὸς ἐπίσπευσιν ἀπεδείκνυνεν ἄγνοιαν τῶν ὅρων τῆς αὐξήσεως, οἵτινες προχεῖρως προσπίπτουσιν εἰς τὰ ὅμματα καὶ ἀριδῆλως διδάσκονται ἐν τῇ βλαστίσει, αὐξήσει καὶ ὠριμάνσει, ἐπὶ παραδείγματος τοῦ σίτου. Τοὺς ὅρους τούτους γινώσκει ἐκ πείρας ὁ γεωργός, δι' ὃ καὶ ἅπαξ καταβαλὼν τοὺς ἀναγκαίους κόπους πρὸς καλλιέργειαν τοῦ ἀγροῦ, καὶ σπείρας ἐν αὐτῷ, παραιτεῖται πάσης περαιτέρω ἀναμίξεως, καὶ ἀναπαύεται ἀναμένων ἐν ὑπομονῇ τὸν χρόνον τοῦ θερισμοῦ. Τὸ ἀπλοῦν τοῦτο καὶ πρόχειρον παράδειγμα ὥφειλον νὰ μὴ παρίδωσιν οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, οἱ χριστιανοὶ καθόλου, καὶ νὰ διδαχθῶσιν ἐξ αὐτοῦ, ὅτι ἀνάγκη ὑπομονῆς καὶ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς, μέλλοντι νὰ συντελεσθῇ βαθμιαίως ἐπίσης καὶ ἐν τῷ προσήκοντι χρόνῳ. Οἱ Ἀπόστολοι δὲν ὥφειλον νὰ ἀνυπομονῶσι διὰ τὴν βραδεῖαν ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγγελικοῦ αὐτῶν κηρύγματος, ἀλλ' ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ παράδειγμα τοῦ μεγάλου αὐτῶν Διδασκάλου νὰ περιορίζωνται εἰς τὴν ἀκάματον διάδοσιν τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως, νὰ ἐπαναπαύωνται δ' ἐπὶ τὸν Θεὸν συντελέσοντα τὸ ἔργον ὡς Αὐτὸς οἶδε καὶ ἐν χρόνῳ ὃν Αὐτὸς οὗτος ἔταξε

Δὲν ὥφειλον ν' ἀνυπομονῶσιν οἱ Ἀπόστολοι, καὶ δὲν ὥφειλουνσιν, ὡς εἰκός, ν' ἀνυπομονῶσι οἱ διάδοχοι καὶ κληρονόμοι τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν ἀποστολῆς οὐ μόνον διὰ τὴν βραδύτητα τῆς κατ' ἔκτασιν καὶ ποσὸν αὐξήσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῆς ἐπὶ γῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον αὕτη ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἅμα καὶ διὰ τὴν κατ' ἔντασιν καὶ κατὰ ποιὸν τοιαύτην. Τῆς ποσοτικῆς ἐπεκτάσεως καὶ διαδόσεως προηγεῖται κατ' ἀνάγκην καὶ παρακολουθεῖ αὐτήν καὶ ἡ ποιοτικὴ, ἡ ἐσωτερικὴ δηλ. ἀναγέννησις καὶ ἀνακαίνισις τῶν εἰς Χριστὸν ἐπιστρεφόντων καὶ τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν Αὐτοῦ συνιστάντων, ἀλλ' ἡ ἀνακαίνισις αὕτη, ἡ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τοῦ ἐν τῷ βαπτίσματι ἁγίου Πνεύματος συντελουμένη παρὰ πάντα τὸν θετικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα εἶνε ἀληθῶς εἰπεῖν δυνάμει μόνον τοιαύτη, ὅπως δὲ καταστῇ καὶ ἔργῳ χρήζει οὐ μόνον ἐμπεδώσεως καὶ παγιώσεως, ἀλλὰ καὶ προκοπῆς καὶ τελειώσεως, κατορθουμένης διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ χριστιανοῦ ἐφαρμογῆς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, προσερχομένου ἀρωγοῦ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ καὶ τῷ πρὸς τὴν ἀρετὴν ζήλῳ τοῦ πιστοῦ. Παραδείγματα συμμέτρου πάντοτε πρὸς τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις ἡθικῆς τελειότητος ἅμα τῇ εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῇ ἀναλαμψάσης δὲν ἐλλείπουσιν, ὃν τρόπον καὶ αὕτη ἡ ὑλικὴ καὶ ἀνόργανος φύσις δὲν τηρεῖ πανταχοῦ τὰς αὐτὰς ἀπαρallάκτως χρονικὰς ἀναλογίας ἐν τῇ βλαστίσει ἐπὶ παραδείγματος, τῇ αὐξήσει καὶ ὠριμάνσει, τῶν γεννημάτων καὶ καρπῶν. Ἀλλὰ τὰ παραδείγματα ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι τὸν κανόνα, ὃν ἐν τῇ παραβολῇ προδιαγράφει ὁ Κύριος διδάσκων οὐ μόνον τὴν βαθμιαίαν ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ἅμα πιθανῶς καὶ τὴν βαθμιαίαν βλάστησιν καὶ καρποφορίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τῶν χριστιανῶν. Ὅν τρόπον ὁ σῖτος — διδάσκει πιθανῶς ἐπίσης διὰ τῆς παραβο-

λῆς ταύτης ὁ Κύριος—μέχρι τοῦ πλήρους καὶ ὠρίμου στά-
χους διανύει στάδια, τὰ στάδια τῆς βλαστήσεως, τῆς αὐξή-
σεως τῆς ὠριμάνσεως, οὕτω καὶ ἡ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν
πίστεως καὶ τῆς ἐν τῷ βαπτίσματι χάριτος τοῦ Παναγίου
Πνεύματος ἀνακαινισθεῖσα ἠθικὴ τοῦ χριστιανοῦ φύσις δὲν
παρίσταται ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ὠριμος καὶ τελεία. Ὁ-
φείλει νὰ διέλθῃ καὶ αὕτη στάδια, καὶ τὰ στάδια ταῦτα ἔδει
νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψει οἱ Ἀπόστολοι, δέον νὰ λαμβάνῃ ὑπ'
ὄψιν πᾶς διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως μὴ ἀπογοη-
τεύηται καὶ ἀπελπίξῃ μὴ βλέπων παρὰ τοῖς χριστιανοῖς
ὠρίμους καρπούς, ἠθικὴν τελειότητα ἀνταποκρινομένην πρὸς
τὸ Εὐαγγελικὰ τοῦ Κυρίου προστάγματα.

Ἄλλ' ὅτι συνιστῶν διὰ τῆς παρούσης παραβολῆς ὁ Κύ-
ριος τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐπὶ τὸν Θεὸν
πεποιθήσεως ὡς πρὸς τὴν παραιτέρω ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγ-
γελικοῦ λόγου καὶ τὴν αὐξήσιν καὶ μεγένθυνσιν τῆς Ἐκκλη-
σίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς πρὸς τὴν βαθμιαίαν θρησκευτικὴν
καὶ δὴ τὴν ἠθικὴν τελείωσιν τῶν συναποτελοῦντων αὐτὴν
μελῶν δὲν ἀποκλείει οὔτε τὸν λελογισμένον ζῆλον τῶν ἁρ-
μοδίων ὑπὲρ τῆς μὲν καὶ ὑπὲρ τῆς δέ, οὔτε τὴν αὐτενέρ-
γειαν τῶν χριστιανῶν, ὀφειλόντων πᾶσαν νὰ καταβάλωσι
προσπάθειαν διὰ τὴν ἠθικὴν τελείωσιν αὐτῶν, οἵκοθεν δῆ-
λον, καὶ ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς ὑπὸ τε τοῦ Κυρίου
καὶ τῶν Ἀποστόλων Αὐτοῦ ἐπανειλημμένως διδάσκεται.
Ὅτι διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Κυρίου ἀποκλείεται εἶνε ἡ ἀ-
λόγιστος ἀνυπομονησία, ἡ ἄκαιρος σπουδὴ, αἱ ἀσύνετοι καὶ
βίαιαι ἐπεμβάσεις, ὅπου τὰ πράγματα χωροῦσιν ἔστω καὶ
βραδέως ἀφ' ἑαυτῶν καὶ τείνουσιν οἴκοθεν πρὸς τὴν ὠρί-
μανσιν.

Ὅτι ἡ βαθμιαία θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ τελείωσις τῶν
χριστιανῶν δὲν προσπίπτει εἰς τὰ ὅματα τοσοῦτον εὐχερῶς

ὡς ἡ αὕξισις τοῦ σίτου ἐπὶ παραδείγματος, καὶ ὅτι ἡ πα-
ρακολούθησις καὶ κατεύθυνσις αὐτῆς χρήζει ἀγρύπνου καὶ
συντόνου προσοχῆς ὑπὸ ἐκάστου τῶν πιστῶν καὶ ὑπὸ τῶν
τὴν κηδεμονίαν αὐτῶν πεπιστευμένων εὐδελον. Φανερόν δ'
ὅμως καὶ ὅτι δὲν εἶνε καὶ ὅλως δυσπαρακολούθητος, ὡς ἐ-
πίσης εὐχερῶς πως διακρίνονται καὶ τὰ κατώτερα καὶ ἀτε-
λέστερα στάδια τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ βίου ἀπὸ
τῶν ἀνωτέρων καὶ τελειοτέρων, γνώμονος ἀσφαλοῦς καὶ ἐν
τούτῳ προκειμένης τῆς Ἀγ. Γραφῆς, τοῦ λόγου τοῦ Κυρί-
ου καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Στίχ. 27. *Καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν.* Παρίστα-
ται ὁ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μονότονος βίος τοῦ γεωργοῦ, ὁ
κατὰ τὸν μεταξὺ τῆς σπορᾶς καὶ τοῦ θερισμοῦ χρόνον. Ἐκτὸς
τῶν κοινῶν καὶ συνήθων ἀσχολιῶν, οὐδὲν ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας
ἐπιτελεῖ οὗτος κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, κατανέμει δὲ κυρίως εἰπεῖν
τὰς ὥρας τῆς ζωῆς συμφώνως πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ χρόνου
διαίρεσιν εἰς ὕπνον (τὴν νύκτα), καὶ ἐγρήγορσιν (τὴν ἡμέραν).
«Καθεύδῃσιν λέγει τὴν ἀναμονήν». Ζυγ. *Ὡς οὐκ εἶδεν αὐτός.*
Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦται οὐχὶ τόσον ἡ τοῦ γεωργοῦ ἀγνοία
τοῦ τρόπου τῆς βλαστήσεως καὶ αὐξήσεως τοῦ σπόρου, ὅπερ ἀλη-
θῶς εἰπεῖν ἀγνοοῦσι καὶ οἱ σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες, ἀλλὰ ἡ μὴ
παρακολούθησις τῆς αὐξήσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ οὕτως
ὥστε νὰ ἐπεμβαίῃ οὗτος εἰς αὐτήν, νὰ προσέρχηται βοήθους. Οὗτος
ἀγνοεῖ τὸν τρόπον τῆς αὐξήσεως, πολλῶ ἥττον ἐπιχειρεῖ νὰ ἀνα-
μιχθῇ εἰς αὐτήν. «*Βλαστάνειν καὶ μηκύνεσθαι* τὸν σπόρον ἐν ἀγνοίᾳ
τοῦ σπείραντος εἶπε σημαίνων τὸ αὐτόματον τῆς τοιαύτης βλα-
στήσεως καὶ αὐξήσεως, καὶ ὅτι κατὰ προαίρεσιν, καὶ οὐ κατὰ
ἀνάγκην βλαστάνει καὶ αὐξεται». Ζυγ.

Στίχ. 28. *Αὐτομάτῃ ἢ γῇ καρποφορεῖ κλπ.* Οἵκοθεν καὶ ἀφ'
ἑαυτῆς, ἄνευ δηλ. τῆς συνδρομῆς τοῦ γεωργοῦ, ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως
καὶ ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ, ἥτις βοήθεια ἐξ ἴσου δέον νὰ
νοηθῇ καὶ ἐν τῇ μεταφορικῇ τοῦ λόγου ἐκδοχῇ, ἐν τῇ αὐτομάτῳ
δηλ. πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ αὐξήσει τοῦ χριστιανοῦ, ἥτις ἐπίσης
παρακολουθεῖται καὶ ἐπιρρωννύεται ὑπὸ τῆς φωτιζούσης καὶ ἁγια-

ζούσης χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὡς πρὸς τὰ στάδια τῆς καρποφορίας ταύτης αξιοσημείωτα τὰ τοῦ Εὐθ. Ζυγαθηνοῦ. «*Χόρτον* μὲν βλάστανουσιν οἱ ἀρχὴν τῆς ἀρετῆς παραφαίνοντες καὶ ἀπαλοὶ πρὸς ἀγῶνας ὄντες· *στάχυν* δὲ οἱ προκόψαντες εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ στερρότεροι πρὸς τὰς ἐπηρείας γεγονότες· καὶ γὰρ ὁ στάχυς καὶ γόνاسι διαζώννυται καὶ ὄρθιος ἵσταται *πλήρη δὲ σῖτον* οἱ τὸ τέλειον καρποφοροῦντες».

Στίχ. 29. *Παραδῶ*—ἐπιτρέψῃ, ἄτε ὥριμος. Ὁ Ζυγ. σημειοῦται· «*Ὅταν παραδῶ* ἀντὶ τοῦ ὅταν ὥριμος γένηται, τοῦτέστιν, ὅταν πάντες οἱ καρποφορήσαι μέλλοντες καρποφορήσωσι. *Δρέπανον* δὲ ὁ λόγος, ὁ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου κελεύων, *θερισμός* δὲ ἡ συγκομιδὴ τῶν δικαίων· οὗτοι γὰρ καρποὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος». Ἀλλ' ἀληθῶς εἰπεῖν ἢ ἀλληγορικὴ σημασία, ἥτις καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει, δυσκόλως δύναται νὰ ἀκριβωθῇ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΓΩΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΑΣΥΜΠΑΘΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΟΣ

Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ ἔρει αὐτῷ. Φίλε χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθῆσω αὐτῷ. Κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἶπη. Μὴ μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται καὶ τὰ παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διὰ γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει. Λουκ. ΙΑ' 5-8.

Ὅτι ὁ Κύριος δι' ἐπανελημμένων ῥητῶν προτροπῶν

καὶ παρακελεύσεων («*Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ἡμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε*» Λουκ. ΙΑ' 9. κ. ἐ.) ἐπιχειρεῖ νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ἀποστόλων, τῶν μαθητῶν καὶ ὁπαδῶν Αὐτοῦ, τὴν ἐμμονὴν δηλ. ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἀγαθὰ αἰτούμενοι παρὰ τοῦ Θεοῦ τεύξονται πάντως αὐτῶν· τοῦτ' αὐτό, ὡς ἄγαν αὐτοῖς ἀναγκαῖον, ἐπιδιώκει καὶ διὰ τῆς προτασσομένης τῶν προτροπῶν Αὐτοῦ ταύτης παραβολῆς.

Δι' αὐτῆς καθίσταται σαφῶς δῆλον, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐμμένοντες σταθερῶς εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τοῦ ἐπιζητουμένου κα-τορθοῦσιν οὕτως ἢ ἄλλως νὰ κατισχύσωσι τῆς ἰδιοτελείας καὶ ἀφιλανθρωπίας τῶν ὁμοίων αὐτῶν καὶ νὰ τύχωσι τῶν αἰτουμένων. Τούτου ἰσχύοντος καὶ ἐφαρμοζομένου συνήθως παρ' ἀνθρώποις δύναται νὰ ὑπολειφθῇ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν προσευχῶν τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν φιλάνθρωπον ἐν Οὐρανοῖς Πατέρα; Ἄν ὁ ἰδιοτελής καὶ ἀφιλάνθρωπος γείτων, ὅστις οὐδὲ ἐλάχιστον ὑπομένει νὰ ἀνησυχήσῃ χάριν τοῦ φίλου γείτονος καὶ διὰ τὸν πεινῶντα νυκτερινὸν ξένον αὐτοῦ, ἐνδίδει τέλος ἔστω καὶ ἄκων καὶ μετὰ δυσφορίας εἰς τὴν παράκλησιν καὶ παρέχει τὸ αἰτούμενον, πόσῳ μᾶλλον δεόν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι θὰ φανῇ ἐνδοτικὸς καὶ συμπαθὴς πρὸς τὰς ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς ἀνάγκας ἡμῶν τῶν πιστῶν ὁ ἔτοιμος εἰς ἔλεος καὶ χάριν Θεός, αὐτὸς ὁ ἐν Οὐρανοῖς Πατὴρ ἡμῶν; Ἀλλ' ὅτι κατ' ἐξοχὴν πρέπει νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι θὰ λάβῃ αἰτούμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ πιστὸς εἶνε *τὸ πνεῦμα τὸ ἀγαθόν* (στίχ. 13), ἡ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦτέστιν Αὐτοῦ, τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἀγίου, ἐνίσχυσις εἰς θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἐπίδοσιν αὐτοῦ, τὸ πρῶτον τοῦτο καὶ κύριον μέλημα καὶ αἷτημα τοῦ πιστοῦ. *Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα* (τὰ πρὸς τροφήν δηλ. καὶ τὴν ἄλλην συντήρησιν) *προστεθήσεται ὑμῖν*

(Ματθ. ζ' 33. Πρβλ. καὶ τὰ αἰτήματα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς Ματθ. ζ' 9. καὶ Λουκ. ΙΑ' 2. κ. ε.).

Στίχ. 5. *Μεσονυκτίου*. Ἡ νυκτὸς ὁδοιπορία ἐν Παλαιστίνῃ προετιμᾶτο καὶ προτιμᾶται ἔνεκα τοῦ καύσωνος τῆς ἡμέρας, δι' ὃν αὕτη καθίσταται πολλῶ ἐπιπονωτέρα. *Χρῆσον*—δάνεισον, τοῦ ῥήμ. *κίχρημι*—παρέχω, δανεῖζω.

Στίχ. 6. *Ἐξ ὁδοῦ*—ἐξ ὁδοιπορίας. *Εἶπη*. Συμφώνως πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ στίχ. 5 ἀρξάμενον ἐρωτηματικὸν λόγον ἔδει νὰ κῆται *ἔρεε*. Κατὰ τὴν οὕτω μεταβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ σύνταξιν εἰς τὸ *εἶπη* θὰ νοηθῇ ἔξωθεν ὁ ὑποθετικὸς σύνδεσμος *ἐάν*.

Στίχ. 7. *Ἡ θύρα κέκλεισται*. Προϋποτίθεται θύρα κεκλεισμένη οὐχὶ διὰ συνήθους κλειδός, ἀλλὰ διὰ συρτῶν καὶ τῶν τοιούτων, ὧν ἡ ἀπόσυρσις καὶ ἀπομάκρυνσις παρέχεται μικρὰς τινος δυσκολίας.

Στίχ. 7. *Οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι*. Τὸ οὐ δύναμαι τοῦτο κατ' οὐσίαν εἶνε οὐ θέλω, διότι ὁ μικρὸς κόπος, ὅπως ἀνοιξῇ τὴν θύραν καὶ ἡ ἐπὶ μικρὸν ἐνόχλησις αὐτοῦ τε ἀναγκαζομένου νὰ ἐγερθῇ καὶ τῶν παιδίων, ἅτινα τυχόν θὰ ἀφυπνίζοντο πρὸς στιγμὴν, εἶνε μηδαμινὰ κωλύματα. Ἡ ἔλλειψις ἀγαθῆς διαθέσεως χρησιμοποιεῖ πολλάκις καὶ τὰ ἐλάχιστα ὅπως συγκαλύψῃ ἑαυτήν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐγωῖσμός καὶ ἡ φιλαυτία δὲν ἀνέχονται νὰ ἀναλάβωσι καὶ τὸν ἐλάχιστον κόπον καὶ νὰ ὑποβληθῶσι καὶ εἰς τὴν μᾶλλον ἀσήμαντον θυσίαν χάριν τοῦ πλησίον.

Στίχ. 8. *Διὰ γε τὴν ἀναίδειαν*. Οὕτω παρίσταται πρὸ τῶν ὁμιμάτων τοῦ ἐγωῖστοῦ καὶ ἀσυμπαθοῦς γείτονος ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ὡς εἰκὸς μὴ πεισθέντος καὶ ἐπιμένοντος νὰ κρούῃ γείτονος αὐτοῦ. Ἀλλὰ φανερόν, ὅτι ἀναιδὲς ἀληθῶς ἦτο ὁ ἀποφεύγων νὰ συνδράμῃ τὸν πλησίον ἐκ κακῆς καὶ ἀφιλοφροσύνης διαθέσεως, ἢ ἐξ ἐγωῖσμοῦ καὶ ἀδιαφορίας. «Ἀναίδειαν δὲ εἶπε τὴν ἐπιμονὴν τῆς αἰτήσεως». Ζυγ.

Διὰ τὴν ἐξηγήσιν τῶν ἐπομένων ἐν τῇ διηγῇ τοῦ ι. Εὐαγγελιστοῦ στίχων 9-13 *Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν ζητεῖτε καὶ εὕρήσετε. . . εἰ οὖν ὑμεῖς ὑπάρχοντες πονηροὶ οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἀγαθὸν τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν,*

δι' ὧν παρακαλεῖται ὁ Κύριος, ὅπως οἱ πιστοὶ Αὐτοῦ μαθηταὶ θαρῶσι πάντοτε ἐπὶ τὸ ἔλεος τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς, παράβαλε ἡμετέραν Ἑρμηνείαν εἰς τὴν ἐπὶ Ὅρους διδαχὴν τοῦ Κυρίου σ. 95-97.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΔΙΚΟΥ ΚΡΙΤΟΥ

Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐκκακεῖν λέγων. Κριτῆς τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν λέγουσα. Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ. Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, διὰ γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑποπιάξῃ με. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος. Ἀκούσατε τί ὁ κριτῆς τῆς ἀδικίας λέγει ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, τῶν βοῶντων πρὸς αὐτόν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν ἰσχύϊ. Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὕρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς; Λουκ. ΙΗ' 1-8.

Ἔτι παραστατικώτερον ἢ ὅσον ἡ παραβολὴ τοῦ ἐγωῖστοῦ καὶ ἀσυμπαθοῦς γείτονος (Λουκ. ΙΑ' 5-8) ἀναδεικνύει ἡ

παρουῖσα παροβολή τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιμόνου καὶ ἐνδελεχοῦς προσευχῆς, καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἀποκατεργήσεως ἐπὶ τῇ ἀναβολῇ τυχόν τῆς ἐπιτεύξεως τῶν αἰτουμένων. Χήρα γυνή, ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πλάσμα ἀσθενὲς καὶ ἀπροσάτευτον, λεία τοῦ τυχόντος πονηροῦ καὶ ἐπιτηδείου, διὰ τῶν ἐπανειλημμένων ἐπιμόνων αἰτήσεων, φωνῶν καὶ παρακλήσεων αὐτῆς, κατορθοῦ ἐπὶ τέλους νὰ πειθαναγκάσῃ τὸν ἄδικον καὶ ἀφιλόανθρωπον τῆς πόλεως κριτὴν νὰ ἀποδώσῃ αὐτῇ τὸ δίκαιον, ὅπως οὕτω ἀπαλλαγῇ τῆς ἀφορήτου τέλους καταστάσεως παρενοχλήσεως αὐτῆς. Δικαστὴς διαφθαρμένος, δικαστὴς πᾶν ἄλλο ἀντιπροσωπεύων ἢ τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν αὐτοῦ ὑπουργημα, δικαστὴς χειριζόμενος τὸν νόμον καὶ ἀπονέμων τὸ δίκαιον κατ' ἀρέσκειαν, ἀναλόγως τῶν ἐξασκουμένων ἐπ' αὐτὸν ἐπιρροῶν, τῶν παρεχομένων δώρων, ἢ τῶν συμπαθειῶν αὐτοῦ καὶ ἀντιπαθειῶν καὶ ἰδιοτροπιῶν κτλ. τοιοῦτος δικαστὴς, ζητῶς χαρακτηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὡς τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος, ὡς μὴ πιστεύων δηλ. εἰς Θεὸν τιμωρὸν τῆς ἀδικίας καὶ μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν εὐφημίαν ἢ δυσφημίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνδίδει τέλος εἰς τὴν ἐπιμονὴν ἀδυνατοῦ πλάσματος. Δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἡ ἐλάχιστη ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀπονομῆς τοῦ δικαίου πρὸς τοὺς χρήζοντας αὐτοῦ καὶ ἐξαιτουμένους παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ δὲν ὀφείλει ὁ πιστός, δὲν ὀφείλει ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἀναφέρονσα πρὸς Αὐτὸν τὰς δεήσεις καὶ ἰκεσίας αὐτῆς νὰ πιστεύῃ ἀδιστακτως, ὅτι πάντως θὰ εἰσακουσθῇ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ μὴ ἀπογοητεύηται καὶ ἀπελπίσῃ διὰ τὴν βραδύτητα διὰ ἀναβολήν, διὰ τὴν παράτασιν τῶν δεινῶν καὶ τῆς ἀδικίας, διὰ τὴν μὴ ἔγκαιρον συνδρομὴν ἐξ Οὐρανοῦ; Ἄλλ' ἡ μικροψυχία τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν τῶν πιστευόντων, αὐτῶν τῶν ἀνομολογούντων τὸν Θεὸν Πατέ-

ρα ἐν Οὐρανοῖς, καὶ πρεσβευόντων τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Κύριον, ὡς ἀόρατον Κεφαλὴν καὶ Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ εἶνε τοσαύτη, ὥστε νὰ μὴ διστάξῃ ν' ἀποτείῃ Οὗτος τὸ δυσοίωνον καὶ πένθιμον ἐρώτημα *πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;*

Στίχ. 1. *Πάντοτε*. «Ἡμέρας δηλ. καὶ νυκτὸς κατὰ τοὺς προσήκοντας καιροὺς». Ζυγ. Ἄλλ' ὡς γνωστὸν προσεύχεται τις ἀληθῶς εἰπεῖν καὶ ἀπλῶς ἀναφέρον τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ οὕτως ἢ ἄλλως θερησκευτικῶς διατιθεμένος τὴν ψυχὴν, ὅπερ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ συμβαίνει καὶ πλειστάκις ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἀφορμῆς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἐλάστου. Ἀνυψῶν οὕτω τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ὁ πιστὸς πρὸς τὸν Θεὸν διατηρεῖ ἄρρηκτον τὴν σχέσιν καὶ κοινωνίαν μετ' Αὐτοῦ, πηγῆς ὄντος παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πάσης παραμυθίας καὶ ἀνακουφίσεως. *Ἐκκακεῖν* = ἀποθαρρύνεσθαι, ἀποκάμινειν.

Στίχ. 5. *Ἐκδικήσω αὐτήν* = ἀποδώσω τὸ δίκαιον αὐτῆς. *Εἰς τέλος*. Προσδιορίζει τὸ *ἐρχομένη*, καὶ δηλοῖ μέχρι, ἀπαύστως. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν συντακτέον τῷ *ὑποπιάξῃ* ὅτε σημαίνει ἐπὶ τέλους. Ὁ Ζυγ. «ἄχρι παντός, διόλου». *Ὑποπιάξῃ*. Τὸ ῥῆμα σημαίνει πλήττω ὑπὸ τὰ ὄμματα, μωλοπίζω κατὰ τὰς ὄψεις καὶ κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν πυγμῶν. Μεταφορικῶς (Α Κορ. Θ' 27) καταστέλλω, δαμάζω. Ἐνταῦθα πιθανώτερον σημαίνει τὸ ἰσχυρῶς παρενοχλῶ, καίτοι ἱκανοὶ τῶν ἐριμνευτῶν, οἱ συνάπτοντες τὸ *εἰς τέλος* πρὸς τὸ *ὑποπιάξῃ* νομίζουσιν ὅτι ὁ ἄδικος κριτὴς ὑπολογίζει ὅτι ἡ χήρα ἐν τῇ ἀγανακτήσει καὶ ἀτελπισίᾳ αὐτῆς ἠδύνατο ἐπὶ τέλους νὰ χωρήσῃ εἰς τὰ ἔσχατα καταφέρουσα κατ' αὐτοῦ καὶ πλήγματα. Ἀλλὰ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν ἀντίκειται ὁ ἐνεστωτικὸς τοῦ ῥήματος σχηματισμός.

Στίχ. 7-8. Ἡ διαβεβαίωσις τοῦ Κυρίου περὶ ἀπαλλαγῆς τῶν ἐκ τῶν πιστῶν ἀδικουμένων τυχόν καὶ εἰς διωγμοὺς ὑποκειμένων ἰσχύει, ὡς εἰκός, διὰ πάντα χρόνον καὶ διὰ πᾶσαν ἀδικίαν καὶ διωγμόν. Ἄλλ' ἡ ὀριστικὴ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καθόλου ἀπὸ τῶν πολεμίων αὐτῆς γενήσεται ὡς εἰκός κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου παρουσίαν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν τελει-

κὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου κρίσιν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ χρόνος οὗτος καὶ καθόλου πᾶσα ἀναβολὴ τοῦ Θεοῦ (*μακροθυμῶν*) πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν πιεζομένων καὶ ταλαιπωρουμένων, παρίσταται συνήθως τοῖς ἀνθρώποις μακρὸς ἄγαν, καὶ ἀποθαρρύνει τοὺς πολλοὺς, ἀπελπίζοντας καὶ μὴ ἀναλογιζομένους, ὅτι *μία ἡμέρα παρὰ Κυρίου ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία· καὶ ὅτι οὐ βραδύνει ὁ Κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὡς τινες βραδύτητα ἡγοῦνται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι*». Β' Πέτρ. Γ' 8-9. Τὸ λυπηρὸν ἄγαν καὶ δυσοίωνον ἐν τέλει ἐρώτημα τοῦ Κυρίου *πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς*; ἀναφέρεται εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀποθάρρυνσιν, εἴτε καὶ εἰς τὴν καθόλου ἀπιστίαν πρὸς Αὐτὸν οὐκ ὀλίγων κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς δευτέρας παρουσίας Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐλθὼν. «Ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ». Ζυγ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ

Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ, εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ· ἐτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πῖω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πῖσαι σύ; Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα; Οὐ δοκῶ. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. Λουκ. ΙΖ' 7-10.

Τὴν ἔννοιαν τῆς παραβολῆς ταύτης καὶ τὸ ὑψηλὸν

δίδαγμα, ὅπερ δι' αὐτῆς παρέχεται ὁ Κύριος τῆς μαθηταῖς Αὐτοῦ, καὶ πᾶσι καθόλου τοῖς πιστοῖς, διασαφοῦσι τὰ τοῦ 10 στίχου. Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἐπιτελέσῃ ὁ πιστὸς συμμορφούμενος πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὐ μόνον δὲν ὀφείλει νὰ μεγαλοφρονῇ καὶ ἐπαίρηται, καὶ νὰ ἀξιοῖ ἰδίαν τινὰ ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον ὀφείλει ἐν πεποιθήσει νὰ φρονῇ ὅ,τι ὁ κοινὸς δοῦλος σκέπτεται συνήθως καὶ φρονεῖ περὶ ἑαυτοῦ μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν πάντων τῶν ἀνατεθέντων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἔργων. Ὁ δοῦλος καὶ δὴ οὐχὶ ὁ μισθωτός, ἀλλ' ὁ ἀργυρώνητος, —οἷον ἔχει ὑπ' ὄψει ὁ Κύριος— ἐργασθεὶς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἀγρῷ, εἴτε βοσκήσας τὸ ποίμνιον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἐπανερχόμενος τὸ ἑσπέρας οἶκαδε, καίπερ, ὡς εἰκός, κεκμηκώς, ἀναλαμβάνει προθύμως καὶ οἰκιακᾶς ὑπηρεσίας, οἷαι ἐπὶ παραδείγματος ἢ πρόχειρος παρασκευὴ δείπνου διὰ τὸν κύριον αὐτοῦ, καὶ ἡ διαρκούντος αὐτοῦ ὑπηρεσία. Οὕτω δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐργαζόμενος καὶ πᾶσαν οἵανδήποτε ὑπηρεσίαν καὶ ἔξω τῶν συνήθων ἔργων πρόθυμος νὰ ἐπιτελέσῃ, τῶν πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ μόνον ἀπολαύων (στίχ. 8 *μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πῖσαι*) οὐ μόνον οὐδεμιᾶς ἐπὶ πλεον ἀμοιβῶς καὶ εὐχαριστιῶν παρὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ κρίνει ἑαυτὸν ἄξιον ἀλλὰ τοῦναντίον ἔχει τὴν ταπεινὴν περί τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ γνώμην, ἣν συνήθως ἔχουσιν οἱ τῆς τάξεως αὐτοῦ ἄνθρωποι.

Τοιοῦτον εἶνε τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἀπαραιτίτως δεόν τὰ καλλιεργῇ ἐν ἑαυτῷ ὁ πιστός, ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὸν ἀληθῆ ὁρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν χαρακτήρα, καὶ προάγον καὶ τελειοῦν τὴν ὁρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ ἐν Χριστῷ ζωὴν. Ἡ μεγάλη ἐπὶ τοῖς ἐπιτελεσθεῖσι τυχὸν ἀγαθοῖς ἔργοις ἰδέα θὰ προκαλέσῃ παρ' αὐτῷ ἔπαρσιν, ὀλεθρίαν εἰς τὴν ὁρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν αὐτοῦ, ἀναλαμβάνει

νοντος θέσιν πιστωτοῦ, καὶ ἀπαιτοῦντος παρὰ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀπὸ χρεωφειλέτου τὴν ὀφειλομένην διὰ τὰ πεπραγμένα ἀμοιβήν. Ἡ ἰδέα αὕτη ἀνατρέπει καὶ διαστρέφει τὴν κανονικὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων σχέσιν, σχέσιν καθ' ἣν ὁ Θεὸς παρέχεται ἀεὶ ἐλευθέρως καὶ αὐτοπροαιρέτως τὰς δωρεὰς καὶ τὰς ἀμοιβάς, ἀμείβων δαψιλῶς τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ τὰς ἀείποτε ἐλλειπεῖς πρὸς τὸ μέτρον ἀγαθὰς τοῦ πιστοῦ πράξεις, εἰς ἃς ἄλλως τε καὶ μέγα καὶ αὐτὸς Οὗτος συμβάλλεται διὰ τῆς χάριτος Αὐτοῦ. Ἡ μεγάλη διὰ τὰ πεπραγμένα ἰδέα χλιαίνει ἐπὶ τούτοις ἰσχυρῶς καὶ ψύχει τὴν προθυμίαν, ἀναστελλούσα τὴν πρόοδον, ὡς ἀρκούντων δῆθεν τῶν καταβληθέντων ἤδη πόνων καὶ τῶν ἐπιτειχθέντων δι' αὐτῶν ἀποτελεσμάτων.

Ἄν ὁ μακάριος Ἀπόστολος Παῦλος, εἶπερ τις καὶ ἄλλος τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων μοχθήσας ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς ὑπέροχον θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν τελειότητα ἀναχθεῖς, *ἐδίδωκεν ἔτι* (Φιλιπ. Γ' 12), ἐξηκολούθει δηλ. πονῶν καὶ κοπιῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς τελειωτικῆς αὐτοῦ σωτηρίας, καὶ κατελαμβάνετο ἐνίστε ὑπὸ τοῦ φόβου μὴ ἐπὶ τέλους ἀστοχήσῃ αὐτῆς, πόσῳ μᾶλλον ἀνένδοτος ὀφείλει νὰ εἶνε ὁ ἠθικὸς ἀγὼν τοῦ κοινοῦ πιστοῦ, τοῦ οὐδέποτε δυναμένου νὰ προσμετρηθῇ πρὸς τὸν Ἀπόστολον τῶν ἔθνων, καὶ πόσῳ προθυμότερος ὀφείλει νὰ εἶνε οὗτος πρὸς τὴν ἀνάληψιν οἰωνδήποτε κόπων ὑπὲρ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἐν πλήρει πάντοτε καὶ εἰλικρινεῖ συναισθήσει τῆς ἀναξιότητος καὶ ἀνεπαρκείας τοῦ συντελεσθέντος.

«Κατασπᾶ τὸ παρεπόμενον τῇ ἀγαθοεργίᾳ πάθος τῆς οἰοίσεως διδάσκων, ὅτι ὥσπερ οὐδεὶς τὸν ἀροτριῶντα καὶ ποιμαίνοντα δοῦλον αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἀγροῦ εἰσελθόντα, τιμὴν ἀξιοῖ διὰ τὸν τοιοῦτον κόπον, ἀλλὰ πάλιν ἐπιτάττει, καὶ τὴν προσοφειλομένην ἀπαιτεῖ δουλείαν, καὶ οὐδ' οὕτως αὐτῷ

χάριν ἔχει· τὸν αὐτὸν ἄρα τρόπον καὶ ὁ Θεός. Ὡστε κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον τοῖς μὲν μὴ πληροῦσι τὰ προστεταγμένα κίνδυνος ἀπόκειται, τοῖς δὲ πληροῦσιν αὐτὰ χάρις οὐδεμία, καὶ οὐ χρὴ διὰ τοῦτο μέγα φρονεῖν..... Πλὴν ἀγαθὸς ὢν ὁ Θεός, καὶ τοῖς δούλοις ὡς μισθίοις προσφέρεται, καὶ τὴν δουλείαν αὐτῶν μισθῷ ἀμείβεται, καὶ τὴν ὀφειλομένην λατρείαν ὡς κατόρθωμα δέχεται, καὶ γέρα δίδωσιν ὑπερβαίνοντα τοὺς καμάτους. Νικᾷ γὰρ ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ τὸ δίκαιον». Ζυγ.

Στίχ. 7. *Δοῦλον*. Ὁ λόγος οὐχὶ περὶ δούλου ἐν τῇ κοινῇ τὴν σήμερον χρήσει τῆς λέξεως, ἀλλ' ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἄλλως καλουμένου ἀνδραπόδου, ἀνθρώπου δηλ. ἀπεστερημένου τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνήκοντος ἐξ ὁλοκλήρου τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, μὴ δυναμένου ἄρα νὰ προβάλῃ ἔνστασιν, ἢ νὰ παραπονηθῇ δι' ὑπέροχον τυχὸν ἐργασίαν. *Παρελθὼν* = πλησιάσας. *Ἀνάπεσε* τ. ἔ. κάθισον νὰ γευματίσῃς. Οἱ ἀρχαῖοι, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου, ἔτρωγον οὐχὶ ἀπλῶς καθήμενοι, ἀλλ' ἀνακλινόμενοι.

Στίχ. 8. — *Περιζωσάμενος*. Ἐννοεῖται τὴν ὀσφύν, πρὸς μείζονα ἐκκινήσιαν. *Φάγεσαι καὶ πίεται*. Μέλλοντος χρόνου.

Στίχ. 10. *Δοῦλοι ἀχρεῖοι*. Κατὰ λέξιν = ἄχρηστοι, ἀλλὰ φαίνεται κείμενον ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ εὐτελεῖς καὶ ταπεινοί. Χαρακτηρίζει δηλ. ἡ λέξις τὴν κατάστασιν τῶν δούλων, οἳ ἦσαν οὗτοι ἔναντι ἰδίᾳ τῶν κυρίων αὐτῶν.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΟΣ

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωτὶ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Καὶ συμφωνήσας μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς, καὶ ἐκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. Περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; Λέγουσιν αὐτῷ· ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. Λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε. Ὁψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ῥγάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. Ἐλθόντες δὲ οἱ πρώτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου λέγοντες ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βασιτάσας τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν· ἔταῖρε

οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπάγε· θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρώτοι καὶ οἱ πρώτοι ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. Ματθ. Κ' 1-16.

Ἡ ζωηρὰ καὶ γραφικὴ αὕτη παραβολὴ τοῦ Κυρίου διανοίγει τὰ ὄμματα τῶν μαθητῶν καὶ ἀκροατῶν Αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸ κρατοῦν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν μέτρον ἐκτιμήσεως, μὴ συμπίπτον καθ' ὅλα πρὸς τὴν περὶ ἀμοιβῆς καὶ ἀνταποδόσεως ἰδέαν τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ ἄνθρωποι κρίνουσι συνήθως ὃν τρόπον οἱ ἀπὸ πρωίας μισθωθέντες ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος τῆς παραβολῆς. Ἀποβλέψαντες οὗτοι εἰς τὸ δηνάριον, ὅπερ ἔλαβον ὡς ἀμοιβὴν οἱ πολὺ ἀργότερον αὐτῶν ἀναλαβόντες ἐργασίαν, καίτοι συνεφωνήθησαν πρὸς δηνάριον ἐλπίζουσι καὶ αἰτοῦσιν, ὅπως λάβωσι πολλῷ πλείονα, ὀργίζονται δὲ καὶ ἀγανακτοῦσι λαβόντες τὸν συμπεφωνημένον μόνον μισθόν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ κυρίου τοῦ ἀμπελῶνος πρὸς τὰ διατυπωθέντα ὑπ' αὐτῶν παράπονα καθίστησι δῆλον, ὅτι παρὰ τῷ Θεῷ, ὅς κατὰ τὴν παραβολικὴν ἔννοιαν εἶνε ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, πρὸς τῇ δικαιοσύνῃ, ἀποδιδούσῃ ἐκάστῳ κατὰ τὸν κόπον αὐτοῦ, ὑπάρχει ἐξ ἴσου καὶ ἡ ἀγαθότης, λαμβάνουσα ὑπ' ὅψιν τὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς οἱ ὀλιγώτερον κοπιάσαντες εὐρέθησαν (οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο), καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ θεία παντογνωσία καὶ ἀγιότης, ἡ ἐν παντὶ κόπῳ ἐκτιμῶσα καὶ τὸ παρακινεῖν ἐλατήριον καὶ τὸ ἐνδόμυχον αἴσθημα καὶ φρόνημα, τὸ ἀναδεικνύον τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τοῦ κόπου. Ἐντεῦθεν ἡ διαφορότης ἐν τῇ ἐκτιμῇ τῶν

ἀνθρώπων, ἀποβλεπόντων ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς τὴν συντετελεσμένην ἐργασίαν ἐκάστου, καὶ ἐν τῇ ἐκτιμῇ τοῦ Θεοῦ, ἐκτιμῶντος ἀπὸ περιωπῆς ἀσυγκρίτως εὐρυτέρας καὶ ὑψηλοτέρας.

Διαφωτίζων οὕτω τοὺς πιστοὺς, αὐτοὺς τοὺς ἀμέσους ἀκολούθους Αὐτοῦ, τοὺς μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους—ἐπὶ τὸ ἀνθρωπινώτερον ἐπίσης κρίνοντας περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἐγείροντας ἀξιώσεις ἐξαιρέτων τινῶν ἀμοιβῶν (πρβλ. ΙΘ' 27 Κ' 21)—περὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐκτιμήσεως καὶ ἀνταμοιβῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων διδάσκει ἅμα διὰ τῆς παρούσης παραβολῆς ὁ Κύριος τὴν ταπεινῶσιν καὶ τὴν ἀγαθότητα.

Ἀξιωθεὶς ὁ πιστὸς νὰ κληθῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὅπως ἐργασθῇ ἐν τῷ ἀμπελῶνι Αὐτοῦ, ὅπως τ. ἔ. ἐργασθῇ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ προαχθῇ αὐτός, προαγάγῃ καὶ τοὺς ἄλλους θρησκευτικῶς καὶ ἠθικῶς, καθῆκον ἔχει, ὅπως μὴ ὑπερεκτιμᾷ τοὺς ἰδίους τυχὸν κόπους καὶ τὰς θυσίας, μηδεποσῶς δὲ νὰ παραβάλλῃ καὶ συγκρίνῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἀσμένως πράττων τὰ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὑπὸ ἀγαθῆς πρὸς τὸν πλησίον ἐμφορούμενος διαθέσεως, νὰ καταλείπῃ τῷ Δικαίῳ καὶ Ἀγαθῷ τὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν. Οὕτω καὶ τὴν ἠθικὴν ἀτέλειαν τῶν ἑαυτοῦ πράξεων θὰ προαγάγῃ καὶ ἀνυψώσῃ, καὶ οὐδὲν ἄδικον πρὸς τὸν πλησίον πράξει. Ἄλλως πράττων, καὶ ἄλλως διακείμενος, δὲν θὰ στερηθῇ μὲν τοῦ δικαίου μισθοῦ, ἀλλὰ θὰ δοκιμάσῃ τὴν πικρίαν καὶ ἀπογοήτευσιν τῶν πρώτων ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος, οἵτινες παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν εἶδον τὸν ὕστερον ἐργάτην ἀμειφθέντα διὰ τῶν ἴσων, καὶ ἐπέσυραν ἅμα καὶ μομφὴν καθ' ἑαυτῶν.

Στίχ. 20. *Ὁμοία γάρ ἐστι.* Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν προηγουμένην

πρότασιν πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι (ΙΘ' στίχ. 30), οὕτως ὥστε ἡ παρούσα παραβολὴ εἰσάγεται ὡς αἰτιολογία καὶ διασάφησις τῆς καὶ ἐν τέλει τῆς παραβολικῆς διηγήσεως (στίχ. 16) ἐπαναλαμβανομένης κατηγορηματικῆς δηλώσεως τοῦ Κυρίου, ὅτι πολλοί, ἀξιῶντες ὅτι εἶνε πρῶτοι, ἢ κρινόμενοι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς τοιοῦτοι, πρὸ τῆς δίκης τοῦ Θεοῦ νὰ εὐρεθῶσιν ἔσχατοι, καὶ τὰν ἀπαλιν οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. Ἀληθὲς εἶνε ὅτι κατὰ τὴν παραβολικὴν διήγησιν οἱ πρῶτοι ἐργάται καθίστανται ἔσχατοι μόνον ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἀμοιβῆς, πληρώνονται δηλ. τελευταῖοι (ὃν τρόπον ἀφ' ἑτέρου οἱ ἔσχατοι, οἱ ὀλιγώτερον ἐργασθέντες, πληρώνονται πρῶτοι), ἄλλως δὲ λαμβάνουσι τὸν ὃν καὶ οἱ ἔσχατοι ἐργάται μισθόν, διὸ καὶ τῶν ἐξηγητῶν τινες ἐρμηνεύουσι: καὶ ἔσονται οἱ πρῶτοι ὡς οἱ ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι ὡς οἱ πρῶτοι, θὰ λάβωσι δηλ. καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ τὴν αὐτὴν ἀμοιβήν. Ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ πρῶτοι ἐργάται ἡμειφθησαν τελευταῖοι, τοῦ κυρίου τοῦ ἀμπελῶνος δείξαντος οὕτω προτίμησιν τινα πρὸς τοὺς ἔσχάτους, καὶ ὅτι ἐγένοντο ἀντικείμενον πικρῶν παρατηρήσεων διὰ τὰς μεμψιμοιρίας αὐτῶν ἀποτελεῖ ὑποβιβασμὸν τινα αὐτῶν, αἰτιολογούντα, εἰ καὶ μὴ πλήρως (διότι ἄλλως θὰ ἠδίκηε ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, ἂν ἀπεστέρεε αὐτοὺς τὸν συμπεφωνημένον μισθόν) τὴν τεθεῖσαν κατηγορηματικὴν ἀρχήν: *καὶ ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.*

Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπων οἰκοδεσπότη κ.λ.π. Ἡ ὁμοιότης τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ τῆς ὅλης παραβολικῆς διηγήσεως διαγραφομένην εἰκόνα, καίτοι τὸ *ὁμοία ἐστὶν* συντάσσεται πρὸς τὸ ἐγγύτερον *ἀνθρώπων οἰκοδεσπότη*. Πρβλ. ΙΓ' 24.

Στίχ. 2. *Ἐκ δηναρίου. Δηνάριον.* Ἀργυροῦν Ρωμαϊκὸν νόμισμα, ἰσοδυναμοῦν σχεδὸν πρὸς μίαν δραχμὴν (φράγκον). Σύνθηες τότε ἡμερήσιον μίσθωμα ἐργάτου.

Στίχ. 3. *Τρίτην ὥραν.* Τὴν ἐνάτην πρωϊνὴν τ. ἔ. Εὐρωπαϊκῇ.

Στίχ. 4. *Ὁ ἐὰν ἢ δίκαιον.* Ὑποτίθεται βεβαίως ἔλαττον τοῦ δηναρίου, καὶ πολλῷ ἔλαττον διὰ τοὺς κατόπιν μισθωθέντας, οἵτινες διὰ τοῦτο παρίστανται μὴ συμφωνοῦντες, ἀλλ' ἀναλαμβάνοντες προθύμως τὴν ἐργασίαν, ἐπαφιέμενοι εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ οἰκοδεσπότη. Ἀλλ' οὕτω κρίνουσι καὶ ἀμείβουσιν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Θεὸς

κρίνει καὶ ἀμείβει διαφόρως, ὃν τρόπον ἀκριβῶς ἐκτίθεται κατωτέρω ἐν τῇ παραβολῇ.

Στίχ. 5. *Ἐκτὴν ἐνάτην*. Τὴν μεσημβρίαν δηλ. καὶ τὴν τρίτην μετὰ μεσημβρίαν.

Στίχ. 6. *Ἐνδεκάτην*. Τὴν πέμπτην δηλ. μετὰ μεσημβρίαν. Ἡ κατὰ τοιαύτην ὥραν, περὶ τὸ τέλος πλέον τῆς ἡμέρας, μίσθους ἐργατῶν, καὶ ὁ μετ' αὐτῶν διάλογος τοῦ οἰκοδεσπότου, ἀποδεικνύει τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα.

Στίχ. 8. *Τῷ ἐπιτρόπῳ* = τῷ οἰκονόμῳ, ὄντι ἐκ τῶν μᾶλλον ἐμπίστων δούλων. *Ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων*. Πρὸς τῇ ἀποδείξει ἐκτιμήσεώς τινος καθίστατο ἅμα οὕτω δυνατόν, ὅπως οἱ πρῶτοι λάβωσι γινῶσιν τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐσχάτων, καὶ προκληθῶσι τὰ ἐπακολουθήσαντα παράπονα καὶ αἱ ἐξόχως διδακτικαὶ ἀπαντήσεις εἰς αὐτὰ τοῦ οἰκοδεσπότου.

Στίχ. 11. *Ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου*, ἅτε αὐτοῦ ὀρίσαντος τὴν ἀμοιβήν, ἣν ἐπλήρωσεν ὁ οἰκονόμος αὐτοῦ.

Στίχ. 12. *Τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα*. Ἐννοεῖται ἡ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ κατὰ τὰς θερμότερας μεσημβρινὰς ὥρας, ἐπίπονος ἐν τῷ ἀμπελῶνι ἐργασία.

Στίχ. 14. *Ἄρον* = ἔπαρον (πάρε), λάβε.

Στίχ. 15. *Ὁφθαλμός ποτηρός*. Ὁ μετὰ κακῆς διαθέσεως, ἐνταῦθα δὲ μετὰ φθόνου καὶ ζηλοτυπίας, βλέπων.

Στίχ. 16. *Ἔσονται*. Ἐν τῇ κρίσει τοῦ Θεοῦ. *Πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοὶ ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί*. Ὁ λόγος τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διακρίσεως καὶ προτιμήσεως τῶν ἀνθρώπων πρὸ τῶν ὁμμάτων καὶ ἐν τῇ κρίσει τοῦ Θεοῦ. Ἡ καὶ ἐν τῇ κατεργασίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ διαφορότης τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως αὐτῶν, οὐχὶ πάντων τὴν αὐτὴν ταπείνωσιν, ἀνιδιοτέλειαν, τὸν αὐτὸν θερμὸν ζῆλον, ἐπιδεικνυομένων.

«Τίνος οὖν ἕνεκα οὕτω συνετέθη αὕτη ἡ παραβολή, καὶ τί κατασκευάσαι βούλεται; Προθυμότερους ποιῆσαι τοὺς ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ μεταβαλλομένους καὶ γινομένους βελτίονας, μηδὲ ἀφεῖναι νομίζειν ἔλαττον ἔχειν. Διὰ τοῦτο εἰσάγει καὶ δυσχεραίνοντας ἑτέρους ἐπὶ τοῖς τούτων ἀγαθοῖς, οὐχ ἵνα δεῖξη τηκομένους καὶ δακνομένους ἐκείνους ἄπαγε· ἀλλ' ἵνα διδάξῃ τούτους τσαύτης ἀπολαύσαντας τιμῆς, ἣ καὶ φθόνον ἐιέροις τεκεῖν ἡδύνατο.... Πάντοθεν οὖν δηλον, ὅτι πρὸς τοὺς εἰς πρώτην ἡλικίαν καὶ τοὺς ἐν γήρᾳ καὶ βράδιον ἀρετῆς ἐπει-

λημμένους εἴρηται ἡ παραβολή. Πρὸς ἐκείνους μὲν ἵνα μὴ ἀπονοῶνται, μηδὲ ὀνειδιζοσι τοῖς περὶ τὴν ἐνδεκάτην. Πρὸς τούτους δέ, ἵνα μάθωσιν, ὅτι ἔστι καὶ ἐν βραχεὶ χρόνῳ τὸ πᾶν ἀνακτήσασθαι.» Χρυσ.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΤΑΛΑΝΤΩΝ

Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν ὥρυξεν ἐν τῇ γῇ καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἵσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο λαβὼν εἶπε· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἵσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ

καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς εἶπε· κύριε ἔγνω· σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὸν δοῦλε καὶ ὀκνηρὸν! ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζítais, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. Ἄρατε οὖν ἅπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα· τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἅπ' αὐτοῦ· καὶ τὸν ἄχρετον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Μτθ. ΚΕ' 14-30.

Ἡ ἐν τῇ ἑξαίρετῳ ταύτῃ παραβολῇ ἐγκλεισμένη σφόδρα χρήσιμος καὶ ἀναγκαία τοῖς πιστοῖς διδασκαλία τοῦ Κυρίου εὐχερῶς διαγινώσκεται. Ταύτην ἐξηγοῦνται ἡ ὑπὸ τοῦ ἀποδημοῦντος οἰκοδεσπότου διανομὴ τῶν ταλάντων τοῖς δούλοις αὐτοῦ, καὶ ὁ ἔπαινος μὲν καὶ ἐπιδοκιμασία τῶν ἡ ἐργασαμένων καὶ κερδησάντων ἐπὶ τοῖς δοθεῖσι πλείονα, ὁ ἔλεγχος δὲ καὶ ἡ ἀποδοκιμασία τοῦ μὴ σπαταλήσαντος μὲν τὸ ἐμπιστευθὲν ποσόν, ἀλλ' ἐξ ὀκνηρίας δειλίας καὶ πονηρᾶς διαθέσεως ἀποφυγόντος νὰ πολλαπλασιάσῃ αὐτό. Ἔπεται ἄρα ὅτι καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν, ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ δηλ. ἰδρυθείσῃ κοινωνίᾳ τῶν πιστῶν, κρατοῦσι περὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀνάλογοι ἀρχαί, οἷαι καὶ ἐν οἱαδήποτε καθαρῶς κοσμικῇ κοινωνίᾳ. Ὁν τρόπον ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ οἱ φιλόπονοι καὶ ἐργατικοί, πολλαπλασιάζοντες τὰ ὑπάρχοντα κεφάλαια ἀπολαύουσι καὶ τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως

τοῦ κόσμου, τὰν ἀπάλιν δὲ οἱ ἀμελεῖς καὶ ὀκνηροί· οὕτω καὶ τῶν πιστῶν,—οἵτινες πάντες ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι τὴν κατεργασίαν τοῦ θελήματος τοῦ Κυρίου,—οἱ ἐπιδεικνύοντες ζῆλον καὶ προθυμίαν πρὸς κατορθωσιν τοῦ θελήματος τούτου ὁσημέραι τε προκόπτουσι καὶ προάγονται ἐν τῇ κατὰ Θεὸν ζωῇ καὶ ἐπαπολαύουσιν ἅμα τοῦ ἐπαίνου καὶ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρὸς αὐτῶν, τὰν ἀπάλιν δὲ οἱ ἀπρόθυμοι καὶ οἱ ὀκνηροί, οἱ πρὸ τῶν κόπων καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου ὀκλάζοντες καὶ ἀποδυσπετοῦντες. Οὐδὲν βῆμα ἐπὶ τὰ πρόσω ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ ἠθικῇ αὐτῶν καταστάσει οὗτοι ποιοῦμενοι ἐπισύρουν ἅμα ἐφ' ἑαυτοὺς τὸν αὐστηρὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ Θεοῦ, μέλλουσαν νὰ στοιχίσῃ αὐτοῖς τὴν αἰώνιον κόλασιν, τὸν ἀτελεύτητον κλαυθμὸν καὶ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν αἰώνιον χαρὰν καὶ μακαριότητα, ἣν ἔξουσιν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς οἱ δίκαιοι, οἱ ὑπὲρ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ προθύμως καὶ μετ' ἀφοσιώσεως πάντα ἀναλαμβάνοντες κόπον καὶ πρὸ οὐδεμιᾶς θυσίας μὴ ὑποχωρήσαντες. Δὲν δικαιολογεῖ δὲ οὐδένα ἀργὸν καὶ ἀμελῆ περὶ τὴν ἰδίαν ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν ζωῇ ἐπίδοσιν, ἡ καὶ περὶ τὴν τοῦ πλησίον, οἰαδήποτε πρόσφαις, καθότι οὔτε ὁ Κύριος ζητεῖ παρ' ἡμῶν πλεόν ἐκεῖνου, ὅπερ δυνάμεθα νὰ ἐπιτελέσωμεν, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν οἱαδήποτε περιστάσει καὶ ἂν εὗρεθῶμεν ἔχοντες τὴν ἀγαθὴν θέλησιν θὰ κατορθώσωμεν ν' ἀσκήσωμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἐν μέτρῳ ἐλάσσονι ἄλλων. Ὅ,τι οὐδαμῶς ἀνέχεται ὁ Κύριος εἶνε ἡ ἑλλειψὶς τοῦ ἀναγκαίου θάρρους καὶ τῆς πεποιθήσεως, ὅπως κατεργασθῶμεν ὑπὲρ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ θελήματος Αὐτοῦ ὅ,τι παρ' ἡμῶν ἐξαρτᾶται.

Κατακρίνων ἐν ἄλλοις λόγοις καὶ παραβολαῖς τὴν ἀλαζόνα, ἀντικρὺς ἀντίθεον, αὐτοπεποιθήσιν, τὴν ἀποσπωμένην ἀπὸ

τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐπ' Αὐτὸν ἐλπίδος καὶ πεποιθήσεως, ἐπιχειρεῖ διὰ τῆς παρούσης παραβολῆς Αὐτοῦ ὁ Κύριος, ὅπως ὑπεγείρῃ μὲν καὶ διαθερμάνῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν μαθητῶν καὶ ὁπαδῶν Αὐτοῦ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν καὶ προθυμίαν, ἀλλ' ἅμα καὶ οὐχ ἦττον ὅπως ἐμβάλῃ τὸ προσήκον θάρρος καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀρετῆς, πρὸς ὑπερπήδησιν τῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῆς ἐπιπροσθούνων προσκομμάτων. Οὕτω μόνον καὶ οἱ διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν δυνάμεων, ἢ διὰ τὰς περιστάσεις ὑφ' αἷς εὗρέθησαν, ἔλαττον τῶν ἄλλων κατορθώσαντες θ' ἀμειφθῶσιν οὐχὶ ἔλαττον ἐκείνων, τοῦ Θεοῦ κρίνοντος καὶ ἀνταποδιδόντος μᾶλλον κατὰ τὴν προαίρεσιν καὶ προθυμίαν, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων.

Ἡ θεμελιώδης ἐννοια τῆς παραβολῆς ταύτης τοῦ Κυρίου διατυπῶνται καὶ ἐν τῇ παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ (ΙΘ' 11-27) παραβολῇ τῶν 10 μνῶν. Καὶ ἐπειδὴ αἱ δύο αὗται παραβολαὶ συμπίπτουσιν ἐν πολλοῖς καὶ περὶ τὰς λέξεις παρατιθέμενοι τὸ κείμενον τῆς δευτέρας ποιούμεθα καὶ περὶ αὐτῆς τὸν προσήκοντα λόγον ἐν τοῖς κατωτέρω σημειώμασιν.

Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. Εἶπεν οὖν. Ἄνθρωπός τις εὐγενῆς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· πραγματεύεσθε ἐν ᾧ ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπε φω-

νηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα ἐπιγνῶ τίς τί διεπραγματεύσατο. Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέγων· κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· εὖ ἀγαθὲ δοῦλε! ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων· κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς. Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ· καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων. Καὶ ἕτερος ἦλθε λέγων· κύριε ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ· ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἶρεις δ' οὐκ ἔθνηκας καὶ θερίζεις δ' οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγεις ὄθην οὐ δισκόρπισας. Λέγει αὐτῷ· ἐκ τοῦ στόματος σου κρινῶ σε πονηρὲ δοῦλε. Ἦδεις ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς ἐγὼ εἰμι, αἶρων δ' οὐκ ἔθνηκα καὶ θερίζων δ' οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγων ὄθην οὐ δισκόρπισα· καὶ διατὶ οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. Καὶ εἶπον αὐτῷ· κύριε ἔχει δέκα μνᾶς. Λέγω γὰρ ἡμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ· πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξετε αὐτούς ἐμπροσθέν μου.

Λουκ. στίχ. 11-12. Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν=τῶν [παρισταμένων] ἐκ τοῦ λαοῦ. Ταῦτα=τοὺς ἀπὸ τοῦ 3. στίχου λόγους τοῦ Κυρίου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν (τὸν Ζακχαῖον, μετανοήσαντα ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν, ἃ ἔπραξε καὶ ἔτοιμον, ὅπως ἐπανορθώσῃ αὐτὰ ἀποδιδούς πολλαπλάσια) ὁ Ἰησοῦς ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν· ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός. Προσθεὶς

Τοῖς ρηθεῖσιν. *Διὰ τὸ δοκεῖν αὐτοὺς παραχρῆμα ἢ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.* Ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου ἐξεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὑλικώτερον. Προσεδόκων οὗτοι τὸν Μεσσίαν ὡς βασιλέα ἐπίγειον, μέλλοντα νὰ στήσῃ τὴν ἔδραν αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ, νὰ κατισχύσῃ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν καὶ τὰ ὅμοια. *Ἀνθρωπὸς τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν.* Τοιοῦτοι εὐγενεῖς βασιλικῆς καὶ ἡγεμονικῆς, ἢ ἄλλης ὑψηλῆς, καταγωγῆς ἐπορεύοντο συνήθως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς Ρώμην πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας, ὅπως ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοῖς ὑποτελῆ τινὰ τῆς Ἀνατολῆς ἡγεμονίαν. Συνέβαινον δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ 14 στίχῳ λεγόμενα περὶ πρεσβείας παρὰ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν. Ὑπὸ τὸν *εὐγενῆ ἄνθρωπον* ὑπαινίσσεται προδήλως ὁ Κύριος ἑαυτόν, ἐξελθόντα ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως, ὑπὸ δὲ τοὺς συμπολίτας τοὺς κατὰ σάρκα ὁμοφύλους Ἰουδαίους, μὴ πιστεύσαντας τοὺς πλείστους αὐτῶν, καὶ ἀποκρούσαντας τὴν ἐπ' αὐτοὺς βασιλείαν καὶ κυριότητα Αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ (στίχ. 27) κατασφαγέοντας μὲν πλείστους αὐτῶν (1,100,000 ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ 70 μ. Χ. ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων), μέλλοντας δὲ νὰ ἀποθάνωσι, τὸν αἰώνιον θάνατον, κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου ἔλευσιν, ὅτε ἐμφανισθῇσεται ὡς βασιλεὺς πλήρης δόξης ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ καθίσει κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὅτι διὰ τὴν δευτέραν ταύτην παρουσίαν τοῦ Κυρίου θὰ παρήρχετο χρόνος μακρὸς διδάσκει ἢ τε ὑπερφαينوμένη ἀποδοκιμασία τῆς προσδοκίας τῶν Ἰουδαίων προσδοκῶντων, ἔστω καὶ ὑπὸ διάφορον πνεῦμα, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ *παραχρῆμα*, καὶ ὁ προσδιορισμὸς *χώραν μακρὰν*, πρὸς ἣν ἀπεδήμησεν ὁ εὐγενὴς καὶ ἀφ' ἧς ἢ ἐπάνοδος, ὡς εἰκός, θὰ ἐβράδυνεν. ὅπερ καὶ ρητῶς δηλοῦται διὰ τοῦ *πολὺν χρόνον* (στίχ. 19).

Ματθ. στίχ. 14. *Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος κ.λ.π.* Ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰσάγει (διὰ τοῦ γὰρ) τὴν παραβολὴν ὡς αἰτιολογοῦσαν τὴν ἀμέσως ἀνωτέρω (στίχ. 13) παρ' αὐτῷ κειμένην παρακέλευσιν τοῦ Κυρίου: *Πρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.* Διὰ τῶν λέξεων τούτων, συμπραγματικῶς διδάγματος τῆς παραβολῆς τῶν 10 παρθένων (Ματθ. ΚΕ' 1-13), ἐφιστᾷ ὁ Κύριος τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἀπροσδόκητον καὶ αἰφνίδιον τῆς δευτέρας ἐπιφανείας Αὐτοῦ, καὶ

ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς διαρκοῦς ἠθικῆς ἐγρηγορήσεως, ὅπως μὴ τυχὸν εὗρεθῶμεν ἀνέτοιμοι καὶ κατακριθῶμεν. Τὸ ἀπρόοπτον τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἀπόδοσις λόγου τῶν πεπραγμένων ἐκτίθεται ἐν τῇ παραβολῇ τῶν ταλάντων, δι' ὃ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ σύνθεσις αὐτῆς πρὸς τὰ ἡγούμενα. *Ὡσπερ ἄνθρωπος ἀποδημῶν κ.λ.π.* Ἀνανταπόδοτον. Πρὸς συμπλήρωσιν δέον νὰ νοηθῇ: *οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.* Ἄλλοι συμπληροῦσιν. *Οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ποιήσει, κ.λ.π.* *Τοὺς ἰδίους δούλους.* Ἀνέκοντας αὐτῷ, ὡς ἀργυρωνήτους πάντας ὄντας, οὐχὶ δὲ μισθωτούς. *Παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.* Πρὸς τίνα λόγον παρέδωκεν αὐτοῖς αὐτὰ καθίσταται δῆλον ἐκ τῶν συμφραζομένων, ὅπως δηλ. ἐργασθῶσιν ἐν αὐτοῖς καὶ αὐξήσωσιν αὐτά. Πρβλ. 13 στίχ. Λουκᾶ: *πραγματεύσασθε* (=ἐργάσθητε, ἐμπορεύθητε).

Στίχ. 15. *Καὶ ὃ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα ὃ δὲ δύο ὃ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν.* Ἐν τῇ ἀναλόγῳ περιεχομένου παραβολῇ τοῦ Λουκᾶ (στίχ. 13, 16, 17) ὁ ἀποδημῶν κύριος παρέχει ἴσον ποσὸν ἐκάστῳ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κληθέντων 10 δούλων. Τῶν χρημάτων (*ταλάντων* ἐν τῇ παρὰ τῷ Ι. Ματθαίῳ παραβολῇ, *μνῶν* ἐν τῇ παρὰ τῷ Λουκᾶ) δοθέντων τοῖς δούλοις, ὅπως ἐργασθῶσι καὶ πολλαπλασιάσωσιν αὐτά, φυσικὸν παρίσταται, ὅπως νοηθῇ παραβολικῶς δι' αὐτῶν τοιοῦτον ἢ ἄλλο στάδιον ἐνεργείας, ἐφ' ὃ κατὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καλεῖται ἕκαστος πιστός, ὅπως ἐργασθῇ εἰς τε τὸ ἴδιον ἠθικὸν ὄφελος καὶ εἰς τὸ τοῦ πλησίον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἢ μία μνᾶ, ἢ ἐξ ἴσου δοθεῖσα τοῖς 10 δούλοις (ἀνὰ μίαν εἰς ἕκαστον) κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Ι. Λουκᾶ, δηλοῖ, ὡς εἰκός, στάδιον ἐνεργείας τὸ αὐτὸ διὰ πάντας τοὺς πιστοὺς, τοῦτο δὲ πάντως εἶναι τὸ στάδιον τοῦ κατὰ Θεὸν ζῆν, ἐν ᾧ ἕκαστος πιστός κέκληται ἐξ ἴσου νὰ σταδιοδρομήσῃ. Ἀλλ' ὁ μὲν προκόπτει ἐν αὐτῷ πλέον, καὶ οὗτος εἶναι ὁ κατὰ τὸν παραβολικὸν τοῦ Κυρίου λόγον κερδαίνων 10 μνᾶς, ὁ δὲ ἔλαττον, ὅς' εἶναι ὁ κερδαίνων τὰς 5 μνᾶς, καὶ ἄλλος οὐδαμῶς, καὶ οὗτος εἶναι ὁ κρύψας τὴν μνᾶν καὶ μὴ ἐργασθεὶς πρὸς πολλαπλασιασμὸν αὐτῆς. Ὑπὸ τὸ μείζον ποσὸν (5 τάλαντα), τὸ ἐμπιστευθὲν τῷ πρώτῳ δούλῳ, κατὰ τὴν παρὰ τῷ Ι. Ματθαίῳ παραβολὴν, δέον κατ' ἀνάγκην νὰ νοηθῇ στάδιον ἐνεργείας μείζον καὶ δυσχερέστερον ἢ τον δὲ δυσχερὲς ὑπὸ τὸ ἔλαττον ποσὸν τῶν 2 ταλάντων, καὶ ἔτι μετριώτερον καὶ εὐχερέστερον ὑπὸ τὸ τοῦ ἐνὸς ταλάντου. Τῆς διανομῆς τῶν ταλάντων (τῷ μὲν 5, τῷ δὲ 2, τῷ δὲ ἓν) γενομένης, συμφώνως

πρὸς τὴν παραβολικὴν διήγησιν, κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστου τῶν δούλων δύναμιν, εὐδελον ὅτι (ἂν καὶ ἐν τῇ φράσει τῆς παραβολῆς *κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν* ζητηθῇ ἀπαραιτήτως ἀλληγορικὴ ἀντίστοιχος ἔννοια καὶ σημασία) δέον ἀναγκαιῶς νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι τὰ μείζονα καὶ δυσχερέστερα ἀνατίθηναι ὁ Θεὸς εἰς οὓς οἶδεν ὅτι κέκτηνται τὴν πρὸς διεξαγωγὴν αὐτῶν δύναμιν, ὅσῳδῆποτε καὶ ἂν τοῦτο δὲν φαίνεται ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης πείρας μαρτυρούμενον· καὶ ὅτι ἄρα αἱ ὑπὸ τῶν τὰ μείζονα ἀξιώματα περιβαλλομένων καὶ τὰς μᾶλλον ὑπευθύνους θέσεις ἀναλαμβάνοντων μὴ ἐπιτέλεις τῶν προσηκόντων ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὴν φυσικὴν ἀνεπάρκειαν αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἑλλειψιν ἀγαθῆς προαιρέσεως. Ὁ λόγος δὲ δι' ὃν ὁ Κύριος παρέστησεν ἐν τῇ παραβολῇ τοὺς μείζονα καὶ δυσχερέστερα (τὸν τὰ 5 τάλαντα λαβόντα, καὶ τὸν τὰ δύο) ἐμπιστευθέντας ἐργασθέντας τελεσφόρως καὶ ἀποτελεσματικῶς, τὸν δὲ τὸ ἐν μόνον οὐχί, εἶνε οὐχὶ βεβαίως ὅπως δηλωθῇ ὅτι τελεσφορώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἐργάζονται πάντες οἱ μείζονα καὶ δυσχερέστερα ἀναλαμβάνοντες ἔργα, ἀλλ' ὅπως καταστῇ συμφανεστέρα ἡ ἑλλειψις τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως ὡς αἰτίας τῆς ἀποτυχίας, ἣτις (ἑλλειψις τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως) καθίσταται κατάφωρος ἐπὶ εὐχεροῦς ἔργου, οἷον ἡ ἐν μικρῷ κλίμακ ἐμπορικῇ ἢ ἄλλῃ βιοποριστικῇ ἐργασίᾳ ἢ διὰ τοῦ ταλάντου ἀντιπροσωπευομένη.

Ἡ συνήθης ἐκδοχὴ τῶν ταλάντων, ὡς δηλούντων ἀλληγορικῶς φυσικά ἢ ὑπερφυσικά πλεονεκτήματα, παρεχόμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῷ μὲν μείζονα τῷ δὲ ἐλάττονα, προσκρούει, εἰς τὴν ἔκφρασιν *κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν*, ἣτις προϋποθέτει τὴν κατὰ τὴν διανομὴν τῶν ταλάντων ὑπαρξιν ἤδη παρὰ τῷ μὲν πλειόνων, παρὰ τῷ δὲ ἐλαττόνων πλεονεκτημάτων. Ἄλλαις λέξεσι κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τὰ 5 ἢ 2 ἢ 1 τάλαντα (τὰ πλείονα ἢ ἐλάττονα πλεονεκτήματα) ἐγκλείονται ἐν αὐτῇ τῇ φράσει *κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν*, δηλούσῃ διάφορον μέτρον ἰκανότητος τῶν δούλων.

Τάλαντον. Ὑπολογίζεται ἰσοδυναμοῦν πρὸς 6,000 δραχμὰς καὶ πλεον· ἡ δὲ μνᾶ πρὸς 100.

Στίχ. 18. *Ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν ὥρυσεν ἐν τῇ γῇ καὶ ἀπέκρυψε* Ὁ τὴν *μνᾶν* λαβὼν παρὰ τῷ Εὐαγγ. Λουκᾶ (στίχ. 20) ὡς μικρότερον ποσόν, διατρέχον ὀλιγώτερον κίνδυνον κλοπῆς, ἔκρυπεν ἐν *σουδαρίῳ* (Λατ. sudarium), ὅπερ ἦν μανδύλιον, χρησιμεῖον πρὸς

ἀπόμαξιν τοῦ ἰδρώτος. Οὕτω ὡς γνωστὸν καὶ σήμερον οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ φυλάττουσι τὰ χρήματα δένοντες αὐτὰ ἐν μανδύλῳ ὅπερ τοποθετοῦσι συνήθως ἐν τῷ κόλπῳ ἢ ἐν τῇ ζώνῃ.

Στίχ. 18. *Συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον* = λογαριάζεται, κυττάζει λογαριασμόν.

Στίχ. 21. *Εὖ* = Εὖγε. Ἐκφρασις πολλῆς εὐαρεσκείας. *Δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ.* Διὰ τοῦ *ἀγαθοῦ* δηλοῦται ἐνταῦθα ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις καὶ ὁ ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου ζήλος καὶ ἡ αὐταπάρνησις τοῦ δούλου. Καθ' ὅμοιον τρόπον διὰ τοῦ *πονηροῦ* (στίχ. 26) δηλοῦνται τάντίθετα. *Πιστὸς* εἶνε ὁ ἀκριβὴς περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀνατεθέντος αὐτῷ ἔργου, ἀποτέλεσμα τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως καὶ τοῦ ζήλου.

Ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστὸς ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. Ἐντὶ ἀναλόγῳ παραβολῇ τοῦ Λουκᾶ ὁ δεκαπλασιάσας τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ μνᾶν ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ τὴν βασιλείαν λαβόντος εὐγενοῦς ἐπάνω δέκα πόλεων (στίχ. 17), ὃν τρόπον ὁ πενταπλασιάσας αὐτὴν ἐπάνω πέντε πόλεων (στίχ. 19). Ὁ ἐν τοῖς χρηματιστικοῖς ζήλος καὶ ἡ ἰκανότης ἡδύνατο κάλλιστα νὰ ἀμειφθῇ διὰ διοικητικοῦ ἀξιώματος, ἐν ᾧ ἡδύνατο ἐπίσης νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ δούλος, ὅπου καὶ ὅτε ἰδίᾳ ἡ διοίκησις ἐχρηζεν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἀγαθῆς προαιρέσεως καὶ δραστηριότητος. Τῶν παρὰ τῷ Εὐαγγ. Ματθαίῳ λόγων (*εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου* (στίχ. 21, 23), τῶν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς δούλους ρηθέντων, καὶ τῶν εἰς τὸν πονηρὸν (*τὸν ἄχρεϊον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων*) εἰκονιζόντων κυρίως τὴν τύχην τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν κατὰ τὴν τελικὴν τοῦ Κυρίου κρίσιν, τὴν μακαριότητα δηλ. τῶν μὲν καὶ τὴν κόλασιν τῶν δέ, αἱ φράσεις *ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω καὶ ἴσθι ἔξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα (εἴτε πέντε) πόλεων* ἀναφέρονται μᾶλλον εἰς τὴν παραβολικὴν εἰκόνα. Εἴ τι στάδιον ἐνεργείας καὶ διοικήσεως καὶ μετὰ τὴν τελικὴν κρίσιν ἔξουσιν οἱ δίκαιοι δυσκόλως πάντως δύναται νὰ λεχθῇ καὶ ἔτι δυσκολώτερον νὰ ὀρισθῇ, καίτοι καὶ ἡ εἰς τὸν τὰ δέκα ἔχοντα τάλαντα παροχὴ καὶ τοῦ ἐνὸς τοῦ πονηροῦ δούλου, ἂν ἐξηγηθῇ ἀλληγορικῶς, παρέχει νὰ νοηθῇ στάδιόν τι τοιοῦτον ἐνεργείας. Οἱ τῆς εἰκόνης τῆς παραβολῆς μᾶλλον ἐχόμενοι ἐξηγηταὶ τὸ *εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου* ἐρμηνεύουσιν ὡς δηλοῦν τὴν μετο-

χὴν τῶν ἀγαθῶν δούλων εἰς τὴν ἐν τοῖς φρωτεινοῖς δώμασι τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ ἐπανόδῳ αὐτοῦ ἐσπερινὴν εὐωχίαν, ἀφ' ἧς ἐξωθεῖται ὁ πονηρὸς δούλος εἰς τὸ σκότος, θρηνῶν καὶ κοπτόμενος διὰ τὴν τοιαύτην ἀπέλασιν.

Στίχ. 24. *Θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας.* Παροιμιακὴ πιθανῶς φράσις (ἢ τινι παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ προστίθεται καὶ τὸ *αἴρεις, ὃ οὐκ ἔθηκας*, στίχ. 21) δηλοῦσα τὸν ἄπληστον καὶ τυραννικὸν οἰκοδεσπότην, τὸν ἀπαιτοῦντα παρὰ τῶν δούλων πλεόν τῶν δυνάμεων αὐτῶν, πολλῶ πλεόν τῶν παρεχομένων αὐτοῖς ὑπ' αὐτοῦ μέσων καὶ εὐκολιῶν.

Στίχ. 25. *Φοβηθεῖς.* Μήπως ἀπολέσῃ καὶ τὸ ἐμπιστευθὲν τάλαντον, ἢ δὲν ἀνταποκριθῶσι τὰ ἐξ αὐτοῦ κέρδη πρὸς τὴν κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀπληστίαν τοῦ οἰκοδεσπότου.

Στίχ. 27. *Βαλεῖν τοῖς τραπεζítais.* Παρὰ τῷ Εὐαγγ. Λουκᾷ (στίχ. 28) *ἐπὶ τὴν τράπεζαν.* Οὕτω καὶ τὸ τάλαντον (ἢ ἡ *μνα*) θὰ ἐφυλάσσοντο ἀσφαλῶς, καὶ κέρδος τι (*τὸν τόκον*) θὰ προσεπορίζετο ἐξ αὐτῶν ἐπανερχόμενος ὁ οἰκοδεσπότης. Ἀκριβῶς ἡ ἰδέα τοῦ πονηροῦ δούλου περὶ τῆς πλεονεξίας τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἔδει νὰ παρακινήσῃ αὐτὸν εἰς τοῦτο, ὅπερ ἀποφυγὼν οὗτος ἀπεδείκνυνεν οὐ μόνον ἄλογον καὶ ἐπίμεμπτον δειλίαν, ἀλλὰ καὶ ὀκηρίαν πολλήν, καὶ ἔτι μεῖζονα κακὴν προαίρεσιν. Ταῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν ἀπρακτοῦντας καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἰδίῳ τε ἀγαθῷ καὶ τοῦ πλησίον μὴ κατεργαζομένους. Εὐκαιρίαι πρὸς τοῦτο οὐδέποτε ἐλλείπουσιν. Εὐπρόσδεκτα δὲ τῷ Κυρίῳ καὶ τὰ ἐλάττωνα ὑπαρχούσης ἀγαθῆς προαιρέσεως.

Στίχ. 29. *Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.* Πρὸς βλ. ΙΓ' 12. Ὁν τρόπον ἐν τοῖς ὑλικοῖς ὁ μὴ αὐξάνων τὴν περιουσίαν αὐτοῦ διὰ τῆς φιλοπονίας, δαπανῶν κατ' ἀνάγκην καθίσταται ὁσημέραι πενέστερος μέχρι τοῦ νὰ στερηθῇ τῶν πάντων, οὕτω καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς, ὁ ἐν τῇ πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ ζωῇ ἀπρακτῶν ἀπογυμνοῦται βαθμηδὸν τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν κεφαλαίων αὐτοῦ καὶ καταδικάζεται ἐκ τῶν πραγμάτων εἰς ἀδράνειαν.

Λουκ. στίχ. 27. *Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε αὐτούς ἐμπροσθέν μου.* Ἐχει ὑπ' ὀψει δυνάστην τῆς Ἀνατολῆς

οὕτω σκληρῶς τιμωροῦντα τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀποστάτας. Ἡ παραβολὴ τῆς ἐκφράσεως ἔννοια δηλοῦται ἀνωτέρω.

Τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον κ.τ.λ. «Εἶδες πῶς οὐ μόνον ὁ ἀρπάζων καὶ πλεονεκτῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγαθὰ μὴ ποιῶν κολάζεται κόλασιν τὴν ἐσχάτην; Ἀκούσωμεν τοίνυν τῶν ῥημάτων τούτων. Ἔως ἔστι καιρὸς ἀντιλαβόμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, λάβωμεν ἔλαιον εἰς τὰς λαμπάδας, ἐργασώμεθα εἰς τὸ τάλαντον. Ἄν γὰρ ὀκλάσωμεν καὶ ἐν ἀργίᾳ διατριβώμεν ἐνταῦθα, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐλεήσει λοιπὸν ἐκεῖ, κἂν μυρία θρηνῶμεν Ταῦτα οὖν εἰδότες καὶ χρήματα καὶ σπουδὴν καὶ προστασίαν καὶ πάντα εἰσενέγκωμεν εἰς τὴν τοῦ πλησίον ὠφέλειαν. Τάλαντα γὰρ ἐνταῦθα ἔστιν ἡ ἐκάστου δύναμις, εἴτε ἐν προστασίᾳ, εἴτε ἐν χρήμασιν, εἴτε ἐν διδασκαλίᾳ, εἴτε ἐν οἰκονομίᾳ πράγματι τοιούτῳ. Μηδεὶς λεγέτω ὅτι ἐν τάλαντον ἔχω, καὶ οὐδὲν δύναμαι ποιῆσαι. Δύνασαι γὰρ καὶ δι' ἐνὸς εὐδοκιμῆσαι Διὰ τοῦτο λόγον ἡμῖν ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ χεῖρα καὶ πόδας καὶ σώματος ἰσχὺν καὶ νοῦν καὶ συνένεσιν, ἵνα πᾶσι τούτοις καὶ εἰς τὴν ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίαν καὶ εἰς τὴν τοῦ πλησίον ὠφέλειαν χρησώμεθα». Χρυσ.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΧΡΕΩΦΕΙΛΕΤΩΝ

Ἡρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλήθη. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ σταῖσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ καταφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ

ἤλειφε τῷ μύρῳ. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος, ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων· οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνή, ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Ὁ δὲ φησὶ διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἰς ὥφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν· ὑπολαμβάνω ὅτι ὧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ὀρθῶς ἔκρινας. Καὶ στραφείς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; Εἰσῆλθὸν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε. Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθεν οὐ διέλειπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. Ἐλαίω τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. Οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολὺ. ὧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπε δὲ αὕτῃ· ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. (Λουκ. Ζ' 36-50).

Ἡ παραβολὴ τῶν δύο χρεωφειλετῶν (στίχ. 41-43. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι ὀρθῶς ἔκρινας) ἐν τῇ βραχύτητι αὐτῆς εἶνε μία τῶν διδακτικωτέρων Εὐαγγελικῶν παραβολῶν. Ἐν αὐτῇ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν δύο ὀφειλετῶν καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ παρασχεθείσης

αὐτοῖς ἀφέσεως τῆς ὀφειλῆς αὐτῶν διαζωγραφεῖται λαμπρῶς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ μετὰ τοῦ Οὐρανίου Δανειστοῦ, τοῦ Θεοῦ, συμφιλίωσις καὶ καταλλαγὴ αὐτῶν. Ἐξ αὐτῆς δ' ἐπίσης μανθάνομεν τοὺς ὅρους, ὑφ' οἷς ἡ ἄφεσις αὕτη, καὶ τὰ ἐπακολουθοῦντα αὐτῇ λαμπρὰ ἀποτελέσματα συντελοῦνται.

Ὑπὸ Φαρισαίου τιμῶντός πως καὶ εὐλαβουμένου τὸν Κύριον προσκαλεῖται οὗτος εἰς γεῦμα, οὔτινος μετέχουσι καὶ ἄλλοι δαιτυμόνες. Διαρκοῦντος τοῦ γεύματος, γυνὴ γνωστὴ ἐν τῇ πόλει κακῆς διαγωγῆς εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐν ἣ τὸ γεῦμα, καὶ πλησιάσασα τὸν Κύριον καταλαμβάνεται ὑπὸ ἰσχυρᾶς συγκινήσεως, ῥήγνυται εἰς δάκρυα, καὶ βρέχει δι' αὐτῶν τοὺς γυμνοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ. Συνελθοῦσά πως ἐκ τῆς συγκινήσεως σπογγίζει αὕτη τοὺς ὑγραθέντας ὑπὸ τῶν ἀφθόνων δακρύων αὐτῆς πόδας τοῦ Κυρίου, καταφιλεῖ αὐτοὺς καὶ ἀλείφει διὰ πολυτίμου μύρου, ὃπερ εἶχε κομίσῃ μεθ' ἑαυτῆς. Ὁ μεστὸς προκαταλήψεως κατὰ τῶν γυναικῶν τῆς διαγωγῆς τῆς ἐν λόγῳ γυναικὸς Φαρισαῖος οἰκοδεσπότης δὲν συγκινεῖται ποσῶς ἕξ ὅσων βλέπει, ἀλλὰ τοῦναντίον θεωρεῖ βδέλυγμα καὶ αὐτὴν τὴν πρόσφασιν τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικὸς, καὶ φρονῶν ὅτι καὶ ὁ Κύριος ὥφειλε νὰ διακατέχηται ὑπὸ ἀναλόγων φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοιαύτην γυναῖκα, ἐκφράζει διὰ νοερᾶς καθ' ἑαυτὸν συνομιλίας τὴν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ λανθάνουσαν περὶ τῆς θείας τοῦ Κυρίου ἀποστολῆς δυσπιστίαν. Προσδεξάμενος τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα ὁ Κύριος καὶ μὴ ἀποκρούσας αὐτήν, μηδὲ ἀποτρεπόμενος τὰς πρὸς Αὐτὸν ἐκδηλώσεις αὐτῆς, ἀπεδείκνυε κατὰ τὴν γνώμην τοῦ οἰκοδεσπότου Φαρισαίου, ὅτι ἠδυνάτησε νὰ διακρίνῃ τὴν ἠθικὴν

αὐτῆς ποιότητα, καὶ ὅτι ἄρα δὲν ἦτο προφήτης, πολλῶ δὲ ἦττον, ὡς εἰκός, ὁ Μεσσίας.

Τὸ θεῖον βλέμμα τοῦ Κυρίου ἐμβλέπει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Φαρισαίου, καὶ ἀναγινώσκει τοὺς κρυφίους διαλογισμοὺς αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἐνέβλειπεν ἤδη εἰς τὴν αἱμάσσουσαν ἐκ τῆς συντριβῆς τῆς μετανοίας καρδίαν τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικός, ἣν διὰ τοῦτο καὶ ἀσμένως προσεδέξατο, καὶ προθύμως παρέσχεν Ἐαυτὸν εἰς τὰς μεστὰς ἀγάπης καὶ εὐλαβείας ἐκδηλώσεις αὐτῆς. Ὅπως δὲ διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ οἰκοδεσπότου Φαρισαίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν τῆς διαγωγῆς Αὐτοῦ, προβάλλεται ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν τῶν δύο χρεωφειλετῶν, εἰς ὧν τὸν ἕτερον, τὸν ὀφείλοντα τὰ πλείω, εὐχερῶς θὰ ἐνέβλεπε καὶ οὗτος, καὶ πᾶς ἄλλος, τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα. Ἐπίσης δὲ ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Κυρίου *τίς αὐτῶν πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει* θὰ κατενόει οὗτος καὶ πᾶς ἄλλος, ὅτι αἱ συγκινητικαὶ ἐκεῖναι ἐκδηλώσεις τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικὸς ἀπέρρεον ἀπὸ βαθυτάτου αἰσθήματος εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῆς. Καὶ ὅτι ἄρα ἡ πρόην ἁμαρτωλὸς γυνὴ παρίστατο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἁγνὴ καὶ καθαρὰ, ἐγκαινίζουσα νέαν ζωὴν, πλήρη ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὸ ἅγιον Αὐτοῦ θέλημα. Τοῦτο ἀδιστακτως καὶ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ διακηρύττει ὁ Κύριος λέγων πρὸς τὴν γυναῖκα *ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι καὶ ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εὐρίην*.

Τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρμόσυνον, παρήγορον καὶ ἀνακουφιστικὸν κήρυγμα τοῦ Κυρίου, τὸ εὐαγγελιζόμενον τὴν ἴασιν οὐ μόνον τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχικῶν νοσημάτων, τὸ ἐπαγγελλούμενον τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἐν πίστει καὶ μετανοίᾳ προσερχομένων πρὸς Αὐ-

τόν, ἤχησεν ὡς ἀληθὲς Εὐαγγέλιον καὶ εἰς τὰ ὧτα τῆς ἐν λόγῳ ἁμαρτωλοῦ γυναικός, εὐρούσης ἐν αὐτῷ ἄγκυραν σωτηρίας καὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν κατεχουσῶν αὐτὴν τύψεων τοῦ συνειδότος καὶ ἀπὸ τῆς ἀδιεξόδου, ἐν ἣ ἐθεώρει ἑαυτὴν εὐρισκομένην. Ὅθεν καὶ πεποιθυῖα ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ θεοῦ διδασκάλου, εἰλικρινῶς μετανοήσασα διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῆς, προσέρχεται πρὸς Αὐτὸν ὅπως ἔργῳ βεβαιώσῃ τὴν μετάνοιαν αὐτῆς ταύτην, καὶ τὴν ἐπ' Αὐτὸν ὡς Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν πίστιν, καὶ τύχῃ οὕτω τῆς συγνώμης τοῦ Θεοῦ, καὶ συγκαταριθμηθῇ μετὰ τῶν ἀληθινῶν μελῶν τῆς βασιλείας Αὐτοῦ, ἀφ' ἧς διὰ τῆς πολιτείας αὐτῆς εἶχε διαγράψῃ ἑαυτήν, καὶ ἀπολαύσῃ τῆς σωτηρίας τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα ἀπόκεινται τοῖς δικαίοις, τοῖς εὐαρεστήσασιν τῷ Θεῷ. Αἱ δίκαιαι αὗται ἀγαθαὶ προσδοκαίαι καὶ ἐλπίδες τῆς οὕτω πρὸς τὸν Κύριον προσελθούσης γυναικὸς δὲν διαψεύδονται, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς ἀνακηρύττει ὁ Κύριος τὸ μέγα καὶ σωτήριον δίδαγμα τῆς ἐν μετανοίᾳ καὶ πίστει τῇ εἰς Αὐτὸν ἐπιτεύξεως τῆς σωτηρίας καὶ ὑπὸ τῶν σφόδρα ἁμαρτωλῶν, ἀνακαινιζομένην διὰ τῆς πίστεως ταύτης, καὶ τοῦ δι' αὐτῆς ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι κατακλύζοντος τὴν ψυχὴν Ἀγίου Πνεύματος, εἰς νέαν ζωὴν, ἡθικὴν καὶ ἐνάρετον.

Στίχ. 36. *Ἠρώτα*—παρεκάλει. *Φαρισαίων*. Πρβλ. ἡμετέραν ἐρμην. εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὅρους ὁμιλίαν σ. 31. *Ἀνεκλίθη*. Ὅν τρόπον οἱ παλαιοὶ οὕτω καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἔτρωγον οὐχὶ ἀπλῶς καθήμενοι ἀλλ' ἀνακεκλιμένοι.

Στίχ. 47. *Καὶ ἰδοὺ γυνή* κ.λ.π. «Αὕτη δὲ ἡ γυνὴ τὰ μὲν ἰδοῦσα τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ, τὰ δὲ μαθοῦσα παρὰ τῶν ἰδόντων ἐπίστευσεν, ὅτι Θεὸς ἐστὶν ὁ ταῦτα τελεσιουργῶν, δι' ὃ καὶ πρόσεισιν ἐλπίζουσα λαβεῖν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῆς». Ζυγ.

Ἐν τῇ πόλει. Τίς ἦν ἡ πόλις αὕτη δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ, ὅν

τρόπον καὶ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς περὶ ἧς ὁ λόγος. *Ἀμαρτωλός*. Ἀσχοῦσα τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην (τὴν πορνείαν), ἣτις θεωρεῖται συνήθως μέγα βαρύνουσα τὰς γυναῖκας (οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς ἄνδρας!) δι' ὃ καὶ εὐνόητος. *Ἀνάκειται*=ἀνακέλνται.

Στίχ. 38. *Ἀλάβαστρον μύρου*=δοχεῖον ἐξ ἀλαβάστρου περιέχον μύρον. *Στάσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ*. Ὁν τρόπον ἐκάθητο ἀνακεκλιμένος πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὁ Κύριος, καὶ ἔχων τοὺς πόδας τεταμένους πρὸς τὰ ὀπίσω, ἡδύνατο νὰ προσέλθῃ καὶ ἄψῃται Αὐτοῦ ἡ γυνὴ μόνον ὅπισθεν, ἢ ἐλευθέρα εἰσοδος αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου, καίτοι βεβαίως μὴ ἀρεστή τῷ Φαρισαίῳ, συνῆδε πρὸς τὰ ἔθιμα, καὶ σήμερον ἔτι ἐν Παλαιστίνῃ ἀκωλύτου οὔσης τῆς εἰσόδου εἰς οἴουσδήποτε ἐπισκέπτας λαμβάνοντας μέρος ἐν τῇ αἰθούσῃ καὶ παρακολουθοῦντας τὰ γινόμενα, ἢ καὶ μετέχοντας τῆς συνομιλίας κ.λ.π. *ἤρξατο βρέχειν* κ.λ.π. Τὰ δάκρυα ἑμαρτύρουν τὴν μετάνοιαν, τὰ φιλήματα τῶν ποδῶν τὴν βαθυτάτην εὐλάβειαν, ἡ δὲ διὰ μύρου ἄλειψις αὐτῶν τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην. Καὶ παρὰ τοῖς Ραββίνοις ἦν ἐν ἔθει ὁ ἀσπασμὸς τῶν ποδῶν εἰς ἔνδειξιν ἄκρας τιμῆς. Καθόλου δὲ παρ' Ἑβραίοις ἡ διὰ μύρου ἄλειψις τῆς κεφαλῆς τινος ἦν ἑκφρασις τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάτης. «Ὁ δὲ Χριστὸς εἰδὼς τὴν αἰτίαν, ἠνείχετο, ἵνα καὶ ἡ πίστις αὐτῆς φανῇ καὶ ἡ θερμότης τῆς μετανοίας, καὶ ἵνα ἀξίως τούτων λάβῃ τὸ ζητούμενον. Ὅρα δὲ ὅτι ἐξ ὧν πρότερον ἐθήρευσεν τὴν ἀπώλειαν ἑαυτῆς, ἐκ τούτων ἀρτίως ἐθήρευσεν τὴν σωτηρίαν. Δάκρυσι γὰρ ἐρωτικοῖς, καὶ θριξὶ περιεργότερον διαπεπλεγμέναις, καὶ μύρῳ τοὺς ἀκολάστους κατεγοήτευσεν· καὶ τὰ πρὶν ὄργανα τῆς ἁμαρτίας, ὄργανα νῦν πεποίηκεν ἀρετῆς». Ζυγ.

Στίχ. 39. *Ποταπῇ*=ὁποίου εἴδους, ὁποίας λογῆς. Ἐννοεῖται ὡς πρὸς τὴν διαγωγὴν. Ὅτι δηλ. ἦτο ἁμαρτωλός, ἐν οἷα σημασίᾳ κεῖται ἡ λέξις ἐν στίχῳ 37.

Στίχ. 41. *Δηνάρια*. *Δηνάριον*. Ἀργυροῦν ῥωμαϊκὸν νόμισμα ἰσодυναμοῦν πρὸς δραχμὴν.

Στίχ. 43. *Ὁρθῶς ἔκρινας*. Ὁ Κύριος ἐπιδοκιμάζει τὸν ὀρθόν, ἄλλως τε καὶ οὐχὶ δυσχερῇ, συλλογισμὸν τοῦ Φαρισαίου, ἀποφηνάμενου ὅτι ὁ μείζωνος χάριτος τυχὼν εὐγνωμονεῖ καὶ ἀγαπᾷ πλέον τοῦ ἐλάττονος ἀπολαύοντος χάριτος. Οἶκοθεν δὴλον ὅτι πρόκειται περὶ προσώπων ἐξ Ἰσίου εὐπαθῶν καὶ εὐαισθητῶν καὶ πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐγνωμόνων, ὅπερ ὡς γνωστὸν δὲν συμβαίνει πάντοτε, ἐνίων

ἦττον εὐεργετηθέντων εἰδόντων τὴν χάριν πολλῶν πλέον ἄλλων μείζονα εὐεργετηθέντων. Ἐφαρμοζομένη ἡ παραβολὴ ἐν τῇ περιστάσει ἐξ ἧς ὠρμήθη νὰ εἴπῃ ταύτην ὁ Κύριος, ὑπαινίσσεται προδήλως τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα, πεποιθυῖαν ὅτι ἔτυχε συγγνώμης διὰ τὴν βαρεῖαν ἁμαρτίαν αὐτῆς, δι' ὃ καὶ μεγάλην ἐπιδειξαμένην ἀγάπην. Ἄν διὰ τοῦ χρεωφειλέτου τῶν πεντήκοντα μόνον δηναρίων ὑπαινίσσεται ὁ Κύριος τὸν Φαρισαῖον οἰκοδεσπότην (δι' ὀλιγωτέρων βεβαρημένον ἁμαρτημάτων, ἐλάσσονος ἄρα, ὑποτίθεται, τυχόντα ἀφέσεως, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἦττονα ἐπιδειξάμενον πρὸς τὸν Κύριον τιμὴν καὶ ἀγάπην), ἢ ἐτέθη οὗτος πρὸς ἀντιπαραβολὴν μόνον καὶ ἀνάδειξιν τοῦ χρέους τοῦ πρώτου ὀφειλέτου (τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικὸς), διὰ τὴν ἀνάγκην δηλ. τῆς παραβολικῆς εἰκόνος καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς συμπεράσματος (πλεῖον ἀγαπᾷ ὁ πλείονος χάριτος τυχάνων) δὲν δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ὁρισθῇ. Ἐν πάσῃ δ' ὁμῶς περιπτώσει ἡ ἀντιπαραβολὴ τῶν ἐνδείξεων τῆς ἀγάτης καὶ ἐκτιμήσεως, ἦν ἐπεδείξατο ἡ ἁμαρτωλὸς γυνὴ ἀφ' ἐνὸς καὶ ὁ Φαρισαῖος οἰκοδεσπότης ἀφ' ἐτέρου ὑποδεικνύουσιν, ὅτι δὲν στερεῖται ἀλληγορικῆς ἐννοίας ἡ παραβολὴ καὶ ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν Φαρισαῖον, οὗ ἡ ἀγάπη ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ μικροῦς χάριτος τυχόντος.

Στίχ. 44. *Στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη*. Καίτοι ἀποτείνεται πρὸς τὸν Φαρισαῖον οἰκοδεσπότην (καλούμενον Σίμονα) στρέφεται ὁ Κύριος πρὸς τὴν ὅπισθεν ἰσταμένην γυναῖκα, ὅπως ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπ' αὐτὴν καὶ ἐφ' ὅ,τι αὕτη ἔπραξεν. *Εἰσῆλθὼν σου εἰς τὴν οἰκίαν ὑδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας* κ.λ.π. Παρόμοιαι φιλοφρονήσεις δὲν ἐγίνοντο, ὡς εἰκός, πρὸς πάντας τοὺς ξενιζομένους, ἀλλ' ἐγίνοντο πάντως πρὸς ἐκείνους, πρὸς οὓς ὁ ξενίζων οἰκοδεσπότης ἐπεθύμει νὰ ἐκδηλώσῃ ἐξαιρετικὴν τιμὴν καὶ σεβασμόν. Καὶ τοιούτων, καὶ τῶν μετριωτέρων ἔτι, καίπερ ἄξιος εἶπερ τις καὶ ἄλλος ὅπως τύχῃ ὁ Κύριος, δὲν ἔτυχε παρὰ τοῦ ὑπεροπτικοῦ καὶ ἀλαζόνος Φαρισαίου.

Στίχ. 47. *Ὁδὴ χάριν λέγω σοι ἀφένονται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ*. Ὁ προσδιορισμὸς *οὗ χάριν* συμφώνως πρὸς τὴν ἐννοίαν τῆς παραβολῆς συναπτεῖς μετὰ τοῦ *λέγω σοι*, ἡ δὲ ἐννοία: *τούτου χάριν* (ὅπως δηλ. ἐκτιμήσῃς ὁρθῶς τὴν σημασίαν τῶν ἀπαριθμηθεισῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀγάτης τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικὸς) *λέγω σοι* κ.λ.π. Ἄλλοι συνδέουσι πρὸς τὸ ἀφένονται, ὅτι *τούτου χάριν ἀφένονται* κ.λ.π. Ὅτε δ' ὁμῶς ἀντιθέτως πρὸς τὴν παραβολικὴν διή-

γησιν (καθ' ἣν ἡ ἀγάπη ἐπακολουθεῖ τὴν ἄφεσιν) παρίστανται ἀφιέμεναι αἱ ἁμαρτίαι τῆς γυναικὸς διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐπιδειχθεῖσαν ἀγάπην. Ἡ τελευταία αὕτη ἔννοια ἐξάγεται καὶ ὅταν ὁ αἰτιολογικὸς λόγος : *ὅτι ἡγάπησε πολὺ ἐκκληφθῇ* (ὡς ἐκ πρώτης ὕψεως φαίνεται) αἰτιολογῶν τὴν πρότασιν *ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί*, ἐξάγεται ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἔννοια : *ἐπειδὴ ἡγάπησε πολὺ, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς*, ὅπερ δ' ὁμως δὲν θέλει προδήλως νὰ εἴπῃ ὁ Κύριος (ὡς φαίνεται ἔκ τε τῆς παραβολῆς καὶ ἐκ τοῦ ἐπιφερομένου *ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ*, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ἐκεῖνος, εἰς ὃν μικρὰ συγχωροῦνται, ὀλίγον ἀγαπᾷ ὁμιλεῖ δηλ. περὶ ἀγάπης ἐπακολουθούσης τῇ ἀφέσει), ἀλλὰ τὸυναντίον (τοῦ : *ὅτι ἡγάπησε πολὺ* συνδεομένου τῷ *λέγω σοι* καὶ παρέχοντος τὸν λόγον τοῦ ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι τῆς γυναικὸς) ἐπιθυμεῖ νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀπόδειξις τῆς τῇ ἁμαρτωλῇ γυναικὶ ἀφέσεως τῶν πολλῶν αὐτῆς ἁμαρτιῶν εἶνε ἡ ἐκδηλωθεῖσα πρὸ τῶν ὁμμάτων πάντων πολλὴ αὐτῆς ἀγάπη. Οὕτω νὰ ἐκτιμῇ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικὸς ἡδύνατο βεβαίως μόνος ὁ τὰ μύχια αὐτῆς ἐρευνήσας Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὁ καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῆς, τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ θεῖον κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐπ' Αὐτόν τοῦτον πίστιν αὐτῆς (πρβλ. στίχ. 50 : *ἡ πίστις σου σέσωκέ σε*) παρασχεθεῖσαν ἀφέωνται (ἔχουσι συγχωρηθῇ) διὰ τοῦ αὐθεντικοῦ Αὐτοῦ λόγου διαπιστούμενος καὶ βεβαιῶν. *Εἶπε δὲ αὐτῇ ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.*

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΠΟΛΩΛΟΤΟΣ ΠΡΟΒΑΤΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΛΕΣΘΕΙΣΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ ΥΙΟΥ

**Ἦσαν δὲ ἐγγιζόντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· τίς ἀνθρώπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἑννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως οὗ εὑρῇ αὐτό ; Καὶ εὗρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὄμους αὐτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι ὅτι εὑρον τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἑννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας. Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, εἰάν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὑρῇ ; Καὶ εὗροῦσα συγκαλεῖ τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας λέγουσα· συγχάρητέ μοι ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.*

Εἶπε δὲ ἀνθρώπος τις εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ' οὐπολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος

υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρὸς μας περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι! ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου. Εἶπε δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα· ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

ᾠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου, ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη.

Αἱ τρεῖς αὗται παραβολαὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσιωδῶς ἐκφράζουσαι ἔννοιαν ἀποτελοῦσιν αὗται, εἴπερ τις καὶ ἄλλη, *τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου*. Τὴν πρὸς τοὺς ἀποστάντας καὶ ἀφισταμένους ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπους ὑπὲρ πάντα λόγον καὶ ἔννοιαν ἐπιδειχθεῖσαν καὶ ἐπιδεικνυομένην συγκατάβασιν καὶ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ζωηροτέρων διαζωγραφοῦσαι χρωμάτων ὀρίζουσιν ἅμα καὶ διευκρινίζουσι τὸ ἔργον καὶ τὸν προορισμὸν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς, ἐλθόντος ὅπως ἐπιστρέψῃ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· καὶ ἐπαναγάγῃ τὴν ἀποπλανηθεῖσαν ἀνθρωπότητα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς.

Τὸ θεῖον τοῦτο ἔργον καὶ τὸν προορισμὸν τοῦ Κυρίου, ἐνσαρκοῦντα τὴν ἄφατον τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν, φυσικὸν ἦτο ν' ἀδυνατῶσι νὰ κατανοήσωσιν οἱ σύγχρονοι τῷ Κυρίῳ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, οἱ ἐξ ἐγωισμοῦ καὶ φιλαυτίας ἐπὶ τῇ ἀκριβεῖ, ἔστω καὶ ἐξωτερικῇ, τηρήσει τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ (τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου) μεγάλην τὴν περὶ τῆς ἰδίας εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς γνώμην ἔχοντας, ἐλαχίστην δὲ (ἀληθῶς εἰπεῖν οὐδεμίαν) περὶ τῶν ἄλ-

λως πραττόντων καὶ τῶν εἰς πρόδηλα ἁμαρτήματα ὑποπιπτόντων. Τὴν ἐνδόμυχον καὶ εἰλικρινῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ἥκιστα αἰσθανόμενοι καὶ θεραπεύοντες φυσικὸν ἦτο, ὅπως οὐδεμίαν αἰσθάνονται οὗτοι συμπάθειαν πρὸς τοὺς πλανωμένους καὶ ἁμαρτάνοντας ὁμοφύλους, ὅπως οὐδὲν δι' αὐτοὺς φέρωσιν ἄλγος ἐν τῇ ψυχῇ καὶ οὐδένα μύχιον πόθον καὶ ἐλπίδα ἅμα τῆς βελτιώσεως καὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν. Ὅθεν καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς μῖσος καὶ ἀποστροφή καὶ βδελυγμία καὶ τὸ σκάνδαλον δι' αὐτοὺς τῆς ὅλως ἀντιθέτου πολιτείας καὶ συμπεριφορᾶς τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτούς*.

Τὴν μεστήν ἀμέτρου ἀγάπης καὶ συγκαταβάσεως πρὸς τοὺς πάσχοντας καθόλου, κατὰ μείζονα δὲ λόγον πρὸς τοὺς πλανωμένους καὶ ἁμαρτάνοντας, ἰδίαν πολιτείαν ἀντικατοπτρίζουσιν τὴν τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρὸς Αὐτοῦ, διασαφῶν καὶ ἐξηγούμενος ἄλλοτε πρὸς αὐτοὺς τούτους τοὺς σκανδαλιζομένους καὶ δυσφοροῦντας δι' αὐτὴν γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ὁ Κύριος ἔλεγε *οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν*. (Μτθ. Θ' 13), καὶ πο-

*) Οὕτως ἀπέβλεπε πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ αὐτὸς ὁ πολὺς ἐθνικὸς φιλόσοφος Κέλσος, ὁ γράψας κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, πρὸς ἄλλοις λέγων. *Τίς οὖν αὕτη ποτὲ ἡ τῶν ἁμαρτωλῶν (ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ) προτίμησις; Καὶ μὴν παντί που δῆλον, ὅτι τοὺς ἁμαρτάνειν πεφυκότας τε καὶ εἰθισμένους οὐδεὶς ἂν οὐδὲ κολάζων πάντῃ μεταβάλῃ μῆτι γε ἐλεῶν· φύσιν γάρ ἀμεῖναι τελείως παγχάλεπον, πρὸς ἅπαντῶν ὁ Ὁριγένης σημειοῦται. Καὶ ἐν τούτοις δ' ὁ Κέλσος πάννυ μοι ἐσφάλλθαι δοκεῖ, μὴ διδοὺς τοῖς ἁμαρτάνειν πεφυκόσι καὶ τούτο πράττειν εἰθισμένοις τὴν παντελῆ μεταβολήν. . . . εἰσὶ γὰρ καὶ κατὰ πᾶσαν φιλοσοφίας αἵρεσιν καὶ κατὰ τὸν θεῖον λόγον οἱ τοσοῦτον μεταβεβλημένοι ἱστοροῦμενοι, ὥστε αὐτοὺς ἐγκεισθαι παράδειγμα τοῦ ἀρίστου βίου.* Κατὰ Κέλσου βιβλ. Γ' 489-90.

ρευθέντες μάθετε τί ἐστὶν ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, διὰ τῶν προφητικῶν τούτων λόγων *ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν* (Ὡσ. ς' 6) ἀναδεικνύων τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὰς τυπικὰς καὶ τελετουργικὰς διατάξεις (εἰς ἃς ἀποκλειστικὴν σχεδὸν σημασίαν ἀποδίδοντες οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἐθεώρουν μολυσμὸν καὶ αὐτὴν τὴν προσέγγισιν τῶν ἁμαρτωλῶν) ὑπέροχον σπουδαιότητα τοῦ ἔλεου καὶ τῆς συμπαθείας, ἣν καὶ Αὐτὸς ἐπεδείκνυεν.

Τὸ αὐτὸ τοῦτο μέγα δίδαγμα, τὴν ἄμετρον καὶ ἄφατον ἀγάπην καὶ συμπάθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸ ἐξαιρετικὸν δημιουργήμα Αὐτοῦ, τὸν ἄνθρωπον, ἐκδηλούμενον κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ πλάνῃ καὶ ἀπομακρύνει αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πατρικῶν Ἐκείνου κόλπων ἐξόχως ζωηρῶς καὶ καλλιτεχνικῶς, ὥσανεὶ αἰσθητῶς, παρίστησι πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν μαθητῶν καὶ ἀκροατῶν Αὐτοῦ ὁ Κύριος καὶ διὰ τῶν ἀνωτέρω τριῶν παραβολικῶν Αὐτοῦ διηγήσεων.

Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν διηγήσεων τούτων ἀναπαρίσταται ἡ ὑπὸ τοῦ ἀφωσιωμένου εἰς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ ποιμένος ἀγωνιώδης ἀναζήτησις ἐνὸς τῶν ἀποπλανηθέντων προβάτων, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπερβάλλουσα ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει αὐτοῦ χαρὰ, ἐκδηλουμένη διὰ τῆς συγκλήσεως τῶν φίλων καὶ τῶν γειτόνων καὶ ἐξιστορήσεως αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν ἀνεύρεσιν.

Διὰ δὲ τῆς δευτέρας ἀνάλογόν τι ἐπεισόδιον ἐκ τοῦ οἰκιακοῦ βίου πτωχῆς γυναικὸς, ἀπολεσάσης μίαν τῶν μετὰ πολλῶν πάντως κόπων καὶ μόχθων συλλεγεῖσθαι 10 δραχμῶν, καταβαλούσης καὶ ταύτης πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς, ἐκδηλωσάσης δ' εἴτα τὴν χαρὰν αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει δι' ὁμοίου δι' οὗ καὶ ὁ ποι-

μὴν τρέπου, διὰ συγκλήσεως τῶν φίλων καὶ γειτονισῶν καὶ ἀνακοινώσεως αὐταῖς τῶν κατὰ τὴν ἀνεύρεσιν.

Τὴν ταῦτόσημον ἀλληγορικὴν σημασίαν ἑκατέρας τῶν παραβολῶν τούτων ἐξηγεῖται αὐτὸς ὁ Κύριος εἰς μὲν τὴν πρώτην αὐτῶν ἐπιφέρων *οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρειαν ἔχουσι μετανοίας*, εἰς δὲ τὴν δευτέραν *οὕτω, λέγω ἡμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι*.

Ἀλλὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς ταύτην ἀμετρον χαρὰν τὴν ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ καὶ ἐπιστροφῇ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων, ἀποτελοῦσαν τρανὸν μαρτύριον τῆς ἀφράτου ἀγάπης καὶ συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον πολλῷ ζωηρότερον καὶ ἐμφαντικώτερον παρίστησι καὶ ἀναδεικνύει ἢ τρίτη τῶν ἀνωτέρω παραβολικῶν διηγήσεων τοῦ Κυρίου, ἢ τοῦ ἀσώτου λεγομένη υἱοῦ.

Κατὰ τὴν εἴπερ τις καὶ ἄλλη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἔξοχον ταύτην παραβολήν, τὴν ὡς μαργαρίτην τῶν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ ἱστορίᾳ παραβολικῶν τοῦ Κυρίου διηγήσεων δικαίως χαρακτηριθεῖσαν, ὁ νεώτερος υἱὸς ἀγαθοῦ πατρὸς, δύο μόνα ἔχοντος τέκνα, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς πατρικῆς κηδεμονίας καὶ ζήσῃ βίον ἐξ ὁλοκλήρου ἐλεύθερον καὶ ἀνεξέλεγκτον ζητεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ λαμβάνει τὸ ἀνῆκον αὐτῷ μέρος τῆς περιουσίας, ὅπερ καὶ σπαταλᾷ ἐν τῇ ξένῃ ἀσώτως καὶ ἁμαρτωλῶς. Περιελθὼν εἰς στέρησιν καὶ διὰ τὸν συμπεσόντα ἐν τῇ χώρᾳ, εἰς ἣν ἀπεδήμησε, λιμόν, μὴ τυγχάνων οὐδεμιᾶς συνδρομῆς καὶ ὑποστηρίξεως, περιάγεται εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως ζητήσῃ τὸν διὰ τῆς ἐργασίας πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ἐλλείπει πίπτης ἄλλης ἐργασίας δέχεται ὅπως βόσκη χοίρους. Ὁ ἐξευτελισμὸς οὗτος καὶ ἡ ἀμηχανία, εἰς ἣν ὁ ἄσωτος εὗρέθη υἱὸς διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν

καὶ αὐτοῦ τοῦ παρεχομένου αὐτῷ ὡς ἀμοιβὴ πενιχροῦ ἄρτου, ἀναγκαζόμενος διὰ τοῦτο νὰ ζητῇ, ὅπως φάγη κερᾶτια, τὴν τροφὴν τῶν χοίρων, ἔφερον αὐτὸν εἰς συναίσθησιν τῆς ἐσχάτης καταπτώσεως καὶ ἀθλιότητος, εἰς ἣν περιήγαγεν αὐτὸν ἢ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπομάκρυνσις, εἰς μετάνοιαν διὰ τὴν ἀφροσύνην καὶ τὸ ἔνοχον διάβημα, καὶ εἰς ἀπόφασιν πρὸς ἐπάνοδον καὶ αἴτησιν τῆς συγγνώμης τοῦ πατρὸς.

Τὸν ἐν κακῇ καταστάσει διατελοῦντα υἱόν, ἐξηντλημένον ἐκ τῆς ταλαιπωρίας, ῥακένδυτον, συντετριμμένον, προὔπαντα ὁ ἀγαθὸς πατήρ καὶ ὑποδέχεται ὥσεί οὐδὲν εἶχε συμβῇ, ὥσεί μὴ εἶχε παραπικράνῃ οὗτος τὴν πατρικὴν αὐτοῦ καρδίαν, μηδὲ διαβιώσῃ τὸν ἄσωτον ἐκείνον καὶ ἁμαρτωλὸν βίον, τὸν τὴν ἀποστροφὴν καὶ βδελυγμίαν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων διεγείροντα. Ὑποδέχεται ἀνοικταῖς ἀγκάλας, μετὰ στοργῆς περιβάλλει καὶ κατασπάζεται αὐτόν, καὶ οὐδαμῶς προσέχων εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν μισθίων αὐτοῦ, διατάσσει, ὅπως ἐνδύσωσιν αὐτὸν πολυτελῶς καὶ ἀποδώσωσιν αὐτῷ πάντα τὰ εἰς τὴν περιβολὴν τοῦ ἐλευθέρου καὶ υἱοῦ τῆς κοινωνικῆς τοῦ πατρὸς τάξεως ἀνήκοντα. Πρὸς ἐναργεστέραν δὲ ἐκδήλωσιν τῆς κατεχούσης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ χαρᾶς διατάσσει ἐπίσης, ὅπως σφαγῇ ὁ δι' ἔκτακτον πανηγυρικὴν περίστασιν τρεφόμενος μὸσχος, παρασκευασθῇ εὐωχία, προσκληθῶσιν δὲ μουσικοὶ καὶ χορευταί.

Τὴν σημασίαν τῆς πανηγύρεως ταύτης καὶ τὴν προκαλέσασαν αὐτὴν χαρὰν τοῦ πατρὸς ἐξηγεῖται κατὰ τὴν παραβολικὴν διήγησιν αὐτὸς ὁ πατήρ λέγων *ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὗρέθη*. Διὰ τῶν λέξεων τούτων διαζωγραφεῖται μὲν ἀφ' ἑνὸς ζωηρῶς ἢ κατὰ τὴν εἰκόνα αἰσία ἐπάνοδος τοῦ καταλιπόντος τὴν

πατρικὴν ἐστίαν υἱοῦ, ἐκφράζεται δ' ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐκ τῶν ἁνωτέρω παραβολῶν δῆλη μυστικὴ σημασία καὶ τῆς παρούσης παραβολικῆς διηγήσεως. Κατὰ ταύτην ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος εἶνε ὡς ἀπολωλὼς καὶ νεκρός, ἡ δὲ μετάνοια καὶ ἐπιστροφή αὐτοῦ ὡς εὐρεσις καὶ εἰς τὴν ἀληθὴ καὶ πραγματικὴν ζωὴν ἐπάνοδος. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ μετανοίᾳ καὶ ἐπιστροφῇ ἀνεκλάλητον χαίρει χαρὰν ὁ ἐν οὐρανοῖς Πατήρ, τὴν χαρὰν ἣν αἰσθάνεται ὁ τὸν ἀπολωλότα υἱὸν ἐπανευρίσκων φιλόστοργος καὶ ἀγαθὸς πατήρ, ὁ παρὰ τὸ σοβαρὸν τοῦ χαρακτῆρος διατάσσων ἀήθεις αὐτῷ θορυβώδεις εὐωχίας καὶ χορούς.

Ἄλλ' ἂν τὰ βάθη τῆς πατρικῆς καρδίας τῶν φυσικῶν πατέρων ἀδυνατῶσι ν' ἀναγνώσωσι τὰ τέκνα, καὶ καταλείπει μὲν, κατὰ τὴν παραβολικὴν διήγησιν, ὁ νεώτερος υἱὸς τοὺς κόλπους τοῦ πατρὸς ἀφροντιστῶν διὰ τὴν προσγενομένην αὐτῷ βαθεῖαν λύπην, βαρέως δὲ φέρει τὴν ὑπερβάλλουσαν χαρὰν αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς διαλυθόμενος τὰ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν τοῦ ἀδελφοῦ, πόσῳ ὀλιγώτερον δύναται καθόλου ὁ ἄνθρωπος, ἡδύναντο οἱ σύγχρονοι τῷ Κυρίῳ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι νὰ ἐμβαθύνωσιν εἰς τὰ ἀνεξερευνήτα βάθη τῆς τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς καρδίας, καὶ νὰ ἐνίδωσιν εἰς τὴν θεῖαν ψυχὴν τοῦ Λυτρωτοῦ, αἰμάσσουσιν διὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ πλανωμένους, σκιστῶσαν καὶ ἀγαλλομένην διὰ τοὺς ἐπιστρέφοντας καὶ μετανοοῦντας!

Τοῦτο ῥητῶς λέγει ὁ ἱ. Εὐαγγελιστὴς καὶ *διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς*. Τοῦτο αἰσθητῶ τινι τρόπῳ παρίστησιν ἡ παραβολικὴ διήγησις, ἡ τὴν δυσφορίαν τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ διὰ τὴν χαρὰν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν φαιδρὰν ἐορτὴν ἀναγράφουσα.

Τηρητὴς αὐτός, ὁ πρεσβύτερος υἱός, τῶν πατρικῶν ἐντολῶν καὶ παρακελεύσεων, οὐδέποτε πρὸς τὸ τοῦ πατρὸς προσκρούσας θέλημα, ἐργαζόμενος καὶ κοπιῶν, καὶ οὐδεμιᾶς τυγχάνων ἐξαιρετικῆς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐνδείξεως εὐνοίας καὶ στοργῆς, λαβὼν γνῶσιν τῶν ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ ἀδελφοῦ γινομένων, ἀσχάλλει καὶ κατεξανίσταται κατὰ τοῦ πατρὸς εἰς τρόπον ὥστε καὶ μόνον οὐχὶ νὰ ἐλέγξῃ αὐτὸν διὰ τὴν ἔνοχον οὕτως εἰπεῖν συγκατάβασιν καὶ ἀνεκτικότητα πρὸς τὸν ἐν ἁσωτίᾳ καὶ ἁμαρτίᾳ τὴν πατρικὴν σπαστάλησαντα περιουσίαν. Ὅτι ὁ πατρικὸς ὀφθαλμὸς καὶ πόρρωθεν ἔτι διέκρινε, καὶ ὅτι σαφῶς οὗτος ἐν τε τῇ στάσει καὶ ταῖς κινήσεσι καὶ ἐν τῇ ἐξομολογήσει τοῦ υἱοῦ ἀνέγνω καὶ διέβλεψε, τὴν ἐν εἰλικρινεῖ τοῦτέστι μετανοίᾳ ἐπάνοδον τοῦ υἱοῦ, τὴν ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἀποπλύνανσαν πάντα τὸν πρότερον βίον, ἀνακαθάρασαν καὶ ἀνακαινίσανσαν τὴν ἐσπλωμένην φύσιν, τοῦτο οὐδὲ ὑπετόπασεν ὁ υἱός, ὃν τρόπον δὲν ἐνόουν οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι μὴ ὑποπτεύοντες μηδὲ πιστεύοντες τὴν ῥιζικὴν μεταβολὴν τὴν ἐκ τοῦ σωτηριώδους κηρύγματος καὶ τῆς ἄλλης τοῦ Κυρίου ἐνεργείας ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν συντελουμένην. Ἄλλ' ὃν τρόπον οἱ φυσικοὶ πατέρες, οἱ γνήσια καὶ ἀληθῆ πατρικὰ σπλάγχνα ἐν τοῖς κόλποις ἐγκλείοντες, οὐδέποτε ἀληθῶς εἰπεῖν ἀπελπίζουσι περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν κακῶν αὐτῶν τέκνων, καὶ πράττοντες τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς ἄσμενοι προσδέχονται αὐτὰ εἰς τὴν εὐθεῖαν ἐπανερχόμενα ὁδόν, οὕτω καὶ κατὰ ἀσυγκρίτως μείζονα λόγον, ὅσῳ ἀσύγκριτος εἶνε ἡ τοῦ Θεοῦ πατρικὴ πρὸς τὸν ἄνθρωπον στοργή, ὁ Οὐράνιος Πατήρ καὶ ὁ μονογενὴς Αὐτοῦ Υἱὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐδέποτε ἀπῆλπισε περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἐν τῷ θρησκευτικῷ ψεύδει καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ ἀποπλανηθείσης ἀνθρωπότητος, ὡς

οὐδὲ ἀπελπίζει διὰ τοὺς ἔτι πλανωμένους καὶ ἁμαρτάνοντας, ὅθεν καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐνανθρώπις, ὅπως ὑποδεχθῇ τοὺς πλανωμένους καὶ ἁμαρτάνοντας, ὅπως κηρύξῃ ἄφεσιν καὶ ἐπαναγάγῃ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, ἀφ' ἧς αὐτοβούλως αὕτη καὶ ἐγκληματικῶς ἀπέκλινε καὶ ἀποκλίνει. Ἀρκεῖ ὀλίγη ἀγαθὴ θέλησις, ἀπλὴ συναίσθησις τῆς παντοίας ὑλικῆς τε καὶ ἠθικῆς ἰδίας ἀθλιότητος, εἰς ἣν περιάγει ἡ ἁμαρτία, καὶ σταθερὰ ἀπόφασις τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ, τῆς εἰς τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ τὰ χαμερπῆ πάθη δουλείας, καὶ τῆς εἰς τὸ θεῖον θέλημα, τὸ ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, ἐπαινόδου καὶ οἱ πατρικοὶ κόλλοι τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς καὶ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν θέντος Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰσιν ἀνοικτοὶ πρὸς ὑποδοχὴν καὶ ἀπόδοσιν ἀπάντων τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀγαθῶν, ἅτινα καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν καθιστῶσιν ὄντως εὐδαίμονα καὶ τὴν μέλλουσαν καὶ αἰώνιον ἐπαγγέλλονταί τε καὶ προεξασφαλίζουν.

Στίχ. 2. *Οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς*. Πρβλ. ἡμετ. Ἑρμην. εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὅρους ὁμλ. σ. 31.

Προσδέχεται—εὐπροσδέκτως δέχεται.

Στίχ. 3. *Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολήν*. Πρβλ. καὶ Μτθ. ΙΗ' 12-44, ἐνθα δ' ὁμοῦς ὁ λόγος περιορίζεται εἰς τοὺς *μικροὺς* (οὕτως οὐκ ἐστὶ θέλημα ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται εἰς τῶν μικρῶν τούτων), τοὺς παῖδας δηλ. ἢ τοὺς ταπεινοὺς.

Στίχ. 4. *Ἐν τῇ ἐρήμῳ*. Τῇ ἀκαταλλήλῳ πρὸς καλλιέργειαν χώρας χρησιμευούσῃ δ' ὅμως πρὸς βοσκήν. *Ἔως οὗ εὔρη αὐτό*. Ἀναδεικνύει τὴν ἀκάματον, τὴν οὐδενὸς φειδομένην κόπου ζήτησιν, ἐξακολουθοῦσαν ἀνενδότως μέχρι τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀπολωλότες.

Στίχ. 5. *Καὶ εὐρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων*. Ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγάπης, ὅπως μὴ ἀπολέσῃ αὐτὸ ἐκ νέου,

καὶ ὅπως φεισθῇ αὐτοῦ καταπεπονημένου ἐκ τῆς πλάνης ἀναλαμβάνει τὸ ἀνευρεθὲν πρόβατον ἐπὶ τῶν ὁμῶν αὐτοῦ ὁ ποιμὴν, καὶ ἐπανάγει αὐτὸ θριαμβευτικῶς εἰς τὴν ποιμνὴν. Ἡ λαμπρὰ αὕτη εἰκὼν, ἡ ἐξόχως ἀπεικονίζουσα τὸ ὑπὲρ τῆς πλανηθείσης ἀνθρωπότητος σωτηριῶδες τοῦ Κυρίου ἔργον, ἦτο φυσικὸν ὅπως ἐπιδράσῃ ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς φαντασίας τῶν πρώτων χριστιανῶν καὶ καταστῇ προσφιλες ἀντικείμενον ἀπεικονίσεως ἐν τοῖς διαφόροις μνημείοις τῆς Χριστιανικῆς τέχνης τῶν πρώτων αἰώνων.

Στίχ. 6. *Εἰς τὸν οἶκον*. Νοητέον ἴσως μᾶλλον τὸ κατὰ τὴν ρηθεῖσαν ἔρημον ποιμενικὸν κατάλυμα, εἰς ὃ ἐκλήθησαν οἱ τῶν πέριξ ποιμένες, ἐτέθη δὲ ἡ λέξις *οἶκος* κατ' ἐπίδρασιν τῆς κατόπιν παραβολῆς, ἐν ᾗ ὁ λόγος περὶ τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀπολεσθείσης δραχμῆς.

Συγχάρετέ μοι. Ἀντὶ κατὰ τὰ εἰρημένα νὰ γογγύζωσι καὶ δυσφορῶσι διὰ τὴν προσέγγισιν πρὸς τὸν Κύριον οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, δίκαιον καὶ πρέπον ἦτο νὰ χαίρωσιν, ὃν τρόπον ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει τοῦ ἀπολωλότες προβάτου οἱ καλοὶ τοῦ ποιμένος γείτονες καὶ φίλοι. Καὶ ἐπὶ τὴν χαρὰν ταύτην τῷ ὄντι ἐκάλει αὐτοὺς διὰ τοῦ παραβολικοῦ Αὐτοῦ λόγου ὁ Κύριος.

Στίχ. 7. *Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἐστὶ ἐν οὐρανῷ*. «Οὐ τοσοῦτον χαίρομεν, ἐφ' οἷς ἀσφαλῶς ἔχομεν, ὅσον ἐπὶ τῷ μετὰ τὴν ἀπώλειαν εὐρεθέντι. Καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἀεὶ ἔχοντες οὐ τοσοῦτον αἰσθανόμεθα τῆς χαρᾶς τοῦτο δὲ ἀπολέσαντες καὶ σφόδρα λυπηθέντες καὶ ζημιωθέντες, εἶτα εὐρόντες, σφόδρα καὶ χαίρομεν ὥς κερδήσαντες». Ζυγ. Κατὰ τοιοῦτον ἀνθρωποπαθῆν τρόπον παρίσταται καὶ ἡ διὰ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν ἐν τῷ Οὐρανῷ χαρὰ, ἡ χαρὰ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς καὶ τῶν ἀγγέλων Αὐτοῦ, ὡς ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα τῆς διὰ τοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην πιστοὺς καὶ σταθεροὺς παραμένοντας. *Δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανόας*. Τοιοῦτους βεβαίως δὲν ἐννοεῖ ὁ Κύριος τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους, οὐδὲ δηλοῦται διὰ τῆς φράσεως ἀναγκαίως, ὅτι ὑπάρχουσι τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς γῆς δίκαιοι οὐδεποσῶς χρήζοντες μετανόας.

Στίχ. 8. *Ἀπτεὶ λύχνον*. Πρὸς φωτισμὸν τῶν γωνιῶν ἰδία τῆς οἰκίας, σκοτεινῶν συνήθως, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐν πενιχρῇ καλύβῃ κακῶς φωτιζομένη, καὶ παντελῶς ἴσως στερουμένη θυρίδων, δεχομένη δὲ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας μόνον ἀπὸ τῆς θύρας. *Σαροῖ*—σα

ρώνει, σκουπίζει, ὅπως εἶτα ἀναζητήσῃ ἐν τῷ σωρῷ τῶν σαρωμάτων (σκουπιδίων) καὶ τῆς κόνεως.

Στίχ. 10. Πρβλ. στίχ. 7.

Στίχ. 12. *Τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας* = τὸ ἀνῆκον μέρος τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἣν ἡδύνατο ἂν ἤθελε καὶ ζῶν νὰ διανείμῃ τοῖς τέκνοις ὁ πατήρ. Κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν νομοθεσίαν ὁ νεώτερος υἱὸς θὰ ἐλάμβανε τὸ τρίτον τῆς περιουσίας ταύτης, τῶν δύο τρίτων καταλειπομένων τῷ πρωτοτόκῳ, τῷ καὶ ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ συνήθως παραμένοντι, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἄλλοι υἱοὶ ἀπεμακρύνοντο τυχὸν αὐτῆς πρὸς διεξαγωγὴν ιδιωτικῆς ἐργασίας. Ἡ συγκατάθεσις τοῦ πατρὸς εἰς τὴν θέλησιν τοῦ νεωτέρου υἱοῦ, προϋποτιθεμένου ὅτι γνωρίζων τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ἡδύνατο νὰ προῖδῃ ὁποίαν χρῆσιν θὰ ἐποιεῖτο ἐν τῇ ξένῃ τῶν χρημάτων, δὲν σημαίνει ἀδυναμίαν ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς, διότι δύναται ἀκριβῶς νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡσθάνετο οὗτος, ὅτι μόνον δι' ὧσων ἐπηρεολούθησαν τῷ νεωτέρῳ υἱῷ ἀποδημήσαντι ἡδύνατο οὗτος νὰ σωφρονισθῇ. Ὅτι τοιαύτην τινὰ ἐλπίδα ἔτρεφεν ὁ μετὰ πόθου ἀποχωρισθεὶς τὸν ἄβουλον υἱὸν ἀγαθὸς πατήρ καὶ διαρκῶς ἀνέμενε αὐτὸν δείκνυται ἐκ τῆς μακρὰν ἔτι ἀπέχοντος προὔπαντήσεως αὐτοῦ. *Τὸν βίον* = τὴν περιουσίαν.

Στίχ. 13. *Συναγαγὼν ἅπαντα*. Ἐννοεῖται βεβαίως τὰ κινητά, τὴν κινητὴν περιουσίαν, καὶ εἴτι τῆς ἀκινήτου κατώρθωσε νὰ ἐκπούσῃ. *Εἰς χώραν μακράν*. Ὅπως ἢ ἐντελῶς ἀθέατος καὶ ἀνεξέλεγκτος ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ γνωρίμων.

Στίχ. 14. *Ἦρξατο ὑστερεῖσθαι*. Καθόσον καὶ οἱ δυνάμενοι καὶ θέλοντες τυχὸν νὰ συνδράμωσιν αὐτόν, κατέστησαν ἐξ αἰτίας τοῦ λιμοῦ φειδωλότεροι.

Στίχ. 15. *Βόσκειν χοίρους*. Λίαν ἐξευτελεστικὴ καὶ ἐπονείδιστος δι' Ἰουδαῖον ἰδίᾳ (δι' ὃν κατὰ τὸν Νόμον οἱ χοῖροι ἦσαν ἀκάθαρτοι) ἐργασία.

Στίχ. 16. *Ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἡσθιον οἱ χοῖροι*. Διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ παρεχομένου ὡς ἀντιμισθία πενιχοῦ ἄρτου, ἢ διότι ἡ χρηματικὴ ἀμοιβὴ (ἂν οὗτος ἡμεῖβετο διὰ χρημάτων) ἦτο διὰ τὴν ἔνεκα τοῦ λιμοῦ ὑπερτίμησιν τοῦ ἄρτου ἀνεπαρκής, ὅπως ἀγοράσῃ τὴν ἀναγκαζοῦσαν αὐτῷ ποσότητα. *Ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἡσθιον οἱ χοῖροι*. Τὰ κεράτια (κοινῶς χαρούπια ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ *charrub*), ὃν τρόπον

καὶ σήμερον, ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς τροφήν τῶν ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν πενεστερέων τάξεων τῶν ἀνθρώπων. *Οὐδείς ἐδίδου αὐτῷ*. Ἐξ αἰτίας τοῦ λιμοῦ καὶ διὰ τὴν ἀπόλυτον περὶ αὐτοῦ ἀδιαφορίαν τῶν πολιτῶν τῆς χώρας, κηδομένων μᾶλλον τῶν ἰδίων κτηνῶν, ἢ τοῦ πτωχοῦ ἐκείνου καὶ ταλαιπώρου ξένου.

Στίχ. 17. *Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν*. Ἡ δίνη τῶν παθῶν παρασύρουσα αὐτὸν εἶχε καταστήσῃ μονονουχὶ ἔκφρονα. Ἡ στέρησις ἐπανάγει αὐτὸν εἰς τὴν νηφαλιωτέραν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον σωτήριον βῆμα πρὸς τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν. *Μίσθιοι* = μισθωτοὶ ἐργάται. *Περισσεύουσιν* = μετὰ περισσείας κέκτηνται, ἀπολαύουσιν.

Στίχ. 18. *Ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου*. Τὴν ἄσωτον πολιτείαν αὐτοῦ μετανοῶν θεωρεῖ ὡς ἁμάρτημα πρὸς τὸν Θεὸν (οὗ οὐδὲ τὸ ὄνομα τολμᾷ νὰ ἐξενέγκῃ μεταχειρίζόμετος τὸν οὐρανὸν ἀντὶ τοῦ Θεοῦ) καὶ πρὸς τὸν πατέρα, ἅτε τῆς ἀνηθίκου καὶ ἁμαρτωλοῦ ζωῆς ἀντικειμένης πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εὖ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πατρικὰ παραγγέλματα. Ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς πατρικῆς ἐστίας ἐγκατάλειψις δὲν ἐγένετο πιθανώτατα τῇ προθύμῳ τοῦ πατρὸς συγκαταθέσει καὶ ἐπευλογίᾳ. *Οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου*. Οὐδὲ τῆς ἐπωνυμίας, πολλῷ δ' ἦττον τῆς πραγματικῆς θέσεως καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ υἱοῦ θεωρεῖ ἑαυτὸν γυν ἄξιον ὁ ἄσωτος υἱός.

Στίχ. 20. *Ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ*. «Προσέθηκε τῇ καλῇ βουλῇ τὴν πρᾶξιν τὴν ἀγαθὴν. Δεῖ γὰρ ἡμᾶς οὐ μόνον βουλεύεσθαι τὰ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀγαθὰς ὁρμὰς δεικνύειν ταῖς πράξεσιν» (ἐκ τῷ ἀποδοθέντων τῶν ἀγ. Χρυστομόμῳ).

Στίχ. 22. *Ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην*. Πρὸς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν μετάνοιαν τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ ἀπαντᾷ δι' ἔργων, διὰ τῆς ἀμφιέσεως κλπ. δι' ὧν ὀφθαλμοφανῶς διαπιστοῖ τὴν ἐνδομύχως ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ συγγνώμην. Ἡ ἔκφρασις *πρώτη στολὴ* δηλοῖ τὴν πρώτην μεταξὺ τῶν τεθησαυρισμένων στολῶν, ἄρα τὴν καλλίστην.

Στίχ. 25. *Συμφωνίας*. Συμφωνία ἐνταυθα = μουσική· *ἓνα τῶν παίδων* = τῶν ὑπηρετῶν, κατὰ τὸν γνωστὸν εὐφημισμὸν.

Στίχ. 28. *Ὁργίσθη καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν*. «Ὁργίσθη ὁ δίκαιος καὶ τοῦ φθόνου ἐγένετο δούλος. Ὁ καταπατήσας τοῦ βίου τὰ τεργνὰ φθόνῳ κεκράτηται. Καὶ πῶς φησιν ὁ Παῦλος λέγων· Ἐβουλόμην αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν

συγγενῶν μου κατὰ σάρκα ; Οὐχ ἵνα βάσκανον δείξῃ τὸν δίκαιον, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβολὴν οὕτω τὸν λόγον ἐσηγημάτισεν ὁ Σωτὴρ ἵνα κηρύξῃ τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χρηστότητος τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ» (Χρυσ.), ἐξικνούμενον μέχρι τοσούτου, ὥστε νὰ προκαλεῖται ἡ ζηλοτυπία καὶ αὐτῶν τῶν δικαίων. Μᾶλλον δ' ὁμοίως ὁ δίκαιος υἱός, περὶ οὗ ἐν τῇ παραβολῇ ὁ λόγος, ἀντιπροσωπεύει οὐχὶ τοὺς δικαίους πάντας, ἀλλὰ τοὺς ἀνάλογον πρὸς τὴν τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων (οὓς κυρίως ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ Κύριος) ἀσκοῦντας δικαιοσύνην, οὓσαν τυπικὴν τινα κυρίως καὶ μηχανικὴν, γυμνὴν τῆς ζωογονούσης αὐτὴν βαθείας πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, δι' ἣν καὶ ἀνεπιτηδείας νὰ ἐννοήσῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τὴν μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ μετὰ τὴν μετάνοιαν ψυχρὰ καὶ ἄτεγκτος συμπεριφορὰ, οἷαν ἐπιδεικνύει ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός τῆς παραβολῆς, ἀπαξιῶν καὶ τῆς προσωνυμίας τοῦ ἀδελφοῦ τὸν ἐν μετανοίᾳ ἐπανακάμψαντα ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφόν. Τὴν προσήκουσαν τῇ περιστάσει συμπεριφορὰν (προβαλλομένην πρῶτιστα καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῖς τοῖς γραμματέσι καὶ Φαρισαίοις), ἐπακολούθημα τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας ἐκτιμήσεως τῆς μετανοίας, ὑποδεικνύει ἐν οἷς πρὸς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν μετὰ πολλῆς ἐμφράσεως λέγει ὁ ἀγαθὸς πατὴρ τῆς παραβολῆς : *Εὐφρανθήναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὗρέθη*. Χαρὰν πολλὴν ὀφείλει νὰ αἰσθάνηται ὁ ἀληθὴς πιστὸς καὶ δίκαιος διὰ τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς, τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΥΙΩΝ ΤΟΥ ΝΥΜΦΩΝΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΟΙΝΟΥ

Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες· διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον χρόνον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος ; ἔλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μῆγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς βάλλουσικαινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται. Ματθ. Θ 14-17.

Αἱ τρεῖς αὗται βραχεῖαι παραβολαὶ τοῦ Κυρίου εἰκόνες διαζωγραφοῦσαι τὴν δεσπόζουσαν ψυχικὴν κατὰστασιν τῶν ὁπαδῶν τῆς νέας Αὐτοῦ θρησκείας διευκρινίζουσιν οὕτω τὴν ἀπὸ τῶν Ἰουδαϊκῶν θεσμῶν καὶ ἐθίμων οὐσιώδη ἀποκλισιν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, εἰσηγοῦνται κατ' ἀνάγκην τὴν ἰδέαν προσφορωτέρου, μᾶλλον ἀνταποκρινομένου πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς νέας θρησκείας τρόπου ἐκδηλώσεως τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐν τῇ ψυχῇ γεννωμένων αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων.

Τὸ ὥς ἐκ τοῦ χαρακτηῆρος τῆς νέας θρησκείας, ἀνακηρυχθείσης εἰς θρησκείαν κυρίως εἰπεῖν τῆς χάριτος, θρησκείαν τοῦ ἐλεοῦντος καὶ συγχωροῦντος Θεοῦ, γεννώμενον ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ὁπαδοῦ αὐτῆς, τοῦ χριστιανοῦ, αἶσθημα εἶνε, ὡς λαμπρῶς διὰ τοῦ παραβολικοῦ τοῦ Κυρίου λόγου, παρίσταται, τὸ αἶσθημα τῆς ἀμέτρου χαρᾶς καὶ ἀνακουφίσεως, ἀνάλογον πρὸς τὸ αἶσθημα τῆς ὑλικωτέρας χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, ἥτις πληροῖ τὰ στήθη τῶν φίλων τοῦ νυμφίου καὶ τῶν κοινωνῶν τοῦ γάμου.

Ὁ τῶν φαιδρῶν καὶ χαρμοσύνων ῥημάτων τοῦ Κυρίου ἐνωτισθεῖς, ὁ περὶ τῆς ἀλείρου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον συγγνώμης καὶ συγκαταβάσεως διὰ τε τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τοῦ Κυρίου δεδιδαγμένος μαθητὴς Αὐτοῦ, ὁ μαθὼν ὅπως καλῇ τὸν Δημιουργὸν τοῦ παντὸς πατέρα Αὐτοῦ ἐν Οὐρανοῖς, καὶ ἀσφαλῇ εὐτὼ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἑαυτῷ λογιζόμενος, ὁ κατὰ μίμησιν τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ ἀμύθητον εὐρίσκων ἀνακούφισιν ἐν τῇ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον ἐκδηλώσει, ἐν τῇ ἠθικῇ καὶ ὑλικῇ τοῦ πλησίον εὐποιᾷ, καὶ τοῦ φορτικοῦ ἅμα καὶ ἐπαχθοῦς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου ζυγοῦ ἀπαλλαγείς δὲν δύναται ἢ νὰ χαίρῃ πολλὴν ἐνδόμυχον χαρὰν, καὶ πρὸς τὴν χαρὰν ταύτην νὰ προσαρμόζῃ καὶ τὴν ἰδίαν ἐξωτερικὴν πολιτείαν καὶ συμπεριφορὰν.

Τούτου τοῦ λόγου ἕνεκα ἡ νηστεία ἀποτελοῦσα παρ' Ἑβραίοις ἐκδήλωσιν πένθους, ἔκφρασιν συντετριμμένης ἐπὶ ταῖς ἰδίαις ἁμαρτίαις ψυχῆς, ἐπιζητούσης δι' αὐτῆς, ὅπως κάμψῃ τὸν Θεὸν εἰς ἔλεον, ἦτο στοιχεῖον ἀπᾶδον πρὸς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τῶν Ἀποστόλων. Τοῦτο ἠδυνάτου νὰ ἐννοήσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ἰδίως οἱ Φαρισαῖοι οἱ μετὰ περικοπῆς ἐπιμελείας ἀσχοῦντες καὶ πολλαπλασιάζοντες τὴν νηστείαν, ὡς καὶ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἅτε μὴ

ἐμβαθύναντες καὶ οὕτοι εἰς τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ἐξακολουθοῦντες δὲ διὰ τοῦτο νὰ ἔχωνται τῶν αὐστηρῶν ἀρχῶν τοῦ ἀσκητικοῦ βίου τοῦ Προδρόμου. Καὶ διὰ τοῦτο πάντες οὗτοι ἐσκανδαλίζοντο βλέποντες τὸν Κύριον καὶ τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ ἀψηφοῦντας διαφόρους πατροπαραδότους θεσμοὺς καὶ ἔθιμα, ἐν οἷς καὶ ἡ αὐστηρὰ τήρησις τῶν Ἰουδαϊκῶν νηστειῶν τῶν κατόπιν χρόνων.

Ἄλλ' ἀθετῶν ὁ Κύριος καὶ οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ τὰς Ἰουδαϊκὰς νηστείας, ὡς ἀπαδούσας πρὸς τὸν χαρακτηῆρα τῆς νέας Αὐτοῦ θρησκείας, ὡς οὐδεποσῶς ἀνταποκρινομένης πρὸς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν Ἀποστόλων, προλέγει, ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος καθ' ὃν θὰ ὑποβληθῶσι καὶ οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ εἰς νηστείαν καὶ εἰς πένθος, καὶ αἱ ἡμέραι αὐταὶ εἶνε ὁ χρόνος τῆς ἄρσεως ἐκ μέσου αὐτῶν τοῦ νυμφίου.

Παρὰ τὴν διὰ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εὐαγγελισθέν, θεμελιωδῶς ἐνιδρυθὲν καὶ κρατοῦν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν Ἀποστόλων αἶσθημα τῆς χαρᾶς, λίαν φυσικὸν ἦτο ὅπως ἐπὶ τῷ σταυρικῷ πάθει καὶ τῇ διὰ τῆς ἀναλήψεως ἄρσει τοῦ Κυρίου ἐκ μέσου αὐτῶν καταλάβῃ αὐτοὺς καὶ αἶσθημα λύπης. Τοῦτο προλέγει ὁ Κύριος, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐξ ἴσου ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ προλέγει καὶ ἐπαγγέλλεται, ὅτι τὴν θεμελιωδῶς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν κρατοῦσαν χαρὰν οὐδεὶς αἶρει ἀπ' αὐτῶν (Ἰω. ις' 22). Τούτου δ' ἕνεκα καὶ ἐπιφέρει ἐνταῦθα τὰς δύο βραχείας ἐπίσης ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐκφραστικὰς παραβολάς, δι' ὧν ἐπιχειρεῖ νὰ διδάξῃ τὸ ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὴν νέαν θρησκείαν Αὐτοῦ ἀπρόσφορον τῶν Ἰουδαϊκῶν καθόλου θεσμῶν καὶ ἐθίμων, ἅτε καὶ ἐν τῇ ἀδιαφθόρῳ αὐτῶν μορφῇ λόγον ἐχόντων εἰς θρησκευμα ἁλλοίου οὐσιωδῶς χαρακτηῆρος, οἷον ἦτο τὸ Ἰουδαϊκόν.

Ἡ κοινὴ τῶν ἀνθρώπων πεῖρα, διδάσκει ἐν ταῖς παρα-

βολαῖς ταύταις ὁ Κύριος, προκειμένης ἐπισκευῆς παλαιοῦ ἐν-
δύματος, ἀποφεύγει τὴν χρῆσιν ἀγνάφου ράκους, διότι ζη-
μία μᾶλλον ἢ ὄφελος ἐντεῦθεν προσγίνεται ὡς πρὸς τὸ
παλαιόν, ἔτι μᾶλλον διαρρηγνύμενον, καὶ ὡς πρὸς τὸ νέον
ἱμάτιον, ἀφ' οὗ κόπτεται τὸ ράκος πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ πα-
λαιοῦ. Κατ' ἀνάλογον τρόπον δὲν ἐμβάλλουσιν οἱ ἄνθρωποι
νέον οἶνον εἰς ἀσκούς παλαιούς, διότι ἡ πεῖρα ἐπίσης ἐδίδα-
ξεν αὐτούς, ὅτι δὲν ἀντέχουσιν οὗτοι εἰς τὴν ζύμωσιν τοῦ νέου
οἴνου καὶ διαρρηγνύμενοι αὐτοὶ τε καθίστανται ἐξ ὁλοκλή-
ρου ἄχρηστοι, καὶ ὁ εἰς αὐτοὺς ἐμβληθεὶς οἶνος ἐκχεόμενος
ἀπόλλυται.

Ἡ προσαρμογὴ τῶν Ἰουδαϊκῶν θεσμῶν καὶ ἐθίμων, ἀν-
ταποκρινομένων πρὸς τὸ ἀποκλειστικὸν πνεῦμα τῆς Ἰουδαϊ-
κῆς θρησκείας, ἐκφραζόντων τὸ ἔναντι τοῦ Θεοῦ δουλικὸν
αἴσθημα τῶν Ἑβραίων, καὶ τὴν βεβαρυμένην ὑπὸ τῆς
ἐνοχῆς συνείδησιν, προσλαβόντων δὲ καὶ διὰ τῆς χρήσεως
καὶ διαστροφῆς ὅπως ξηρὸν καὶ μηχανικὸν χαρακτῆρα, δὲν
ἠδύνατο ν' ἀνταποκρίνηται πρὸς θρησκείαν προωρισμέ-
νην διὰ πάντας, ἐμπορουμένην ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς
υἱικῆς πρὸς τὸν Πλάστην καὶ Σωτῆρα παρησίας, διὰ τὸ
ἐπιδειχθὲν παρ' Αὐτοῦ ἔλεος ἐμβάλλουσιν τὴν χαρὰν καὶ
τὴν γαλήνην ἐν τῇ ψυχῇ. Ἐπὶ πᾶσι τὸ ἐν τῇ θρησκείᾳ ταύτῃ
διῆκον πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας ἔχρηζεν ἐλευθέρας, ἀδουλώτου
καὶ ἀδεσμεύτου ὑπὸ καθιερωμένων τύπων ἐκδηλώσεως.

Τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἔννοιαν κατὰ τὰ συμφραζόμενα καὶ
τὴν πρὸς τὴν ἀνωτέρω παρὰ τοῖς Ἱ. Εὐαγγελισταῖς διήγησιν
ἐκλείουσιν αἱ περὶ ἐπιβλήματος καὶ οἴνου παλαιοῦ καὶ νέου
παραβολαὶ τοῦ Κυρίου, καὶ πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην
συμμορφουμένη ἀπέκλεισεν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία
πάντα τὰ ἀπροσφυῇ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῆς νέας θρησκείας
Ἰουδαϊκὰ στοιχεῖα, εἴτι δ' ἐξ αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ τὴν νη-

στείαν, κατὰ μίμησιν καὶ ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν
Ἀποστόλων διετήρησεν, ἐτροποποίησεν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ
ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς.

Στίχ. 14. *Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγον-
τες. Ἐν τῇ παρὰ τῷ Ἱ. Μάρκῳ (Β' 18-20) καὶ Λουκᾷ (Ε' 33-35) πα-
ραθέσει τῆς παραβολῆς ταύτης ὑπάρχουσι διαφοραὶ τινες μὴ ἀπτό-
μεναι τῆς οὐσίας τῆς παραβολικῆς διηγήσεως τοῦ Κυρίου, συντελου-
σαι δὲ οὐχ ἦτοιν εἰς ἀνάδειξιν τῆς ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ διηγῆσει προ-
σωπικῆς τῶν Ἱ. συγγραφέων ἐλευθερίας. Διὰ τὴν ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρι-
σαῖοι νηστεύομεν πολλά. Πολλά=πυκνά. Ἀρχαιότερον συμφώνως
πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον πάνδημον ὑποχρεωτικὴν νηστείαν ἐτή-
ρουν οἱ Ἑβραῖοι μίαν μόνον, τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν μεγάλῃς θυ-
σίας, τῆς κατ' ἐνιαυτὸν προσφερομένης ὑπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως.
Βραδύτερον καθιερώθησαν καὶ ἄλλαι τινὲς νηστεύσιμοι ἡμέραι εἰς
ἀνάμνησιν ἰδίᾳ λυπηρῶν γεγονότων. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου
οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν ἐνήστευον καὶ τὴν Δευτέραν καὶ
Πέμπτην, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀναβάσεως καὶ τῆς καθόδου τοῦ Μωϋ-
σέως ἀπὸ τοῦ Ὄρους Σινᾶ. Ἡ Ἰουδαϊκὴ νηστεία ἦτο κατὰ πᾶσαν
πιθανότητα τελεία ἀποχὴ τροφῆς μέχρις ἑσπέρας.*

Αἱ χριστιανικαὶ νηστεῖαι προσαρμοσθεῖσαι ἐνταῦθα αὐτῶν, ἡ τῆς Τε-
τάρτης ἐπὶ παρδ. καὶ Παρασκευῆς (εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Πάθους τοῦ
Κυρίου), πρὸς τὰς Ἰουδαϊκὰς ἐκφράζουσι καὶ αὗται πένθος, ὁσάκις
τὴν ψυχὴν τοῦ χριστιανοῦ βαρύνει ἁμαρτωλὸς συνείδησις διε-
γειρομένη κατὰ τὴν νηστείαν, ἀλλ' ἀποτελοῦσι κυρίως παιδαγωγικὸν
μέσον, κολάζον τὰ πάθη καὶ προάγον οὕτω τὴν ἠθικὴν ζωὴν τοῦ
χριστιανοῦ. (Βλπ. καὶ ἡμετ. ἐρμ. εἰς τὰ 5 τελευταῖα κεφ. τῆς
πρὸς Ρωμ, Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀπ. Παύλου σ. 33 σημ.) δι' ὃ καὶ ὁ τρό-
πος τῆς τηρήσεως τῶν χριστιανικῶν νηστειῶν ὠρίσθη, καὶ δεόν νὰ
φυλάσσεται αὕτη συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς τούτων.

Στίχ. 15. *Μὴ δύνανται εἰ υἱοὶ τοῦ τυμφῶνος νηστεύειν κ.λ.π.*
«Καίτοι γε ἐνὶν πληκτικώτερον πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστε
τούτων κύριοι ὑμεῖς ὥστε τοιαῦτα νομοθετεῖν. Τί γὰρ ὄφελος τῆς
νηστείας, ὅταν πονηρίας ἢ γέμουσα ἢ διάνοια; ὅταν ἐτέρους ἐγκα-
λῆτε; ὅταν κατακρίνητε δοκοὺς περιφέροντες ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν
καὶ πρὸς ἐπίδειξιν πάντα ποιῆτε; πρὸ γὰρ τούτων ἀπάντων κενο-

δοξίαν ἐκβάλλειν ἐχοῖν καὶ τὰ ἄλλα κατορθοῦν ἅπαντα, ἀγάπην, πραότητα, φιλαδελφίαν. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων φησὶν, ἀλλὰ μετὰ ἐπεικειάς ἀπάσης». Χρυσ. *Υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος*. Οὕτω καλοῦνται καθ' ἑβραϊσμὸν οἱ κεκλημένοι εἰς τοὺς γάμους. *Πενθεῖν* ἀντὶ τοῦ νηστεύειν, ὡς κεῖται παρὰ τῷ ἱ. Μάρκῳ, ἅτε τῆς νηστείας ἐκφραζούσης καθ' ἑβραίους πένθος. Ἐκ τῶν συμφραζομένων παρὰ τῷ ἱ. Μάρκῳ (*Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες*) φαίνεται πιθανόν, ὅτι τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα ἐρώτησιν (*διατὶ οἱ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν*) τῶν Φαρισαίων προὐκάλεσεν ἢ ἐν νηστευσίμῳ παρ' αὐτοῖς ἡμέρα (οὐχὶ δ' ὁμῶς πάντως τῇ ἐπὶ τοῦ Νόμου διατασσομένη τῆς ἡμέρας τοῦ Ἑξίλοσμοῦ) συγκρότησις τοῦ συμποσίου, οὗ μινεῖαν ἀμέσως ἀνωτέρῳ πρὸ τῆς ἐν λόγῳ ἐρωτήσεως ποιοῦνται οἱ ἱ. Εὐαγγελισταί, οὗ συμποσίου δὲ μετέσχε καὶ ὁ Κύριος καὶ οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ. *Ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος*. Ὅτι διὰ τῆς παρομοιώσεως ταύτης ἐνόει ἑαυτὸν ὁ Κύριος δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἀναλόγου χαρακτηρισμοῦ αὐτοῦ ὡς τοιούτου ὑπὸ τοῦ Προδρόμου. (Ἰω. ζ' 24) *ὁ ἔχων* (ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ) *τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν, ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου*). Ἐν σχέσει νυμφίου διατελεῖ ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητάς καὶ ὁπαδοὺς Αὐτοῦ, συνιστάντας τὴν νύμφην, τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ὁφείλουσαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν Αὐτῷ. Ἐν τοιαύτῃ σχέσει παρίσταται οὐχ ἅπαξ ἐν τῇ Π. Δ. ὁ Θεὸς καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν Αὐτοῦ λαόν, τοὺς Ἰουδαίους.

Στίχ. 16. *Οὐδεὶς ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ*. Καὶ ἡ παροῦσα βραχεῖα παραβολή, ὃν τρόπον καὶ ἡ ἀμέσως ἀκολουθοῦσα, τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου οἶνον, παρατίθεται καὶ παρὰ τῷ ἱ. Μάρκῳ (Β' 21-22) καὶ παρὰ τῷ ἱ. Λοῦκᾷ (Ε' 36-38) μετὰ ἐλαχίστων ἐπουσιωδῶν διαφορῶν. *Ἐπίβλημα*—ἐμβάλωμα, μπάλωμα. *Ῥάκους ἀγνάφου*—τεμαχίου ὑφάσματος μὴ κατεργασμένου ὑπὸ τοῦ γναφέως. ὅπερ δὲ διὰ τοῦτο ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ συστέλληται πολὺ βρεχόμενον τυχόν, συτελλόμενον δὲ νὰ σύρῃ πρὸς ἑαυτὸ καὶ νὰ σχίξῃ ἐπομένως τὰ ἄκρα τοῦ παλαιοῦ ὑφάσματος, εἰς ὃ ράπτεται ὡς ἐμβάλωμα. Τοῦτο δηλοῦσιν αἱ λέξεις τοῦ κειμένου *αἶρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. Τὸ πλήρωμα*—ἐκεῖνο δι' οὗ πληροῦται. Οὕτω καλεῖται ἐνταῦθα τὸ ἐπίβλημα, διότι πληροῖ τὴν ὀπὴν τοῦ παλαιοῦ ἱματίου.

Αὐτοῦ—τοῦ ἱματίου. Ἡ φυσικὴ σειρά τῶν λέξεων ἔχει ὧδε: Τὸ πλήρωμα αὐτοῦ (=τὸ ἐξ ἀγνάφου ὑφάσματος ἐπίβλημα τοῦ παλαιοῦ ἱματίου, τὸ ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ δηλ. ἱματίου ῥαπτόμενον ἐπίβλημα) *αἶρει* (=ἀφαιρεῖ, σχίζει) *ἀπὸ τοῦ ἱματίου* (τοῦ παλαιοῦ). Ἀποσπᾷ δηλ. ἀπ' αὐτοῦ μέρος ἐκ τῶν ἄκρων, ὅπου αἱ ραφαὶ καὶ οὕτω *χεῖρον σχίσμα γίνεται*. Τὸ νέον ἐμβάλωμα δὲν συγκρατεῖται πλέον, πίπτει καὶ οὕτω ἡ πρόφη ὁπὴ γίνεται μεγαλυτέρα.

«Πάλιν ἀπὸ τῶν κοινῶν ὑποδειγμάτων κατασκευάζει τὸν λόγον. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. Οὕτω γεγένασιν ἰσχυροὶ οἱ μαθηταί, ἀλλ' ἔτι πολλῆς δέονται συγκαταβάσεως. Οὕτω διὰ τοῦ Πνεύματος ἀνεκαινίσθησαν. Οὕτω δὲ διακείμενοι οὐ χρεὶ βάρους (τὰς νηστείας δηλ. ἐνταῦθα) ἐπιτιθεναὶ ἐπιταγμάτων.

Ἄλλοι τῶν νεωτέρων ἐρμηνευτῶν φρονοῦσιν, ὅτι διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης δικαιολογεῖ ὁ Κύριος οὐχὶ τοὺς ἰδίους Αὐτοῦ μαθητάς, ἀλλὰ τοὺς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὁ Κύριος ἅπαντᾷ, ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἐνήστευον, λέγων ὅτι ἅφ' οὗ οὗτοι (οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου) μὴ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, ἐξακολουθοῦσιν ὄντες καθ' ὅλα Ἰουδαῖοι, φυσικὸν καὶ ὀρθὸν εἶνε νὰ ἐξακολουθῶσι τηροῦντες καὶ τὰς Ἰουδαϊκὰς συνηθείας πάσας, διότι τὸ νὰ παραλάβωσι παρὰ τῶν Ἀποστόλων τὴν κατάλυσιν τῶν Ἰουδαϊκῶν νηστειῶν, καθ' ὃν χρόνον ἔμενον κατὰ τὰ ἄλλα τέλειοι Ἰουδαῖοι, θὰ ἦτο ὁμοιον ὡσεὶ παρελάμβανον ἀπὸ νέου ὑφάσματος ἐπίβλημα, ὅπως ράψωσιν αὐτὸ ἐπὶ ἱματίου παλαιοῦ. Πράγμα ἄτοπον καὶ ἐπιβλαβές.

Κατὰ τὴν παρὰ τῷ ἱ. Λοῦκᾷ διατύπωσιν τῆς παραβολῆς καθίσταται εὐδηλοτέρα ἡ ἐννοια τοῦ ἀναρμόστου τῆς ἐγκαταμίξεως καινῶν καὶ παλαιῶν, τῶν χριστιανικῶν δηλ. ἰδεῶν ἅφ' ἑνὸς καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν θεσμῶν καὶ ἐθίμων ἅφ' ἑτέρου, συνάμα δὲ παρίσταται καὶ ἡ ἐντεῦθεν προσγινόμενη ἐκ τούτου εἰς τὸ νέον (ἐνταῦθα τὸν Χριστιανισμόν) ζημίαι. Τὸ ἐν λόγῳ παρὰ τῷ ἱ. Λοῦκᾷ σχετικὸν χωρίον ἔχει ὧδε: *καὶ τὸ καινὸν σχίζει* (τὸ καινὸν δηλ. ἱμάτιον ἅφ' οὗ ὑποτίθεται ὅτι λαμβάνεται τὸ ἐπίβλημα) *καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ*. Πρὸς ἐξήγησιν τῆς ζημίας τοῦ νέου, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος, δεόν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ σχῆμα τῶν ἱματίων, τῶν ἐπενδυτῶν δηλ. τῶν παλαιῶν, ἅτινα ἦσαν μονοκόμματα τεμάχια μαλλίνου συνήθως ὑφάσματος. Ἀποκόπτων τις λοιπὸν μέρος, λωρεῖδα τινὰ ἀπὸ νέου ἱματίου, ὅπως ἐμβάλωσιν παλαιὸν

ἱμάτιον ἔβλαπτε τὸ νέον, διότι ἐκολόβου τὴν ὁλότητα αὐτοῦ, καθίστα-
αὐτὸ μικρότερον τοῦ δέοντος.

Διὰ τοῦ βραχέος παραβολικοῦ Αὐτοῦ λόγου (Καὶ οὐδεὶς πιὼν
παλαιὸν (ἐννοεῖται οἶνον) θέλει νέον· λέγει γὰρ ὁ παλαιὸς χρηστὸς
ἐστίν), ὅς μόνον παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ φέρεται ἐν τέλει τῶν ἄνω ἐκτεθει-
σῶν τριῶν παραβολῶν, καθίστησιν αἰσθητὴν ὁ Κύριος τὴν δυσχέρειαν,
ὥπως ἀποστῇ τις τῶν πεποιοτήσεων καὶ τῶν ἔξεων αὐτοῦ καὶ ἐνστερ-
νισθῇ νέας, οὕτω δὲ διδάσκεται καὶ συνιστᾶται ἡ φειδὼ τῶν ἐχο-
μένων τῶν παλαιῶν σὺτῶν πεποιοτήσεων καὶ ἡ προσήκουσα πρὸς αὐ-
τοὺς ἐν πραότητι καὶ συγκαταβάσει συμπεριφορᾷ, οἷαν ἀκριβῶς
ἐπέδειξαν κηρύσσοντες οἱ Ἀπόστολοι. «Ταῦτα δὲ ἔλεγε νόμους τιθεὶς
καὶ κανόνας τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ἵνα ὅταν μέλλωσι μαθητὰς λαμβά-
νειν τοὺς ἐκ τῆς οἰκουμένης ἅπαντας μετὰ πολλῆς προσφέρωνται
ἡμερότητος». Χρυσ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ

ΤΟΥ ΕΣΧΑΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΑΜΟΙΣ

ΚΑΙ Η ΤΟΥ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΕΛΩΝΟΥ

Ἐλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων
πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο λέγων πρὸς αὐτούς·
ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς
εἰς πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημέ-
νος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ
σοι· δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν
ἐσχατον τόπον κατέχειν. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς
ἀνάπεσε εἰς τὸν ἐσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἐλθῇ ὁ κεκλη-
κὼς σε εἴπῃ σοι· φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον. Τότε ἔσται

σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σου. Λουκ.
ΙΑ' 7-11.

Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιοτάς ἐφ' ἑαυτοῖς
ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιπούς, τὴν
παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ
ιερόν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώ-
νης. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύ-
χετο· Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοι-
ποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς
οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδε-
κατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν
ἑστὼς οὐκ ἠθέλην οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐραῖ, ἀλλ'
ἔτυπεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἱλάσθητί
μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιω-
μένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν
ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθή-
σεται. Λουκ. ΙΗ' 9-14.

Δι' ἀμφοτέρων τῶν παραβολικῶν τούτων διηγήσεων δι-
δάσκεται θεμελιώδης ἀρετὴ ὀφείλουσα ἀπαραιτήτως νὰ δια-
κρίνῃ τὸν χριστιανικὸν τοῦ πιστοῦ χαρακτῆρα. Ἡ ἀρετὴ
αὕτη εἶνε ἡ ταπεινοφροσύνη. Ταύτην καὶ ῥητῶς ἐνετείλατο
ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς Αὐτοῦ λέγων. Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ
ὅτι πραὸς εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ (Ματθ. ΙΑ' 29)
καὶ κατὰ τὸν λόγον Αὐτοῦ τοῦτον ἔργῳ παρέστησεν αὐτὴν
ζῶσαν πρὸ αὐτῶν. Ὑπάρχων Θεὸς ἐνηνθρώπησε καὶ ἑστα-
νῶθη! (Φιλιπ. Β' 7).

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐν πάσῃ περιστάσει ἐπιζήτησιν
τῶν πρωτείων, ἐφ' οἷα κούφη καὶ ματαία φιλοδοξία διε-
κρίνοντο κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου καὶ ἐν
τῷ ἀμεσώτερῳ κύκλῳ Αὐτοῦ οἱ Φαρισαῖοι, διὰ τῆς πρῶ-

της τῶν παραβολῶν τούτων προτρέπει ὁ Κύριος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀκολουθοὺς Αὐτοῦ, ὅπως πράττωσι πᾶν τοῦναντίον, ὅπως καλούμενοι ἐπὶ παραδείγματος εἰς γαμήλιον δεῖπνον καταλαμβάνωσι τὴν ἐσχάτην, τὴν ἥττον πάσης ἄλλης τιμητικὴν ἐν τῇ τραπέζῃ θέσιν. Καὶ παρίσταται μὲν ἐν τῇ περαιτέρῳ τῆς παραβολῆς διηγήσει, ὅτι ὁ Κύριος παρέχεται οὕτω τοῖς μαθηταῖς Αὐτοῦ πρακτικὸν δίδαγμα, ὅπως ἀσφαλέστερον δοξάζονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἂν διὰ τῆς καταλήψεως τῆς τελευταίας θέσεως ἐπιτυγχάνη τις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀσφαλῶς μείζονος δόξης, ταύτην θὰ κατελάμβανον πάντως πρῶτοι οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς φιλόδοξοι, καὶ ἐπειδὴ ἡ θεμελιώδης ἀρχή, ἣν ὡς καθολικὴν ἔχουσιν ἰσχὺν τίθουσιν ὁ Κύριος (*Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται*) οὐδαμῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰσχύουσα ἐν τοῖς παρ' ἀνθρώποις κρατοῦσιν, ὅπου οἱ ταπεινοὶ συνήθως παραθεωροῦνται, φανερόν ὅτι νοθευτῶν ὁ Κύριος τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, ὅπως ἀντὶ τῆς πρώτης καταλαμβάνωσι τὴν ἐσχάτην ἐν τοῖς δείπνοις θέσιν (ἵνα οὕτω ἀποφεύγοντες τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποβιβασμοῦ καὶ ἐξευτελισμοῦ τύχωσι τῆς τιμῆς τοῦ ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου προβιβασμοῦ εἰς τιμιωτέραν θέσιν) δὲν ἀπέβλεπεν εἰς πρακτικὸν τοῦ κοινοῦ βίου παράγγελμα, οὐδαμῶς ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν σοβαρότητα Αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς πολλῶ ὑψηλότερον δίδαγμα, ὅπως ἐμβάλλῃ τ. ἔ. εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁπαδῶν καὶ ἀκολουθῶν Αὐτοῦ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης.

Τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκει σκοπὸν ὁ Κύριος διὰ τῆς πολλῶ ἐμφαντικωτέρας παραβολῆς καὶ τοῦ παραδείγματος τοῦ Φαρισαίου καὶ τελώνου ἐκπροσωποῦντων τοῦ μὲν τὴν ἀλαζονείαν καὶ ὑπεροψίαν, τοῦ δὲ τὴν ταπείνωσιν. Ἡ κατηγορηματικὴ δὲ Αὐτοῦ ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ δήλωσις *ὅτι κατέβη*

οὗτος (ὁ Τελώνης) *μᾶλλον δεδικαιωμένος παρ' ἐκεῖνον* (τὸν Φαρισαῖον) ἐξαίρει τὴν ταπεινοφροσύνην εἰς περιωπὴν μονονουχὶ ἀπολύτου παρὰ τῷ Θεῷ γνώμονος τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς δοκιμότητος τοῦ πιστοῦ. Ὁ παρὰ ταύτην αἰσθανόμενος καὶ ζῶν δὲν δικαιοῦται παρὰ τῷ Θεῷ. Ἀπαρέσκει Αὐτῷ. Καὶ κατὰ τὴν τιθεμένην θεμελιώδη ἀρχὴν *ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν κτλ.* ταπεινωθήσεται ὑπ' Αὐτοῦ, ἀποστερηθήσεται δηλ. τῆς τιμῆς καὶ δόξης τῆς ὑπ' Αὐτοῦ, τῆς χάριτος τ. ἔ. καὶ εὐλογίας Αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ καὶ τῶν ἀφθίτων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν τῇ ἄλλῃ.

Ἡ ταπεινοφροσύνη δὲν ἦτο ἄγνωστος ἀρετὴ καὶ παρὰ τοῖς ἔξω, καὶ ἡ γνησία καὶ εἰλικρινὴς τοιαύτη ἐφέλκεται ἀεὶ τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν εὐγενέστερον τὴν ψυχὴν διατεθειμένων. Ἐκράτει δ' ὅμως ἀεὶ καὶ κρατεῖ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸ αἴσθημα τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας ἐκδηλούμενον διὰ τῆς παντὶ τρόπῳ ἀναδείξεως καὶ ὑπερτιμήσεως ἑαυτῶν καὶ διὰ τῆς ὑποτιμήσεως ἀφ' ἑτέρου καὶ ὑποσκελίσεως τοῦ πλησίον, ὃν τρόπον παρίστανται ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ διηγήσει πράττοντες οἱ εἰς τὸ δεῖπνον κεκλημένοι Φαρισαῖοι καὶ ὁ ἐν τῷ ἱερῷ προσευχόμενος Φαρισαῖος ἐπίσης. Ὅς μέχρι τοσοῦτου παράγεται καὶ ἀποτυφλοῦται ὑπὸ τοῦ πάθους ὥστε ἀνεπιγνώστως ἀπαυθαδιάζει πρὸς Αὐτὸν τὸν Θεόν, πρότυπον ἀρετῆς καὶ δικαίου παριστὰς ἑαυτόν, ζωοῶς καὶ μηχανικῶς ἐπιτελοῦντα τυπικά τινα θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ καθήκοντα, ν' ἀμβλυωπῇ δὲ καὶ τυφλοῦται πρὸς τὴν μεστὴν παντοίων ἁμαρτωλῶν πόθων καὶ ἐνθυμήσεων ψυχὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν γύμνωσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς θεμελιώδους ἀρετῆς τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ἡ ἀπόφρασις αὐτοῦ περὶ τοῦ παρ' αὐτὸν ἐν συντριβῇ προσευχομένου Τελώνου καθιστᾷ ἐκδηλότατα τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθήματα αὐτοῦ.

Διδάγματα περὶ ταπεινοφροσύνης δὲν ἔλλείπουν, ὥς ἐπόμενον εἶνε καὶ ἐν τῇ Π. Δ., ὅπου ἐπίσης ἀναδεικνύεται ἡ ὑπέροχος ἀξία καὶ σημασία αὐτῆς, καὶ δὴ παρὰ τῷ Θεῷ **Αὐτῷ (Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.** Παρ. Γ' 34), ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἦτο δυνατόν κατὰ τὸ πρότυπον καὶ τὰ διδάγματα τοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτοῦ νὰ καταστῇ αὕτη θεμελιῶδες ἀπαραίτητον στοιχεῖον τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ πιστοῦ.

Κεφ. ΙΔ' στίχ. 7. *Ἔλεγε πρὸς τοὺς κεκλημένους.* Εἰς τὸ γεῦμα τοῦ ἐκ τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων, εἰς ὃ ἐν τῶν Σαββάτων παρεκάθητο καὶ ὁ Κύριος, (ΙΣ' 1).

Τὴν παραβολήν. Οὕτω καλεῖται ἡ ὡς νοουθεσία πρακτικοῦ χαρακτῆρος προσπίπτουσα συμβουλή τοῦ Κυρίου πρὸς προτίμησιν τῶν ἐσχάτων θέσεων, διότι ἀποβλέπει αὕτη πράγματι εἰς ὑψηλότερον διδάγμα τὸ τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἡ διαφορὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ἔγκειται ἐν τῷ ὅτι τὰ ἀλληγορικά τοῦ Κυρίου διδάγματα ἐν ἄλλαις παραβολαῖς λαμβάνονται ἐκ τῶν συνήθως παρ' ἀνθρώποις γινόμενων, ἐν ταύτῃ δὲ ἐκ τοῦ πρέποντος γίνεσθαι παρ' αὐτοῖς.

Ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο—παρατηρῶν, προσέχων πῶς ἕκαστος τῶν κεκλημένων ἐξελέγεν ἑαυτῷ καὶ κατελάμβανε μίαν τῶν πρώτων ἐν τῇ τραπέзῃ θέσεων. Οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἔτρωγον κατακεκλιμένοι πῶς, στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ κατωτέρω (στίχ. 8) *μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν*—μὴ καθίσσης εἰς τὴν πρώτην θέσιν· καὶ τὸ *ἀνάπεσε* (στίχ. 10)—ἀνακλίθητι, κάθισον. Νοοῦνται δὲ ὑπὸ τὰς πρωτοκλισίας καὶ πρώτας τιμητικὰς θέσεις αἱ παρὰ τὸν οἰκοδεσπότην θέσεις.

Στίχ. 8. *Εἰς γάμους.* Εἰς γαμήλιον δεῖπνον. Δὲν λέγει ἀπλῶς δεῖπνον ὁ Κύριος, ἀλλὰ γαμήλιον δεῖπνον, πιθανῶς διότι ἐν τοιοῦτῳ ἐπισήμῳ δεῖπνῳ ἐφιστάτο περισσότερον ἡ προσοχή εἰς τὴν ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς θέσεως ἑκάστου τοποθέτησιν τῶν προσκεκλημένων, καὶ ἅμα διότι ἐν τοιοῦτῳ ἐπισήμῳ δεῖπνῳ εἶναι μᾶλλον αἰσθητὴ καὶ καταφανὴς ἡ αἰσχύνῃ, ἣν περιγράφει.

Στίχ. 9. *Τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.*

Τὸ *ἄρξῃ* ἀναφέρεται εἰς τὸ χρονικὸν σημεῖον, καθ' ὃ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος θὰ ἐγερθῇ τῆς τιμητικῆς θέσεως, ἣν κατέλαβε, καὶ ἐπειδὴ αἱ ἐν τῷ μεταξύ θέσεις θὰ ἔχωσιν ἤδη καταληφθῇ, θ' ἀναγκασθῇ νὰ καταντήσῃ εἰς τὴν τελευταίαν, τὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς τραπέзης.

Στίχ. 10. *Προσανάβηθι ἀνώτερον*—λάβε θέσιν κινούμενος πρὸς τὴν θέσιν τοῦ οἰκοδεσπότη, ἀνώτερον τῆς θέσεως ἣν κατέλαβες. *Καὶ τότε ἔσται σοι δόξα*—τιμὴ. Δικαίως θεωρεῖται ὑπὸ τινων ἐξηγητῶν ἡ λέξις *δόξα* μὴ προσαρμοζομένη πολὺ εἰς τὴν περίστασιν, ἐκφράζουσα πλέον τι, ῥηθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου κατ' ἐπίδρασιν τῆς παραβολικῆς ἐννοίας, ὑπαινισσομένη οὕτω τὴν δόξαν καὶ τιμὴν παρὰ τῷ Θεῷ τῶν ταπεινοφρόνων. «Μέγα δὴ οὖν καὶ ἐξαιρετον ἀγαθὸν τὸ μέτριον φρόνημα. Εἰ γὰρ τις ἐτέρων προτάττεσθαι ζητεῖ, κερδανέτω τοῦτο διὰ τῆς ἀνωθεν ψήφου, καὶ στεφανούσθω τιμαῖς ταῖς παρὰ Θεοῦ, νικᾷτω πολλοὺς τῇ τῶν ἀρετῶν λαμπρότητι, τῇ ταπεινοφροσύνῃ· ὑψηλὸν γὰρ παρὰ Θεῷ τὸ συνεσταλμένον φρόνημα μιμητῆς γίνεται Χριστοῦ τοῦ εἰπόντος· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ». Κυρίλ. Ἀλεξ. Ἑρμ. εἰς Λουκ. ΙΔ'.

ΙΗ' στίχ. 9. *Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἀφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην.* Τίνας ὑπὴνίσσετο ὁ Κύριος διὰ τοῦ *πεποιθότας* κτλ. δηλὸν γίνεται ἐκ τῆς περαιτέρω διηγήσεως, τοὺς Φαρισαίους δηλ. καὶ πάντας τοὺς ὁμόφρονας αὐτῶν. Ὁ δὲ παραβολικὸς χαρακτήρ τῆς περὶ τῆς προσευχῆς τοῦ Φαρισαίου καὶ Τελώνου διηγήσεως ταύτης τοῦ Κυρίου καθίσταται δηλὸς ἐκ τοῦ συναγομένου ἐξ αὐτῆς διδάγματος τῆς ἀξίας τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ἀπαξίας καὶ ζημίας τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας.

Στίχ. 10. *Ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν.* Εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν ναὸν κείμενον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ καλουμένου Μοριά. *Προσεύξασθαι.* Δηλὸν ὅτι ὁ Ἰουδαῖος ἠδύνατο νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ οὐ μόνον ὅπως μετὰσχῇ τῆς κοινῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ πρὸςτέλεσιν ἰδιωτικῆς προσευχῆς. *Φαρισαῖος καὶ Τελώνης.* Βλέπε ἡμετ. ἔρμ. εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίαν. σ. 31. καὶ 55.

Στίχ. 11. *Σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο.* Τὸ *πρὸς ἑαυτὸν* τινὲς τῶν ἐξηγητῶν συνάπτουσι μετὰ τοῦ *σταθεὶς* ἐξηγουντες αὐτὸ ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *χωρὶς, χωριστά,* καὶ ἐμβλέποντες ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Κυρίου χρήσει τοῦ *σταθεὶς* τὴν ὑπεροψίαν, τὸ ἀλαζονικὸν φύσημα τοῦ Φαρισαίου, νομίζοντος ἑαυτὸν δίκαιον,

καὶ τοῦτο διὰ τῆς ὑπεροπτικῆς στάσεως ὑποδεικνύοντα. Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τελώνου κατωτέρω λέγει ὁ Κύριος *ἐστώς*, ὅθεν δηλόν ὅτι καὶ τὸ *σταθεῖς* ἐτέθη μόνον διὰ τὸ οὕτω (ἵσταμένους) προσεύχεσθαι συνήθως καὶ τοὺς ἑβραίους. Διὸ καὶ τὸ *πρὸς ἑαυτὸν* φυσικώτερον ὅπως συναφθῇ μετὰ τοῦ *προσηύχετο*, καὶ δηλοῖ ὅτι καὶ τὸ *καθ' ἑαυτόν, κατ' ἰδίαν ἐν νῷ*. Τὸ περιεχόμενον τῆς κατὰ διάνοιαν ταύτης γενομένης προσευχῆς τοῦ Φαρισαίου ἐξαγγέλλει ὁ Κύριος ἔχον ὧδε: ὁ Θεός (= ὁ Θεὸς) *εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι κτλ.* Λίαν φυσικὸν ἦτο τοιαύτην ἀλαζόνα καὶ περιαντολόγον προσευχὴν νὰ ποιῇται κατὰ διάνοιαν μόνον ὁ Φαρισαῖος. *Εὐχαριστῶ σοι.* Ἡ ὑπὸ τοῦ Φαρισαίου γιγνομένη εὐχαριστία τοῦ Θεοῦ δι' ὅτι εἶχεν οὗτος πράγματι τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἔπραττεν οἰκοθεν ἄνευ τῆς ἄρωγῆς καὶ συμπράξεως τοῦ Θεοῦ (διότι ἄλλως τοσοῦτον δὲν θὰ ἐμεγαλαύχει) εἶνε τφόντι, ὡς παρατηροῦσιν ἑρμηνευταί τινες, κενὸς λόγος. *Οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων.* Νοεῖ πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἐκτὸς (ἴσως) τῶν ὁμοίων αὐτῷ κατὰ τὴν φαρισαϊκὴν ἀρετὴν.

Στίχ. 12. *Νηστεύω δις τοῦ Σαββάτου.* Ἐκτὸς τῶν ἄλλων νηστειῶν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου (τοιαύτη κυρίως ἅπαξ τοῦ ἔτους διατάσσεται ἐν αὐτῷ) οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν ἐνήστευον τὴν Δευτέραν καὶ Πέμπτην. *Ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.* Κατὰ τὸν Νόμον οἱ δημητριακοί, ἡ ἄμπελος καὶ τὰ θρέμματα ὑπέκειντο εἰς τὸν φόρον τῆς δεκάτης, τὸν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων ἱερέων καὶ λευϊτῶν καταβαλλόμενον. Οἱ Φαρισαῖοι κατὰ ταῦτα ὑπερηκόντιζον τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου οὐ μόνον ἐν τῇ νηστείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δεκάτῃ προσφέροντες τοιαύτην ἐξ ὅλων ἐν γένει ὅσα ἐπορίζοντο. (Πρβλ. Ματθ. ΚΓ' 23. *Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἀνηθον καὶ τὸ κύμινον καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ Νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν*).

Στίχ. 13. *Μακρόθεν ἐστώς.* Ὁ Τελώνης δὲν κρίνει ἑαυτὸν ἄξιον νὰ σταθῇ πλησίον τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἵσταται ὅσον τὸ δυνατόν ἀποτέρω αὐτοῦ. Ὅπως προσέλθῃ τις εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν ναὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου ἔδει νὰ διέλθῃ τρεῖς αὐλάς, ὧν ἡ πρώτη ἐκαλεῖτο αὐλὴ τῶν ἑθνῶν, διότι ἦτο προσιτὴ καὶ εἰς τοὺς Ἑθνικούς, ἡ δευτέρα τῶν γυναικῶν, διότι ἐπετρέπετο εἰς αὐτὴν ἡ εἴσοδος καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ἡ δὲ τρίτη τῶν Ἰσραηλιτῶν, διότι εἰς αὐτὴν ἐπετρέπετο ἡ εἴσοδος εἰς μόνους τοὺς ἀνδρας Ἰσραηλίτας. Οἱ Ἰουδαῖοι προσηύχοντο συν-

νήθως ἐν τῇ αὐλῇ ταύτῃ καὶ τῇ δευτέρᾳ, τῇ τῶν γυναικῶν λεγομένῃ. Ἐν μιᾷ τούτων θὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἵστατο ὁ Φαρισαῖος τῆς παραβολῆς καὶ κατὰ τὸ ἄκρον τῆς αὐτῆς αὐλῆς ὁ Τελώνης.

Οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπάραι. Οἱ Ἰουδαῖοι προσηύχοντο συνήθως βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ. Ὁ τελώνης δὲν τολμᾷ νὰ προσβλέψῃ πρὸς τὸν ἅγιον τοῦτον τόπον. *Ἐτυπτειν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ.* Εἰς ἐνδειξιν λύπης καὶ μετανοίας, ὅπως συνήθως πάλαι τε καὶ νῦν ἐν Ἀνατολῇ ἰδίᾳ. *Ἰλάσθητι*—γενοῦ ἴλεως, συγχώρησον. Ὁν τρόπον ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ἀλαζονεία τυφλοῖ τὸν Φαρισαῖον, ὅπως μὴ διακρίνῃ τὰ ἐσωτερικὰ ἔλκη τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τὰς ἄλλας ἀτελείας τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ αὐτοῦ βίου, οὕτω ἀφ' ἑτέρου ἡ ταπεινώσις καὶ μετριοφροσύνη καθίστησε τὸν τελώνην ἱκανὸν νὰ διαγνώσῃ τὴν ἁμαρτωλὸν αὐτοῦ κατάστασιν, νὰ μετανοήσῃ καὶ λυπηθῇ δι' αὐτήν, καὶ νὰ ἐξαιτησῇται οὕτω τὸ ἔλεος καὶ τὴν συγγνώμην τοῦ Θεοῦ, ἧς καὶ κατὰ τὴν ῥητὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Κυρίου τυγχάνει οὗτος.

Στίχ. 14. *Λέγω ὑμῖν κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ ἐκεῖνος.* Ἡ ἀλαζονεία τοῦ Φαρισαίου παρίσταται ἀποστερουσα αὐτὸν τοῦ μισθοῦ καὶ αὐτῆς τῆς ἀποχῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πονηρῶν πράξεων καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἀποστερουσα αὐτὸν τῆς εὐαρεσκείας καὶ ἐπιδοκιμασίας τοῦ Θεοῦ, τῆς κρίσεως καὶ ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ὡς δικαίου καὶ ὄντως εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου. *Ταπεινωθήσεται, ὑψωθήσεται.* Ἐννοεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. «Καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι, ἄρματα δύο ποιήσον τῷ λόγῳ, ζευξον δικαιοσύνην καὶ ἀπόνοιαν καὶ ἁμαρτίαν μετὰ ταπεινοφροσύνης, καὶ ὅψει τὸ ζευγὸς τῆς ἁμαρτίας προλαβάνον τὴν δικαιοσύνην, οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἰσχύϊν τῆς συζύγου ταπεινοφροσύνης, κακεῖνο πάλιν ἐλαττούμενον οὐ παρὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ παρὰ τὸ βάρος καὶ τὸν ὄγκον τῆς ἀπονοίας. Ὡς περὶ γὰρ ἡ ταπεινοφροσύνη διὰ τὸ ὑπερβάλλον αὐτῆς ὕψος τῆς ἁμαρτίας νικᾷ τὴν βαρύτητα, καὶ φθάνει πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναβῆναι, οὕτω καὶ ἡ ἀπόνοια διὰ τὸ πολὺ βάρος αὐτῆς καὶ τὸν ὄγκον ἰσχύει καὶ τῆς κουφοτάτης δικαιοσύνης περιγενέσθαι καὶ καθελκύσαι κάτω ῥα. διὼς αὐτήν». Χρυσ. εἰς τὸ περὶ Ἀκαταλήπτου ς'. «Εἶπω σοι πόσον ἀγαθὸν ταπεινοφροσύνη καὶ πόσον κακὸν ἀπόνοια; Ἀμαρτωλὸς δίκαιον ἐνίκησεν, ὁ τελώνης τὸν Φαρισαῖον, καὶ ῥήματα ἔργων πε-

ριεγένετο ὁ Φαρισαῖος ἔργα ἔδειξε δικαιοσύνης· ὁ τελώνης ῥήματα εἶπε ταπεινοφροσύνης, καὶ λόγοι ἔργων περιεγένοντο, καὶ ὁ τοσοῦτος θησαυρὸς ἐξεφυσήθη, καὶ ἡ τοσαύτη πενία εἰς πλοῦτον μετεβλήθη. Ἦλθον δύο πλοῖα ἔχοντα γόμον· εἰσῆλθον ἀμφοτέρω εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ' ὁ Τελώνης καλῶς τῷ λιμένι προσωρμίσθη, ὁ δὲ Φαρισαῖος ναυάγιον ὑπέμεινεν, ἵνα μάθῃς πόσον κακὸν ἡ ἀπόνοια». Χρυσ. εἰς Ἡσ. Ὁμιλ. Δ' § δ'.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΕΙΠΝΟΥ

Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἀνθρώπος τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς· καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρχεσθαι, ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἐστι πάντα. Καὶ ἤρξαντο παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρόν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος εἰς τὸν δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος·

κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου. Λουκ. ΙΔ' Ιδ'-24.

Ἡ μυστικὴ ἔννοια τῆς παρούσης παραβολῆς διαγινώσκεται εὐχερῶς ἐκ τε τῆς ἀφορμῆς τῆς προκαλεσάσης τὸν Κύριον ὅπως εἴπῃ αὐτήν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ μέρους περιεχομένου αὐτῆς. Παρεκάθητο ὁ Κύριος ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου εἰς ἐστίασίν τινος τῶν ἀρχόντων Φαρισαίων, ὃν προέτρειπε λέγων, ὅπως ποιῶν ἄριστον ἢ δεῖπνον μὴ καλῇ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς πλουσίους γείτονας, ἀνταποδιδόντας συνήθως τὴν πρόσκλησιν, ἀλλὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς μὴ δυναμένους ἀνταποδοῦναι. Ἀνταποδοθήσεται γὰρ σοι, προσετίθει περαινῶν ὁ Κύριος, ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων (Λουκ. ΙΔ' 14). Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι τοῦ Κυρίου παρέσχον ἀφορμὴν εἰς ἕνα τῶν δαιτυμόνων, νομικὸν ἢ Φαρισαῖον (Λουκ. ΙΔ' 3), ὅπως ἀναβοήσῃ μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ τοῦτο καὶ μετὰ πάθους τινος ὡς εἰκὸς καὶ ζέσεως ἀναφωνήσας καθίστη δῆλον, ὅτι ἐποιεῖτο περὶ πλείστου τὸ φάγεῖν ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, τὸ μετασχεῖν δηλαδὴ τῆς βασιλείας ταύτης. Τοῦ φρονήματος δὲ καὶ τῆς διαθέσεως τοῦ εἰπόντος ἀναμφισβητήτως ἐνεφοροῦντο καὶ οἱ λοιποὶ δαιτυμόνες, οἵτινες πάντες ἐπίσης οὐ μόνον ἐπόθουν ὅτι καὶ ὁ μακαρίσας τὸν σινεστιώμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἅμα καὶ ἠλπίζον καὶ προσεδόκων μετὰ σταθερᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον πάντες πεποιθήσεως, ὅτι εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν τεύξονται τοῦ

μεγάλου τούτου ἀγαθοῦ, τοῦ ἐπηγγελμένου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῷ λαῷ τούτῳ. Τὴν κούφην ταύτην ἐλπίδα ἀναιρῶν ὁ Κύριος καὶ τοὺς λόγους τῆς ματαιώσεως τῶν ἐλπίδων τῶν μὲν, καὶ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν ταύτην εἰσόδου καὶ κοινωνίας τῶν ἄλλων, προβάλλεται τὴν παροῦσαν Αὐτοῦ παραβολήν, ἐν ἣ ὥς ἐν εἰκόνι παρίστησι καὶ διαζωγραφεῖ τὴν καὶ ἄλλως ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς διηγήσεως γνωστὴν ἡμῖν στάσιν καὶ συμπεριφορὰν πρὸς τὸ κήρυγμα Αὐτοῦ τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν γραμματέων, τὰν ἀπαλιν δὲ τὴν τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν καὶ τοῦ πολλοῦ τῶν Ἰουδαίων ὄχλου, ὡς καὶ τὴν ἀντίστοιχον Ἐαυτοῦ πρὸς πάντας τούτους σχέσιν.

Μεγάλα περὶ τῆς ἰδίας εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς φρονοῦντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τὴν τυπικὴν ὡς τὰ πολλὰ καὶ μηχανικὴν αὐτῶν ταύτην ἀρετὴν ἑαυτοὺς ὡς τοὺς ἐν τοῖς πρώτοις μετόχους τῆς Μεσσιακῆς βασιλείας λογιζόμενοι, σύναμα δὲ περὶ τῆς βασιλείας ταύτης τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τοῦ Μεσσίου ἰδρυθησόμενης, ὑλικὴν ὅλως καὶ κοσμικὴν ἔννοιαν ἔχοντες, πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου, — ὑπὸ ὅλως ἀντίθετον πνεῦμα καὶ χαρακτῆρα παρουσιάσαν, καὶ ἀποτεινόμενον οὐ μόνον πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα οἷον δὴ ποτε διηρῶντα τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναγεννήσεως, — ἐπέσχον στάσιν ἀδιάφορον καὶ πολεμίαν. Τὰν ἀπαλιν δὲ ὁ ἀπλοῦς λαός, οἱ ἀπαίδευτοι ἄλιεῖς, οἱ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοί, οἱ ἀπόκληροι τῆς τύχης, οἱ πτωχοί, οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ ἀνάπηροι, ὧν πλείστους ἐθεράπευσεν ὁ Κύριος. Πάντες οὗτοι, οἱ πολλῶ ἥττονας ἢ καὶ οὐδεμίαν τρέφοντες ἐλπίδα, ὅτι θὸ καταστῶσι μέτοχοι τῶν ἐπηγγελμένων Μεσσιακῶν ἀγαθῶν, ἄσμενον καὶ εὐήκοον ἔτειναν τὸ οὖς πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, αἰετὶ πληρῶν μέγα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν κενόν, ἀνταποκρινόμενον πρὸς μύχιον πόθον αὐτῶν, καὶ ἀναρριπίζον

μονονουχὶ σβεσθεῖσαν ἐλπίδα. Ἡ συναίσθησις τῆς ἰδίας τῶν πλείστων αὐτῶν ἁμαρτωλότητος καθίστη αὐτοὺς ταπεινοὺς καὶ εὐπαθεῖς καὶ εὐαισθήτους πρὸς μετάνοιαν, ἢ ἀπελπισία ἐτοιμοὺς ὅπως ἀμελλητὶ δράζονται τῆς ἀνατελλούσης ἐλπίδος, ἢ δὲ στέρησις τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπολαύσεων δεκτικωτέρους τῆς βασιλείας, ἣν ὡς τὴν ὄντως Μεσσιακὴν ἐκήρυττεν ὁ Κύριος, βασιλείας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς, βασιλείας ἐγκειμένης ἐν τῇ πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ ἀνακαινώσει τῶν συναποτελούντων αὐτὴν μελῶν.

Οὕτω πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Κυρίου, — κήρυγμα τῆς ἐνιδρυομένης βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν ἐκαλοῦντο ὅπως μετάσχωσι πάντες, καὶ δὴ πρώτιστα καὶ κατ' ἐξοχὴν τὰ μέλη τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ τούτων αὐθις ἐγγύτερον καὶ ἀμεσώτερον οἱ ποδηγέται τοῦ λαοῦ τούτου, οἱ ἄρχοντες, οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, — διατεθέντες οἱ τὰ πρῶτα φέροντες παρ' Ἑβραίοις, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ κατωτέρα μεταξὺ αὐτῶν τάξεις, οἱ πτωχοὶ καὶ ἐνδεεῖς καὶ οἱ ὑπὸ παντοίων κατατρυχόμενοι ψυχικῶν καὶ σωματικῶν δεινῶν, ὁμοιάζον ἀληθῶς κατὰ τὸν παραβολικὸν τοῦ Κυρίου λόγον πρὸς κεκλημένους εἰς δεῖπνον μέγα, ὧν οἱ μὲν προωρισμένοι ὅπως πρῶτοι μετάσχωσιν αὐτοῦ, ἀπεκλείσθησαν πράγματι αὐτοῦ, οἱ δὲ πολλῶ ἥττονα ἐλπίδα μεταχῆς εἰς αὐτὸ ἐκ προτέρων ἔχοντες ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς αὐτὸ καὶ συνανεκλίθησαν μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότου.

Πρὸς μέγα δεῖπνον παρωμοίασε τὴν Μεσσιακὴν βασιλείαν ἡδὴ ὁ προφ. Ἡσαΐας (ΚΕ' 9), καὶ ὑπὸ τοιαύτην εἰκόνα ἀντελήφθη καὶ ἐξέφρασε τὴν βασιλείαν ταύτην καὶ ὁ τὸ **μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ** ἀναβοήσας Φαρισαῖος ἢ νομικός. Οὕτως ὥστε καὶ ἡ τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἰδρυθείσης βασιλείας ἀνάλογος ὑπ' Αὐτοῦ παρωμοίωσις ἦτο εὐκόλως καταληπτή. Δὲν ἦτο δὲ δυσχερές,

ὥς δὲν εἶνε καὶ νῦν, νὰ νοηθῶσι καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῆς παραβολικῆς Αὐτοῦ διηγήσεως, ὁσφδήποτε καὶ ἂν ταῦτα δὲν ἀνταποκρίνονται κατ' ἀνάγκην πλήρως πρὸς τὴν ὑπαινισσομένην ὑπ' αὐτῶν ἔννοιαν.

Δοθέντος ὅτι τὸ μέγα δεῖπνον ἦτο ἢ διὰ τοῦ Μεσσίου βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ καλέσας εἰς συμμετοχὴν εἰς αὐτὴν δὲν ἠδύνατο νὰ ἦ προδήλως ἄλλος ἢ αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ διὰ τῶν ἁγίων Αὐτοῦ προφητῶν προκαταγγείλας αὐτὴν καὶ ἐπαγγελάμενος. Ὁ κατὰ τὴν ἐπιστᾶσαν ὥραν τοῦ δείπνου πεμφθεὶς δοῦλος καὶ καλῶν ὠρισμένως εἰς συμμετοχὴν εἰς αὐτὸ δέον νὰ νοηθῇ ὢν ὁ τὴν παραβολὴν διδάσκων Κύριος, λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπηρετήσας ταῖς βουλαῖς τοῦ οὐραγίου Αὐτοῦ Πατρὸς, καὶ διὰ τοῦ κηρύγματος Αὐτοῦ ἀναγγείλας τὴν ἐν τῷ προσώπῳ Αὐτοῦ ἔλευσιν τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσίου. Τὸ κήρυγμα τοῦτο τοῦ Κυρίου ἀπετείνεται πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Ἰουδαίους ἀκροατὰς Αὐτοῦ, πρὸς τοὺς τὰ πρῶτα φέροντας αὐτῶν ἄρχοντας γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ὡς καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπαιδεύτους. Εὐδελον δ' ὅμως, ὅτι εἶπερ τινες καὶ ἄλλοι προσφυέστεροι, ὅπως δέξωνται αὐτὸ ἦσαν καὶ ὀφείλον νὰ εἶνε οἱ ἄρχοντες, οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, οἱ τὰ ἱερὰ δεδιδαγμένοι γράμματα καὶ τοὺς προφήτας ἀνὰ χεῖρας ἔχοντες. Καὶ οὗτοι κατὰ τὴν παραβολικὴν εἰκόνα εἰσὶν οἱ πρῶτοι κεκλημένοι. Οὗτοι ἀνεγίνωσκον πρῶτοι τοὺς προφήτας, ἐξηγούμενοι εἰτα αὐτοὺς τῷ λαῷ. Οὗτοι δ' ἐπίσης μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν τοῦ Κυρίου εἰκὸς ἦν νὰ ἐνωτισθῶσι τῶν ρημάτων Αὐτοῦ. Ἀλλ' οὗτοι προσχόντες τὸν νοῦν εἰς τὴν πρώτην κλήσιν, τὴν τῶν προφητῶν, καὶ καταδοκούντες νὰ καταστῶσι μέτοχοι τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐπαγγελθείσης βασιλείας, ἐπιστᾶσαν αὐτὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου ἀποκρούουσιν, ἅτε μὴ ἀνταποκρινόμενην πρὸς τὰς ὑλικὰς ὁρέξεις καὶ διαθέσεις, αἱ μετὰ τῆς ἐν-

νοίας αὐτῆς συνέδεσαν. Ἀναμένοντες τὸ μέγα τοῦτο δεῖπνον ἀντὶ νὰ ὦσιν ἐν πάσῃ στιγμῇ προσηκόντως δι' αὐτὸ ἔτοιμοι, ἀπηλλαγμένοι δηλαδὴ δεσμῶν καὶ ὑποχρεώσεων, αἵτινες ἠδύναντο νὰ καταστῶσιν αὐτοῖς πρόσκομμα εἰς τὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου παρουσίαν εἰς αὐτό, ἔζων ὥσει οὐδὲν ἄηθες ἀνέμενον.

Τὴν ζωὴν αὐτῶν ἔχαρ κτήριζε καθαρῶς κοσμικὴ καὶ ὑλικὴ χροιά, ἢ κτήσις, ὁ πλουτισμός, αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ παρὰ τὴν τυπικὴν καὶ μηχανικὴν αὐτῶν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν παρίστανται ὅλως ἀνέτοιμοι, ὅπως δέξωνται τὴν τελευταίαν κλήσιν καὶ προσέλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον. Τοῦτο ἐμφανίζεται ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς κοσμικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις, πρὸς τοὺς κοσμικοὺς καὶ ὑλικοὺς δεσμούς, οἵτινες ἀσθενεῖς καὶ εὐθραυστοὶ καθ' ἑαυτούς, ὡς παρίστανται καὶ ἐν τῇ παραβολῇ διὰ τῶν προσαγομένων λόγων καὶ ἀρνήσεων, ἀποτελοῦσιν ἀνυπέρβλητα προσκόμματα εἰς τοὺς δούλους καὶ ὑποχείριους αὐτῶν. Οὕτω συνέβη ὥστε ἢ ὡς ἐκ τῶν ἐξαιρετικῶν ὄρων καὶ περιστάσεων, ἐν αἷς διετέλουν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, μᾶλλον ἐνδεδειγμένη μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων τάξις ὅπως μετὰσχῃ τῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀληθοῦς Μεσσίου, τοῦ Χριστοῦ, παρατεθείσης σωτηριώδους πανδαΐσις, νὰ ἀποκλεισθῇ αὐτῆς· τἀνάπαλιν δὲ ὡς πρὸς τὴν ἡκιστα ἐνδεδειγμένην ἀπὸ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἰδίᾳ καταστάσεως αὐτῆς τάξιν, τὴν τάξιν τῶν πολλῶν τοῦ λαοῦ, τῶν πτωχῶν, τῶν ἁμαθῶν, τῶν ἁμαρτωλῶν, οἵτινες πάντες κατὰ τὴν παραβολικὴν διήγησιν, ἐρμηνευομένην ὑπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς ἱστορίας, δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποτελοῦντες **τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς** τοὺς κληθέντας εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν μὴ δεξαμένων τὴν

κλησιν αὐτῶν εὐπόρων καὶ λογίων (Πρβλ. Ἰω. Ζ' 58. Μτθ. ΙΑ' 25).

Λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς εὐρύτητος τῆς ἐτοιμασθείσης πανδαισίας, ὥστε νὰ καλῶνται εἰς αὐτὴν πάντες οἱ πτωχοὶ καὶ ἀνάπηροι τῆς πόλεως καὶ νὰ καταλείπηται ἔτι χῶρος, ἐπίσης δὲ καὶ τῆς ἐξόχως φιλοξένου τοῦ οἰκοδεσπότου διαθέσεως, (*ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου*), ὥς καὶ τοῦ ἐν γένει καθολικοῦ πνεύματος τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ἐκδηλωθέντος κατ' ἀνάγκην τοιοῦτου διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων κυρίως, παρίσταται πιθανὸν ὅτι ὑπὸ τοὺς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, τοὺς τελευταῖον κληθέντας, δέον νὰ νοηθῶσιν οἱ ἐξ ἔθνων χριστιανοί.

Οὕτως ἐν βραχείᾳ ζωηρᾷ εἰκόνι παρίστησιν ὁ Κύριος τὸ μέγα ἔργον τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως καὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἀνθρώπων.

Στίχ. 15. *Φάγεται*. Φάγομαι. Μελλοντικὸς σχηματισμὸς ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἔδομαι.

Ἄριστον. Τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα.

Στίχ. 16. *Ἀνθρωπὸς τις ἐποίησε δεῖπνον*. «Νοηθεῖν ἂν ὁ Θεὸς καὶ πατήρ· αἱ γὰρ εἰκόνες πλάττονται πρὸς τὸ ἀληθές, οὐκ αὐταὶ πάντως εἰσὶν ἡ ἀλήθεια». Κυρ. Ἀλεξ.

Στίχ. 17. *Ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖπνου*. Ἡ παραβολὴ ἔχει φαίνεται ὑπ' ὅψει ἔθος ἐπαναλήψεως τῆς κλήσεως κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ δεῖπνου. Τὴν ὑπαρξιν τοιοῦτου ἔθους ἐν Ἀνατολῇ ὑποστηρίζουσιν τινες. Δύναται δ' ὅμως νὰ ὑποτεθῇ καὶ ὅτι προσηρμόσθη ἡ παραβολικὴ διήγησις πρὸς τὴν ἣν ἐκφράζει μυστικὴν ἔννοιαν, πρὸς τὴν διὰ τῶν προφητῶν δηλ. (τὴν πρώτην) καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ (δευτέραν) κλήσιν. «Δεῖπνον οὖν εἰκότως ἢ ἐν Χριστῷ κλήσις ὠνόμασται. Εἴτα τίς ἐστὶν ὁ ἀπεσταλμένος, ὃν δὴ καὶ δοῦλον εἶναι φησιν; Αὐτὸς που τάχα ὁ Χριστός». Κύριλλ. Ἀλεξ.

Ὅτι ἤδη ἐτοιμὰ ἐστὶ πάντα. «Ἡτοίμασε γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ Θεός

καὶ πατήρ ἐν Χριστῷ τὰ δι' αὐτοῦ τῷ κόσμῳ δεδορημένα ἀγαθὰ, ἀμαρτιῶν ἀπόθεσιν Πνεύματος ἁγίου μέθεξιν, υἰοθεσίας λαμπρότητα, βασιλείαν οὐρανῶν. Ἐπὶ ταῦτα κέκληκεν ὁ Θεὸς διὰ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων τὸν Ἰσραήλ». Κυρ. Ἀλεξ.

Στίχ. 13. *Ἦρξαντο παραιτεῖσθαι*—νὰ ἀρνῶνται νὰ μεταβῶσι, νὰ ζητῶσι συγγνώμην ὅτι δὲν θὰ μετέβαινον. «Ὁρᾷς ὅτι τοῖς γεωδεστέροις ἀσυνέτως προσενευκότες οὐχ ὁρῶσι τὰ νοητά, καὶ τῶν ἐν ἐλπίσι ταῖς παρὰ Θεῷ οὐδένα ποιοῦνται λόγον». Κυρ. Ἀλεξ.

Ἐχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν. Τοῦτον εἶδε πάντως καὶ ἐγνώριζε καὶ πρὸ τῆς ἀγορᾶς, οὕτως ὥστε πρόκειται, ὅπως ἐξέλθῃ καὶ περιεργασθῇ αὐτόν, καὶ δώσῃ τυχὸν ὁδηγίαν καὶ διαταγὰς σχετικὰς πρὸς αὐτόν. Φανερόν ὅτι ἡδύνατο νὰ ἀναβάλλῃ καὶ νὰ προσέλθῃ πρῶτον εἰς τὸ ἄριστον, ὅπερ θὰ ἔπραττε πάντως, ἂν ἐποιεῖτο αὐτὸ περὶ πλείονος. *Ἐρωτῶ*—παρακαλῶ.

Στίχ. 19. *Πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά*. Δῆλον ὅτι ἡ ἀγορὰ δὲν ἦτο συντετελεσμένη, διότι προηγεῖτο αὐτῆς ἡ δοκιμασία. Φανερόν ὅτι καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἐπεδέχετο ἀναβολὴν τινα.

Στίχ. 20. *Γυναῖκα ἔγνημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν*. Ἄν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐδήλου πρὸς τὴν γυναῖκα, ἣν ἔλαβεν, ὅτι εἶχεν ἤδη ὑποσχεθῇ νὰ παραστῇ εἰς τὸ κατὰ τὴν ἐσπέραν τοῦ γάμου αὐτοῦ συμπύλτον δεῖπνον, καὶ ἐξέθετεν αὐτῇ τὴν σπουδαιότητα τοῦ δεῖπνου τούτου καὶ δὴ τοῦ καλέσαντος εἰς αὐτό, φανερόν ἐπίσης, ὅτι ἡ νύμφη δὲν θὰ ἀνθίστατο οὐδὲ θὰ ἡδημόνει διὰ τὴν τοιαύτην ὥρῶν τινων ἀπουσίαν τοῦ γαμβροῦ. Δῆλον, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ πᾶν ἐξηρτάτο ἐκ τῆς προαιρέσεως τοῦ κεκλημένου, περὶ πλείονος ποιουμένου τὰ κοσμικὰ τῶν ὑπερκοσμίων, καὶ οὐδεμίαν χύριν αὐτῶν καὶ μικράν τινα ποιουμένου θυσίαν τῶν πλεονεκτικῶν καὶ ἀπολαυστικῶν αὐτοῦ ὀρέξεων. Αἱ διάφοροι προφάσεις οὐδὲν ἕτερον ὑποφαίνουσιν ἢ τὰ διάφορα πάθη, δι' ἃ τῆς εἰρημένης ἀπολαύσεως ἐστερήθησαν. Ὁ μὲν γὰρ τῷδε κεκρατημένος, ἕτερος δὲ τῷδε, καὶ ἄλλως τῷδε παρώσατο τὸ Εὐαγγέλιον, δι' οὗ τυχεῖν ταύτης ἐξῆν, ὥς ἐναντίον ταῖς προαιρέσεσιν αὐτῶν». Ζυζ.

Στίχ. 21. *Ἐξελθε εἰς τὰς πλατείας καὶ ρύμας. Ταχέως*. Ἐπειδὴ τὸ δεῖπνον ἦτο ἤδη ἐτοιμον.

Πλατεῖαι εἶνε αἱ εὐρύτεραι ὁδοί, αἱ λεωφόροι. *Ρῦμαι* δὲ αἱ στενότεραι, αἱ στενωποί.

Καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους . . . εἰσάγαγε. «Καὶ δὴ νέ-

κληνται ἀντ' ἐκείνων (τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀρχόντων) οἱ εἰς τὰς πλατείας καὶ ρύμας, οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς πληθύος . . . ὅτι δὲ πεπιστεύκασιν τῶν Ἰουδαίων οὐκ εὐαρίθμητοι μάθοι τις ἂν ταῖς τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πράξεσιν ἐντυχῶν. Ἐκεῖ γὰρ Πέτρου δημηγορήσαντος πρῶτον τρισχίλιοι ἐπίστευσαν, καὶ πάλιν ὄχλος πολὺς». Κύρ. Ἀλεξ.

Στίχ. 23. *Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν.* Ὑπὸ τὰς ὁδοὺς ἐνταῦθα νοοῦνται αἱ ἕξω τῆς πόλεως ὁδοί, αἱ ἄγουσαι εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ὑπὸ δὲ τοὺς φραγμοὺς τὰ περιφράγματα τῶν ἀμπελώνων κήπων, καὶ ἀγρῶν τυχόν, τὰ παρέχοντα σκαὴν τινα εἰς τοὺς πεπονημένους ὁδοιπόρους καὶ τοὺς πλανωμένους πένητας.

«Ἐνταῦθα μοι βλέπε τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν μετὰ γε τοὺς ἕξ αἵματος Ἰσραὴλ εἰσηνεγμένον διὰ τῆς πίστεως.... Ἔδει τοῖς ἔθνεσι οὐκ εἰδόσι ὅλως τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς ὄντα Θεὸν συντονωτέρας κλήσεως, μιμουμένης ἀνάγκης χρεῖαν, ἵν' ἰσχύσειαν ἀναβλέψαι πρὸς Θεὸν καὶ ἀποφοιτῆσαι τῆς ἀρχαίας ἀπάτης.... Ὅρᾳς ὅπως τινὶ χαλινῷ περιτρέπει πρὸς ἑαυτὸν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τοὺς ἀγρώς ἀποσκιότησαντας; Ἀγαθὸς γὰρ ἐστὶ καὶ φιλάνθρωπος καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν». Κύρ. Ἀλεξ. Ἡ ἐν τῇ παραβολικῇ εἰκόνι ἐξανάγκασις προϋποθέτει δισταγμὸν τινα τῶν καλουμένων πτωχῶν καὶ ἀναπήρων, οἵτινες θὰ ἐδυσκολεύοντο πάντως νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι ἡξιοῦντο τοιαύτης τιμῆς καὶ ἀγαθότητος, ὅπως δηλ. παρακαθίσωσιν εἰς τὸ μέγα δεῖπνον τοῦ οἰκοδεσπότου. Τὸν αὐτὸν τρόπον εἶχον πάντα λόγον ὅπως ἰσχυρῶς ἐνδοιάζωσιν, ὅτι θὰ καθίσταντο μέτοχοι τοῦ Μεσσιακοῦ δείπνου, τῆς ἐν τῷ Μεσσίᾳ (Χριστῷ) σωτηρίας, οἱ καθ' οἷον δὴ ποτε τρόπον βεβαρημένην τὴν συνείδησιν ἔχοντες, οἵτινες δ' ὁμῶς παρὰ ταῦτα ἁπαλῶς πεισθέντες περὶ τῆς ἀγαθοτητος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἄσμενοι ἀπεδέχοντο τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 24. *Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.* Ὁ λόγος δι' ὃν κατὰ τὴν παραβολικὴν εἰκόνα ἐπιτάσσει ὁ οἰκοδεσπότης ὅπως κληθῶσι δαιτυμόνες καὶ ἐκ τῶν ἕξω τῆς πόλεως, ὅπως οὕτω γεμισθῇ ὁ οἶκος αὐτοῦ καὶ μὴ καταλειφθῇ οὐδεὶς χῶρος δι' ἐκείνους τυχόν ἐκ τῶν πρῶτον κληθέντων, οἵτινες ἐν τῷ μεταξύ θὰ μετενόουν καὶ θὰ προσήρχοντο εἰς τὸ δεῖπνον. Κατὰ ταῦτα διὰ τοῦ *ὑμῖν* ἀποτείνεται ὁ οἰκοδεσπότης πρὸς τὸν δούλον καὶ τοὺς ὑποτιθεμένους ἄλλους παρόντας (οἱ-

κείους καὶ προσελθόντας δαιτυμόνας). Ἄλλοι τῶν ἐξηγητῶν ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι διὰ τοῦ *ὑμῖν* ἀποτείνεται αὐτὸς ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἀκροατὰς Αὐτοῦ, μεταχειριζόμενος τὰς λέξεις *γεύσεται τοῦ δείπνου* μεταφορικῶς. Συναφῶς πρὸς τὴν παραβολικὴν διήγησιν ἡ πρώτη ἐκδοχὴ παρίσταται πιθανωτέρα, τοσοῦτον δὲ μᾶλλον καθίσταται αὕτη προκριτότερα, ὅσην ἡ ἀνευ εἰκόνης, ἐξασθενούσης τὴν ἐννοίαν, κατηγορηματικὴ δήλωσις τοῦ Κυρίου, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τῶν Ἰουδαίων μεθέξει τῆς Μεσσιακῆς Αὐτοῦ βασιλείας, εἴνε λίαν ἰσχυρά, μὴ συμβιβαζομένη τελείως πρὸς τὰ πράγματα, ὥς καὶ πρὸς τὴν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν Αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν περὶ ἐπιστροφῆς, ἔστω καὶ βραδύτερον, καὶ τοῦ Ἰουδαικοῦ λαοῦ ρητὴν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους πρόρρησιν τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΣΑΜΑΡΕΙΤΟΥ

Καὶ ἰδού, νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ. Ὁρθῶς ἀπεκρίθης τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιῶν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἀνθρώπος τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ, καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες

αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαι-
νεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.
Ὅμοίως δὲ καὶ Λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλ-
θὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων
ῆλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη. Καὶ
προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαι-
ον καὶ οἶνον. Ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος
ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. Καὶ
ἐπὶ τὴν αὐρίον ἐξελθὼν, ἐκ βαλῶν, δύο δηνάρια ἔδωκε
τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ. Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ
ὅ,τι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀ-
ποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλη-
σίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστάς; Ὁ δὲ
εἶπεν ὁ ποιήσας τό ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς. Πορεύου καὶ σὺ ποιεῖς ὁμοίως. (Λουκ. Ι' 25-37).

Οἱ Ἑβραῖοι, καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ διδάσκαλοι καὶ πο-
δηγέται αὐτῶν νομικοὶ (οἱ ἄλλως κολούμενοι γραμμα-
τεῖς) καὶ Φαρισαῖοι, πολλὴν ἀπέδιδον σημασίαν εἰς τὴν
ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων
(οἷα ἡ τέλεσις τῶν νενομισμένων θυσιῶν καὶ προσευχῶν, ἡ
προσαγωγή τῶν ἄλλων νενομισμένων ἐπίσης εἰς τὸ Ἱερὸν
προσφορῶν, ἡ τήρησις τῶν νηστειῶν κ.λ.π.), ἀλλ' οὐχὶ καὶ
εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ἐνεργοῦ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ
συμπαθείας, ἀπαραιτήτου πρὸς τὴν γνησίαν καὶ εἰλικρινῆ
θρησκευτικὴν ζωὴν. Διότι ἡ γνησία εἰς Θεὸν πίστις καὶ ἡ
εἰλικρινὴς υἱϊκὴ πρὸς Αὐτὸν ἀγάπη συνεπάγεται ἀναγκαίως
τὴν ἀγάπην τῶν ὁμοίων, τέκνων τοῦ αὐτοῦ φιλοστόργου καὶ
εὐεργετικοῦ Πατρός, τοῦ ἐνσαρκοῦντος τὴν ἀγάπην καὶ ἐν-
τελλομένου αὐτὴν τοῖς ἀνθρώποις. Τὴν ἐντολὴν ταύτην δὲν

ἡγνόουν οἱ Ἑβραῖοι, κατὰ μείζονα λόγον οἱ νομικοί, ὃν τρώ-
πον ὁ πειράζων τὸν Κύριον νομικός, πρόχειρον ἔχων τὸ
σχετικὸν παράγγελμα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου (**ἀγαπήσεις τὸν
πλησίον σου ὡς σεαυτόν**), ἀλλὰ τὸ μὲν περιώριζον τὴν
σημασίαν τῆς λέξεως **πλησίον** εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς καὶ ὁμο-
πίστους, πολλάκις δὲ καὶ εἰς μόνους τοὺς φίλους, τὸ δὲ τὴν
καὶ πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοὺς ἐκδηλουμένην ἀγάπην ἐξε-
δήλουν ἀτελῶς ὅλως καὶ ἀνεπαρκῶς, καθ' ὅσον δηλ. αὕτη
καθ' οἷονδῃποτε τρόπον δὲν προσέκρουε πρὸς τὴν ἰδιοτέ-
λειαν καὶ τὸν ἐγωϊσμόν αὐτῶν. Φανερόν ὅτι τοιοῦτος ἀτελής,
μὴ γνήσιος θρησκευτικὸς βίος, τοιαύτη ψυχρὰ καὶ ἐγωϊ-
στικὴ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἥσαν ἥκιστα ἀρεστὰ τῷ
Θεῷ, καὶ τῷ Υἱῷ Αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰ. Χριστῷ, ὅς
καὶ διὰ τῆς παρουσίας Αὐτοῦ παραβολῆς, τοῦ ἐξόχου παρα-
δείγματος τῆς ἀληθοῦς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἐνὸς Σαμα-
ρείτου, πειράται νὰ διδάξῃ καὶ κατηχήσῃ τοὺς ἀνθρώπους
τὸν ζῶντα καὶ ἀληθῆ θρησκευτικὸν βίον, τὸν κατ' ἐξοχὴν
ἐκδηλούμενον διὰ τῆς ἐν ἀγάπῃ αὐτοθυσίας καὶ αὐταπαρνή-
σεως ὑπὲρ τοῦ πλησίον.

Ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ Λευΐτης, οἱ λειτουργοὶ οὗτοι τοῦ ὑψίστου
ἐν τῷ Ἰουδαϊκῷ Ναῷ, διερχόμενοι κατὰ τὴν ὁδόν, ἐν ᾗ
ἔκειτο ἡμιθανὴς πρὸ μικροῦ ἐμπεσὼν εἰς τοὺς ληστάς ὁμοε-
θνής αὐτῶν, δὲν συγκινοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐλεεινοῦ θεάματος,
ἢ αἰσθάνονται μὲν τινα οἶκτον πρὸς τὸν ἀτυχῆ ἄνθρωπον
ἀλλ' ἀντιπαρέρχονται καταλείποντες αὐτὸν ὅλως ἀβοήθητον.
Ὑπερισχύει τοῦ ὅπως δῆποτε γεννηθέντος ἐν τῇ ψυχῇ αὐ-
τῶν φυσικοῦ αἰσθήματος τοῦ οἴκτου καὶ τῆς συμπαθείας ὁ
ἐγωισμὸς καὶ ἡ ἰδιοτέλεια. Ὅπως μὴ χρονοτριβήσωσί πως,
ὅπως μὴ πικρανθῶσιν ἐγγύτερον προσβλέποντες πρὸς τὴν
δυστυχίαν, ὅπως μὴ δαπανηθῶσιν ἐνδύοντες καὶ περιθάλ-
ποντες τὸν γυμνὸν καὶ ἡμιθανῆ ὅμοιον αὐτῶν, ὅπως τέλος

σωθῶσιν ἀπὸ παρομοίου τυχόν καὶ δι' αὐτοὺς κινδύνου σπεύδουσι νὰ φύγῃσι μακράν.

Ὁ Σαμαρεῖτης, ὁ μὴ γνήσιος οὗτος Ἰουδαῖος, ὁ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ὡς ἔθνικὸς σχεδὸν καὶ αἰρετικὸς θεωρούμενος καὶ περιφρονούμενος, διερχόμενος καὶ αὐτὸς διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ οὐ μόνον σπλαγχνίζεται τὸν ξένον πρὸς αὐτὸν Ἰουδαῖον, ἀλλὰ καὶ προσέρχεται αὐτῷ φιланθρώπως, καὶ ἐπιδεικνύει πᾶσαν τὴν δυνατὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν, ὅπως ἀνακουφίσῃ αὐτὸν καὶ διασώσῃ. Δὲν φρίσσεται οὔτε κόπου, οὔτε χρόνου, οὔτε χρημάτων, ὅπως ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς εὐγενεῖς ὑπαγορεύσεις τῆς φιλανθρώπου αὐτοῦ ψυχῆς, κινουμένης ὑπὸ ζώσης καὶ εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη αὕτη πνίγει ἐν αὐτῷ πᾶν αἶσθημα ἰδιοτελείας, καὶ αὐτὸν τὸν φόβον ἐπὶ ἐνδεχομένη τυχόν παρομοία τύχη δι' αὐτόν. Πρὸς ἓνα μόνον ἀποβλέπει οὗτος σκοπὸν, τὴν ἀνακούφισιν καὶ σωτηρίαν τοῦ πάσχοντος· καὶ πρὸς τὸν ἡψηλὸν καὶ εὐγενῆ τοῦτον σκοπὸν προβαίνει σταθερῶς, ἀλλ' ἐξ ἴσου λελογισμένως καὶ συνετῶς. Ἐπουλῶνει οὗτος τὰς πληγὰς ἐπιχέων ἐπ' αὐτῶν ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐφόδια τῆς ὁδοπορίας, ἱαματικά δ' ἅμα τοῦ τότε καιροῦ φάρμακα, ἐπιδένει κατὰ τὸ ἐνὸν προχείρως αὐτάς, περιβάλλει (πάντως) τὰ γυμνά τοῦ ἀτυχοῦς μέλη διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἱματίου (τοῦ ἐπανωφορίου), ἢ ἄλλου τινος παρ' αὐτῷ καλύμματος, ἐπιβιβάζει εἷτα αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἡμίονον ἢ τὸν ὄνον, ἐφ' οὗ καὶ αὐτὸς ἐκάθητο· καὶ οὕτω, ὑποβαστάζων καὶ παραμυθούμενος, ἄγει εἰς τὸ ἐγγὺς πανδοχεῖον, ὅπου καταβάλλει τὸ ἀναγκαῖον τίμημα διὰ τὴν περαιτέρω προσήκουσαν περίθαλψιν αὐτοῦ.

Τοιαύτην ζῶσαν καὶ ἐνεργὸν συμπάθειαν καὶ ἀγάπην ἐπιδειξάμενος πρὸς τὸν καὶ φυλετικῶς καὶ θρησκευτικῶς ξένον ἀληθῶς αὐτῷ Ἰουδαῖον ὁ Σαμαρεῖτης τῆς παραβολικῆς τοῦ

Κυρίου διηγήσεως ἀπεδείχθη ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς **πλησίον** τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς, οἱοι ποσῶς δὲν ἀπεδείχθησαν οἱ ἀπὸ γε τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς θρησκείας πολλῷ ἐγγύτερον καὶ πλησιέστερον αὐτῷ ὄντες, ὁ κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν εὗρεθεὶς ἱερεὺς καὶ ὁ Λευίτης τῆς διηγήσεως τοῦ Κυρίου.

Οὕτως ἐν λαμπρᾷ εἰκόνι καὶ δι' ἀπτοῦ καὶ αἰσθητοῦ παραδείγματος ἀπαντᾷ ὁ σοφὸς Διδάσκαλος εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ νομικοῦ περὶ τοῦ **τίς ἐστὶν ὁ πλησίον**, πρὸς ὃν ἀναφέρεται ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ **ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν**. **Πλησίον**, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ διδακτικωτάτου παραδείγματος τοῦ Σαμαρείτου καὶ τῆς πρὸς τὸν ἐμπεσόντα εἰς τοὺς ληστὰς φιλανθρώπου αὐτοῦ συμπεριφορᾶς, εἶνε πᾶς καθόλου ἄνθρωπος, καὶ δὴ κατ' ἐξοχὴν ὁ χορῆζων τῆς ἡθικῆς καὶ ὑλικῆς συνδρομῆς καὶ ὑποστηρίξεως ἡμῶν, καὶ εἰς τοῦτον ὡς εἰκὸς κυρίως ἀναφέρεται ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου **ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν**. Καὶ ἡμεῖς τότε ἀποδεικνυόμεθα ἀληθεῖς πρὸς τὸν ὅμοιον ἡμῶν πλησίον, ὅταν προθύμως καὶ ἀνιδιοτελῶς παρέχωμεν τὴν ἡθικὴν καὶ ὑλικὴν ἡμῶν ὑποστήριξιν, ὅταν ἐπιδεικνύωμεν ζῶσαν καὶ ἐνεργὸν τὴν ἀγάπην ἡμῶν πρὸς αὐτόν.

Εἰς τὰς εὐγενεῖς ὑπαγορεύσεις τῆς φύσει χριστιανικῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, οἷα αὕτη παρίσταται παρὰ τῷ Σαμαρεῖτῃ τῆς παραβολῆς τοῦ Κυρίου, οἱ διδάσκαλοι τῶν Ἑβραίων ἔθετον φραγμὸν καὶ περιορισμούς, ἀπορρέοντας ἀπὸ ἐγωιστικῶν καὶ ἰδιοτελῶν ὑπολογισμῶν, συμπνίγοντας καὶ καταδικάζοντας εἰς ἀτροφίαν τὸ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ ἔμφυτον αἶσθημα τῆς πρὸς τὸν ὅμοιον ἀγάπης καὶ συμπαθείας.

Τὸ θεῖον τοῦ Κυρίου παράδειγμα, τὸ ἀπαυγάζον καὶ ἀντικατοπτρίζον τὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης, τῆς πληρώσεως τὴν

θείαν Αὐτοῦ ψυχὴν, αἶρει τοὺς φραγμοὺς καὶ τὰ στενὰ ὅρια τῶν Ἑβραίων διδασκάλων, καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ὑπεκκαύσῃ καὶ ἀναρριπίσῃ εἰς φλόγα μεγάλην, φαίνουσιν καὶ θερμαίνουσιν, τὸν ὑπὸ τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς ιδιοτελείας συμπνιγόμενον ἐν τῇ ψυχῇ εὐγενῇ σπινθήρα τῆς ἀγάπης. Ὁν τρόπον Αὐτὸς Οὗτος διεκαίετο ὑπὸ τοῦ ἁγίου τούτου αἰσθήματος, καὶ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ περιτράνωσεν τοῦτο ἐξεδήλωσε περιλαβὼν εἰς τὸ κοσμοσωτήριον ἔργον Αὐτοῦ τοὺς ἀνθρώπους πάντας, τοιοῦτους ἐπεθύμει νὰ καταστήσῃ καὶ τοὺς ὁπαδοὺς καὶ ἀκολούθους Αὐτοῦ, ἐμπορουμένους ὑπὸ ἀμερίστου καὶ ἀνιδιοτελοῦς, ἐτοίμου εἰς κόπους καὶ εἰς θυσίας ὑπὲρ τῶν ὁμοίων ἀγάπης. Καὶ τὸ μέγα τοῦτο δίδαγμα παρέστησε ζῶν διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ φιλανθρώπου Σαμαρείτου, καὶ ἐπὶ τὴν μίμησιν αὐτοῦ ὥς σφύζουσιν τὴν αἰώνιον σωτηρίαν ἰσχυρῶς παρεκελεύσατο (*πορεύου καὶ σὺ ποιεῖς ὁμοίως*).

Οἱ ἀρχαῖοι πατέρες καὶ ἐρμηνευταὶ οὐχὶ ἄνευ λόγου ἐν τῷ φιλανθρώπῳ Σαμαρείτῃ τῆς παραβολικῆς τοῦ Κυρίου διηγήσεως ἐνεῖδον τύπον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ἐν δὲ τῷ προσώπῳ τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς καὶ τυχόντος τῆς παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Σαμαρείτου περιθάλψεως καὶ διασώσεως τοὺς ἀνθρώπους καθόλου, τοὺς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ σταυρικοῦ τοῦ Κυρίου πάθους καὶ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ ἐνεργούσης διὰ τῶν μυστηρίων χάριτος δικαιουμένους, ἁγιαζομένους, καὶ σωζομένους. Ἀλλ' οὐχ ἦτον δὲν διέλαθεν αὐτοὺς τὸ ἀμέσως προσπῖπτον, τὸ καὶ ἄμεσον δίδαγμα τῆς περὶ τοῦ φιλανθρώπου Σαμαρείτου παραβολικῆς διηγήσεως τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 25. *Νομικός τις ἀνέστη*—προῆλθεν εἰς τὸ μέσον. *Ἐκπειράζων αὐτόν*. Πειρώμενος νὰ ἐλέγξῃ τὴν περὶ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον

ἀπειρίαν, ἢ ἀντίθεσιν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀσυμφωνίαν, τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ κατασχύνῃ οὕτω Αὐτὸν πρὸ τῶν ἰδίων μαθητῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀκροατῶν Αὐτοῦ. (Παρθλ. Μρκ. ΙΒ'. 28 κ. ἐ.) «Οἰηθεὶς (ὁ νομικός) δύνασθαι παγιδεῦσαι Χριστὸν εἰς τὸ λαλήσαι τι κατὰ Μωϋσέως, ἡγουν τῆς δι' αὐτοῦ λαληθείσης ἐντολῆς, κρείττονα τὴν πορ' ἑαυτοῦ διδασκαλίαν ἐξείπειν». Κυρίλλ. Ἀλεξ.

Στίχ. 26. *Ἐν τῷ νόμῳ* Τ. ἔ. τῷ Μωσαϊκῷ.

Στίχ. 29. *Θέλων δικαιῶν ἑαυτόν*—Θέλων νὰ δικαιολογήσῃ ἑαυτόν διὰ τὴν γενομένην πρὸς τὸν Κύριον ἐρώτησιν, ἣτις μετὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἀπάντησιν (*ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου κλπ.*), καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπιδοκιμασίαν αὐτῆς (*ὁρθῶς ἀπεκρίθης τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήσεις*) παρίστατο ἄσκοπος ἢ καὶ κακόβουλος.

Στίχ. 30. *Τίς ἐστὶ μου πλησίον*—Τίνα δέον τὰ θεωρῶ ὡς πλησίον, ὃν κατὰ τὴν θείαν ἐντολὴν ὑποχρεοῦμαι νὰ ἀγαπῶ ὡς ἑμαυτόν. «Τίς ἐστὶν οὗτος, φησὶν, ἵνα τοῦτον ὡς ἑμαυτόν ἀγαπήσω; Ὑπερέχω πάντων. Εἰμὶ νομικός. Κρίνω πάντας, οὐ κρίνομαι παρὰ τινος. Δικάζω καὶ οὐ δικάζομαι. Πάντων διαφέρω. Πάντων κρείττων τυγχάνω. Πᾶσιν ἐπιτάττω. Πάντες μου χρῆζουσιν, ἐγὼ δὲ χρῆζω οὐδενός. Τίς μου ἄρα ἐστὶ πλησίον, ἵνα τοῦτον ὡς ἑμαυτόν ἀγαπήσω;» Κυρίλλ. Ἀλεξ.

Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς.—Ἀπαντήσας. «Ὅρα δὲ πῶς δείκνυσιν τὸν πλησίον ὁ Σωτὴρ τίς ἐστὶ, οὐ γένει διορίζων, οὐκ ἀρετῇ δοκιμάζων, ἀλλὰ τῇ φύσει συνάπτων, διηγούμενος περὶ τοῦ δεινὰ πεπονθότος ὑπὸ ληστῶν, ᾧ φιλανθρωπία παρὰ παντὸς ἀνθρώπου προσήκει, τοῦτο τῆς φύσεως αὐτῆς ἀπαιτούσης. Συνεπιδείκνυται δὲ ἐν τῇ παραβολῇ καὶ τοῦτο, ὅτι μᾶλλον εὐρίσκει τὸν κατὰ φύσιν πλησίον ὁ μὴ τετυφωμένος, ἢ περὶ ὁ τετυφωμένος». Κυρίλλ. Ἀλεξ.

Ἀνθρωπὸς τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχώ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο πάντως Ἰουδαῖος, ὡς δηλὸν γίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων, ἐκ τοῦ τόπου ἐν ᾧ περιέπεσεν οὗτος εἰς τοὺς ληστὰς (μεταξὺ Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἱεριχοῦς), καὶ ἐκ τῆς ἀναδεικνυομένης ὑπὸ τῆς παραβολικῆς διηγήσεως ἀντιθέσεως, καθ' ἣν παρορᾶται οὗτος ὑπὸ τοῦ φύσει οἰκείου, τοῦ ἱερέως δηλ. καὶ Λευίτου, καὶ τυγχάνει ἐπιμελείας παρὰ τοῦ ξένου καὶ ἀλλοτρίου Σαμαρείτου. Λέγει δὲ *κατέβαινεν* ὁ Κύριος διὰ τὸ κεῖσθαι τὴν Ἱερουσαλὴμ ὑψηλότερον τῆς Ἱεριχοῦς.

Λησταῖς περιέπεσεν. Τὸ τραχὺ καὶ δύσβατον καὶ ἔρημον τῆς συντομωτέρας μεταξὺ Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἱεριχοῦς ὁδοῦ, θαμιζομένης

δ' ἅμα ὑπὸ ὁδοιπόρων, καθίστη τὸν τόπον κατὰ τὰς περὶ τούτου ἀρχαίας μαρτυρίας καταφύγιον ληστῶν. Ὅθεν ἡ παραβολικὴ τοῦ Κυρίου διήγησις παρίστατο πιστοτέρα τοῖς ἀκροαταῖς Αὐτοῦ.

Ἐκδύσαντες = Ληστεύσαντες, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἀφαιρέσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἐνδυμάτων, ὃν τρόπον οὐχ ἅπαξ ποιοῦσιν οἱ ληστεύοντες.

Πληγὰς ἐπιθέντες. Ἴσως διότι δὲν εὗρον παρ' αὐτῷ χρήματα ἔτυχον δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ ἀντιστάσεως.

Στίχ. 31. Κατὰ συγκυρίαν = Κατὰ τύχην. Τοῦτο λέγει ὁ Κύριος, ὅπως αἰτιολογήσῃ τὴν οὐχὶ βεβαίως ἀδύνατον καὶ ἀπίστευτον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοσούτῳ συνήθῃ σύμπτωσιν τῆς διαβάσεως διὰ τοῦ τόπου συγχρόνως σχεδὸν ἐνὸς ἱερέως, ἐνὸς Λευΐτου, καὶ ἐνὸς Σαμαρείτου. Ἡ Ἱερικὴ ἦτο πέλις κατοικίας ἱερέων καὶ Λευϊτῶν, οἵτινες ἀνέβαινον εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπως διακονήσωσιν ἐν τῷ Ἰουδαϊκῷ ναῷ, καὶ ἐπανήρχοντο αὐθις εἰς τὰ ἴδια μετὰ τὸ πέρασ τῆς τεταγμένης ἐκάστῳ διακονίας.

Ὁ Σαμαρείτης ὁδοιπόρει δι' ἰδίας πάντως ὑποθέσεις. Οὗτος καίπερ μισούμενος καὶ καταφρονούμενος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἀλλογενὴς καὶ ἀλλόθρησκος (διέφερον τῷ ὄντι ἐν μέρει οἱ Σαμαρεῖται τῶν Ἰουδαίων θρησκευτικῶς, δὲν ἦσαν δὲ καὶ γνήσιοι ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν Ἑβραῖοι, ἅτε συναναμιχθέντες ἐν πολλῷ μέτρῳ μετὰ τῶν ἀποικισθέντων αὐτόσε ἐθνικῶν), καὶ αὐτὸς ὡς εἰκὸς ἀνάλογα τρέφων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους αἰσθήματα, ἐπιδεικνύει ζῶσαν καὶ ἐνεργὸν συμπάθειαν πρὸς τὸν ἀτυχῆσαντα Ἰουδαῖον ὁδοιπόρον, καθ' ὃν χρόνον οἱ ὁμόφυλοι καὶ ὁμόπιστοι, ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ Λευΐτης, οἱ εἴπερ τις καὶ ἄλλος διὰ τοῦ παραδείγματος ὀφείλοντες νὰ δεικνύωσι τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀδιαφοροῦσι καὶ ἀντιπαρέρχονται.

Στίχ. 34. Ἐπιβιβάσας ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἦ ἵππος, ἢ μᾶλλον ἡμίονος, προσφορωτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα εἰς δυσβάτους τόπους, ἢ καὶ ὄνος.

Πανδοχεῖον = Ξενῶν (κοινῶς χάρι), παρέχων κυρίως κατάλυμα, ἢ καὶ τροφήν. Τοιοῦτος ξενὼν ὑπῆρχε τὸ πάλαι, ὑπάρχει δὲ καὶ νῦν, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ὁδόν.

Στίχ. 35. Ἐκβαλὼν δύο δηνάρια. Τὸ δηνάριον ἦτο ἀργυροῦν, Ρωμαϊκὸν νόμισμα, ἰσοδυναμοῦν πρὸς δραχμὴν (φράγκον) περίπου. Τὸ μικρὸν τοῦτο ποσὸν διὰ τὸ λιτὸν καὶ ἀπέριπτον τοῦ βίου ἤρκει διὰ μίαν δύο ἡμέρας, καθ' ὅς ἐλπίς ὑπῆρχεν, ὅτι θὰ ἀνελάμβανέ πως ὁ

ἀτυχὴς ὁδοιπόρος. Ἄλλως δὲ ὁ γνωστὸς φαίνεται τῷ πανδοχεῖ φιλάνθρωπος Σαμαρείτης θὰ ἐπλήρωνε κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπὶ πλέον δαπάνην διὰ τὴν περαιτέρω τυχὸν διαμονὴν τοῦ περιπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς. Τί συνέβη κατόπιν, εὐκόλως ἐννοούμενον, παραλείπει νὰ εἴπῃ ὁ Κύριος, ὡς περιττὸν εἰς τὸν σκοπὸν, ὃν διὰ τῆς παραβολικῆς Αὐτοῦ διηγήσεως ἐπιδιώκει.

Στίχ. 36. Πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι. Σοὶ φαίνεται ὅτι ἀπεδείχθη διὰ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ὡς πλησίον.

Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. «Οὔτε γὰρ ὁ ἱερεὺς, οὔτε ὁ Λευΐτης πλησίον γέγονε τοῦ πεπονθότος, ἀλλ' ὁ οἰκτισάμενος. Καὶ πρὸς ταῦτα ὁ Χριστὸς Πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. Ἀνόνητον γὰρ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα τοῖς λαχοῦσιν αὐτό, καὶ τοῖς δοκοῦσιν εἶναι νομομαθεῖς τὸ ὀνομάσθαι νομομαθεῖς, εἰμὴ δι' αὐτῶν εὐδοκιμοῦσι τῶν ἔργων». Κυρίλλ. Ἀλεξ.

Ο ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΔΙΚΙΑΣ

Ἐλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; Ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δύνη ἔτι οἰκονομεῖν. Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· τί ποιήσω, ὅτι ὁ Κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι· ἔγγων τί ποιήσω, ἵνα, ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγε τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις σὺ τῷ κυρίῳ μου; ὁ

δὲ εἶπεν· ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· δέξαι σου τὸ γράμμα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. Ἐπειτα ἑτέρω εἶπε· σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν κόρους σίτου. Καὶ λέγει αὐτῷ· δέξαι σου τὸ γράμμα καὶ γράψον ὀγδὸς ἑκόντα. Καὶ ἐπήνεσεν ὁ Κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν, ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός· εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι. Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω· ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. (Λουκ. ις'. 1-9).

Ἐν τῇ ἡκιστα ἐπαγωγῇ εἰκόνι, ἣν ἐν συνόλῳ παρίστησιν ἡ ἄπιστος καὶ ἄδικος πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην αὐτοῦ πολιτεία τοῦ οἰκονόμου τῆς παρούσης παραβολῆς, ἐν κατ' ἔσοχὴν σημεῖον προβάλλεται ἀμεσώτερον προσπίπτον, καὶ εἰς τοῦτο προδήλως, ὥς καὶ ἐκ τῶν συμφραζομένων δείκνυται (στίχ. 8: καὶ ἐπήνεσεν ὁ Κύριος . . . εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι), ἐφέλκεται ὁ Κύριος σύντονον τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε ἡ φρόνησις, ἣν ἐπιδεικνύει ὁ κακὸς οἰκονόμος, ὅπως χρησιμοποίησιν πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτοῦ τὸν βραχὺν ὑπολειπόμενον αὐτῷ χρόνον μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὀριστικῆς αὐτοῦ ἀποπομπῆς.

Ἀναλογισάμενος τὰ κατ' αὐτόν, οὐδὲν ἐκ τοῦ ἀσώτου βίου ἔχων ἐναποταμίευμα, εἰθισμένος εἰς τὴν ραστώνην καὶ τὴν γλιδὴν, καὶ πρὸς βαρέα καὶ ἐπιπονα ἔργα, οἷα ἰδίᾳ τὰ τοῦ χειρώνακτος καὶ γεωργοῦ, ἀπροσφυῆς ὢν καὶ ἀνίσχυρος, αἰσχυνόμενος ἅμα αὐτός, ὁ πανίσχυρος τοῦ μεγαπλούτου κυρίου αὐτοῦ οἰκονόμος, νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν παρ' Ἑβραίοις ἰδίᾳ (ὁπόθεν καὶ ἡ παραβολικὴ εἰκὼν) μᾶλλον

ἐπαίσχυντον ἐπαιτείαν, ἀμελλητὶ σκέπτεται καὶ ἀποφασίζει, ὅπως καλῶν τοὺς χρεωφειλέτας τοῦ Κυρίου αὐτοῦ καὶ χαρίζομενος αὐτοῖς ἱκανὸν μέρος τῆς ὀφειλῆς αὐτῶν προσκτῆσται τὴν εὖνοιαν αὐτῶν καὶ ἐξασφάλισιν οὕτω ἑαυτῷ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τὸ τόλμημα εἶνε ἀντάξιον τῆς μέχρι τοῦδε πολιτείας τοῦ ἀνθρώπου, σκορπίζοντος τὴν περιουσίαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ διὰ τε ἀμελοῦς καὶ κακῆς πάντως διαχειρίσεως, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ δι' ἀσωτίας καὶ σπατάλης.

Παρὰ τὸν ἄδικον δ' ὅμως καὶ ἀνήθικον αὐτῆς χαρακτῆρα ἡ ὑπὸ τοῦ κακοῦ οἰκονόμου ἐπιδειχθεῖσα ἐν τῇ κρισίμῳ τοῦ βίου αὐτοῦ στιγμῇ φρόνησις πρὸς ἐξασφάλισιν ἑαυτοῦ δύναται καὶ ὀφείλει, κατὰ τὸν λόγον Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς δίδαγμα εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ ὁπαδοὺς Αὐτοῦ. Πρώτην ταύτην φορὰν δὲν παραλαμβάνει ὁ Κύριος διδάγματα ἐκ κύκλων ἡκιστα φαινῶν (Πρὸς τὴν παραβολὴν τοῦ ἐγωιστοῦ καὶ ἀσυμπαθοῦς γείτονος, καὶ τὴν τοῦ ἀδίκου κριτοῦ), ὅπως μαθητεύσῃ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός, ὡς ἀποκαλεῖ τοὺς ὁπαδοὺς Αὐτοῦ διὰ τὸν ἠθικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα καὶ τὴν τοῦ βίου καθαρότητα. Ἄν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ πονηροί, οἷος ὁ κακὸς οἰκονόμος τῆς παραβολῆς, ἐφισταμένης τῆς κρισίμου στιγμῆς, ὅπως σκεφθῶσι περὶ τῆς ὑλικῆς (περὶ ἧς ὡς εἰκὸς μόνης οὗτοι σκέπτονται καὶ μεριμνῶσι) ἐξασφαλίσεως αὐτῶν τοιαύτην ἐπιδεικνύουσι φρόνησιν, ἡλίγκην φρόνησιν ὀφείλουσι νὰ ἐπιδεικνύωσιν οἱ πιστοὶ καὶ ἐνάρετοι, ὅπως χρησιμοποίησωσι τὸν χρόνον αὐτῶν, τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῶν, ὅπως ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοῖς οὐχὶ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ, οὐδὲν πρὸς τὰ αἰώνια ὄντα, ἀλλὰ τὰ αἰώνια αὐτά, τὰ ἄρρητα καὶ ἄφθιτα ἀγαθὰ, τὰ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς! Καὶ ὁπόσον ὀφείλουσι νὰ δρᾶνται οὗτοι τοῦ προχειροτέρου πρὸς τὴν τοιαύτην ἐξασφάλισιν μέσου, τῆς εὐποιίας, πρὸς ἣν ἔστω καὶ ἐκ ξένης πε-

ριουσίας, ἅτε πονηρὸς αὐτὸς καὶ ἄδικος, καταφεύγει ὡς εἰς σωτήριον ἄγκυραν (ἔστω καὶ πρὸς ἰδίαν ὑλικὴν ἐξασφάλισιν) καὶ αὐτὸς ὁ κακὸς οἰκονόμος τῆς παραβολικῆς τοῦ Κυρίου διηγήσεως.

Τὴν ὑπέροχον ἀξίαν τῆς εὐποιίας, καὶ τῆς ἐκ τῶν ἐνόντων εἰς τοὺς πτωχοὺς παροχῆς, οὐχ ἅπαξ ἀνέδειξεν ὁ Κύριος, καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ὅρον καὶ ταύτην ἔθηκεν ἀπαραίτητον (*).

Διὰ τῆς ἐπὶ ταύτην ἰσχυρᾶς Αὐτοῦ παροτρύνσεως, ὡς μαρτύριον φρονίμου χρήσεως ὑπὸ τοῦ πιστοῦ τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου, κατακλείει καὶ τὴν παροῦσαν Αὐτοῦ παραβολήν, συνιστὰς τοῖς μαθηταῖς καὶ ὁπαδοῖς Αὐτοῦ, ὅπως προσοικειώσονται διὰ τῆς ἀγαθοεργίας καὶ ἐλεημοσύνης τοὺς πτωχοὺς, ὅπως γένωνται τρόπον τινὰ οὗτοι αὐτοῖς μεσῖται παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν συγκεντροῦσι τὰς ἀρετὰς τῆς πτωχείας προσδέξονται καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας αὐτοὺς εἰς τὰς αἰωνίους μακαρίας σκηνάς, εἰς ἃς ἀποθνήσκοντες κατοικήσουσι παρὰ τῷ Θεῷ.

Στίχ. 1. *Ἐλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Ὁ καὶ (καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς)* προϋποθέτει ὅτι ὁμιλῶν πρὸ μικροῦ ὁ Κύριος δὲν ἀπετείνεται ἀμέσως πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, πρὸς οὓς νῦν στρέφει ἅπ' εὐθείας τὸν λόγον, μὴ ἀποκλειομένων καὶ τῶν ἄλλων ἀκροατῶν, οἳ παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ κατὰ τὰ ἀνωτέρω παρ' αὐτῷ (ΙΕ' 1, 2) καὶ τὰ κατωτέρω (Ις' 14) παρίστανται ὄντες Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς καὶ ἄλλοι.

Ὁς εἶχεν οἰκονόμον. Οἰκονόμους, ἐπιστάτας τῶν οἰκιακῶν ἐργα-

(*) Ματθ. ΚΕ'. 34-35: *Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν· ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν κτλ.* Τοιαῦτα θὰ εἶπῃ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς φιλοπτώχους καὶ εὐεργετικούς κατὰ τὴν κοινὴν κρίσιν.

σιῶν, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον διαχειριστὰς τῆς περιουσίας αὐτῶν, καθίστων συνήθως οἱ παλαιοὶ τινὰ τῶν ἐμπειροτέρων καὶ πιστοτέρων δούλων αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ οἰκονόμος τῆς προκειμένης παραβολῆς παρίσταται ὢν ἐλεύθερος πολίτης, ἅτε μὴ ἀφαιρούμενος μόνον τὴν οἰκονομίαν διὰ τὴν κακὴν διαχείρισιν, ἀλλὰ καὶ μὴ παραμένων πλέον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἔστω καὶ διαφόρῳ, τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ λαμβάνων πρόνοιαν περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι συντηρήσεως ἑαυτοῦ.

Διεβλήθη ὡς διασκορπίζων. Τὰ συμφραζόμενα καθιστᾷσι δῆλον, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διαβολῆς ἐν τῇ συνήθει σημασίᾳ τῆς λέξεως ταύτης, περὶ ψευδοῦς δηλ. καὶ συκοφαντικῆς κατηγορίας, ἀλλὰ περὶ ἀληθοῦς τοιαύτης, ἀλλ' ἐν πνεύματι δυσμενεῖ παρὰ τοῦ ποιουμένου αὐτὴν γινομένης. Ἄν ἡ καταγγελία ἦτο ψευδής, ὁ οἰκονόμος θὰ ἐπειράτο νὰ ἀπολογηθῇ, ὅπερ οὐδαμῶς πρᾶττει.

Στίχ. 2. *Ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου.* Ἐκ τῆς ἀμέσως ἐπιφερομένης αἰτιολογίας *οὐ γὰρ δύνη ἐτι οἰκονομεῖν* καθίσταται σαφῶς δῆλον, ὅτι διὰ τῆς φράσεως *ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου* ζητεῖ παρὰ τοῦ οἰκονόμου ὁ πλούσιος οὐχὶ λογισμὸν, λογαριασμὸν, αἰτιολογίαν τ. ἔ. τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας, τῶν δαπανῶν, προσόδων κτλ., ἀλλὰ τὴν παράδοσιν τῆς ὑπηρεσίας. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπλητεῖτο χρόνος τις πρὸς διάταξιν τῶν ἐγγράφων, τακτοποίησιν τῶν λογαριασμῶν κτλ., οὗτινος καὶ ἐπωφελεῖται ὁ οἰκονόμος οὗτος τῆς ἀδικίας, ὅπως νοθεύσῃ τὰ γράμματα τῶν χρεωφειλετῶν.

Στίχ. 3 καὶ 4. *Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος κτλ.* Ὁ μονόλογος οὗτος ἀποκαλύπτει τὰς κρυφίας σκέψεις τοῦ οἰκονόμου ἐπὶ τῇ πληξάσῃ αὐτὸν συμφορᾷ.

Ἐγνων τί ποιήσω. Τὸ συμπέρασμα εἰς ὃ καταλήγει σκεπτόμενος, ὅθεν—ἐσκέφθην, εὗρηκα. *Δέξονται με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.* Τίνας ἔχει ὑπ' ὄψιν ἐν τῷ *δέξονται* καθίσταται δῆλον ἐκ τοῦ περαιτέρω λόγου, εἶνε δὲ οὗτοι οἱ χρεωφειλέται, οὓς ἀπεράσισε νὰ καλέσῃ παρ' ἑαυτῷ καὶ χαρίσῃται αὐτοῖς μέρος τῶν ὑπ' αὐτῶν ὀφειλομένων τῷ πλουσίῳ.

Στίχ. 5. *Προσκαλεσάμενος ἓνα ἕκαστον.* Κατ' ἰδίαν, ἢ ἴσως καὶ πάντας ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ταχύτεραν διεξαγωγὴν τῆς νοθεύσεως, καὶ πρὸς πλείονα ἐξασφάλισιν τῆς τηρήσεως τοῦ μυστικοῦ, καθότι

πάντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνένοχοι καθιστάμενοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ καταγγείλωσι τυχὸν τὸ πρᾶγμα.

Ἔλεγε τῷ πρώτῳ. Ὁ Κύριος προσάγει δύο μόνον παραδείγματα, ὅπως παράσχη ἔννοιαν τῆς γενομένης νοθεύσεως. Φανερόν ὅτι κατ' ἀνάλογον τρόπον ἐνοθεύθησαν τὰ γραμμάτια πάντων τῶν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ κληθέντων χρεωφειλετῶν. *Ἐκατὸν βάτους ἐλαίου.* Ὁ βάτος εἶνε Ἰουδαϊκὸν μέτρον χωρητικότητος, χωροῦν περὶ τὰς 20 λίτρας.

Στίχ. 6. Γράμμα = Γραμμάτιον, χρεωστικόν, γεγραμμένον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐπὶ μεμβράνης ἢ παπύρου. *Ταχέως.* Προσδιορίζει μᾶλλον τὸ *γράψον*. Ὑποτίθεται δὲ πιθανώτερον ὅτι καὶ οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι χρεωφειλέται ἔγραψαν νέα ἀντὶ τῶν παλαιῶν χρεωστικά ἢ ὅτι παρεποίησαν (ἥλλαξαν δηλ. τοὺς ἀριθμοὺς) τὰ παλαιά, ὅπερ ἦτο δυνατόν νὰ διαγνωσθῇ.

Στίχ. 7. Ἐκατὸν κόρους σίτου. Ὁ κόρος Ἰουδαϊκὸν μέτρον σιτηρῶν, χωροῦν (κατὰ τὴν οὐχὶ ἴσως ἀπολύτως ἀκριβῇ μαρτυρίαν τοῦ Ἰωσήπου) περὶ τὰς 400 λίτρας.

Γράψον ὀγδοήκοντα. Ἄλλον ἄλλοι προβάλλουσι λόγον, δι' ὃν τῷ μὲν πρώτῳ χρεωφειλέτῃ παρίσταται χαριζόμενος ὁ οἰκονόμος τὸ ἡμισυ τοῦ ὀφειλομένου, τῷ δὲ ἑτέρῳ τὸ πέμπτον μόνον. Ὑποθέτουσιν ὅτι χρῆται οὗτος τῇ συνήθει παρὰ τοῖς ἀνατολίταις ἰδίᾳ ἄρχουσιν αὐθαρεσίᾳ, ἐμποιοῦσι μείζονα εἰς τὰ πλήθη ἐντύπωσιν καὶ πλείονα ἐπιβολὴν ἢ ἡ νομιμότης καὶ εὐθυδικία· ἢ ὅτι ὁ οἰκονόμος χαρίζεται ἀναλόγως τῆς ἐλαστικότητος τῆς συνειδήσεως τῶν χρεωφειλετῶν, τῷ μᾶλλον ἀσυνειδήτῳ χαριζόμενος πλείονα· ἢ ὅτι λαμβάνει οὗτος ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος τοῦ χαριζομένου ποσοῦ, τῶν 20 κόρων ἀποτελούντων 8000 περίπου λιτρῶν, καθ' ὃν χρόνον οἱ 50 βάτοι ἐλαίου οἱ χαρισθέντες τῷ πρώτῳ δὲν υπερβαίνουνσι τὰς 1000 λίτρας. Ἀλλ' ἐν τῇ παραβολικῇ Αὐτοῦ διηγήσει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς οὐδὲν τούτων ἀπέβλεψεν ὁ Κύριος, διὰ τῆς διαφορότητος τῶν ἀριθμῶν παραστήσας ἀπλῶς τὴν ποικιλίαν τῶν ὀφειλομένων καὶ τῶν χαρισθέντων ποσῶν. Ὑποτίθῃσι δὲ τοὺς χρεωφειλέτας τούτους ὁ Κύριος ὡς συνήθεις χρεωφειλέτας, δανεισθέντας τὰ ποσὰ ταῦτα τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν σιτηρῶν παρὰ τοῦ πλουσίου γαιοκτήμονος πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, ἢ πρὸς ἐμπορίαν, ἢ ὡς ἐνοικιαστὰς (πακτωτὰς) τῶν γαιῶν αὐτοῦ, ὀφείλοντας ὡς συνήθως νὰ πληρῶνωσι τὸ ἐνοίκιον εἰς εἶδος (εἰς ὅ-

ρισμένον τι ποσὸν τῶν ἐξαγομένων ἐκ τῶν ἐνοικιασθεισῶν γαιῶν γεννημάτων) δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ.

Στίχ. 8. Καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας. Τίνα δέον νὰ νοήσωμεν ὑπὸ τὸν κύριον, τὸν ἐπαινέσαντα τὴν δολιότητα καὶ κατάχρησιν τοῦ οἰκονόμου δὲν δύναται νὰ ἀκριβωθῇ. Τὸ συναφὲς τῆς παραβολικῆς διηγήσεως ἀπαιτεῖ, ὅπως ὑπ' αὐτὸν νοηθῇ ὁ πλούσιος κτηματίας. Ἀλλὰ γεννᾶται ἡ ἀπορία, πῶς ὁ ἐκ δολίας καταχρήσεως τοῦ οἰκονόμου ζημιούμενος πλούσιος ἐπαινεῖ τὸν οἰκονόμον; Ὅθεν δέον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ ἔπαινος εἶνε ἀληθῶς εἰπεῖν σαρκαστικὸς καὶ ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν ἰδιοτελεῖ φρόνησιν καὶ ἐπιτηδειότητα τοῦ οἰκονόμου.

2. Ἡ ἐπιφερομένη αἰτιολογία *ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι* κτλ. παρέχει ἀφορμὴν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ κύριος ὁ ἐπαινῶν τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας διὰ τὴν νοθεΐαν τῶν γραμμάτων τοῦ κυρίου αὐτοῦ εἶνε αὐτὸς ὁ τὴν παραβολικὴν διήγησιν ποιούμενος Κύριος, ἐπαινῶν ἀναμφιβόλως καὶ Οὗτος οὐδαμῶς τὴν κατάχρησιν, ἀλλὰ τὴν φρόνησιν (καίτοι ἰδιοτελεῖ καὶ πονηράν) τοῦ οἰκονόμου, μεριμνήσαντος τόσον ἐπιμελῶς περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον, κατὰ τὰ ἐπιφερόμενα, οἱ χριστιανοὶ δὲν ἐπιδεικνύουσι τὴν προσήκουσαν μερίμναν περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, πολλῷ πολυτιμωτέρων τῶν ὑλικῶν.

Ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου. Αἰὼν οὗτος = Ὁ παρὼν αἰὼν, ὁ παρὼν χρόνος. Παρ' Ἑβραίοις ὁ μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίας, ὢν αἰὼν τῆς ἀσθενείας, ταλαιπωρίας καὶ ἁμαρτίας. Ὅθεν *υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου* καθ' Ἑβραϊσμὸν = οἱ τῆς παρούσης γενεᾶς ἄνθρωποι, εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν αἰῶνα ἀνήκοντες, οἱ ἁμαρτωλοί. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τούτους, οἷς κατὰ τὴν παραβολικὴν διήγησιν ἀνήκει καὶ ὁ οἰκονόμος τῆς ἀδικίας, ὡς *υἱοὶ φωτός* χαρακτηρίζονται οἱ πιστοί, οἱ χριστιανοί, οἱ εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ φωτός ἀνήκοντες, οἱ πεφωτισμένοι καὶ ἡγιασμένοι. Οἶκοθεν δὴλον, ὅτι ὅσοι ἐξ αὐτῶν—καὶ περὶ τούτων ἐνταῦθα ὁ λόγος—δὲν ἐπιδεικνύουσι τὴν προσήκουσαν μερίμναν, ὅπως μεταχειριζόμενοι προσηκόντως τὰ ἀγαθὰ τοῦ παρόντος βίου ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοῖς τὰ αἰώνια, οὗτοι δὲν εἶνε τελείως ἄξιοι τῆς τοσοῦτον εὐφήμου προσηγορίας (*υἱοὶ φωτός*).

Εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν. Προσδιορίζει τὸ *υἱοὶ τοῦ αἰῶνος*

τούτου καὶ σημαίνει: ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὴν γενεὰν αὐτῶν, ἐν ἀναφορᾷ εἰς τοὺς ὁμοίους τῶν.

Στίχ. 9. *Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. Μαμωνᾶς.* Χαλδαϊκὴ λέξις σημαίνουσα τὸν πλοῦτον (ἀπλῶς, ἢ καὶ τὸν θεοποιηθέντα πλοῦτον, τὸν θεὸν Πλοῦτον τῶν παλαιῶν). Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀδικίας χαρακτηρίζει οὕτω τὸν πλοῦτον διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν κτησίν τε καὶ χρησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ πλοῦτος οὗτος, ὅς διὰ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων εἶνε αἷτιος ἀμαρτίας καὶ ἀδικίας, ἐν ταῖς χερσὶ τῶν χριστιανῶν δέον πρὸς τῇ ἄλλῃ ἀγαθῇ χρήσει αὐτοῦ νὰ χρησιμοποιῆται ὑπ' αὐτῶν πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δεομένων, καθισταμένων οὕτω φίλων τῶν εὖ ποιούντων αὐτούς. *Ἐκλίπητε*—Ἀποθάνητε. *Εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.* Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς φθαρτάς καὶ παροδικὰς τοῦ παρόντος βίου.

«Τί οὖν δοῦν αὐτοὺς (τοὺς πλουσίους) βούλεται Χριστός; Ἔως εἰσὶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, καὶ εἰμὴ πάντα βούλονται τὸν ἑαυτῶν πλοῦτον διανεῖμαι πτωχοῖς, καὶ γοῦν ἐκ μέρους καταστήσασθαι φίλους· καὶ πολλοὺς τῆς εὐσπλαγχνίας μάρτυρας, τοὺς εὖ πεπονθότας δηλονότι, ἵνα . . . ἔχωσιν τινὰ τύπον ἐν ταῖς ἐκείνων σκηναῖς. Καὶ γὰρ ἐστὶ τῶν ἀμηνάνων ἄμισθον γενέσθαι ποτὲ τὸν φιλόπτωχον, ἀλλ' εἴτε ἅπαντά τις τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον διαδοίῃ τισίν, εἴτ' οὖν ἐκ μέρους, ὀνήσει πάντως τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν». Κυρίλλ. Ἀλεξ.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΤΩΧΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἰλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ Ἀδὴ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δὲ· ἐρωτῶ σὺν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν τοῦ πατρὸς μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφή-
τας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, πάτερ
Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐ-
τούς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· εἰ Μωϋσέως καὶ
τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν
ἀναστῇ πεισθῇσονται. (Λουκ. Ις' 19-31).

Διὰ τῆς γραφικωτάτης ταύτης παραβολικῆς τοῦ Κυρίου
διηγήσεως, διὰ τῶν ζωηροτέρων χρωμάτων ἐξεικονίζεται ἡ
ἀνεσις τοῦ βίου, ἡ χλιδὴ καὶ ἡ εὐμάρεια, καὶ ἡ παρομαρ-
τοῦσα αὐτῇ συνήθως ἀναισθησία, ἀπάθεια καὶ σκληρότης
πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πλησίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ
ἡ στέρησις, καὶ ἡ ταλαιπωρία, ἐν ἀξιαγάστῳ πολλάκις καρ-
τερικότητι φερόμεναι, καὶ ἀποδεικνῦσαι μέγεθος ψυχῆς ἄξιον
πολλῷ κρείττονος τύχης. Τὴν ἀνέκαθεν καὶ πανταχοῦ γῆς
προσπίπτουσιν ταύτην εἰκόνα τοῦ ὑπερφιάλου πλούτου καὶ
τῆς ἐγωιστικῆς σκληροκαρδίας ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς καρτερικῆς
στερήσεως καὶ δυστυχίας ἀφ' ἑτέρου προβαλλόμενος διὰ
δύο ἰσχυρῶν παραδειγμάτων ὁ Κύριος, δι' ὧν περὶ τῆς μετὰ
θάνατον τύχης αὐτῶν προστίθουσιν, παρέχεται τὴν λύσιν με-
γάλου καὶ αἰωνίου προβλήματος, αἰείποτε ταράσσοντος τὴν
ἀνθρωπίνην διάνοιαν καὶ καρδίαν.

Ἡ ἀνισότης τῶν ἀγαθῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ δὴ ὁ
πρὸς τὸ ἠθικὸν ποιὸν τῶν πλουσίων καὶ εὐτυχῶν, ὡς τῶν ἀ-
παλιν τῶν πτωχῶν καὶ δυστυχῶν, οὐδαμῶς πολλάκις ἀντα-
ποκρινόμενος μερισμὸς αὐτῶν (εὐτυχούντων οὐχ ἅπαξ τῶν
προδῆλως ἀσεβῶν καὶ πονηρῶν, δυστυχούντων δὲ τῶν χρη-
στῶν καὶ εὐσεβῶν) παρίστατο δικαίως αἰείποτε καὶ παρί-
σταται μὴ ἀνταποκρινόμενος πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ δικαίου καὶ
ἀγαθοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν καὶ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδή-
σεως ἀπηχοῦντα αἰώνιον τῆς δικαιοσύνης νόμον. Αἴρων

διὰ τοῦ παραβολικοῦ Αὐτοῦ λόγου ὁ Κύριος τὸν πέπλον
τῆς μετὰ θάνατον τύχης τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπάγων οὕτω
τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα ἀπὸ τῆς προυσκαίρου τοῦ παρόντος
βίου σκηνῆς εἰς τὴν αἰωνιότητα, καθησυχάζει τὸν νοῦν καὶ
ἱκανοποιεῖ ἅμα τὴν διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐνταῦθα ἀνισό-
τητα καὶ ἀδικίαν δικαίως ταρασσομένην ἀνθρωπίνην συνεί-
δησιν.

Ὁ πτωχὸς καὶ καρτερικὸς Λάζαρος μετέχων τῆς οὐρανίου
μακαριότητος τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ὁ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρω-
πος πλούσιος ὀδυνώμενος ἐν τῇ γεέννῃ, παρὰ τὴν φαινομέ-
νην αὐστηρότητα τῆς καταδίκης, ἀποτελοῦσιν ἀναμφι-
σβητήτως τὸ δίκαιον ἀντιστήκωμα καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς
ἐπὶ τῆς γῆς τύχης καὶ τῆς πολιτείας ἑκατέρου αὐτῶν. Διότι
ὅτι ὁ πλούσιος τῆς παραβολικῆς τοῦ Κυρίου διηγήσεως, πρὸς
τῇ ὑπερβαλλούσῃ τρυφῇ καὶ σπατάλῃ, καὶ καθ' ἑαυτὴν ἁ-
μαρτωλῷ καὶ ἀξιοποίνῳ (*)—ἄτε ἀποστερούσῃ πολλοὺς πέ-
νητας τῆς ἥς ἐδικαιοῦντο νὰ τύχωσιν ὑλικῆς τοῦ πλουσίου
ἀνακουφίσεως—ἦτο καὶ σκληροκάρδιος, ἀπαθὴς καὶ ἀναί-
σθητος πρὸς τὴν τῶν πλησίον αὐτοῦ ἀνάγκην καὶ δυστυχίαν,
καθίσταται σαφῶς δῆλον ἐκ τῆς πρὸς τὸν πτωχὸν Λάζαρον
συμπεριφορᾶς αὐτοῦ. Τοῦτον κατακείμενον πρὸ τοῦ πυλῶ-
νος αὐτοῦ, ἐν ἀξιοθρηνήτῳ διατελοῦντα καταστάσει, ἀναμ-
φισβητήτως οὐχ ἅπαξ καὶ ἄκων ἔτι προσέβλεψεν εἰσερχόμε-
νος καὶ ἔξερχόμενος ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. Ἀλλ' οὐδαμῶς
ἐμαλάχθη ἡ σκληρὰ αὐτοῦ καρδία, ὅπως περισυλλέξῃ αὐτόν,
καὶ θρέψῃ ἐπαρκῶς πως καὶ νοσηλεύσῃ, μόλις ἴσως ἀνεχό-

(*) «Μαρτυρίαν γὰρ ὑμῖν ἀπὸ τῶν θείων παρέξομαι Γραφῶν λέ-
γουσαν, ὅτι οὐ τὸ τὰ ἀλλότρια ἀρπάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν
ἑαυτοῦ μὴ μεταδιδόναι ἑτέροις, καὶ τοῦτο ἀρπαγὴ καὶ πλεονεξία καὶ
ἀποστέρησις ἐστὶ». Χρυσ.

μενος—ὅπερ ἡδύνατο καὶ νὰ ἀγνοῇ,—ὅπως ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος, ὁ εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ καταφυγὼν, τρέφεται ἀπὸ τῶν τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς πλουσίας αὐτοῦ τραπέζης. Ὅτι δ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος, πρὸς τῇ ἐσχάτῃ πτωχείᾳ αὐτοῦ καὶ δυστυχίᾳ—δι' ἣν πιθανότατα δὲν εὐθύνετο, καὶ δι' ἣν καὶ μόνην ἡδύνατο ν' ἀξιοῖ παρὰ τοῦ δικαίου Θεοῦ ἀντιστήκωμά τι ἐν οὐρανοῖς — ἦτο καὶ καρτερικὸς καὶ ἐνάρκτος καθίσταται δῆλον ἐκ τε τῆς διηγήσεως τοῦ Κυρίου, οὐδὲν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ ἐμβαλόντος παράπονον καὶ μεμψιμοιρίαν, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ τοποθετήσεως αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πρὸς τῇ πέραν τοῦ τάφου ἐπανορθώσει τῆς ἐπικρατούσης ἐπὶ τῆς γῆς ἀνισότητος, καὶ πρὸς τῇ ὑπὸ τοῦ δικαίου κριτοῦ Θεοῦ ἀπονομῇ ἐκεῖ ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐπιδειχθείσης ὑφ' ἐκάστου ἐνεργοῦ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ συμπαθείας, καὶ ἕτερον συναφὲς μέγα δίδαγμα διὰ τῆς παρουσίας παραβολῆς ἐγκολάπτει ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ ὁ Κύριος, δίδαγμα σφόδρα παρήγορον καὶ ἀνακουφιστικὸν διὰ τοὺς πιστοὺς, τοὺς φιланθρώπους καὶ εὐεργετικόν, φρικτὸν δὲ καὶ ἀπελπιστικὸν διὰ τοὺς ἀπίστους, τοὺς σκληροὺς καὶ ἀπανθρώπους ἐγωιστάς. Ἡ ἐκάστου τούτων τύχη μετὰ θάνατον δὲν εἶνε δεκτικὴ μεταβολῆς! Χάσμα μέγα κατὰ τὴν εἰκονικὴν τοῦ Κυρίου ἔκφρασιν διαχωρίζει τὴν χώραν τῶν μακάρων ἀπὸ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ κακοδαιμόνων. Ὅν τρόπον ὁ σκληρὸς ἐγωιστὴς βιοτεύων ἐπὶ τῆς γῆς ἵσταται χωρὶς καὶ μακρὰν τοῦ πάσχοντος, καὶ ἡ ἀφιλόνητος αὐτοῦ καρδιά παραμένει ἀκίνητος καὶ ἀναλλοίωτος, οὕτω καὶ μετὰ θάνατον, ἀληθῶς εἰπεῖν οὐδεμιᾶς ἀλλοιώσεως ἐν τῇ πωρώσει αὐτῆς οὕσα δεκτικὴ, κατὰ πάντα δίκαιον λόγον παραμένει αἰωνίως κολαζομένη. Τὴν φρικτὴν ταύτην τύχην τοῦ

σκληροκαρδίου διδάσκει προδήλως ὁ Κύριος δι' ὧν παρίστησι τὸν Ἀβραὰμ ἀπαντιῶντα εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν παρακλήσεις τοῦ ἐν τῷ Ἀδῇ ὀδυνωμένου πλουσίου, εἰς ἐπίμετρον δι' αὐτῶν τούτων διδάσκων ἅμα, ὅτι οὐδεὶς, πολλῶ ὀλιγώτερον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον οἱ Χριστιανοί, δύνανται νὰ προφασισθῶσιν ἄγνοιαν καὶ ἀνεπάρκειαν τοῦ πρὸς καλλιέργειαν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης θείου θελήματος. Ἡ ἔλλειψις ἀγαθῆς θελήσεως, ἡ ἐγωιστικὴ καὶ ἰδιοτελεῆς διάθεσις ἐνίων, εἶνε τοσαύτη πολλάκις, ὥστε νὰ δυσπιστῶσι πρὸς τὸ κῦρος τοῦ θείου λόγου ἐπιτάσσοντος τὴν ἀγάπην, νὰ πνίγωσι τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως ἐξεγειρομένης πρὸ τῆς δυστυχίας τοῦ πλησίον, νὰ ἀπιστῶσι καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν φωνὴν τῶν ἐκ νεκρῶν τυχόν ἀνισταμένων. Οἱ ἐγωισταὶ καὶ ἰδιοτελεῖς Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς καὶ ὁ κατακολουθῶν αὐτοῖς, ἐν πολλοῖς ὁμότροπος, Ἰουδαϊκὸς λαὸς δὲν μαρτυροῦσι τοῦτο τρανῶς; Ἐτυφλώθησαν οὕτοι πρὸς τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, κωφεύσαντες πρὸς τὴν διατόρως δι' αὐτοῦ ἐξαγγελλομένην θεότητα τοῦ Κυρίου καὶ ἐπὶ μᾶλλον δι' αὐτοῦ πωρωθέντες. Ἐτυφλάθησαν εἶτα καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς πανεκλάμπρου τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως. Καὶ οἱ ἐκ νεκρῶν οὕτοι ἀναστάντες οὐδὲν ἴσχυσαν, ὅπως ἀποτρέψωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἰδιοτελοῦς ἐγωιστικῆς αὐτῶν πολιτείας.

Στίχ. 19. *Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος.* «Ἀνθρωπον δὲ ἀπλῶς πλούσιον ὀνομάζει, μνημονεύει δὲ τοῦ πένητος ὀνομασί. Ἀνώνυμος ὁ πλούσιος, ὡς ἀφιλοκτίρμων, παρὰ τῷ Θεῷ. ἔφη γὰρ που διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς περὶ τῶν μὴ φοβουμένων αὐτόν, ὅτι: οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου». Κυρίλλ. Ἀλεξ. Μεταγενεστέρα παρὰδοσις ἀποδίδει τῷ πλουσίῳ τούτῳ τὸ ὄνομα *Νινευίς*.

Καὶ ἐνεδιδύσκετο. Ὁ καὶ ἐπεισάγει τὸν τρόπον, καθ' ὃν μεταχει-

ρίζετο οὗτος τὸν πλοῦτον αὐτοῦ. *Ἐνδιδύσκω, —ομαι*=Ἐνδύω, ομαι, *Πορφύραν*=Πορφυροῦν ἱμάτιον (ἐπανωφόριον), ὅπερ διὰ τὴν πολυτιμότητα αὐτοῦ ἐφόρουσαν κυρίως οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες. Ἦτο δὲ μάλλινον. *Βύσσος*. Λευκὸν πολύτιμον, ἐν Αἰγύπτῳ κυρίως κατασκευαζόμενον, βαμβάκινον (ἢ καὶ λινοῦν κατ' ἄλλους) ὕφασμα, ἐξ οὗ κατασκευάζοντο τὰ πρὸς τὴν σάρκα μᾶλλον ἐνδύματα.

Εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Δηλοῦνται κυρίως πολυτελεῖ γεύματα καὶ πότοι. Περὶ τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ πλουσίου τούτου οὐδὲν λέγεται, ἀλλ' ἡ σκληροκαρδία αὐτοῦ καθίσταται συμφανὴς ἐκ τῆς ἀντιπαρατιθεμένης εἰκόνης τοῦ παρὰ τὰς θύρας αὐτοῦ κειμένου πτωχοῦ Λαζάρου.

Στίχ. 20. *Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος*. Ἡ παρουσία τοῦ ὀνόματος Λάζαρος — τοῦ Κυρίου ἐν ταῖς παραβολαῖς αὐτοῦ μὴ μεταχειριζομένου ὀνόματα — παρέσχετο ἀφορμὴν ἤδη ἐκ παλαιοῦ νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἐνυπάρχει ἐν τῇ παραβολῇ ἱστορικὸς πυρὴν, ὅπερ οὐχὶ ὁλως ἀπίθανον. Δεικνύουσι δὲ σήμερον ἐν Ἱερουσαλὴμ οἶκον τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου, καὶ τοῦ πλουσίου. Τὴν χρῆσιν ὀνόματος διὰ τὸν πτωχὸν ἀπῆται ἡ περαιτέρω παραβολικὴ διήγησις, καθ' ἣν ὁ πλούσιος ἐν βασάνοις ὑπάρχων ἐξαιτεῖται τὴν διὰ τοῦ πτωχοῦ (οὗ ἔδει νὰ δηλώσῃ τὸ ὄνομα) ἀνακούφισιν αὐτοῦ. Νεώτεροι ἐρμηνεύται ὑποθέτουσιν, ὅτι ἀρχικῶς ἐνέλειπε τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τῆς παραβολικῆς τοῦ Κυρίου διηγήσεως, παρενεβλήθη δὲ εἴτα ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Εὐαγγ. Ἰωάννου (κεφ. ΙΑ') περὶ τῆς τοῦ Λαζάρου, (τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Μαρίας καὶ Μάρθας) ἀναστάσεως, ὡς ὑπαινιγμὸς εἰς τὰ: *οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθῇσονται*.

Ἐβέβλητο = Ἦτο ἐρριμμένος, τοποθετημένος (ἅτε ἀδυνατῶν νὰ κινηθῇ) ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, πτωχῶν πάντως καὶ τούτων, τοποθετούντων αὐτὸν ἐνταῦθα, ὅπως τυγχάνῃ τοῦ ἐλέους τοῦ πλουσίου καὶ τῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰσερχομένων. Πρὸς τὸν πυλῶνα=τὴν αὐλειον θύραν. Εἰλκωμένος = φέρων ἔλκη, ἅτινα ὡς ἐκ τῆς περαιτέρω περιγραφῆς δείκνυται ἐπυορροοῦν διαρκῶς.

Στίχ. 21. *Ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι*. Ἀναδεικνύεται ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὴν περισσεῖαν τοῦ πλουσίου,

Ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. Διότι ἡδυνάτει οὗτος νὰ ἀποδιώξῃ αὐτοὺς, οὐδεὶς δὲ προσήρχετο αὐτῷ ἀρωγὸς εἰς τοῦτο. Οὕτω παρίσταται ἡ πλήρης ἐγκατάλειψις τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου καὶ τὸ ἀπεγνωσμένον τῆς θέσεως αὐτοῦ, οὐδὲν ἀπὸ

νεκροῦ πτώματος διαφέροντος. «Οὕτως ἦν ἐξησθενηκός, ὥς μηδὲ τοὺς κύνας ἀποσοβῆσαι δύνασθαι, ἀλλὰ σωρὸς ἔμψυχος ἔκειτο, ἐπιόντας μὲν αὐτοὺς θεωρῶν, ἀμύνεσθαι δὲ οὐκ ἰσχύων. Τοῦ ἀνθρώπου οἱ κύνες φιλανθρωπότεροι ἔλειχον αὐτοῦ τὰ τραύματα, καὶ τὴν σηπεδόνα περιήρουν καὶ ἐξεκάθαιρον.» Χρυσ. Νεώτεροί τινες νομίζουσιν, ὅτι λείχοντες καὶ ἀναξέοντες τὰς πληγὰς οἱ κύνες προὔξενον μείζον τὸ ἀπ' αὐτῶν ἄλγος. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ παρουσία τῶν ἀκαθάρτων κυνῶν καθίστησι τὴν εἰκόνα ἀπαισιωτέραν.

Καὶ περὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου οὐδένα ἐπίσης λόγον ποιεῖται ὁ Κύριος, καίπερ καταδήλου γεινομένου ἐκ τῆς περαιτέρω παραβολικῆς διηγήσεως (τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀμοιβῶν), ἵσως διὰ νὰ διδάξῃ ὅτι τὴν ἐλεημοσύνην ὀφείλει νὰ παρέχῃ τις μὴ ἐξετάζων τὴν ἠθικὴν ποιότητα τοῦ χρήζοντος ταύτης. Καὶ ὁ πλούσιος ἄλλαις λέξεσιν ἠδύνατο καὶ ὀφείλε νὰ ἐλεήσῃ τὸν πτωχὸν Λάζαρον ἀδιάφορον, ἂν ἐγίνωσκεν ἢ ἡγνόει τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν αὐτοῦ. «Τὸν γὰρ φιλοφροσύνην (= φιλανθρωπίαν) ἐπιδεικνύμενον, λέγει καὶ ὁ ἁγ. Ἰω. ὁ Χρυσόστομος, οὐκ εὐθύνας ἀπαιτεῖν δεῖ βίου, ἀλλὰ μόνον τὴν πενίαν διορθοῦν, καὶ τὴν χρεῖαν πληροῦν. Μίαν ἔχει συνηγορίαν ὁ πέννης, τὴν ἐνδειαν καὶ τὸ καθεστᾶναι ἐν χρεῖᾳ· μηδὲν λοιπὸν ἀπαιτεῖ πλέον· ἀλλὰ κἂν ἀπάντων ἡ πονηρότατος καὶ τῆς ἀναγκαίας ἀπορῇ τροφῆς, λύωμεν αὐτοῦ τὸν λιμὸν. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε ποιεῖν, λέγων: *Γίνεσθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους*. Λιμὴν ἐστὶ τῶν ἐν ἀνάγκῃ ὁ ἐλεήμων· ὁ δὲ λιμὴν τοὺς ναυαγίῳ περιπεσόντας ἅπαντας ὑποδέχεται, καὶ λύει τῶν κινδύνων· κἂν πονηροί, κἂν χρηστοί, κἂν ὅτι οὖν ὧσιν οἱ κινδυνεύοντες, εἴσω τῶν οἰκείων αὐτοὺς παραπέμπει κόλπων.» Χρυσ.

Στίχ. 22. *Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ*. Ἀπὸ τοῦ θανάτου ἀρχεται ἡ ὀλοτελεῖς ἀλλαγὴ τῆς τύχης καὶ κατιστάσεως ἐκατέρου τῶν προσώπων τῆς παραβολῆς. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἀνύψωσις τοῦ Λαζάρου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ἀποτελεῖ εἰκόνα οἰκειαν τοῖς ἀκροαταῖς τοῦ Κυρίου, παρέχουσιν αὐτοῖς οὕτως αἰσθητότερον νὰ νοήσωσι τὴν μακαρίαν κατάστασιν, εἰς ἣν μετέστη ὁ πτωχὸς καὶ εὐσεβὴς πάντως καὶ καρτερικὸς Λάζαρος. «Ὁ δὲ πέννης ἐρριπτο παρὰ τὸν πυλῶνα αὐτοῦ (τοῦ πλουσίου) καὶ οὐτ' ἀπεδυσπέτησεν, οὐτ' ἐ-

βλασφήμησεν, οὐτ' ἡγανάκτησεν . . . Πόθεν τοῦτο δῆλον; Ἐξ ὧν ἀπήγαγον αὐτὸν οἱ ἄγγελοι δορυφοροῦντες, καὶ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ἀποκατέστησαν· οὐκ ἂν δὲ εἰ βλάσφημος ἦν, τοσαύτης ἀπῆ-
λανσε τιμῆς». Χρυσ. «Ζηλώσωμεν τὸν Λάζαρον καὶ πλούσιοι καὶ πέ-
νητες. Οὐ γὰρ ἓνα καὶ δύο καὶ τρεῖς μόνον οὗτος, ἀλλὰ πλείστους
ἄθλους ἀρετῆς ὑπέμεινε, τὴν πενίαν λέγω, τὴν ἀρρωστίαν, τὴν ἐρη-
μίαν τῶν προστασομένων, τὸ ἐν οἰκίᾳ δυναμένη τὰ τοιαῦτα σβέναι
κακὰ ἅπαντα ὑπομῆναι ἐκεῖνα καὶ μηδενὸς εἰς παραμυθίαν λόγου
ἀξιοῦσθαι . . . τὸ μὴ μέχρι δύο καὶ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ διὰ παντὸς
τοῦ βίου. Τίνα οὖν ἔξοιμεν ἀπολογίαν, εἰ τούτου πάντα ὁμοῦ τὰ δεινὰ
μετὰ τοσαύτης φέροντος ἀνδρίας, ἡμεῖς μηδὲ τὰ ἡμίση φέρομεν;»
Χρυσ.

Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Ταφῆς πενιχρᾶς ὅλως
καὶ ἀπερίττου ἔτυχε πάντως ὁ Λάζαρος, ὅπερ δ' ὁμοῦ παρασιωπά-
ται, ὥς ὅλως ἐπουσιῶδες, ὅπως μνημόνευθῇ ἢ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ
Ἀβραάμ ἀνύψωσις αὐτοῦ. Ἡ ταφή τοῦ πλουσίου, ἢ κατακλείς τοῦ
ἐπὶ γῆς παχυλοῦ αὐτοῦ βίου, ὑποτίθεται ὡς εἰκὸς γενομένη μεγαλο-
πρεπής.

Στίχ. 23. Ἐν τῷ Ἀδῃ. Τῷ κατὰ αἰσθητὴν παράστασιν ἐνδαιτή-
ματι τούτῳ τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων, διακρινομένων κατὰ τὴν ἐν-
ταῦθα παραβολικὴν διήγησιν εἰς δύο ἰσχυρῶς ἀφιστάμενα ἀλλήλων
τιμήματα, ὧν τὸ τῶν δικαίων παρίσταται κείμενον πολλῷ ὑψηλότε-
ρον. **Ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ** κτλ. Ὅν τρόπον ἀνωτέρω
(στίχ. 22) ὁ Λάζαρος παρίσταται ὅτι ὡς εἶχε, μετὰ τοῦ σώματος αὐ-
τοῦ, ἀνυψώθη ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, οὐ-
τως ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω ὅτε Λάζαρος καὶ ὁ πλούσιος παρίστανται
ἐν σώματι διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς παραβολικῆς διηγήσεως. Διὰ τὸν
αὐτὸν λόγον παρίσταται βλέπων μακρόθεν τὸν Λάζαρον ὁ πλούσιος.
Ἄλλως δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ διεξαχθῇ ὁ μετὰ τοῦ Ἀβραάμ διάλογος,
ὁ διδάσκων τὸ ἀμετάκλητον τῆς τύχης ἐκατέρου, καὶ ὁ περὶ τῶν ἐπὶ
τῆς γῆς ἔτι ὄντων ἀδελφῶν τοῦ πλουσίου. Κατὰ τὸν ἁγ. Ἰω. τὸν
Χρυσόστομον «Καθάρω ἐκεῖνον (τῷ Λαζάρῳ) χαλεπωτέραν ἐποίητο
τὴν βάσανον τὸ ἐν τῷ πυλῶνι τοῦ πλουσίου κεῖσθαι καὶ ὁρᾶν τὰ ἀλ-
λότριά ἀγαθὰ, οὕτω δὴ καὶ τούτῳ (τῷ πλουσίῳ) χαλεπωτέραν ἐποίητο
τὴν τιμωρίαν νῦν τὸ ἐν τῇ γεέννῃ κεῖσθαι, καὶ ὁρᾶν τὴν τοῦ Λαζάρου
τρυφὴν, ἵνα μὴ τῇ φύσει τῶν βασάνων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ παραθέ-
σει τῆς ἐκείνου τιμῆς ἀφορητοτέραν ἔχη τὴν κόλασιν.»

Στίχ. 24. Φωνήσας. Διὰ τὴν ἀπόστασιν τὴν διαχωρίζουσαν τὰς
μονὰς τῶν δικαίων ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς βασάνου τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁ-
μαρτωλῶν.

Πάτερ Ἀβραάμ. Οὕτω καλεῖ τὸν Ἀβραάμ ὁ πλούσιος ὡς κοινὸν
τῶν Ἰουδαίων πατέρα.

Πέμπτον Λάζαρον. Ἡ αἴτησις ἀνακουφίσεως παρὰ τοῦ Ἀβραάμ
διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Λαζάρου γίνεται διὰ τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἀντι-
θέσεως τῆς προτέρας καὶ τῆς νῦν καταστάσεως τοῦ πλουσίου, ἐξαι-
τουμένου νῦν τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει κατα-
κειμένου παρὰ τὸν πυλῶνα αὐτοῦ πτωχοῦ.

**Ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ . . . ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν
τῇ φλογὶ ταύτῃ.** Διὰ τῆς αἰσθητῆς ταύτης εἰκόνος καθίσταται εὐδη-
λότερον τὸ μέγεθος τῆς ψυχικῆς ὀδύνης, ἣν δοκιμάζει ἐν τῷ Ἀδῃ
ὁ πλούσιος.

Στίχ. 25. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ. «Οὐ τοῦ Θεοῦ φθεγγομένου πρὸς αὐ-
τὸν ἤκουσεν ὁ κατάδικος, ἀλλὰ μέσος ἦν ὁ Ἀβραάμ τὸ παρὰ τοῦ
δικάζοντος διακοινοῦμενος τῷ δικαζομένῳ. Οὐ γὰρ οἰκοθεν ἔλεγεν,
ἀλλὰ θεῖους ἀνεγίνωσκε νόμους αὐτῷ, καὶ τὰς ἀνωθεν φερομένας ἔ-
λεγεν ἀποφάσεις.» Χρυσ.

**Τέκνον μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου
καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ. Νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ
ὀδυνᾷσαι.** Ἐνθυμίζων ὁ Ἀβραάμ τῷ πλουσίῳ τὰς ἀπολαύσεις καὶ
τρυφὰς τοῦ ἐπιγείου αὐτοῦ βίου, τἀνάπαλιν δὲ τὰς στερήσεις καὶ
ταλαιπωρίας τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου, δείκνυσιν αὐτῷ τὸ ἄδικον τῆς
αἰτήσεως αὐτοῦ, ὅπως καθ' οἷονδὴποτε τρόπον παραταθῇ καὶ ἐν τῷ
Ἀδῃ ἢ ἄνετος αὐτοῦ κατάστασις, καὶ ἢ κατὰ τινα τρόπον ἐξίσωσις
τῷ Λαζάρῳ. Δίκαιον εἶνε ὅπως ὁ μὲν πλούσιος στερῇται νῦν πάσης
ἀνέσεως, καὶ ἐπὶ τούτοις ὀδυνᾷται διὰ τὴν σκληροκαρδίαν αὐτοῦ, ὁ
δὲ πτωχὸς Λάζαρος τυγχάνῃ ἀνέτου καὶ μακαρίας καταστάσεως, ἀν-
ταξίας τῆς εὐσεβοῦς καὶ καρτερικῆς ἐπὶ τῆς γῆς πολιτείας αὐτοῦ.
Ὡδε—Ἐνταῦθα, ἐν τῷ Ἀδῃ. **Παρακαλεῖται**—Τυγχάνει παραμυθίας,
ἀνακουφίσεως.

**Στίχ. 26. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα
μέγα ἐστήρικται.** Ἐκτὸς τοῦ ἀδίκου τῆς αἰτήσεως τοῦ πλουσίου ὁ
Ἀβραάμ ἐπάγεται ὡς λόγον ἀποκρούσεως αὐτῆς καὶ τὸ ἀδύνατον τῆς
ἐκπληρώσεως αὐτῆς διὰ τὸ μεταξὺ τῶν δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν
διανοιγόμενον ἐν τῷ Ἀδῃ μέγα καὶ ἀδιαπέραστον κενόν. Ἡ εἰκονικὴ

ἐκφρασις παρίστησιν αἰσθητότερον καὶ σαφέστερον τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος. Ἡ τελικὴ τῶν ἀνθρώπων κρίσις καὶ ἡ κατὰ τὰ ἔργα ἐκάστου ἀμοιβὴ καὶ ἀνταπόδοσις γενήσεται κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου ἡμῶν παρουσίαν καὶ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν. Ἀλλὰ διὰ τοῦ θανάτου περατοῦται τὸ στάδιον τῆς δράσεως καὶ ἐνεργείας ἐκάστου, καὶ προδικάζεται κατ' ἀκολουθίαν ἢ μέλλουσα τύχη αὐτοῦ, ὅθεν δὴ καὶ προαπολαύουσιν πῶς αἱ ψυχαὶ τῶν τε δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τῶν ἀποκειμένων αὐταῖς ἀμοιβῶν ἢ τῶν βασάνων. «Ὅσα ἂν παρακαλέσωσι καὶ καθικετεύσωσιν οἱ μετὰ ἁμαρτημάτων ἐντεῦθεν ἀπελθόντες, πάντα εἰκὴ καὶ μάτην λοιπὸν ἔροῦσιν.» Χρυσ.

Στίχ. 27. *Εἶπε δὲ ἑρωτῶ σὺν σε, πάτερ, ἵνα πέμπῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν, εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.* «Ἐπειδὴ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπέτυχεν, ὑπὲρ ἐτέρων ποιεῖται τὴν ἱκετηρίαν. Ὅρα πῶς φιλόανθρωπος καὶ ἡμερος γέγονεν ὑπὸ τῆς κολάσεως». Χρυσ. Ὁ πλούσιος παρίσταται καθιστάμενος ἐν τῷ Ἀδῇ φιλόανθρωπος, ἀλλ' ἡ φιλοανθρωπία αὐτοῦ περιορίζεται αὐθις εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἶνε καὶ αὐθις ἄλλαις λέξεσιν ἰδιοτελὴς καὶ ἐγωιστής, καίτοι δὲν περιορίζεται νῦν εἰς τὸ στενὸν ἐγώ, ἀλλὰ περιλαμβάνει καὶ τοὺς ἀδελφούς. Ἄλλως δὲ ἢ διὰ τῆς παραβολῆς εἰσαγομένη νέα αὕτη αἰτήσις τοῦ πλουσίου ἀποβλέπει κυρίως ὅπως προκληθῇ ἡ διατύπωσις τῶν ἐπιφερομένων, ἢ δήλωσις δηλ. τοῦ Ἀβραάμ ὅτι ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἦτο ἐπαρκὴς πρὸς χειραγωγίαν εἰς τὴν ἐν ἀγάπῃ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολιτείαν.

Ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς = Ὅπως γνωρίζων τὰ ἐν Ἀδου προειδοποίησιν, προλάβῃ αὐτούς, ἵνα μὴ . . . κτλ.

Στίχ. 29. *Ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφῆτας.* Οὕτω συνοπτικῶς καλεῖται ἡ Π. Δ. «Ταύτην τὴν παραβολὴν ἐγγράψατε καὶ πλούσιοι καὶ πένητες· πλούσιοι ἐν τοῖς τοίχοις τῆς ὑμετέρας οἰκίας, πένητες δὲ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς διανοίας· κἂν ἐξαλειφθῇ ποτε λήθῃς ἐγγινομένης, ἐπιχρίσατε πάλιν διὰ τῆς μνήμης ἄνωθεν. Μᾶλλον δὲ καὶ οἱ πλούσιοι πρὸ τῆς οἰκίας ἐν τῇ διανοίᾳ διαγράψατε καὶ συνεχῶς περιφέρετε, καὶ ἔσται διδασκαλεῖον ὑμῖν καὶ ὑπόθεσις φιλοσοφίας ἁπάσης. Ἐὰν γὰρ ταύτην διηνεκῶς ἐγγεγραμμένην ἔχωμεν ἐν τῇ διανοίᾳ, οὔτε τὰ περιχαρῇ τοῦ παρόντος βίου ἡμᾶς φουσῆσαι δυνήσεται, οὔτε τὰ λυπηρὰ ταπεινῶσαι καὶ καθελεῖν, ἀλλὰ ὥς πρὸς τὰς ζωγραφίας τὰς ἐν τοῖς τοίχοις, οὕτω πρὸς ἑκάτερα ταῦτα διακείσόμε-

θα. Καθάπερ γὰρ ἐν τοῖς τοίχοις γεγραμμένον ὁρῶντες πλούσιον καὶ πένητα, οὔτε ἐκείνῳ φθονοῦμεν, οὔτε τοῦ πένητος ὑπερορῶμεν διὰ τὸ σκιάν, ἀλλὰ μὴ πραγμάτων ἀλήθειαν εἶναι τὰ ὁρῶμενα· οὕτω καὶ πλούτου καὶ πενίας, καὶ δόξης καὶ ἀτιμίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν τε σκυθρωπῶν καὶ φαιδρῶν τὴν φύσιν ἂν καταμάθωμεν, τῆς ἐξ ἐκάστου τούτων ἐγγινομένης ἡμῖν ἀνωμαλίας ἀπαλλαγῶμεθα. Σκιᾶς ἔστιν ἀπατηλότερα ἅπαντα ταῦτα, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ γενναῖον οὐδὲν οὔτε τῶν λαμπρῶν καὶ ἐπιδόξων ἐπᾶραι, οὔτε τῶν ταπεινῶν καὶ ἀπερριμμένων συστῆλαι δυνήσεται.» Χρυσ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΗΛΕΟΥΣ ΔΟΥΛΟΥ

Διὰ τοῦτο ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσηνέχθη αὐτῷ εἰς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ Κύριος αὐτοῦ πρᾶθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. Πесὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων· κύριε, μακροθύμισον ἐπ' ἐμοὶ καὶ πάντα σοὶ ἀποδώσω. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὥφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. Πесὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ ἀποδώσω σοι. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔ-

βαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἔλυ-
πήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ
ἐαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αὐ-
τὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν
τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με,
οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὥς καὶ ἐγὼ
σὲ ἠλέησα ; Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν
αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλό-
μενον αὐτῷ. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιή-
σει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ
τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν. Ματθ.
ΙΗ' 23-35.

Ἡ παραβολὴ αὕτη τοῦ Κυρίου, καθ' ἣν ὀφειλέτης ὑπερ-
όγκου ποσοῦ, ὀφείλων αὐτὸ τῷ βασιλεῖ καὶ δεσπότῃ αὐτοῦ,
δείκνυται σκληρὸς καὶ ἀνηλεὴς πρὸς ὁμόδουλόν αὐτοῦ δι'
εὐτελεῖς ποσόν, καίτοι αὐτὸς οὗτος ἀφείθη παρὰ τοῦ βασι-
λέως τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὀφειλὴν, ἀφωρμήθη ἐκ τῆς ἀμέ-
σως ἀνωτέρω παρὰ τῷ ἱ. Εὐαγγελιστῇ παρατιθεμένης ἐπε-
ρωτήσεως τοῦ ἀπ. Πέτρου, **Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς
ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ ; ἕως ἐπτάκις.** Εἰς
ὁ ἀπαντῶν ὁ Κύριος ἀπεφήνατο λέγων, **ἕως ἑβδομηκοντά-
κις ἐπτά,** τ. ἑ. ἄπειρον ἀριθμόν. Διὰ τῆς περὶ τοῦ ἀνηλεοῦς
δούλου παραβολῆς Αὐτοῦ παρέχεται ὁ Κύριος τὸν λόγον
τῆς τοιαύτης ἀμέτρου συγγνωμονικῆς διαθέσεως, ἣν ὀφεί-
λουσι νὰ ἐπιδεικνύωσιν οἱ μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ Αὐτοῦ πρὸς
ἀλλήλους.

Δὲν ὀφείλει νὰ λανθάνῃ τὸν πιστὸν—διὰ τῆς χαρακτηρι-
στικωτάτης Αὐτοῦ παραβολῆς διδάσκει ὁ Κύριος — ὅτι αὐ-
τὸς οὗτος, καὶ πᾶς καθόλου ἄνθρωπος, εἶνε ἀπείρως ἔνοχος

καὶ ὀφειλέτης, καὶ δὴ πρὸς τὸ ἀπόλυτον Ὁν τὸν Θεόν, ὅτι
δὲ κατ' ἀκολουθίαν, ἐπιθυμῶν, ὥς εἰκὸς, νὰ τυγχάνῃ τοῦ
ἐλέους καὶ τῆς συγγνώμης τοῦ Θεοῦ, ὀφείλει νὰ δεικνύηται
καὶ αὐτὸς ἐπιεικὴς καὶ συγκαταβατικὸς πρὸς τοὺς πρὸς αὐ-
τὸν ἁμαρτάνοντας ὁμοίους αὐτοῦ, ἀσυγκρίτως πάντοτε ἔλατ-
τον προσκρούοντας πρὸς αὐτόν, ἢ ὅσον οὗτος πρὸς τὸ ἅγιον
θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτος ἀναμφισβητήτως ὁ νοῦς τῆς πα-
ραβολικῆς ταύτης διηγήσεως τοῦ Κυρίου, ὥς σαφῶς δείκνυ-
ται ἐκ τῆς ἐπαγομένης ὑπ' Αὐτοῦ αὐστηροῦς ἀπειλῆς : **Οὕτω
(ὃν τρόπον δηλ. ὁ βασιλεὺς τὸν ἀνηλεῆ δοῦλον) καὶ ὁ πα-
τήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσῃ ὑμῖν** (θὰ τιμωρήσῃ δηλ.
αὐστηρότατα), **ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.**

Καὶ ἐν τῇ ἐξαισίᾳ ἐπὶ τοῦ ὅρους λεγομένη ὁμιλίᾳ Αὐτοῦ
ὁ Κύριος ἐδίδασκε λέγων : **Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ
παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ πα-
ραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ πα-
ραπτώματα ὑμῶν.** (Μτθ. ζ' 14-15). Τὸ δίδαγμα τοῦτο ἔδει
νὰ ἐγκολαφθῇ ἰσχυρῶς ἐν τῇ μνήμῃ τῶν πιστῶν, ἐν τῷ προ-
σώπῳ τῶν ὁποίων διετρανώθη ἐναργέστατα ἡ ἄμετρος συγ-
γνώμη καὶ συγκατάβασις τοῦ Οὐρανίου Πατρός, καὶ παρ'
ῶν ὥς εἰκὸς, εἶπερ τινῶν καὶ ἄλλων, ἀπαιτεῖται ἐκδήλωσις
ἀναλόγου διαθέσεως πρὸς τὸν πλησίον. Τυγχάνοντες οὗτοι
διὰ μόνης τῆς πίστεως τῆς συγγνώμης τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν βα-
ρύνουσαν αὐτοὺς ἐνώπιον Αὐτοῦ βαρεῖαν ἐνοχλήν, ἐτοιμοὶ
ὅπως συγχωρῇ αὐτοὺς αὐθις ἁμαρτάνοντας, καὶ ἀξιωθέντες
ἅμα κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ τοσοῦτω δαψι-
λῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐν καὶ ἡ τῆς ἀσφαλοῦς ἐλπί-
δος τῆς αἰωνίου μακαρίας ζωῆς, δύνανται νὰ ὦσιν οὗτοι ἀνε-
πιεικεῖς πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῶν προσκρούοντας οὕτως ἢ

ἄλλως πρὸς οὗτους ; Καὶ δὲν ἔχει πάντα λόγον νὰ κατεξανα-
στῇ κατ' αὐτῶν αὐστηρὰ καὶ ἀπειλητικὴ ἢ τοῦ Θεοῦ δικαιο-
σύνη, καὶ νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς ἀμειλίκτως διὰ τὴν τηλικαύ-
την παραγνώρισιν τῆς χάριτος, διὰ τὴν τοσαύτην πώρωσιν
καὶ σκληροκαρδίαν ;

Στίχ. 23. *Διὰ τοῦτο*. Συνδέει τὴν παραβολὴν πρὸς τὴν ἀνωτέρω
πρὸς τὸν Ἀπ. Πέτρον γενομένην ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀπάντησιν εἰς τὴν
περὶ τοῦ μέτρου τῆς συγγνώμης ἐρώτησιν ἐκείνου. Ἀπαντῶν ὁ Κύ-
ριος *οὐχὶ ἐπτάκις, ἀλλ' ἑβδομηκοντάκις ἐπτά*, προστίθησι λέγων
διὰ τοῦτο = διότι τοιαύτην ἀπεριόριστον συγγνώμην πρὸς τὸν πλη-
σίον ἀπαιτῶ παρ' ὑμῶν.

Ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ποιεῖται χρῆσιν ἀορίστου
(ὁμοιωθῇ) διότι ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, περὶ ἧς λαλεῖ ὁ Κύριος
(ἢ Χριστιανικὴ δηλ. Ἐκκλησία, ἡς κεφαλὴ καὶ ἀρχηγὸς ὁ Χριστός), εἶ-
χεν ἤδη ἰδρυθῇ ὑπ' Αὐτοῦ διὰ τῆς κλήσεως καὶ τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως
τῶν Ἀποστόλων. Ἀναφέρεται δὲ τὸ *ὁμοιωθῇ* εἰς τὴν ὅλην κατω-
τέρω παραβολικὴν περιγραφὴν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καίτοι
συντάσσεται πρὸς τὸ ἐγγύτερον καὶ ἀμεσώτερον : *ἀνθρώπῳ βασιλεῖ*.
Κατὰ τοῦτο δὲ ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ
κτλ., καθ' ὅσον καὶ ἐν αὐτῇ (τῇ Χριστιανικῇ τ. ἔ. Ἐκκλησίᾳ) ἔτυχον
οἱ πιστοὶ παρὰ τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως (καὶ τυγχάνουσιν ἐφ' ὅσον
καὶ αὐθις μετὰ τὸ βάπτισμα ἀμαρτάνουσι) τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρ-
τιῶν αὐτῶν, ὃν τρόπον ὁ τὰ μύρια τάλαντα ὀφείλων δοῦλος ἀφείθη
τὴν ὀφειλὴν αὐτοῦ παρὰ τοῦ οἰκείου βασιλέως, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅσον
θὰ τιμωρηθῶσιν οὗτοι (οἱ πιστοί), ἐὰν προσενεχθῶσιν ὡς ὁ ἀνηλεὲς
δοῦλος, ἐὰν δηλ. δὲν συγχωρήσωσι (καὶ δὲν συγχωρῶσιν ἐκάστοτε)
τάς πρὸς αὐτοὺς ἀμαρτίας (προσβολάς, ζημίας, συκοφαντίας κτλ.)
τοῦ πλησίον. Παρομοιάζει δὲ πρὸς ἄνθρωπον βασιλέα κτλ. τὴν βα-
σιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐνταῦθα ὁ Κύριος, ὅπως προσδώσῃ μείζονα πι-
θανότητα εἰς τὴν εἰκόνα, διότι μόνον βασιλεύς, καὶ δὴ μονάρχης τις
ἀπόλυτος τῆς Ἀνατολῆς, ἡδύνατο νὰ προσενεχθῇ ὡς παρίσταται ἐν
τῇ παραβολῇ προσφερόμενος ὁ κύριος τοῦ δούλου.

Συνᾶραι λόγον = Πρὸς τὸ τῆς κοινῆς : νὰ λογαριασθῇ.

Μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἐν σχέσει πρὸς τοιοῦτον ἄρχοντα πάν-

τες οἱ ὑπῆκοοι αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγάλα ἀξιώματα περιεκείμενοι, ἦσαν
φυσικῶς ἐν καταστάσει δούλων.

Στίχ. 24. *Εἰς ὀφειλέτης μυρίων τάλαντων*. Ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τῆς
ὀφειλῆς παρίσταται μέγα (10.000 τάλαντα, 6,000,000 δηλ. δραχμάς)
ὑποτίθεται συνήθως, ὅτι πρόκειται περὶ σαιράπου, ὀφείλοντος τῷ
δεσπότῃ αὐτοῦ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἡν διώκει καὶ ἐνέμετο ἐπαρχίας.
Τὸ ὑπέρογκον τοῦ χρέους ἀναδεικνύει ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν ὑπο-
κειμένην ἐν τῇ παραβολῇ ἔννοιαν τοῦ μεγέθους τῆς ἀμαρτωλότητος
τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἣν διὰ τῶν 100 δηναρίων
(=100 δραχμ.) τῆς τοῦ συνδούλου αὐτοῦ ὀφειλῆς ἀντιπαρατίθεται ἡ
μηδαμινότης τῶν πρὸς ἡμᾶς ἀμαρτημάτων τοῦ πλησίον. «Εἶδες ὅσον
τὸ μέσον τῶν εἰς ἄνθρωπον καὶ εἰς Θεὸν ἀμαρτημάτων ; ὅσον τὸ μέ-
σον μυρίων τάλαντων καὶ ἑκατὸν δηναρίων, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶν
πλέον.» Χρυσ.

Στίχ. 25. *Ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ Κύριος αὐτοῦ πρᾶθῆναι καὶ τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ ἀποδοθῆναι*. Διὰ τῆς κατὰ τὰ
ἀρχαῖα ἔθνη πωλήσεως τοῦ χρεωφειλέτου κτλ. θὰ ἀπεξημιουτὸ πῶς
ὁ κύριος.

Στίχ. 26. *Πεσὼν . . . προσεκύνη*. Διὰ τοῦ πεσὼν ἀναδεικνύεται
ἐπὶ μᾶλλον ἡ ἔννοια τοῦ προσεκύνη, ὅπερ δηλοῖ ἐπίσης τὸ προσπί-
πτειν, καὶ οὕτω ἐκφράζειν τὸ αἶσθημα τοῦ φόβου, τῆς τιμῆς κτλ.

Στίχ. 27. *Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέ-
λυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ*. Ὁ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου συμ-
φέροντος, κατὰ τὰ κρατοῦντα ἔθιμα (τῆς πωλήσεως δηλ. τῶν μὴ
δυναμένων νὰ ἀποδώσωσι τὴν ὀφειλὴν), ἐπιχειρήσας νὰ πο-
λιτευθῇ κύριος τοῦ δούλου κάμπτεται εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ καὶ
οὐ μόνον ἀπολύει αὐτόν, ἀλλὰ καὶ χαρίζεται τὸ δάνειον. «Εἶδες φι-
λανθρωπίας ὑπερβολήν ; Ἀναβολὴν ἐζήτησε μόνον καιροῦ καὶ ὑπέρ-
θεσιν ὁ οἰκέτης· ὁ δὲ μείζων ἢ ἦτησεν ἔδωκεν, ἄφεςιν ὀλοκλήρου τοῦ
δανείσματος καὶ συγχώρησιν. Ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς δοῦ-
ναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο αὐτοῦ εἶναι τὸ δῶρον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς
τούτου ἱκετηρίας, ἵνα μὴ ἀστεφάνωτος ἀπέλθῃ. Ἐβούλετο κακεῖνόν
τι δοκεῖν συνεισφέρειν, ἵνα μὴ σφόδρα ἢ κατησχυμμένος, καὶ ἵνα παι-
δευθεὶς ἐν ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς συγγνωμονικὸς γένηται τῷ συν-
δούλῳ.» Χρυσ.

Στίχ. 28. *Κρατήσας αὐτὸν ἐπνιγεν*. Ἐκράτησεν τοῦ λαίμου καὶ
ἔσφιγγεν, ὃν τρόπον ἐφέροντο πρὸς τοὺς χρεωφειλέτας οἱ παλαιοί.

«Οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, ἀλλ' εὐθέως, ἔναυλον ἔχων τὴν εὐεργεσίαν. Εἶδες δεσπότην φιλανθρωπίαν ; Εἶδες δούλου ὁμότητα ;» Χρυσ. Ἡ πείρα μαρτυρεῖ, ὅτι οὐχ ἅπασι οἱ μεγάλης χάριτος καὶ συγκαταβάσεως τυχόντες, πολλάκις ἀπεδείχθησαν σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι πρὸς τοὺς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς συγκαταβάσεως αὐτῶν δεομένους. Ἐν πολλῷ δὲ μέτρῳ συμβαίνει τοῦτο παρ' ἡμῖν τοῖς χριστιανοῖς, τηλικούτου ἐν τῷ Χριστῷ τυχόντων ἐλέους παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ βαρύντα φέρουσι καὶ τὰ ἐλαφρότατα τῶν ὁμοίων ἡμῶν πταίσματα.

Ἀπόδος εἴτι ὀφείλεις = Ἐάν ὀφείλῃς τι (καὶ ὀφείλεις) ἀπόδος αὐτό. Ἄρα=ἀπόδος ὅ,τι ὀφείλεις.

Στίχ. 29. **Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ** κτλ. Προσφέρεται πρὸς αὐτὸν ὁ σύνδουλος, ὃν τρόπον οὗτος πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ, ὅς δ' ὅμως ἐσπλαγγίσθη αὐτόν, καθ' ὃν χρόνον οὗτος δὲν κάμπτεται εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ συνδούλου, πολλῷ εὐκολώτερον δυναμένου νὰ ἀποτίσῃ τὴν ὀφειλὴν (100 μόνον δραχμῆς), ἢ ἐκεῖνος τὴν ἑαυτοῦ (6.000.000). «Ὁ δὲ οὐδὲ τὰ ρήματα ἠδέσθη, δι' ὧν ἐσώθη (καὶ γὰρ αὐτὸς ταῦτα εἰπὼν ἀπηλλάγη τῶν μυρίων ταλάντων), καὶ οὐδὲ τὸν λιμένα ἐπέγνω, δι' οὗ τὸ ναυάγιον διέφυγεν· οὐ τὸ σχῆμα τῆς ἱκετηρίας ἀνέμνησεν αὐτὸν τῆς τοῦ δεσπότητος φιλανθρωπίας· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα ὑπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ὁμότητος καὶ τῆς μνησικακίας ἐκβαλὼν θηρίου παντὸς χαλεπώτερος ἦν, ἄγχων τὸν σύνδουλον». Χρυσ.

Στίχ. 31. **Διεσάφησαν**. Ἀνεκοινώσαντο, ἐξέθηκαν, ὅπως παρέμβῃ ὁ κύριος καὶ σώσῃ τὸν σύνδουλον ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ σκληροῦ δούλου, ἢ καὶ ὅπως ἐλέγξῃ καὶ τιμωρήσῃ αὐτόν, ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι ἔμαθον καὶ οὗτοι τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπιδειχθεῖσαν μεγαλοφροσύνην. «Οὐδὲ ἀνθρώποις τοῦτο ἄρεστόν ἦν, μήτι γε Θεῷ. Συνήλγησαν οὖν οἱ μὴ ὀφείλοντες». Χρυσ. Οὕτω πολλάκις ἀξιούμεν παρὰ τῶν ἄλλων, ὅπως ὧσιν ἐπιεικῆς καὶ συγγνωμονικοὶ πρὸς τοὺς εἰς αὐτοὺς πταίοντας, ὅπερ δ' ὅμως αὐτοὶ ἡμεῖς δὲν πράττομεν.

Στίχ. 32. **Δοῦλε πονηρέ**. «Ὅτε μὲν μύρια τέλαντα ὀφείλεν, οὐκ ἐκάλεσε πονηρόν, οὐδὲ ὕβρισεν, ἀλλ' ἠλέησεν· ὅτε δὲ περὶ τὸν σύνδουλον ἀγνώμων ἐγένετο, τότε λέγει, πονηρὲ δοῦλε.» Χρυσ.

Στίχ. 34. **Τοῖς βασανισταῖς**=τοῖς ἐφαρμόζουσι βασανιστήρια πρὸς πειθαναγκασμόν, (ἢ, ἄλλως, τοῖς σκληροῖς καὶ ἀπάνθρωποις δεσμοφύλαξιν.)

Ἔως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον. «Τοῦτέστι διηνεχῶς· οὔτε γὰρ ἀποδώσει ποτέ. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐγένου τῇ εὐεργεσίᾳ βελτίων

λείπεται τῇ τιμωρίᾳ σε διορθοῦσθαι. Καίτοι γε ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα καὶ αἱ δωρεαί· ἀλλὰ τοσοῦτον ἴσχυσεν ἡ κακία ὥς καὶ τοῦτον λῦσαι τὸν νόμον. Τί τοίνυν τοῦ μνησικακεῖν χαλεπώτερον, ὅταν δωρεὰν θεῖαν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἀνατρέπων φαίνεται;» Χρυσ.

Στίχ. 35. **Ὁ πατήρ μου**. «Οὐ λέγει ὁ πατήρ ὑμῶν, οὐ γὰρ ἄξιον πατέρα τὸν Θεὸν καλεῖν τοῦ οὕτω πονηροῦ καὶ μισανθρώπου.» Χρυσ.

Ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. Οὐχὶ δὲ ἀπὸ ἄλλου τινὸς ἐξωτερικοῦ ἐλατηρίου ὀρμώμενοι.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ

Τῶν παίζοντων ἐν τῇ ἀγορᾷ παιδίων

Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; Ὁμοία ἐστὶ παιδίοις καθημένοις ἐν ἀγοραῖς, ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις αὐτῶν λέγουσιν· ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Ματθ. ΙΑ' 16-19. Πρβλ. Λουκ. ζ' 31-35.

Ἡ βραχεῖα αὕτη ἐκ τοῦ παιδικοῦ κύκλου εἰλημμένη παραβολή, ὥς αὐτὸς ὁ Κύριος ἐξηγεῖται αὐτήν, ἀφορᾷ εἰς τὸν χαρακτηρισμόν τῆς πρὸς τε Αὐτόν, καὶ τὸν πρόδρομον Αὐτοῦ τὸν ἁγ. Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἀξιωματικῶς συμπε-

ριφορᾶς τῶν συγχρόνων Αὐτῷ Ἰουδαίων. Τὸ κακάρεστον καὶ ἡ δυστροπία, ἣν ἐπιδεικνύουσιν οἱ παῖδες, ἐπὶ παραδείγματος παίζοντες, ἀπετέλεσαν τὸν κύριον χαρακτῆρα τῆς πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὸν Βαπτιστὴν συμπεριφορᾶς τῶν Ἑβραίων. Παίζοντες οἱ παῖδες, οἱ μὲν αὐτῶν προτείνουν εἰς τοὺς ἐταίρους αὐτῶν διαφόρους παιδιὰς καὶ μετὰ πεισμονῆς ἀπαιτοῦσιν, ὅπως μετάσχωσιν καὶ κεῖνοι εἰς αὐτάς, μεμφόμενοι καὶ κλαυθμηρίζοντες διὰ τὴν μὴ πρόθυμον τύχον, πλήρη καὶ τελείαν εἰς τὰς ἀστάτους αὐτῶν ὁρέξεις συμμόρφωσιν, ἄλλοι δὲ δυσκόλως λίαν προσαρμόζονται καὶ οὐδεμία τῶν παιδιῶν φαίνεται αὐτοῖς ἀρεστή. Ἐντεῦθεν καθίσταται ἀδύνατος ἡ παιδιά, καὶ οἱ παῖδες ἀπομακρύνονται δυσηρεστημένοι κατ' ἀλλήλων πένθιμοι καὶ σκυθρωποί.

Μετὰ τῆς αὐτῆς παιδικῆς κουφότητος καὶ δυστροπίας προσηνέχθησαν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ οἱ σύγχρονοι Αὐτῷ Ἰουδαῖοι πρὸς τε τὸν Προδρόμον Αὐτοῦ καὶ Αὐτὸν τοῦτον, ὧν ἕκαστος διὰ διαφορῶν ὁδῶν ἐπειράθη νὰ ἀγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὸν αὐτὸν σωτήριον σκοπόν.

Προαναγγέλων τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου, καὶ ὡς τοιοῦτον δεικνὺς τὸν Χριστόν, ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν πρὸς αὐτὸν προσερχομένων ὁ Προδρόμος μετάνοιαν, ὡς τὴν ἀναγκαίαν προπαρασκευὴν διὰ τὴν μετοχὴν εἰς τὴν ἀνατέλλουσαν πνευματικὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ πρὸς τὸ κήρυγμα αὐτοῦ συμμορφοῖ οὗτος τὸν ἴδιον βίον, τὴν τραχεῖαν καὶ ἀπέριτον ἀμφίεισιν καὶ τὴν ἄκραν λιτότητα. Τὴν ἐπανατείλασαν ἐν τῷ ἰδίῳ προσώπῳ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κηρύττων ἅφ' ἑτέρου ὁ Χριστός, τὴν βασιλείαν τοῦ ἐλέους, τῆς χάριτος, τῆς μελλούσης νὰ βασιλεύσῃ εἰρήνης, ἔχει φαιδρὸν τὸ πρόσωπον, κοινωνοῖ ἐλευθέρως μετὰ πάντων, τρώγει καὶ πίνει μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, οὓς ἦλθεν ὅπως ζητήσῃ καὶ

σώσῃ, καὶ παρίστησιν οὕτως ἑξωτερικῶς τύπον ἀντίθετον ὅλως τοῦ Προδρόμου.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐντραφέντες ὑπὸ τῶν διδασκάλων αὐτῶν, τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, εἰς ὑλιστικὰς καὶ ἰδιοτελεῖς ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὴν Μεσσιακὴν βασιλείαν ὁρέξεις, καὶ μὴ εὐρίσκοντες αὐτὰς ἱκανοποιουμένας μήτε ὑπὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Προδρόμου, μήτε ὑπὸ τοῦ τοῦ Χριστοῦ, προσφέρονται πρὸς αὐτοὺς ὡς τὰ ἰδιότροπα παιδιὰ, ὧν δὲν ἱκανοποιοῦνται αἱ ἀσύστατοι ὁρέξεις. Ἀποξενοῦνται ἅπ' αὐτῶν, καὶ κακίζουσιν αὐτούς, καὶ διασύρουν, ἐπιλαμβανόμενοι τῶν προχειροτέρων προσπιπτουσῶν ἀφορμῶν. Τὴν αὐστηρότητα τοῦ βίου τοῦ Προδρόμου, ὃν ἀδυνατοῦσι νὰ νοήσωσιν, ἀποδίδουσιν οὗτοι εἰς δαιμονικὴν ἐπήρειαν, τὸν δὲ φιλόανθρωπον καὶ ἀπροκατάληπτον Χριστὸν χαρακτηρίζουσιν ὡς φάγον καὶ οἰνοπότην, ὡς ἐταῖρον καὶ φίλον τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. Εὐδηλος καὶ δικαία ἡ κατ' αὐτῶν ἀδημονία τοῦ Κυρίου καὶ ἡ εὐστοχία τῆς ἐφαρμοζομένης εἰς αὐτοὺς παρομοιώσεως, ὡς ἅφ' ἑτέρου ἢ τῆς εἰς τοὺς διανγῆς καὶ νηφάλιον τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς ἔχοντας Ἀποστόλους καὶ μαθητὰς Αὐτοῦ, καὶ πάντας καθόλου τοὺς προσηκόντως ἐκτιμήσαντας τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἐν τῷ ἔργῳ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Προδρόμου Αὐτοῦ. Πάντας τούτους χαρακτηρίζει ὁ Κύριος εὐφρόμως λίαν ὡς τέκνα τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁμοτρόπους τινὰς καὶ ὁμογνώμονας πρὸς τὴν ὑπερφυᾶ ταύτην σοφίαν, δι' ὃ δὴ καὶ ἀντιλαμβανομένους αὐτήν, καὶ ἐκτιμῶντας ὅπου καὶ ὅπως αὕτη ἐκφαίνεται. Οὕτως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων διέκρινον οὗτοι αὐτήν καὶ ἠσπάσαντο ἐν τε τῷ κηρύγματι τοῦ Προδρόμου καὶ ἐν τῷ ἐνσαρκοῦντι αὐτήν, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἔργων διατρανώσαντι, Χριστῷ.

Στίχ. 16. *Τίνι ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; Ὅμοία ἐστὶ παιδίῳ* κτλ. Τὸ ὀξύδερες ὄμμα τοῦ Θεανθρώπου οὐδὲν κατέλειπεν ἀπαρτήρητον καὶ πάντοθεν ἠντλεῖ πρόσφορα πρὸς τὸν σκοπὸν Αὐτοῦ διδάγματα. Ἡ προκειμένη παρομοίωσις, ὀφειλομένη καὶ εἰς ἀναμνήσεις τοῦ παιδικοῦ Αὐτοῦ βίου, ἠντλήθη κυρίως ἐκ τῆς τοιαύτης παρατηρητικότητος Αὐτοῦ. Περὶ τῆς παρομοιώσεως ταύτης ὁ ἁγ. Ἰω. ὁ Χρυσόστομος παρατηρεῖ. «Εἰ δὲ τὰ παραδείγματα εὐτελεῖ καὶ κακέρματα, μὴ θαιμιάσης· πρὸς γὰρ τὴν ἀσθενείαν τῶν ἀκούοντων διελέγετο. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ πολλὰ λέγει παραδείγματα αὐτοῖς πρόσφορα καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλωσύνης ἀνάξις». Χρυσ. Οὕτως ἀποφαίνεται ὁ ἁγ. πατὴρ περὶ τῆς παρουσίας παραβολῆς ὡς ὑπολαμβάνων ὑπενισσόμενον τὸν Χριστὸν ἑαυτὸν, ὅταν λέγῃ: *ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε* (ἐρμηνεύων αὐτὸ διὰ τοῦ: «τὸν ἀνειμένον βίον ὑπέδειξα καὶ οὐκ ἐπέισθητε»), καὶ τὸν Ἰωάννην, ὅταν λέγῃ: *ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκόψασθε* (ὑπερ ἐρμηνεύει διὰ τοῦ «Ἰωάννης τὸν σκληρὸν καὶ βαρὺν μετῆλθε βίον καὶ οὐ προσέσχετε»), ἄλλαις λέξεσι παρομοιάζοντα ἑαυτὸν καὶ τὸν Ἰωάννην πρὸς τὴν ἐτέραν τῶν δύο ἐν τῇ ἀγορᾷ μερίδων τῶν παιζόντων παιδίων. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, ἀσπαστὴν καὶ ὑπὸ νεωτέρων ἐξηγητῶν, τὴν δυστροπίαν τῶν Ἰουδαίων, ἐκδηλωθεῖσαν ἐν τῇ ἀτοκροσίᾳ τοῦ τε Προδρόμου καὶ τοῦ Χριστοῦ, παρίστησιν ἡ μερίς τῶν παιδίων, ἡ πρὸς οὐδεμίαν τῶν ὑπὸ τῆς ἐτέρας μερίδος προτεινομένων παιδιῶν προσαρμολογούμενη, ἡ ἀρνούμενη νὰ παιξῇ τὴν παιδιάν τὴν μιμουμένην γαμήλιον τελετήν, ἐν ἣ οἱ παριστάμενοι χορεύουσι πρὸς αὐλοὺς, ἐπίσης δὲ καὶ τὴν ἀντίθετον πένθιμον παιδιάν, τὴν μιμουμένην τοὺς θρήνους τῆς κηδείας καὶ ταφῆς, ἐν πολλῇ παρὰ τοῖς παλαιοῖς χρήσει ὄντας, καὶ ὑπὸ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος κυρίως θρηνητῶν διεξαγομένους. Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν ἀμεσώτερον ὑπὸ τοῦ ἱ. κειμένου ὑποδεικνυομένην, ἐκπροσωπούμενην δὲ καὶ ὑπὸ πλειόνων νεωτέρων ἐρμηνευτῶν (ἐκ τῶν παλαιῶν ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς σημειοῦται, «ἐταίρους δέ, τουτέστι φίλους αὐτῶν (τῶν παιδίων), λέγει ἑαυτὸν καὶ τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην, οἷς προσεφώνουν, εἴτουν, συνελάλουν οἱ Ἰουδαῖοι», κατωτέρω δ' ὁμοίως προσαρμολογείται πρὸς τὴν γνώμην τοῦ ἁγ. Χρυσόστομου), τὴν ἰδιοτροπίαν καὶ ἰδιοτέλειαν τῶν Ἰουδαίων, ἐπιδειχθεῖσαν ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὸν Πρόδρομον, παρίστησιν ἡ προτείνουσα τὰς μνημονευθείσας παιδιάς μερίς τῶν παιζόντων παιδίων. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ἡ ἔννοια τῶν λόγων τοῦ Κυρίου εἶνε, ὅτι

ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ἡξίου, κυριολεκτικῶς εἰπεῖν, νὰ χορεύσῃ ὁ Κύριος καὶ ὁ Πρόδρομος Αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐλὸν αὐτῶν, ἄλλαις λέξεσιν νὰ προσαρμολογῶσι πρὸς τὰς ἰδιοτελεῖς καὶ ἀσυστάτους ὁρέξεις αὐτῶν, νὰ ἐμφανισθῶσι καὶ δράσωσιν, ὡς αὐτοὶ ἐπόθουν καὶ ἐφαντάζοντο· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἀδύνατον διὰ τε τὸν Κύριον καὶ τὸν Πρόδρομον Αὐτοῦ, ἀποσταλέντας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὅπως ἰδρῦσωσι πνευματικὴν βασιλείαν, οὐχὶ δὲ κοσμικὴν καὶ ὕλικήν πρὸς δόξαν καὶ εὐζωίαν τῶν Ἰουδαίων, οὗτοι διετέθησαν πρὸς τε τὸν μὲν καὶ τὸν δὲ δυσμενῶς καὶ πολεμῶς, ὃν τρόπον οἱ δύστροποι καὶ κακῆς ἀγωγῆς παῖδες πρὸς τοὺς μὴ συμμορφουμένους πρὸς τὰς ἀτασθάλους καὶ ἀλογίστους αὐτῶν ἀξιώσεις. Τρίτη τις γνώμη, διατυπωμένη καὶ αὕτη ὑπὸ νεωτέρων ἐξηγητῶν, πειράται νὰ ἐξαγάγῃ τὸν Κύριον καὶ τὸν Πρόδρομον ἀπὸ τοῦ κύκλου τῶν παιζόντων παιδίων, πειράται ἄλλαις λέξεσι νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Κύριος δὲν παρομοιάζει ἑαυτὸν οὔτε πρὸς τὴν μερίδα τῶν προτεινόντων τὰς παιδιάς παίδων (τῶν αὐλούντων, καὶ αὐθις εἶτα θρηνηνόντων), οὔτε πρὸς τὴν τῶν ἐτέρων, τῶν μὴ προσαρμολογούμενων, τῶν ἀποκρουόντων κατὰ διαδοχὴν καὶ τὴν μὲν καὶ τὴν δὲ παιδιάν. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην δι' ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, ἐξ ἴσου ἐνόχων ὅτι καθίσταται ἀδύνατος ἡ κοινὴ παιδιὰ· ἐξοικονίζεται ἡ δυστροπία καὶ ἀστασία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ.

Ἐταίρους. Ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ τῆς κοινῆς: συντρόφους.

Ἀντὶ τοῦ πληθ. ἀγοραῖς παρὰ τῷ εὐαγγ. Λουκᾷ κεῖται ὁ ἐνικὸς ἀγορᾷ καὶ ἀντὶ τοῦ ἐκόψασθε (ὑπερ δηλοῖ τύπτεσθαι, τύπτειν τὸ ἑαυτοῦ στήθος κυρίως εἰς ἔκφρασιν ἰσχυροῦ πένθους) *ἐκλαύσατε*.

Στίχ. 18. *Ἦλθεν Ἰωάννης μῆτε ἐσθίων, μῆτε πίνων.* Παρὰ τῷ εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ κεῖται: *μῆτε ἄρτον ἐσθίων μῆτε οἶνον πίνων.* Πρὸς Μτθ. Γ' 4· *ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες* (εἶδος ἀκριδῶν τρωγόμενον καὶ τὴν σήμερον ὑπὸ τῶν πενεστέρων τάξεων καὶ τῶν Βεδουίνων) *καὶ μέλι ἄγριον.*

Στίχ. 19. *Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.* Οὕτω καλεῖ πικρὰ ἑαυτὸν ὁ Κύριος, ὑπαινισσόμενος πιθανῶς τὸ Μεσσιακὸν Αὐτοῦ ἀξίωμα. (Δαν. Ζ' 13 κ. ε.)

Τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. Διὰ τοῦ φίλος τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐκτὸς τῆς μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἀναστροφῆς, ἣν οἱ αὐστηρότεροι τῶν Ἑβραίων ἐθεώρουν μολύνουσαν, ὑπενόουν ἅμα οἱ οὕτω χαρακτηρίζοντες τὸν Κύριον καὶ ὅτι Οὗτος ἐνησμενίζετο εἰς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν αὐτῶν.

Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Ὁ καὶ θεωρεῖται ὑπὸ τινων ἐξηγητῶν ὡς κατὰ τὸν ἀντίστοιχον Ἑβραϊκὸν σύνδεσμον εἰσάγων τὸν περαιτέρω λόγον (τὸ ἐδικαιώθη κτλ.) μετὰ τινος ἀντιθέσεως πρὸς τὰ ἡγούμενα (=καὶ ὁμως). Σοφία δὲ ἦν ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία, ἣτις ἐδικαιώθη, τ. ἔ. ἀπεδείχθη δικαία, διετρανώθη ὡς τὸ ὀρθὸν καὶ πρόσφορον ἀεὶ ἐκλέγουσα, καὶ ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀληθὴς σοφία, ὡς σοφία Θεοῦ, καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Προδρόμου Αὐτοῦ. Ἀνεγνωρίσθη δ' ὁμως αὕτη μόνον ὑπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς, τουτέστιν ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὴν ὄντων, ὑπὸ τῶν ὁμογνωμόνων καὶ ὁμοτρόπων αὐτῇ, τῶν θιασωτῶν καὶ ὁπαδῶν αὐτῆς, οἱ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου οἱ ἄμεσοι Αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι. «Ἐδικαιώθη ἀντὶ τοῦ δικαία ἐλογίσθη, τουτέστιν ἐθαυμάσθη ἡ σοφία Θεοῦ, ἡ οἰκονομήσασα τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Χριστὸν ἐναντίας ὁδοῦς πολιτειῶν ἰέναι διὰ τὴν αὐτὴν ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐθαυμάσθη δὲ ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς, ἡγουν παρὰ τῶν συνιέντων αὐτὴν. υἱοὶ γὰρ σοφίας οἱ συνετοί. Ἡ ἐδικαιώθη, ἀντὶ τοῦ δικαία καὶ ἀνέγκλητος ἐλογίσθη, ὡς ποιήσασα πᾶν ὃ ἔδει, καὶ παντὶ τρόπῳ χρησαμένη πρὸς σωτηρίαν.» Ζυγ.

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΚΑΡΠΟΥ ΣΥΚΗΣ

Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν· συκὴν εἶχε τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὔρεν. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὗρίσκω· ἔκκοπον αὐτήν· ἵνατὶ καὶ τὴν γῆν καταργεῖ· Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτήν καὶ βάλω κόπρια. Κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν. εἰ δὲ μὴγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν. (Λουκ. ΙΓ' 6-9).

Τὸ καὶ καθ' αὐτὸ ἀμέσως προσπῖπτον πρόδηλον δίδαγμα τῆς παρούσης παραβολῆς τοῦ Κυρίου εἶνε ἀναμφισβητήτως ἡ ἀνάγκη τῆς καρποφορίας πρὸς σωτηρίαν. Οὗτος εἶνε ὁ ὅρος, οὗ ἄνευ, παρὰ πᾶσαν τὴν ἀγαθὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, παρὰ πᾶσαν τὴν ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν Αὐτοῦ, καὶ παρὰ πάσας τὰς ἐν ἀγάπῃ ἐνεργείας καὶ προσπαθείας Αὐτοῦ βαρὺς καταφέρεται ὁ πέλεκυς τῆς καταδίκης.

Καὶ ἀναφέρεται μὲν κατὰ τὰ παρὰ τῷ ἱ. Εὐαγγελιστῇ ἀμέσως ἀνωτέρω παρατιθέμενα («Ἐὰν μὴ μετανοήσητε πάντες ἀπολεισθε» λέγει ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος) ἡ παραβολὴ αὕτη ἀμέσως εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ἐν τῇ μεγάλῃ πλειονότητι αὐτοῦ ἀποδειχθέντα ἄγονον ἐν ἔργοις εἰλικρινοῦς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, ἐκφράζει δ' ὁμως ἀληθῶς εἰπεῖν καθολικὸν δίδαγμα ἰσχύον ἀεὶ καὶ διὰ πάντας. Οἱ Ἰουδαῖοι μόνον χρησιμεύουσιν ὡς ἀρίδην δειγμα τῆς ἄκρας ἀνοχῆς καὶ συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ,

τῆς ἀνεξαντλήτου πατρικῆς ἀγάπης Αὐτοῦ, τῆς κατ' ἐξοχὴν διατρανωθείσης ἐν ταῖς βουλαῖς καὶ ἐνεργείαις Αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου, τυχόντος τῶν ἐπανελημμένων ἀποκαλύψεων καὶ διδαγμάτων τοῦ Θεοῦ, ἐν τέλει δὲ καὶ αὐτῆς τῆς σωματικῇ εἶδει ἐπισκέψεως τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, πάντα κινήσαντος λίθον πρὸς ἐπαναγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὴν εἰλικρινῇ θεοσέβειαν καὶ τὴν ἀληθῇ κατὰ Θεὸν ζωὴν.

Ἀκριβῶς οὕτω τὸ δίδαγμα καθίσταται ἐπιτακτικώτερον, καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀναγκαιότης τῆς καρποφορίας πρὸς σωτηρίαν μᾶλλον αἰσθητὴ καὶ κατάδηλος. Ἄν τὸν περιούσιον λαόν, ὑπὲρ οὗ τοσαῦτα δι' αἰώνων παρίσταται πονήσας ὁ Θεός, δὲν φεΐδεται· ἂν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀμπελῶνι φυτευθεῖσαν συκῆν, ἣν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀγρύπνως παρηκολούθησεν, δὲν σώζῃ Οὗτος, ἀλλὰ διατάσσει τὴν ἐκκοπὴν αὐτῆς· κατὰ μείζονα λόγον θὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς δικαίας ταύτης ἀντιμισθίας ἐπὶ παντὸς ἔθνους καὶ λαοῦ, ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀτόμου, ὅπερ δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πατρικὴν πρόνοιαν καὶ κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν χρησιμοποιεῖ τὰ ὑπ' Αὐτοῦ παντοειδῶς παρεχόμενα ὑλικά τε καὶ πνευματικά ἰδιά καὶ ἠθικά μέσα πρὸς προκοπὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ, πρὸς καρποφορίαν ἐν αὐτῷ. Εἶνε πικρὸν τὸ δίδαγμα, καὶ ἡ ἀμείλικτος ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ βαρεῖα, ἀλλ' ἀνταποκρίνεται αὕτη πρὸς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ διατρανοῦται καὶ πιστοῦται καθ' ἡμέραν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας καὶ τοῦ ἐπὶ μέρους βίου ἐκάστου.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερον συναφὲς δίδαγμα ἀσφαλῶς ἐπίσης συναίγεται ἐκ τῆς παρουσίας παραβολῆς, καὶ δὴ ἐκ τῆς περὶ τῆς ἀκάρπου συκῆς φράσεως τοῦ Κυρίου **ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;** Δῆλον ἄλλαις λέξεσι γίνεται, ὅτι κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ τὰ ἀκαρπα δένδρα δέον ν' ἀντικαταστήσωσι—καὶ ἀντικαθιστῶσι πράγματι—δένδρα κάρπιμα, ὃν τρόπον συν-

έβη τοῦτο ἐν τῇ ἀντικαταστάσει τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τῶν ἄλλων ἔθνων, τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Κύριον, καὶ ὃν τρόπον συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν λαῶν καὶ ἔθνων καθόλου, τῶν ἡίτονα ὑγιᾶ πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν καρποφορίαν καρποφορούντων. Ἐκχωροῦσι καὶ ταῦτα τὴν ἰδίαν θέσιν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ κόσμου εἰς τὰ πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς ἀληθῶς προκόπτοντα καὶ καρποφοροῦντα ἔθνη.

Στίχ. 6. **Συκὴν εἶχε τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην.** Τοῦτο δὲν εἶνε ἄηθες καὶ τὴν σήμερον, ὅτε κατὰ τὰ ἄκρα ἰδίως καὶ τὰς γωνίας ἀμπελώνων φυτεύονται συκαί. «Ἐοικε συκῇ παραβάλλειν τὴν τῶν Ἰουδαίων Συναγωγὴν, ὅτι καὶ ἑτέροις αὐτὴν παραβάλλει φυτοῖς τὸ Γράμμα τὸ ἱερόν, ἀμπέλῳ, φημί, καὶ ἐλαίᾳ καὶ δρυμοῖς». Κυρίλλ. Ἀλεξ. Τῆς καθόλου μυστικῆς ἐννοίας τῆς παραβολῆς οὗσης προδύλου κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένα ἢ ἀπόδοσις ἀκριβοῦς ἀλληγορικῆς ἐννοίας καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς παραβολικῆς διηγήσεως εἶνε δυσεπίτευκτος, καὶ πιθανώτατα δὲν ἀνταποκρίνεται ἐν πᾶσιν εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ Κυρίου. Οἱ τὰς λεπτομερείας ταύτας τῆς παραβολῆς πάλαι τε καὶ νῦν ἀλληγορικῶς ἐρμηνεύοντες ἐν τῷ κατόχῳ τοῦ ἀμπελῶνος ἐμβλέπουσιν, ὡς εἰκός, τὸν Θεόν, ἢ ἡίτον πιθανῶς τὸν Χριστόν· ἐν δὲ τῷ ἀμπελῶνι τὴν ἀνθρωπότητα πᾶσαν, ἢ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἢ τὴν Ἰουδαϊκὴν. Ὑπὸ τὴν συκὴν, — πρὸς τῇ συνήθει καὶ πρὸς τᾶνωτέρω παρὰ τῷ ἰ. Εὐαγγελιστῇ συμφώνῳ ἐρμηνείᾳ, καθ' ἣν αὕτη δηλοῖ τοὺς Ἰουδαίους—νοοῦσι τινες τὴν ἀνθρωπότητα, ἢ ἐπὶ μέρους ἄτομα, ἢ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Στίχ. 7. **Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν.** Τὸν γεωργὸν δηλ., τὸν πεπιστευμένον τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ἐν ἣ ἢ συκῇ. Ὑπὸ τὸν ἀμπελουργὸν νοοῦσιν ἀλληγορικῶς, ὡς εἰκός, τὸν Χριστόν, εἴτε τὸν ἄγγελον Μιχαήλ ἢ Γαβριήλ, εἴτε τὸν τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε τὸν ἐκάστου φύλακα ἄγγελον, εἴτε τοὺς ἀποστόλους καὶ ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἴδου τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐκ εὗρίσκω. Δῆλον ὅτι εἰς τὰ τρία ταῦτα ἔτη δὲν περιλαμβάνεται ὁ χρόνος ὁ ἀναγκαῖος πρὸς αὕξησιν τῆς συκῆς, μέχρις οὗ καταστῇ ἱκανὴ νὰ καρποφορήσῃ. Τὰ τρία ταῦτα ἔτη ἐρμηνεύονται ἀλληγορικῶς ὡς δηλοῦντα τὸ τριετές διάστημα τῆς δημοσίου τοῦ Κυρίου

ἐνεργείας, καθ' ὅτι μάλιστα ἡ παροῦσα παραβολὴ ἀνήκει εἰς τὸ τρίτον τῶν ἐτῶν τούτων, ὅτε δ' ὅμως τὸ τέταρτον ἔτος, τὸ τῆς ἐπιμελεστέρας καλλιεργίας τῆς συκῆς ὑπὸ τοῦ ἀμπελουργοῦ (*Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως οὗ σκάψω περὶ αὐτὴν* κτλ.) μένει ἐκτὸς τοῦ χρόνου τῆς μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἀναστροφῆς τοῦ Κυρίου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν περιλαμβάνει τὸν κατόπιν χρόνον. Κατ' ἄλλους τὰ ἔτη ταῦτα ὑπαινίσσονται ταύτας ἢ ἐκείνας τὰς χρονικὰς περιόδους τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἱστορίας. «Τοῦτο τρίτον ἦλθε· τὸ πρῶτον διὰ Μωϋσέως καὶ Ἀαρών· δεύτερον καθ' ὃν ἦν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ μετ' αὐτὸν οἱ κριταί· τρίτον δὲ μετὰ τούτους, καθ' ὃν γεγόνασιν οἱ μακάριοι προφηταὶ μέχρις Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.» Κυρίλλ. Ἀλεξ. Ὁ δὲ ἱ. Θεοφύλακτος. «Μήποτε δὲ καὶ τρία ἔτη νοήσης τὰς τρεῖς καταστάσεις τῶν ἡλικιῶν; . . . Ὅταν οὖν ἐν τῷ γήρῳ, τῷ τρίτῳ ἔτει, οὐ δῶμεν καρπούς, καὶ ἔτη συγχωρηθῶμεν ζῆσαι. . . εἶτα καὶ οὕτως ψευσόμεθα, οὐκ ἔτι φείσεται ἡμῶν ὁ Κύριος».

Τὴν γῆν καταργεῖ—Καθιστᾷ ἀργὴν, ἄχρηστον. Καταλαμβάνει εἰς μίαν τὴν γῆν, ἣν δύναται νὰ καταλάβῃ ἄλλο χρήσιμον δένδρον.

Στίχ. 8. *Ἔως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια.* Ἡ συκὴ δὲν χρῆζει συνήθως πολλῆς καλλιεργίας καὶ περιποιήσεως, ὅπως φέρῃ καρπὸν, ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς ἀμπελουργὸς φειδόμενος τοῦ δένδρου ἐννοεῖ νὰ ἐξαντλήσῃ πᾶν τὸ δυνατόν μέσον, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι πάντοτε ὅτι θὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἱκανὸν νὰ καρποφορήσῃ. Οὕτω προσήνεχθη πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ προσφέρεται πρὸς πάντα ἄνθρωπον καὶ ὁ Κύριος, πρὶν ἢ κατενέγκῃ κατ' αὐτοῦ βαρὺν τὸν πέλεκυν τῆς θείας Δικαιοσύνης.

Στίχ. 9. *Κὰν μὲν ποιήσῃ καρπὸν.* Ἐννοεῖται, ἔχει καλῶς, δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἀνάγκη, ὅπως ἐκκόψῃ αὐτήν.

Εἰ δὲ μήγε—Ἄλλως, ἂν δηλ. καὶ οὕτω καλλιεργούμενη δὲν καρποφορήσῃ, ἐκκόψεις αὐτήν. Ὅπερ θὰ ἔπραττε βεβαίως ὁ Κύριος διὰ τοῦ ἀμπελουργοῦ. Ἐφερεν ἢ οὐ ἡ συκὴ καρπὸν κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος, ὅπερ ἐννοεῖται κυρίως ὑπὸ τὴν φράσιν *εἰς τὸ μέλλον*, παρασιωπᾶται ἐν τῇ παραβολικῇ διηγήσει, ὥς μὴ ἀναγκαῖον πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅστις κατὰ τὰ ρηθέντα εἶνε νὰ δηλωθῇ, ὅτι πρὸς σωτηρίαν ἀπαραίτητος ἡ καρποφορία, καὶ νὰ ἀπειλήσῃ τοὺς Ἑβραίους, ὅτι τῇ παρουσίᾳ ἀκαρπία αὐτῶν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κατὰ Θεὸν ἀληθινῇ ζωῇ ἐπακολούθησιν ἀπαραιτήτως ἡ καταδίκη. «Εἰ δὲ τις εἴποι,

Καὶ μὴν οὐ παντάπασιν ἄκαρπος ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, ἐκαρποφόρησαν γάρ τινες, ἐροῦμεν, ὅτι τῶν πολλῶν ἡ κακία καλύπτει τῶν ὀλίγων τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ πᾶν ἀπὸ τοῦ πλεονάζοντος κρίνεται.» Ζυγ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΤΕΚΝΩΝ

Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπός τις εἶχε τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπε· τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἐγὼ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπῆλθε. Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς; Λέγουσιν αὐτῷ· ὁ πρῶτος. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον πιστεῦσαι αὐτῷ. Ματθ. ΚΑ' 28-32.

Ἡ παραβολὴ αὕτη ἐλέχθη πρὸς τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπείαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβυτέρους αὐτοῦ, καὶ ἔχει ἄμεσον σκοπὸν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διασαφούμενον, τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῶν τούτων. Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς, ἦν αὐτὸς ὁ Κύριος ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς πρὸ Αὐτοῦ ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβυτέρους ποι-

εἶται, τὸν ἐν λόγοις μόνον ἐπιδειξάμενον προθυμίαν υἱὸν ἀντιπροσωπεύουσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, τὸν δὲ δυστροπήσαντα μὲν τὸ πρῶτον, καὶ ἐν λόγοις ἐπιδειξάμενον ἀπειθείαν, εἶτα δὲ μεταμεληθέντα, μεταβάντα εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ ἐργασθέντα, ἀντιπροσωπεύουσιν οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι. Εἰς τρόπον ὥστε, κατὰ τὴν ρητὴν τοῦ Κυρίου δὴλωσιν πιστωθεῖσαν ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῶν πραγμάτων, οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι, τὰ κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ ταῦτα περιτρίμματα τῆς Ἰουδαϊκῆς κοινωνίας, νὰ ἐπίσχωσιν ἐκπρεπῆ θέσιν ἐν τῇ ἐπιτεριάσει νέᾳ περιόδῳ, νὰ καταλεχθῶσι μεταξὺ τῶν πρώτων μελῶν τῆς νέας ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς κοινωνίας, τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν προεξηγγέλατο μὲν καὶ προελέανε κηρύσσων μετάνοιαν ὁ Βαπτιστής, ἴδρυσεν δὲ ὁ Κύριος διὰ τοῦ αἵματος καὶ τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ.

Τὴν ἀνελικρινῇ, ἐν λόγοις μόνον, θεοσεβείαν καὶ ἠθικὴν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγετῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἐκάκισε καὶ ἄλλοτε ρητῶς ὁ Κύριος, εἰπὼν περὶ αὐτῶν, *λέγουσι καὶ οὐ ποιοῦσι*, καὶ νῦν δέ, βραχὺ πρὸ τοῦ πάθους Αὐτοῦ, λογίζεται εὐκαιρον, ὅπως ἀποκαλύψῃ τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὸ ψεῦδος αὐτῶν, περιτράνωσιν ἀποδεικνύς αὐτὰ ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῶν πρὸς Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἐκπροσωπήσαντα κατ' ἐξοχὴν τὴν θρησκευτικὴν τάσιν, ἐφ' ἣ ἐκαυχῶντο καὶ ἐπλήροντο αὐτοὶ οὗτοι. Ὁ Ἰωάννης ἐνήστευεν αὐστηρότατα, ἐποίει τοὺς νενομισμένους παρ' Ἰουδαίοις καθαρμούς, προσηύχετο καὶ ἐδίδασκε τοὺς ἄλλους νὰ προσεύχωνται, ἄλλαις λέξεσιν ἐτῆρει ὅσα κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων καθίστασαν τὸν ἄνθρωπον δίκαιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τηρητὴν τοῦ νόμου Αὐτοῦ. Ἀλλὰ παρὰ τὴν σύμπτωσιν ταύτην τοῦ ἰδεώδους αὐτῶν πρὸς τὸ ἐκείνου οὗτοι ἀπέστησαν αὐτοῦ, οὐδαμῶς προσέσχον εἰς τὸ κήρυγμα αὐτοῦ,

οὐδὲ ἀνεγνώρισαν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἀπεσταλμένον τοῦ Θεοῦ. Αἰτία τούτου, ὅτι εἰς τὰς ἐξωτερικὰς θεοσεβεῖς πράξεις τοῦ Ἰωάννου ἀνταπεκρίνετο εἰλικρινὴς ἱερὸς ἐνθουσιασμός, καὶ τοὺς περὶ ἠθικῆς καὶ ἐναρέτου βίου λόγους αὐτοῦ παρηκολούθουν ἔργα, βίος ἄγνός καὶ θεάρεστος, ὃν ἅτε βαρὺν καὶ δυσχερῆ ἀπηνάινοντο ἐκεῖνοι, οἱ καὶ ἐνδομύχως ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι. Συμπύπτοντες ἄλλαις λέξεσιν ἐν τοῖς λόγοις πρὸς αὐτόν, οὐδαμῶς συνέπιπτον καὶ ἐν τοῖς ἔργοις, ὃν τρόπον τὸ τέκνον τὸ ἀπαντῆσαν καταφατικῶς εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ πατρὸς, μὴ ἐφαρμόσαν δ' ὅμως αὐτήν.

Ἀντίθετον ὅλως πολιτείαν, μεμπτήν μὲν τὸ κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ ἀκόλουθον πάντοτε ἑαυτῇ καὶ εἰλικρινῇ, εἶτα δὲ καὶ ἀγαστὴν καὶ ἀξιολίμητον, ἐπέδειξαν κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι, πρὸς οὓς οὐδὲ νὰ προσβλέψωσιν ἡξίουσιν οἱ ὑποκριταὶ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς. Πρὸς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καθόλου ἀπειθῶς καὶ δυσηνίως ἔχοντες, καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζοντες τὸ ἕτερον τέκνον, τὸ ἐπὶ χρόνον τινὰ ἀρνηθὲν νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ πατρὸς, παρὰ τὴν ὁρμὴν τῶν παθῶν τὴν εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἁμαρτίας κυλίσασαν αὐτοὺς τὸ κήρυγμα τοῦ Βαπτιστοῦ ἀφύπνισεν τὴν συνείδησιν αὐτῶν καὶ διήγειρεν εἰς εἰλικρινῇ μετάνοιαν καὶ εἰλικρινῇ συμμόρφωσιν πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀσεβῶς ἀποκρουσθὲν πρότερον θέλημα τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς.

Κατὰ ταῦτα διὰ τῆς παρούσης παραβολῆς παρέχων ὁ Κύριος αἰσθητὴν εἰκόνα τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως ὥρισμένων τάξεων τῆς Ἰουδαϊκῆς κοινωνίας, καὶ διασαφῶν οὕτω τοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ μὲν αὐτῶν, ἡ τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν αὐτῶν ἡγετῶν, διατεθεῖσα δυσμενῶς πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Προδρόμου, ἀπεξενώθη κατ' ἀκολουθίαν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ἡ δέ, ἡ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, παρὰ τὰς μεγάλας ἠθικὰς αὐτῆς ἐλλείψεις,

προσειλύσθη ὑπὸ τοῦ Προδρόμου καὶ ἠσπάσατο τὸν Χριστὸν, ἀποδοκιμάζει μὲν καὶ κατακρίνει ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἡγετῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὸ ψεῦδος, τὴν φαινομενικὴν εὐσέβειαν καὶ ἠθικὴν, ἀναδεικνύει δὲ διὰ τῆς ἔργῳ ἐπιδειχθείσης μεταμελείας τῶν τελωνῶν καὶ πορνῶν τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας, καὶ τῆς ἐξ ἴσου εἰλικρινοῦς, τῆς ἐν ἔργοις, ἀφοσιώσεως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Οἱ τὸ πρόσχημα τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἔχοντες, οἱ κατανεύοντες τῇ κεφαλῇ καὶ καταφάσκοντες τῷ λόγῳ εἰς τὰ θεῖα ρήματα καὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως, καὶ διὰ τῶν προχειροτέρων καὶ εὐχερεστέρων ἐξωτερικῶν τῆς θρησκείας καὶ ἀρετῆς τύπων ἐπιχειροῦντες νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦσαν καὶ εἶνε καὶ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν αὐτῶν πολλοί. Ἀλλ' οὗτοι εἰσελθόντες διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἰς τὴν ἐπίγειον βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ υἱοῦ Αὐτοῦ, δὲν ἀνήκουσι πρᾶγματι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ Αὐτοῦ, εἰς αὐτήν, καὶ θὰ ἀπορριφθῶσι καὶ θὰ ἀποβληθῶσιν αὐτῆς ἐν τῷ πληρώματι τῆς βασιλείας ταύτης ἐν Οὐρανοῖς.

Στίχ. 28. *Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ.* Κατὰ τὰ παρὰ τῷ ἱ. Εὐαγγελιστῇ συμφραζόμενα ὁ Κύριος ἀποτείνεται πρὸς τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπείαν τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου, ἀποτελουμένην πάντως ἐκ τινων τῶν διαπρεπεστέρων μελῶν αὐτοῦ, ἀποσταλέντων πρὸς Αὐτὸν διδάσκοντα ἐν τῷ Ναῷ, ὅπως ἐρωτήσωσιν αὐτὸν ἐν τίνι ἐξουσίᾳ ἐδίδασκε δημοσίᾳ, ἀπεδίωκε τῆς αὐλῆς τοῦ Ναοῦ τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας κ. τ. λ. Ὅτι καὶ ἄλλοι τῶν τὸ θεῖον Αὐτοῦ κήρυγμα ἐνωτιζομένων ἠκροάσαντο τοῦ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβυτέρους παραβολικοῦ Αὐτοῦ λόγου εὐδελον.

Τὸ Μ. Συνέδριον ἀποτελούμενον ἐξ 70 μελῶν ἐκλεγομένων ἐκ τῶν ἀρχιερατικῶν οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων, καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον εὐπολότητων μεταξὺ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἦτο ἐπὶ τῶν

ἡμερῶν τοῦ Κυρίου ἡ ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἀντιπροσωπευτικὴ ἔναντι τῶν Ρωμαίων ἀρχόντων ἐξουσία τῶν Ἰουδαίων, ἐχθρικότατα πρὸς τὸν Κύριον καὶ τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ προσενεχθεῖσα. Ἦκιστα εὐμενῶς προσηνέχθη αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ κήρυγμα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὡς καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον.

Ὑπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. Καὶ οἱ τῶν εὐπορωτέρων γεωκτημόνων καὶ γεωργῶν υἱοὶ ἐργάζονται καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἀμπελῶσι τῶν γονέων αὐτῶν. Ἐν τῷ υἱῷ τούτῳ, τῷ παρακούσαντι εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ πατρὸς, εἶτα δὲ μεταμεληθέντι, οἱ πλείστοι τῶν ἀρχαιοτέρων ἐρμηνευτῶν ἐμβλέπουσι τοὺς ἔθνικοὺς, καὶ ὃν χρόνον ὑπὸ τὸν ἕτερον, τὸν ὑπακούσαντα λόγῳ, ἔργῳ δ' οὐ, τοὺς Ἰουδαίους. «Ἀνθρώπον μὲν ὑποδηλοῖ τὸν Θεὸν ὡς φιλόανθρωπον· τέκνα δὲ αὐτοῦ δύο, τὸν τε λαὸν τῶν ἔθνων καὶ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ποιήματα αὐτοῦ. Τὰ ἔθνη μὲν γὰρ οὐχ ὑπέσχοντο ἀκουέσθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμως ὕστερον ὑπήκουσαν τῷ Θεῷ καὶ τῷ Χριστῷ· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ὑπέσχοντο, εἰπόντες ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Δευτερονομίου· *Πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ ὁ Θεός, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα*, καὶ ὕστερον παρήκουσαν ἀπιστήσαντες τῷ Χριστῷ καὶ τῷ Θεῷ.» Ζυγ. Ἀκριβέστερον στοχάζεται τοῦ παραβολικοῦ διδάγματος ἄγνωστος παλαιὸς ἐπίσης ἐρμηνευτὴς γράφων. «Τοῦτο βούλεται εἰπεῖν ἡ παραβολή, ὅτι οἱ μὲν τελῶναι καὶ αἱ πόρναι μετανοήσαντες καὶ τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ ποιήσαντες δικαιοῦνται, εἰ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἠπεῖθουν τῷ νόμῳ, μᾶλλον δὲ τῷ Θεῷ, Ἰωάννη πεισθέντες· οἱ δὲ λέγοντες τηρεῖν τὸν νόμον Φαρισαῖοι ἐν μόνοις ρήμασι φιλοῖς ἀπόβλητοί εἰσι παρὰ τῷ Θεῷ οὐ γὰρ ἐν λόγοις ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἐν ἔργοις».

Στίχ. 31. *Οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.* Προηγούνται, εἰσέρχονται πρὸ ὑμῶν, οἵτινες ὡς οἱ θρησκευτικοὶ διδάσκαλοι καὶ ἡγέται ἔπρεπεν, ὡς εἰκὸς, νὰ εἰσέλθῃτε πολὺ πρὸ αὐτῶν, καὶ οὗτοι νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα ἐκείνων. «Ἐδει μὲν γὰρ καὶ πρὸ αὐτῶν, τὸ δὲ μηδὲ μετ' αὐτοὺς πάσης συγγνώμης ἐστερημένον ἦν· καὶ ἄφατος κἀκείνων ἔπαινος, καὶ τούτων κατηγορία.» Χρυσ.

Στίχ. 32. *Ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης.* Βαδίζων τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ζῶν δηλ. κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς δικαιοσύνης, οὕτως ὥστε νὰ εἶνε δίκαιος (ἀληθῶς δηλ. εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος) ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ἑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. «Κακὸν γὰρ καὶ τὸ παρὰ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐλέσθαι τὸ καλόν, μεῖζων δὲ κατηγορία τὸ μὴδὲ μεταθέσθαι. Μάλιστα γὰρ τοῦτο ἐργάζεται πολλοὺς πονηροὺς, ὃ καὶ νῦν πάσχοντας ἐνίοις ὁρῶ ὑπὸ ἀναισθησίας ἐσχάτης. Ἀλλὰ μὴδεις ἔστω τοιοῦτος· ἀλλὰ κἂν εἰς ἔσχατον κατενεχθῇ κακίας, μὴ ἀπογινωσκέτω τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολὴν. Ρᾶδιον γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν βαράθρων τῆς πονηρίας ἀνενεγκεῖν... Μὴδεις τοίνυν τῶν ἐν κακίᾳ ἀπογινωσκέτω· μὴδεις ἐν ἀρετῇ ὧν νυσταζέτω. Μὴδὲ οὗτος θαρρεῖτω· πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἡ πόρνη παρελεύσεται· μὴδὲ ἐκεῖνος ἀπογινωσκέτω· δυνατόν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς πρῶτους παρελθεῖν... Ὅταν ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν σφοδρὰν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὐ μέμνηται τῶν προτέρων. Οὐκ ἔστιν ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεός· οὐ γὰρ ὀνειδίζει τὰ παρελθόντα, οὐδὲ λέγει, διατὶ τοσούτον ἀπελείφθης χρόνον ἂν μετανοήσωμεν· ἀλλ' ἀγαπᾷ, ὅταν προσέλθωμεν· μόνον ὡς χρὴ προσέλθωμεν.» Χρυσ.

**Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΘΕΝΤΟΣ ΛΙΘΟΥ**

Ἀλλήν παραβολὴν ἀκούσατε. Ἀνθρώπος τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν, καὶ ὥκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλι-

θοβόλησαν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. Ὑστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων· ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατὰσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; Λέγουσιν αὐτῷ· κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστή ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς· καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν. Ματθ. ΚΑ' 33-44. Πρβλ. Μρκ. ΙΒ' 1-12. Λουκ. Κ' 9-19.

Ἡ ζοφερά καὶ τραγικὴ σκηνή, ἣν διὰ τῆς παρούσης παραβολῆς Αὐτοῦ διαγράφει ὁ Κύριος, ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐξ Ἰσου ζοφεράν καὶ τραγικὴν εἰκόνα, ἣν παραβολικῶς πρὸ τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ παρίστησιν. Ἡ ἐξαιρετικὴ θέσις, ἥς κατὰ τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ, ἡξιώθη παρ' Αὐτοῦ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός, ἡ εἰς ἴδιον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς βασιλείον ἀνάδειξις τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ ἡ καταβληθεῖσα ἀρχὴθέν τε καὶ κατόπιν παντοῖα ἐπιμέλεια τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὰ μέλη τοῦ βασιλείου τούτου ἀνταποκριθῶσι πρὸς τὸν ὑψηλὸν αὐτῶν χαρακτήρα

παρίσταται έναργῶς διὰ τῆς εἰκόνης τῆς ἀμπέλου,—εἰκόνης γνωστῆς τοῖς ἀκροαταῖς τοῦ Κυρίου ἡδὴ ἐκ τῆς Π. Δ.—ἐκ τοῦ τελείου ἐφοδιασμοῦ αὐτῆς διὰ πάντων τῶν ἀναγκαίων, ὥς καὶ ἐκ τῆς ἐκάστοτε ἀναζητήσεως τῶν καρπῶν ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου. Ἀφ' ἑτέρου τὰ περὶ τῆς ἀκηδείας καὶ κακοτροπίας τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος, ἀρνούμενων ν' ἀποδώσωσι τοὺς καρποὺς, καὶ εἰς ἐπίμετρον προσενεχθέντων ἀγρίως καὶ ληστρικῶς πρὸς τοὺς ἀποσταλέντας ὅπως ζητήσωσιν αὐτοὺς δούλους, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ ἰδιοκτήτου, ἀναπαριστῶσιν ἐξ ἴσου φανερῶς τὴν πολιτείαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν αὐτοῦ, ἀναξίων ἀποδειχθέντων τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν προορισμοῦ, οὐχ ἅπαξ δὲ—ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοὺς προφήτας καὶ τὸν Κύριον—διατραυνώσαντων καὶ κακοῦργα καὶ ἐγκληματικά ἐνστίγματα, ἐπισύραντα ἀναγκαίως βαρεῖαν τιμωρίαν παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ.

Τὴν τιμωρίαν ταύτην—σχοῦσαν καὶ ὑλικὸν καὶ ἠθικὸν ἰδίᾳ χαρακτῆρα, ἅτε τῶν Ἰουδαίων δοκιμασάντων μετὰ βραχὺ τὰ δεινὰ ἀγρίου πολέμου καὶ καταστροφῆς, ἀποκληρωθέντων δ' ἀφ' ἑτέρου τῶν πλείστων τῆς ἀληθινῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἣ ἡ τῆς ψυχῆς σωτηρία—δηλοῖ ὁ Κύριος διὰ τε τῆς ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἀκροατῶν Αὐτοῦ ἀποσπωμένης καταδικαστικῆς κατὰ τῶν ἐργατῶν ἀποφάνσεως, **κακοὺς κακῶς ἀπολέσει** (ὁ ἰδιοκτήτης), ἅμα δὲ καὶ διὰ τῆς ἐπισυναπτομένης παραβολικῆς ἐπίσης εἰκόνης τοῦ ἀποδοκιμασθέντος λίθου, ὁ. ἔ. τοῦ Χριστοῦ, μέλλοντος νὰ λικμήσῃ καὶ συνθλάσῃ τοὺς ἀποδοκιμάσαντας Αὐτόν.

Τὴν ἔννοιαν τῆς παραβολῆς, ὥς παριστᾶσαν κατὰ τὰ εἰρημένα καὶ διεκτραγφδοῦσαν τὴν πολιτείαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, κατ' ἔξοχὴν δὲ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἡγετῶν καὶ διδασκά-

λων, ὥς δεικνύουσιν τὸν Κύριον ὄντα τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ προφήτου, τὸν ὑπ' αὐτῶν ἀποδοκιμασθέντα, καὶ προεξαγγέλλουσιν τὴν ἀναμένουσαν αὐτοὺς δικαίαν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ, ἐνόησαν οἱ πρὸς οὓς ἡ παραβολὴ αὕτη κυρίως ἀπετείνετο, οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἀλλ' ἀντὶ νὰ συνέλθωσί πως ἐξηγριώθησαν ἔτι μᾶλλον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαλογίζονται νὰ ἐπιβάλωσι χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν. Ἀλλ' ὅτι διὰ τὸν φόβον τῶν μεταξὺ τοῦ παρισταμένου Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ προσκειμένων ἔτι Αὐτῷ καὶ ὥς προφήτην Αὐτὸν ἐχόντων δὲν ἀπετόλμησαν οὗτοι νὰ πράξωσι τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἔπραξαν μεθ' ἡμέρας μόνον, ἐφαρμόσαντες τελείως τὴν παραβολικὴν τοῦ Κυρίου διήγησιν, καθ' ἣν οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Αὐτοῦ, ἐφείσθησαν οἱ κακοὶ οὗτοι καὶ αἰμοχαρεῖς ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ συνευδοκοῦντος καὶ ἐπικροτοῦντος καὶ τοῦ πολλοῦ ὄχλου ἀπέκτειναν σταυρώσαντες. Ὅτι δὲ ὁν τρόπον οἱ κακοὶ τοῦ ἀμπελῶνος ἐργάται οἱ διακρίναντές πως τὸν υἱὸν τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἀμπελῶνος, διέκριναν καὶ οὗτοι τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τοῦ Κυρίου, τὴν ἐκ Θεοῦ ἀρχὴν καὶ ἀποστολὴν Αὐτοῦ, ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπὸ τε τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων θαυμάτων Αὐτοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας ἠδύναντο νὰ διακρίνωσι τὸν χαρακτῆρα Αὐτοῦ τοῦτον, εἰμὴ ἀπεκώλυεν αὐτοὺς ἡ τελεία πώρωσις καὶ ἡ ἐγωιστικὴ ιδιοτέλεια, παρίσταται ἀναμφισβήτητον. Οὕτως ὥστε ἡ παραβολικὴ τοῦ Κυρίου διήγησις νὰ ᾖ ἐξ ἴσου ἐφαρμόσιμος καὶ ἐν τῷ σημεῖω τούτῳ.

«Πολλὰ ἀπὸ τῆς παραβολῆς ταύτης αἰνίττεται τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν, τὴν εἰς αὐτοὺς (τοὺς Ἰουδαίους) ἄνωθεν γεγεννημένην τὸ ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν φονικόν τὸ μηδὲν παραλείφθῃναι τῶν ἠκόντων εἰς ἐπιμέλειαν τὸ καὶ προφητῶν σφα-

γέντων μὴ ἐπιστραφῆναι αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τὸν Υἱὸν πέμψαι· τὸ καὶ τῆς Καινῆς καὶ τῆς Παλαιᾶς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι Θεόν· τὸ μεγάλα αὐτοῦ τὸν θάνατον κατορθώσκειν, τὸ τὴν ἐσχάτην δίκην τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ τολμήματος αὐτοῦς ὑπομένειν· τῶν ἔθνων τὴν κλῆσιν· τῶν Ἰουδαίων τὴν ἔκπτωσιν». Χρυσ.

Στίχ. 33. *Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε.* Καὶ διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης, ὡς διὰ τῆς ἀνωτέρω τῶν δύο τέκνων, ἀποτείνεται κυρίως ὁ Κύριος πρὸς τοὺς παρόντας ἐκ τῶν ἀρχιερέων (ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους) καὶ Φαρισαίων. Παρὰ τοῖς ἱ. Εὐαγγελισταῖς Μάρκῳ καὶ Λουκᾷ, παρ' οἷς φέρεται ἐπίσης ἡ παραβολὴ αὕτη, ἅτε παρ' αὐτοῖς μὴ κειμένης τῆς προηγουμένης περὶ τῶν δύο τέκνων παραβολῆς, ἀντὶ τοῦ ἐνταῦθα *ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε* κεῖται, παρὰ μὲν τῷ ἱ. Μάρκῳ: *Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν*· παρὰ δὲ τῷ ἱ. Λουκᾷ: *Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην.* Ὅτι μεταξὺ τοῦ λαοῦ, οὗ ὁ ἱ. Λουκᾶς μνημονεύει, ἦσαν κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ ἱ. τούτου Εὐαγγελιστοῦ καὶ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι, πρὸς οὓς κυρίως ἀπετείνετο ὁ Κύριος διὰ τῆς παρούσης παραβολῆς, δηλον ἐξ ὧν καὶ ὁ ἱ. Λουκᾶς κατωτέρω λέγει ὅτι *οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς* (οὕτω παρ' αὐτῷ) *ἔγνωσαν ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὰς παραβολὰς ἔλεγε.*

Ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ὠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. Ἀντὶ τοῦ ληνὸν παρὰ τῷ ἱ. Μάρκῳ κεῖται *ὑπολήμιον*, δηλοῦν τὸ ὑπὸ τὸν ληνὸν καταλήλως πρὸς τὸν σκοπὸν διανοιγόμενον ὄρυγμα, προωρισμένον ὅπως δέχεται τοὺς χυμούς τῶν ἐν τῷ ληνῷ πιεζομένων (πατουμένων) σταφυλῶν (τὸ γλεῦκος). Παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ παρασιωπῶνται αἱ λεπτομέρειαι (τὰ *φραγμὸν περιέθηκεν καὶ ὥρυξε ληνόν καὶ ὠκοδόμησε πύργον*), αἱ ἀπαντῶσαι καὶ παρ' Ἡσαΐα (κεφ. Ε' 1 κ. ἐ.) παρ' ᾧ πρῶτον ἡ παραβολικὴ αὕτη εἰκὼν ἐν τῇ ἐγνοίᾳ τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ, (*Ὁ γὰρ ἀμπελὼν Κυρίου Σαβαὼθ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ ἐστίν.* στίχ. 7) καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐξαιρετικῆς μερίμνης τοῦ Θεοῦ. (*Τί ποιήσω ἔτι τῷ ἀμπελῶνι μου καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ;* στίχ. 4), πρὸς ἣν δ' ὅμως οὐδεποσῶς ἀνταπεκρίθη οὗτος (*ἔμεινα τοῦ ποιῆ-*

σαι σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας (στίχ. 4) ὅθεν δὴ καὶ ἡ παρὰ τῷ Προφήτῃ αὐτῷ ἐπίσης εἰκονικῶς ἐξαγγελλομένη τιμωρία. *Νῦν δὲ ἀναγγελῶ ὑμῖν, τί ἐγὼ ποιήσω τῷ ἀμπελῶνι μου· ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς διαρπαγὴν· καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα κ. τ. λ.* στίχ. 5. Ἄλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου χοῆσις τῆς παραβολικῆς εἰκόνος τῆς ἀμπέλου ὡς δηλούσης τοὺς Ἰουδαίους, ὡς ἤδη ὀξέως παρετήρησεν ὁ Ὠριγένης, διαφέρει τῆς παρ' Ἡσαΐα τοιαύτης. Τοῦτο καθίσταται δηλὸν ἐξ ὧν ὁ Κύριος περατώσας τὴν παραβολὴν λέγει: *διὰ τοῦτο ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρπούς αὐτῆς.* Κατὰ ταῦτα ὁ ἀμπελὼν κατὰ τὴν παραβολικὴν τοῦ Κυρίου διήγησιν εἶνε ἡ *βασιλεία τοῦ Θεοῦ*, ἡ θεοκρατικὴ πολιτεία τοῦ Ἰσραὴλ μετὰ πάντων τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῆς, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν οἰκειότητος (ὡς ἐξημενεύει τὸ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐνταῦθα ὁ Θεοδότης), τῆς ἀπ' Αὐτοῦ διαρκοῦς ἀρωγῆς, τῆς ἀπὸ τοῦ ἱ. Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν χειραγωγίας, τῆς λατρείας κτλ. «Οὐκοῦν ὁρῶς ἐν μὲν ταῖς προφητικαῖς λέξεσι τὸν λαὸν λεγόμενον εἶναι ἀμπελῶνα, καὶ τὸν φυτεύσαντα αὐτὸν ἀπειλοῦντα καὶ λέγοντα αὐτῷ. Ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ καὶ ἔσται εἰς διαρπαγὴν, καὶ τὰ λοιπὰ, ἐν δὲ ταῖς εὐαγγελικαῖς οὐδεμίαν μὲν μέμψιν προσαγομένην τῷ ἀμπελῶνι, πᾶσαν δὲ τοῖς γεωργοῖς· καὶ πρὸς τῷ μηδεμίαν εἶναι ἀπειλὴν τῷ ἀμπελῶνι, καὶ πρόνοιαν αὐτοῦ γενομένην, ἵνα διδῷ τῷ οἰκοδεσπότη τὸς καρπούς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν, καὶ οὐκ ἂν δύναιο τὴν ἀκριβείαν βουλόμενος σῶσαι τῆς εὐαγγελικῆς γραφῆς τράνωσ παραστήσαι ὅτι ἀμπελὼν ὁ λαὸς ἦν. Ἀλλὰ μήποτε ὁ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἀμπελὼν ἡ βασιλεία ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, ἡ αὕτη, οἶμαι, τυγχάνουσα τῇ τῶν Γραφῶν μετ' ἐπισκοπῆς Θεοῦ διδασκαλίᾳ. Τὸ γὰρ «*ἀρθήσεται ἀφ' ἡμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρπούς αὐτῆς*» ἐπιπερόμενον τῇ περὶ τοῦ ἀμπελῶνος παραβολῇ, σαφῶς, οἶμαι, δηλοῖ τὰ μυστήρια τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας λέγεσθαι εἶναι τὸν ἀμπελῶνα, ὃν ἐφύτευσεν ὁ οἰκοδεσπότης ἄνθρωπος. Τοῦτον δὴ τὸν ἀμπελῶνα ὄντα, ὡς οἶμαι, νόμον καὶ προφήτας, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν, ἐξέδοτο ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος γεωργοῖς· προτέροις μὲν τῷ λαῷ ἐκείνῳ, καὶ γὰρ πρῶτοι *ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ*, δευτέροις δὲ ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρπούς αὐτῆς, τῇ ἀπὸ τῶν ἔθνων Ἐκκλησίᾳ». Ὠριγ.

Φραγμὸν περιέθηκεν. Ὅπως ἀποκωλύσει τὴν ἐλευθέραν εἴσοδον

ἀνθρώπων καὶ ζώων, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τὴν διαρπαγὴν καὶ κατανάλωσιν τῶν καρπῶν ὑπὸ ἀλλοτριῶν. Ὅθεν ὑποτίθεται ὅτι ὁ φραγμός, ὡς συνήθως, ἦτο λίθινος ἐπιστεγαζόμενος τυχὸν ὑπὸ θάμνων καὶ τῶν τοιούτων.

Ῥηκοδόμησε πύργον. Κύριον προορισμὸν ἔχοντα, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς κατοικία καὶ σκοπιὰ ἅμα τοῦ φύλακος τῆς ἀμπέλου ἀπὸ τοῦ ὑπερφύου ἢ τῆς στέγης μᾶλλον τοῦ πύργου αὐτοῦ, ἐπιστεγαζομένης δι' ἀπλῆς σκιάδος, ἐπιτρεπούσης τὴν τῶν πέριξ θέαν, καταθεωμένου τὸν ἀμπελῶνα, καὶ προλαμβάνοντος πᾶσαν ὑπ' ἀνθρώπου ἢ ζώου ζημίαν αὐτοῦ.

Ἐξέδοτο (κατ' ἄλλην γραφὴν ἐξέδετο) αὐτὸν γεωργοῖς. Ὑποτίθεται συνήθως ὅτι ἡ περὶ τῆς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἐκδοσις τοῦ ἀμπελῶνος ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου αὐτοῦ τοῖς γεωργοῖς εἶνε ἡ πᾶκτωσις ἐν τῇ κοινῇ τῆς σήμερον χρήσει τῆς λέξεως ταύτης, ἐνοικίαισι δηλ. κτήματος ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ἐκ τῶν ἀποφερομένων προϊόντων λαμβάνῃ ὠρισμένην ποσότητα (τὸ ἥμισυ, τὸ τρίτον ἢ καὶ ὀλιγώτερον) ὁ οἰκοδεσπότης, τὸ δὲ λοιπὸν ὁ καλλιεργῶν αὐτὸ γεωργός. Ἀλλ' αἱ περαιτέρω φράσεις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ *ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους λαβεῖν τοὺς καρπούς αὐτοῦ*, καὶ αἱ κατωτέρω *τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρπούς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν* πείθουσιν, ὅτι πρόκειται περὶ ἀποδόσεως τῷ οἰκοδεσπότῃ τοῦ ὅλου τῶν καρπῶν, ὅτι ἄρα πρόκειται περὶ ἐκδόσεως τοῖς γεωργοῖς τοῦ ἀμπελῶνος πρὸς καλλιεργίαν αὐτοῦ ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ, ἐπὶ ὠρισμένῳ μισθῷ, καταβαλλομένῳ αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου. Ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ (*) συνάδει πληρέστερον καὶ τῇ ἐννοίᾳ τῆς παραβολῆς, καθ' ἣν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός, καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ θρησκευτικοὶ αὐτοῦ ἄρχηγοί, ἐμπιστευθέντες τὰ παρηρησθέντα πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ ἀγαθὰ

(*) Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην δὲν ἀποκλείει καὶ ἡ παρὰ τῷ ἱ. Μάρκῳ χρήσις τῆς φράσεως *ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος*, ὡς καὶ ἡ ἀνάλογος τοῦ ἱ. Λουκᾶ *ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ*, δυνατοῦ ὄντος νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι παρὰ τὴν χρηματικὴν ἀμοιβὴν παρήγγειλεν ὁ οἰκοδεσπότης ἐκ γενναιοδωρίας τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὅπως καταλίπωσι καὶ τοῖς καλλιεργηταῖς τῆς ἀμπέλου ποσότητά τινα τῶν καρπῶν.

τῆς παλαιᾶς θεοκρατικῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ ἐνόμισαν ἀρκοῦσαν τὴν ἐξωτερικὴν οὕτως εἶπειν διατήρησιν αὐτῶν, μεγαλαυχοῦντες ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐνστερνιζόμενοι καὶ καρποφοροῦντες ἠθικῶς, ὃν τρόπον οἱ κακοὶ ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος, οἱ ἀρκεσθέντες εἰς τὴν ὑψηλὴν διατήρησιν τῆς θέσεως αὐτῶν καὶ τὴν λήψιν τῆς μισθοδοσίας, μὴ καλλιεργήσαντες δὲ τὸν ἀμπελῶνα πρὸς παραγωγὴν καρποῦ.

Ἀπεδήμησεν. Ὁ ἱ. Λουκᾶς προστίθῃσι καὶ τὸν προσδιορισμὸν *χρόνους ἱκανούς*.

Στίχ. 34. Ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρπούς αὐτοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν περαιτέρω ἰδίᾳ παραβολικὴν διήγησιν, καθ' ἣν τοὺς δούλους τούτους *ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν* παρίσταται σαφές, ὅτι ὑπὸ τοὺς δούλους τούτους δέον νὰ νοηθῶσιν οἱ προφηταὶ τῆς Π. Δ. οἵτινες ἠξίουσαν παρὰ τῶν Ἰουδαίων πνευματικὴν καρποφορίαν, ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν θεοκρατικὴν πολιτείαν, τῆς ἐξαιρετικῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἔτυχεν ὁ λαὸς οὗτος. Πάντες οἱ προφῆται δὲν ἐτύγγανον εὐηκόου ἀκροάσεως παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἐξαπεστέλλοντο οὐδὲν λαμβάνοντες, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκακοποιοῦντο μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ βιαίου θανάτου. Ἐκ τῆς ὑποκειμένης ταύτης ἀλληγορικῆς ἐννοίας, (ἐκ τῶν ὑπὸ τοὺς δούλους δηλ. νοουμένων προφητῶν) ἐξηγεῖται ἡ ἄλλως ἀπίθανος φαινομένη βιαιότης τῶν γεωργῶν, μὴ ἀρκουμένων εἰς τὴν μὴ ἀπόδοσιν τῶν καρπῶν, ἀλλὰ καὶ κακοποιούντων καὶ θανατούντων ἔτι τοὺς δούλους τοῦ οἰκοδεσπότου αὐτῶν.

Στίχ. 35. Λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. «Ὅν μὲν ἔδειραν, ὡς τὸν Μιχαῖαν ἐπάταξεν εἰς τὴν σιαγὸνα Σεδεκίας υἱὸς Χαναάν . . . ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὡς Ζαχαρίαν μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν, ὡς τὸν Ἀζαρίαν υἱὸν τοῦ Ἰωαθαὲ τὸν ἱερέα.» Ὡριγ.

Στίχ. 36. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων. Ὅπως οὕτω πειθαναγκάσῃ ἀσφαλέστερόν πως τοὺς γεωργοὺς εἰς τὴν ἀπόδοσιν καρπῶν. Οὕτω καθίσταται δῆλη ἡ ἐπιμονὴ καὶ τὸ πολὺ τοῦ οἰκοδεσπότου διαφέρειν, ὅπως λάβῃ καρπούς, ὅπως κινήσῃ τ. ἐ. τοὺς Ἑβραίους εἰς τὴν προσήκουσαν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ζωὴν. Ἐκ τῆς παραβολικῆς διηγήσεως δὲν δύναται ὠρισμένως νὰ ἐξαχθῇ, ἂν ἡ ἀποστολὴ τῶν δούλων πρὸς παραλαβὴν ἐγένετο ἐπανεληθόντος τοῦ οἰκοδεσπότου ἐκ τῆς ἀποδημίας εἰς τὰ ἴδια, ὡς ἐπίσης

καὶ ἂν πρόκηται περὶ ἐπανειλημμένων ἀποστολῶν πρὸς παραλαβὴν τῶν καρπῶν ἐνὸς ἔτους, διότι δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι αἱ διάφοροι μνημονευόμεναι ἀποστολαὶ τῶν δούλων ἀποβλέπουσιν εἰς διάφορα ἔτη, καθ' ἃ ἀπέστελλε ζητῶν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ ὁ οἰκοδεσπότης. Πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς παραβολῆς, πρὸς τὰς κατὰ διαφόρους τ. ἔ. χρονικὰς περιόδους ἐμφανίσεις τῶν Προφητῶν, συμφωνοτέρα παρίσταται ἡ τελευταία ἐκδοχή.

Ἡ ἔκθεσις τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν Μάρκου καὶ Λουκᾶ ἀφίσταται πῶς τῆς τοῦ Ματθαίου ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν δούλων τοῦ οἰκοδεσπότης πρὸς λῆψιν τῶν καρπῶν αὐτοῦ. Κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἱεροὺς τούτους Εὐαγγελιστὰς ἡ ἀποστολὴ γίνεται τρεῖς (οὐχὶ δις ὡς παρὰ τῷ ἱ. Ματθαίῳ), πέμπονται δὲ οὐχὶ πολλοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ (ὡς παρὰ τῷ ἱ. Ματθαίῳ), ἀλλὰ ἅνα εἰς δούλος. Διὰ πιθανῶς δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι αἱ τρεῖς αὗται ἀποστολαὶ ἐνὸς ἐκάστου δούλου λανθάνουσιν ἐν τῇ ὡς μιᾷ παρισταμένῃ παρὰ τῷ ἱ. Ματθαίῳ, παρ' ᾧ ὅμως μνημονεύονται πολλοὶ δούλοι, *σημειοῦνται δὲ, ὅτι ἕνα μὲν αὐτῶν ἔδειραν, ἕτερον ἀπέκτειναν, καὶ τρίτον ἐλιθοβόλησαν. Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ παρὰ τῷ ἱ. Μάρκῳ, οὐχὶ δὲ καὶ παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾶ, ἀπαντῶσα καὶ τετάρτη ἀποστολὴ, καὶ δὴ κατ' αὐτήν, καὶ παρ' αὐτῷ νῦν, πολλῶν δούλων (IB' 5 καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐξαπέστειλαν ἀπράκτους οἱ γεωργοί, οὓς μὲν δείραντες, οὓς δὲ ἀποκτείναντες) συμπίπτει τῇ παρὰ τῷ ἱ. Ματθαίῳ ὡς δευτέρᾳ φερομένη (πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων). Αἱ διηγήσεις τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν διαφέρουσιν ἐπονομαστικῶς ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὴν κακομεταχείρισιν τῶν δούλων ὑπὸ τῶν γεωργῶν, τοῦ ἱ. Ματθαίου σημειουμένου κλιμακωτῶς *ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν* (ὁ λιθοβολισμὸς ἀπετέλει ὁδυνηρὰν λίαν θανάτωσιν), τοῦ ἱ. Μάρκου *λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ κῆνον* . . . (τὸν δεύτερον) *λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν* (συνέτριψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ) . . . *καὶ κῆνον* (τὸν τρίτον) *ἀπέκτειναν*, τοῦ δὲ ἱ. Λουκᾶ μνημονευόντος μόνον δαρμῶν, τραυματισμῶν καὶ ἀτιμιάσεων.

Στίχ. 27. *Ὑστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων ἐντραπήσονταί τὸν υἱὸν μου.* Ὁ Εὐαγγ. Μάρκος χαρακτηρίζει τὸν υἱὸν τοῦτον ὡς μονογενῆ (*ἕνα υἱὸν ἔχων*)· ὁ αὐτὸς δὲ ὡς καὶ ὁ ἱ. Λουκᾶς παραθέτουσι καὶ τὴν λέξιν *ἀγαπητός*, καθιστάντες οὕτω μᾶλλον αἰσθητὴν τὴν θυσίαν, εἰς ἣν δὲν ἐδίστασε νὰ ὑποβληθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, ὡς συνετίσῃ τέλος τοὺς κακοὺς ἐργάτας. Ἄλλ' εἶνε

φανερόν ὅτι τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν τοῦ οἰκοδεσπότης αἰτιολογεῖ κυρίως εἰπεῖν ἡ ὑποκειμένη ἀλληγορικὴ ἔννοια, ἡ τῆς ἀποστολῆς δηλ. τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, κατακλείδος τῆς ἀποστολῆς τῶν Προφητῶν, τοῦ κατ' ἐξοχὴν δείγματος τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρώπου προνοίας καὶ κηδεμονίας. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἀλληγορικῆς ταύτης ἐννοίας ἡ ἀποστολὴ τοῦ υἱοῦ μετὰ τὴν ἀγρίαν πρὸς τοὺς δούλους συμπεριφορὰν τῶν κακῶν ἐργατῶν δυσκόλως πῶς αἰτιολογεῖται.

Στίχ. 38. *Εἶπον ἐν ἑαυτοῖς* = Εἶπον πρὸς ἀλλήλους.

Ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατὰσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐπιδειχθεῖσα πρὸς αὐτοὺς μακροθυμία καὶ ἀνεκτικότης τοῦ οἰκοδεσπότης, ἣτις ἡδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ ἀγάγῃ αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν, εἰς τρόπον ὥστε ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ νὰ ἐπιδείξωσι πολιτείαν πολὺν διάφορον τῆς προτέρας, ἀποθρασύνει αὐτοὺς μέχρι τοσοῦτου, ὥστε νὰ προβῶσιν εἰς τὸν βίαιον φόνον τοῦ υἱοῦ ἐπὶ τῇ μωρᾷ σκέψει, ὅτι οὕτω δὲν θὰ κατελείπετο ὁ ἀμφισβήτησιν αὐτοῖς τὸ δικαίωμα τῆς κατοχῆς τοῦ ἀμπελῶνος.

Ἀλληγορικῶς θὰ νοηθῇ πιθανῶς, ὅτι ἀποκτείναντες καὶ τὸν Κύριον αὐτὸν οἱ Ἑβραῖοι ἀπέβλεψαν, ὡς ἀπαλλαγῶσι τοῦ σωτηριώδους ἀλλ' ὀχληροῦ αὐτοῖς καὶ ἀνιστοῦ κηρύγματος Αὐτοῦ, καταδεικνύοντος αὐτοῖς, ὅτι κάτοχοι αὐτοὶ τῆς Θεοκρατικῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ οὐδαμῶς ἀνταπεκρίνοντο πρὸς αὐτήν.

Καὶ ἀπέκτειναν. Ἐν τῇ ἔξῳ τοῦ ἀμπελῶνος θανάτῳ ταύτῃ τοῦ υἱοῦ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροί τινες ἐρμηνευταὶ ἐνεῖδον τὴν ἀλληγορικὴν ἔννοιαν τῆς ἔξῳ τῆς πόλεως σταυρώσεως τοῦ Κυρίου. Ἄλλ' ἡ εὐφυὴς αὕτη ἀλληγορία δὲν προῦποτίθεται, ὡς εἰκὸς, καὶ κατὰ τὴν παρὰ τῷ ἱ. Μάρκῳ διατύπωσιν, καθ' ἣν ἡ θανάτωσις παρίσταται προηγηθεῖσα τῆς ἐκβολῆς τοῦ ἀμπελῶνος. (IB' 8).

Στίχ. 40. *Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; Λέγουσιν αὐτῷ· κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.* Τὴν ἐνταῦθα παρὰ τῷ ἱ. Ματθαίῳ εἰς τὸ στόμα τῶν ἀκροατῶν τοῦ Κυρίου ἐμβαλλομένην ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν ἱ. Μάρκον καὶ Λουκᾶν ἐκφέρει αὐτὸς ὁ Κύριος, οἱ δὲ ἀκροαταὶ Αὐτοῦ κατὰ τὸν ἱ. Λουκᾶν, διακρίναντες τὴν εἰς αὐτοὺς ἀποβλέπουσαν ἀλληγορίαν τεθορηθῆναι ἀποκρίνονται μόνον διὰ τοῦ *μὴ γένοιτο*. Διασα-

φῶν τὴν ἐπουσιώδη ἄλλως διαφορὰν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν διατυπώσῃ τῆς αὐτῆς οὐσιωδῶς ἐννοίας (τῆς ἐννοίας τῆς ἀφεύκτου ποιότητος τῶν γεωργῶν καὶ μεταβιβάσεως τοῦ ἀμπελῶνος ἄλλοις) ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος σημειοῦται. «Καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀπεφώνησε ὁ παθεῖν ἔδει τούτους, καὶ οἱ εἰπόντες, *μὴ γένοιτο* . . . ὁ δὲ Ματθαῖος ὅτι αὐτοὶ τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. Ἄλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἐναντιολογίας. Καὶ γὰρ ἀμφότερα γέγονε· καὶ τὴν ψῆφον αὐτοὶ ἐξήνεγκαν καθ' ἑαυτῶν, καὶ πάλιν αἰσθόμενοι τῶν εἰρημένων εἰπον· *μὴ γένοιτο*, δι' ὧν ὁ ἅγιος πατὴρ, νοεῖ πάντως, ὅτι ἐκάτερος τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν (ὁ ἱ. Ματθαῖος ἀφ' ἐνὸς καὶ ὁ Λουκᾶς ἀφ' ἑτέρου, ὃ συμφωνεῖ καὶ ὁ ἱ. Μάρκος) ἀναφέρει μέρος τοῦ ὅλου, ὁ ἱ. Ματθαῖος ἄλλαις λέξεσι μνημονεύει μόνῃς τῆς ἀπαντήσεως τῶν Ἰουδαίων, ὁ δὲ ἱ. Λουκᾶς (καὶ Μάρκος) μόνῃς τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Κυρίου, ἐπαναλαβούσης τρόπον τινὰ καὶ ἐπικυρωσάσης τὴν ἀπάντησιν τῶν ἀκροατῶν τοῦ Κυρίου. Ἐπὶ τούτοις ὁ ἱ. Λουκᾶς παρατίθησι καὶ τὴν ἀναφώνησιν, ἣν οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀνεφώνησαν, τὸ *μὴ γένοιτο*, εὐθύς ὡς ἐνόησαν τὸν εἰς αὐτοὺς γενόμενον ὑπαινιγμὸν τοῦ Κυρίου.

Στίχ. 42. *Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη· καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.* Διὰ τῆς παρεμβالιομένης ταύτης προφητικῆς εἰκόνης τοῦ Ἡσαΐου καθίστησιν ὁ Κύριος εὐδηλοτέραν τὴν διάστροφον πολιτείαν τῶν Ἰουδαίων, ἰδιαιτέρως τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγετῶν αὐτῶν, ἀγαγοῦσαν εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Χριστοῦ. Τὴν καὶ ὑπὸ τῶν Ραββίνων μεσσιακῶς ἐρμηνευομένην προφητείαν ταύτην τοῦ Ἡσαΐου ἐφαρμόζει εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς Ἑβραίους ὁ Κύριος. Κατὰ ταύτην οὗτοί εἰσιν οἱ οἰκοδόμοι, οἱ ἀποδοκιμάσαντες καὶ ἀποκρούσαντες τὸν Κύριον, ὃς προώριστο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ καταστῇ κεφαλὴ γωνίας, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος, τὸ θεμέλιον ἄλλαις λέξεσι τῆς ἀληθοῦς καὶ τελείας θεοκρατικῆς πολιτείας τοῦ νέου Ἰσραὴλ. Ἀποκρούσαντες τὸν θεμέλιον τοῦτον, ἐφ' ὃν μόνον ἐδράζεται ἡ πολιτεία αὕτη (*Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων* λέγει ὁ ἀπ. Πέτρος πρὸ τοῦ Μ. Συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομα ἐστὶν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανόν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι. Πρξ. Δ'. 11. 12.), ἀπέδειξαν ἑαυτοὺς ἀνα-

ξίους, ὅπως μετάσχωσιν αὐτῆς. Ὅθεν ὁ Κύριος ἐκφέρει τὴν βαρεῖαν ταύτην καταδίκην αὐτῶν: *Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν κτλ. Καὶ ἔστι θαυμαστὴ.* Ἐννοεῖται ἡ κεφαλὴ τῆς γωνίας.

Στίχ. 43. 44. *Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.* Ἡ θεοκρατικὴ πολιτεία, ἡ πρὸς ἀμπελῶνα ὑπὸ τοῦ Κυρίου παρομοιωθεῖσα, ἐμπιστευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῷ Ἰουδαϊκῷ λαῷ καὶ τοῖς ἀρχουσιν αὐτῶν, ὡς τισι γεωργοῖς, ἦτο ἀληθῶς εἰπεῖν ἡ προκατασκευὴ καὶ ἡ προοδοποίησις τῆς ἀληθοῦς καὶ τελείας θεοκρατικῆς πολιτείας, τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν ἱδρυσεν ὁ Κύριος διὰ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ. Οἱ ἔθνη κατὰ ταῦτα, οἵτινες ἀποκρουσάντων τῶν πολλῶν τῶν Ἰουδαίων ἀπεδέξαντο τὸν Χριστόν, ἐδέξαντο καὶ τὴν βασιλείαν ταύτην καὶ μετέσχον αὐτῆς, ὅπως καρποφορήσωσι προσηκόντως ἐν αὐτῇ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀκάρπους ἀποδειχθέντας ἐν τῇ ἐμπιστευθείσῃ αὐτοῖς παλαιᾷ θεοκρατικῇ πολιτείᾳ. Ἀλλὰ ἡ καταδίκη τῶν Ἑβραίων διὰ τὴν ἀκαρπίαν ταύτην, διατρανωθεῖσαν κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ ἀπορρίψει τοῦ Χριστοῦ, δὲν περιορίζεται ἐν τῇ ἀποκλείσει αὐτῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν παρομαρτούντων πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀγαθῶν, ἔχει ἄμεσον καὶ συναφὲς ἐπακολούθημα τὴν τελείαν ἐξαφάνισιν καὶ ἐξόντωσιν, ἣν ἐκφράζουσιν αἱ λέξεις τοῦ Κυρίου *ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν*, δηλοῦσαι τὴν τελειωτικὴν, τὴν αἰώνιον τ. ἔ. ἀπώλειαν, τῶν ἀπιστησάντων εἰς τὸν Κύριον Ἰουδαίων.

Λικμήσει. Κατὰ λέξιν = θὰ λικνίσῃ· ἄρα = θὰ διασκορπίσῃ, θὰ ἐξαφανίσῃ. Θὰ συντρίψῃ ἄλλαις λέξεσιν εἰς τρόπον ὥστε νὰ κατατεμαχίσῃ καὶ διασκορπίσῃ ὡς κόνιν.

«Οὐδὲν οὕτως ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ καὶ κατὰ κρημνῶν φέρει, οὐδὲν οὕτω ποιεῖ τῶν μελλόντων ἐκπίπτειν, ὡς τὸ προσηλωθῆαι τοῖς ἐπικήροις (προσκαίροις) τούτοις. Οὐδὲν οὕτω ποιεῖ καὶ τούτων κακείνων ἀπολαύειν, ὡς τὸ πάντων ἐκεῖνα προτιμᾶν.» Χρυσ.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΕΚΛΗΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγων Ὁμοιωθή ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων εἰπατε τοῖς κεκλημένοις ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπηλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἀνθρώπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἐνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ· ἔταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἐνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφिमώθη. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἄρατε αὐτὸν

καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοὶ ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. Ματθ. ΚΒ' 1-14.

Μεγάλην ἱστορικὴν καὶ διδακτικὴν σημασίαν κέκτηται καὶ ἡ παροῦσα παραβολὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἐξενεχθεῖσα ὑπ' Αὐτοῦ ὀλίγας πρὸ τοῦ σταυρικοῦ πάθους ἡμέρας. Ἐν αὐτῇ ὡς εὐστόχως λίαν παρατηρεῖ ὁ Ἀγ. Ἰωαν. ὁ Χρυσόστομος «προαναφωνεῖ (ὁ Κύριος) καὶ τὴν ἔκπτωσιν τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν, δείκνυσι δὲ μετὰ τούτου καὶ τοῦ βίου τὴν ἀκρίβειαν καὶ ὅση τοῖς ἀμελοῦσιν ἡ δίκη κεῖται». Παρομοιάζων ἄλλαις λέξεσι πρὸς γάμους καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς πλουσίαν ἐστίασιν τὴν ὑπ' Αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους τούτους καὶ τὴν εὐωχίαν νοεῖ προδήλως ὁ Κύριος τοὺς Ἰουδαίους, τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ λαόν, τὸν λαβόντα τὰς ἐπαγγελίας τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν Μεσσιακὴν βασιλείαν. Τούτους τῷ ὄντι ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς πρὸ αἰώνων διὰ τοῦ στόματος τῶν ἁγίων ἀνδρῶν τῆς Π. Δ., ἐκάλεσε δ' αὐτοὺς κατὰ τὴν παραβολικὴν τοῦ Κυρίου διήγησιν, ὅπως ὧσιν ἔτοιμοι διὰ τοὺς γάμους τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, ἄλλαις λέξεσιν ὅπως ὑποδεχόμενοι Αὐτὸν ὡς τὸν Νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας συνεισέλθωσι μετ' Αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπ' Αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν ταύτην ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ πολιτεία τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν κατὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐπιφανέντα Χριστόν, ἡ ἄρνησις δηλ. αὐτῶν ὅπως ἀναγνωρίσωσιν Αὐτὸν ὡς τὸν ἀληθῆ Μεσσίαν, ἅτε ἐμφανισθέντα ἄλλως ἢ ὡς Αὐτὸν ἐπόθουν, ἡ ἐχθρική μάλιστα στάσις τῶν πολλῶν αὐτῶν, καὶ δὴ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν ἐν τῇ πωρώσει καὶ τῇ ἰδιοτελείᾳ αὐτῶν ἐξικομένων μέχρι τοῦ νὰ σταυρώσωσι τὸν Κύριον, νὰ διώξωσι δὲ καὶ νὰ φο-

νεύσωσι καὶ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ ἱκανούς, περιγράφεται διὰ τῆς παραιτέρω παραβολικῆς διηγήσεως, τῆς ἐκτιθείσης τὴν συμπεριφορὰν τῶν κεκλημένων πρὸς τοὺς ἀποσταλέντας πρὸς αὐτοὺς δούλους, τὸν Χριστὸν αὐτὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους, κυρύξαντας αὐτοῖς τὸν θεῖον λόγον. Ἀλλὰ τῇ ἀγνωμοσύνῃ καὶ κακίᾳ ταύτῃ τῶν Ἑβραίων φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπακολουθήσῃ βαρεῖα ποινή, καὶ ταύτην προλέγει καὶ προδιαγράφει ὁ Κύριος δι' ὅσων παρίσταται παραιτέρω λέγων περὶ τῆς ὀργῆς τοῦ βασιλέως, τοῦ Θεοῦ δηλ. καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ὅπως τιμωρήσωσι τοὺς φονεῖς τῶν δούλων Αὐτοῦ. Ὁ ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν μετ' οὐ πολὺ ἐπισυμβᾶσαν καταστροφὴν τῆς Ἀγίας Πόλεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεῶνων εἶνε σαφὴς λίαν, ἀνταπεκρίθη δ' ἀκριβῶς αὕτη πρὸς τὴν τραγικὴν εἰκόνα, ἣν συντόμως προβάλλεται ἐν τῇ παραβολῇ Αὐτοῦ ὁ Κύριος.

Ἀλλὰ πρὸς τῇ ὑλικῇ ταύτῃ τιμωρίᾳ οἱ Ἑβραῖοι ὑπομένουσι καὶ τὴν πολλῶν βαρυτέραν ἠθικὴν, ἐγκειμένην κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ἀποκλείσει αὐτῶν τῶν γάμων τοῦ Υἱοῦ, ἐν τῇ ἀποστερήσει δηλ. αὐτῶν τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀγαθῶν τῶν διὰ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας παρεχομένων. Οὗτοι δ' ἐπὶ τούτοις δοκιμάζουσι τὴν πικρίαν τοῦ νὰ βλέπωσιν ἑαυτοὺς παραγκωνιζομένους ὑπ' ἄλλων, τῶν ὕστερον κατὰ τὸν παραβολικὸν τοῦ Κυρίου λόγον κληθέντων, τῶν ἐθνικῶν πάντως, συνφδὰ τῇ ὑπ' αὐτῶν ὑποδοχῇ τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος καὶ τῇ εἰς Χριστὸν πίστει αὐτῶν, καταστάντων οὕτω μετόχων τῶν τοῖς Ἰουδαίοις πρώτοις ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, τῆς μετὰ τοῦ Μεσσίου δηλ. Χριστοῦ στενῆς μυστικῆς συναφείας καὶ κοινωνίας καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς πνευματικῶν ἐντρυφημάτων.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερον μέγα δίδαγμα διὰ τῆς ἐπισυναπτομένης εἰκόνης τοῦ ἄνευ ἐνδύματος γάμου ἐν τοῖς γάμοις τοῦ Υἱοῦ

εὐρεθέντος διδάσκει ἡ παροῦσα τοῦ Κυρίου παραβολή, δίδαγμα μέγα καὶ χρησιμώτατον. Κατὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ἡ προθυμία, ὅπως ὑπακούσῃ τις εἰς τὴν φωνὴν τῶν καλούντων καὶ προσέλθῃ εἰς τοὺς γάμους τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ εἰς τὴν ἡ διὰ τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἀγ. βαπτίσματος εἰσοδος εἰς τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ κοινωνίαν δὲν ἐξασφαλίζει εἰς τὸ διηνεκὲς τὴν κοινωνίαν ταύτην καὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς σωτήρια ἀγαθὰ, προσοπαιεῖται καὶ ἐνδυμα γάμου, ἀπέκδυσις δηλ. τοῦ παλαιοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, τῶν ἁμαρτωλῶν ροπῶν καὶ τάσεων τῶν πρὸ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐνδυσις τοῦ νέου, τοῦ κατὰ τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ ζῶντος. Ἄνευ τοῦ ἐνδύματος τούτου, ἄνευ τῆς τοιαύτης ριζικῆς μεταβολῆς τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ἄνευ τῆς συμμορφώσεως ἑαυτοῦ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς τοῦ Νυμφίου καὶ Αὐτοῦ τούτου κινδυνεύει ὁ χριστιανὸς νὰ ἐκβληθῇ τῶν γάμων, ὡς ὁ τῆς παραβολῆς κεκλημένος ὁ ἄνευ ἐνδύματος γάμου καταληφθεὶς. Καὶ παραμένει μὲν ὁρατῶς, καὶ θὰ παραμένῃ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ θὰ παραμένῃ ἄχρι καιροῦ, ὡς τὰ ζιζάνια καὶ οἱ σαπροὶ ἰχθύες τῶν σχετικῶν παραβολῶν. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοινῆς κρίσεως ἐπονειδίστως θὰ ἐκβληθῇ οὗτος τοῦ νυμφῶνος καὶ θὰ ριφθῇ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὴν αἰώνιον τ. ἔ. κόλασιν, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Οὕτω φοβερώς καὶ ἀπειλητικῶς περαίνει ὁ Κύριος τὴν παροῦσαν παραβολικὴν Αὐτοῦ διήγησιν, ἅτε ἐν πολλῶ μέτρῳ ἀποσκοποῦσαν, ὅπως ἐπιστήσῃ δι' αὐτῆς τὴν ἄγρυπνον προσοχὴν τῶν πιστῶν εἰς ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μόνον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ παραμυνην ἐπιλάθωνται τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑποχρεώσεως αὐτῶν, τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς, εἰκονικῶς παρισταμένης διὰ λευκοῦ λαμπροῦ γαμηλίου ἐνδύματος.

Τὴν ἀπαραίτητον δὲ ταύτην προσοχὴν διεγείρει ἔτι μᾶλλον ὁ Κύριος δι' ὃν ἐν κατακλείδος μέρει ἐπισυνάπτει λέγων *πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί*· δι' ἧς κατηγορηματικῆς ἀψευδοῦς δηλώσεως Αὐτοῦ διαπιστοῖ τὴν πικρὰν ἀλήθειαν τῆς ὑπὸ ὀλίγων προσηκούσης ἀνταποκρίσεως εἰς τὴν κλῆσιν τοῦ Χριστοῦ, ἀνταποκρίσεως τοιαύτης ὥστε οὐ μόνον νὰ προσέρχωνται αὐτῷ διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ νὰ περιλαμβάνωνται μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 1. *Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγων*. Τὸ ἀποκριθεὶς ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης κεῖται ἐνταῦθα ἐν εὐρυτέρᾳ τῆς συνήθους χρήσει, δηλοῦν καθόλου τὸ ἀρχεσθαι (νέου) λόγου, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τι, πρὸς ὃ ἀναφέρεται οἶονεῖ ὡς ἀπάντησις.

Οὕτω ἐνταῦθα ὁ νέος παραβολικὸς (*ἐν παραβολαῖς*) τοῦ Κυρίου λόγος ἀναφέρεται ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν πρόθεσιν (*ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι*) τῶν μελῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, ὅπως συλλάβωσιν Αὐτόν, καὶ ἀφορᾷ ἐν πολλῷ μέτρῳ εἰς αὐτοὺς τούτους, πρὸς οὓς καὶ ἀμέσως (*αὐτοῖς*) ἀποτείνεται ὁ Κύριος. Περὶ τοῦ Μ. Συνεδρίου καὶ τῆς πρὸς τὸν Κύριον ἀποσταλείσης ἀντιπροσωπείας αὐτοῦ, ὅπως ἐρωτήσῃ Αὐτὸν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ἐκήρυττε δημοσίᾳ κτλ. βλπ. σημειώματα τῆς μικρὸν ἀνωτέρω περὶ τῶν δύο τέκνων παραβολῆς.

Στίχ. 2. *Ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ*. Ἡ παραβολὴ αὕτη ὁμοιάζει ἱκανῶς πρὸς τὴν παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ (ΙΝ' 16-24) παραβολὴν περὶ τοῦ μεγάλου δείπνου (βλπ. ἀνωτέρω), διὸ καὶ ὑπὸ οὐκ ὀλίγων νεωτέρων ἐξηγητῶν ἀμφότεραι αἱ παραβολαὶ αὗται θεωροῦνται ὡς μία κατ' οὐσίαν καὶ ἡ αὕτη παραβολὴ τοῦ Κυρίου, διαφόρως διατυπωμένη ὑφ' ἑκατέρου τῶν ἱ. Εὐαγγελιστῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὴν ὁμοιότητι ἡ παροῦσα παραβολὴ διαφέρει ἐπίσης ἱκανῶς τῆς παρὰ τῷ Εὐαγγ. Λουκᾷ περὶ τοῦ μεγάλου δείπνου, ὁρθότερον καὶ δικαιότερον κατὰ τὴν γνώμην ἄλλων ἐρμηνευτῶν αἱ παραβολαὶ αὗται θεωροῦνται ὡς αὐτοτελεῖς, ρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐν διαφόροις περιστάσεσιν.

Στίχ. 2. *Ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ*. Καὶ ἐν τῇ Ἀπο-

καλύψει παρίσταται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὡς *γάμος τοῦ ἀρνίου* (ΙΘ', 9). Ὁ πληθυντικὸς (*γάμοι*) ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ (*γάμος*) ἐπὶ ἐνὸς γάμου συνήθης παρὰ τε τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς ὑστερον.

Στίχ. 3. *Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν*. Ἰκανοὶ τῶν ἐξηγητῶν πειρῶνται νὰ ἀποδείξωσι κρατοῦν πως ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ ἔθος τῆς δευτέρας ταύτης προσκλήσεως, ἀλλὰ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει καὶ τῆς τρίτης μνημονευομένης (ἐπὶ τῇ ἀποκρούσει τῆς δευτέρας) προσκλήσεως (στίχ. 4. *πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους κτλ.*) παρίσταται πιθανώτερον, ὅτι ἡ παραβολικὴ διήγησις προσηρμώσθη πρὸς τὴν ἀλληγορικὴν ἐννοίαν τῆς ἐπανειλημμένης κλήσεως τῶν Ἰουδαίων ὅπως μετὰσχῶσι τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσίου Χριστοῦ. Ὑπὸ τοὺς δούλους τοὺς ἀποσταλέντας, ὅπως καλέσωσι τὸ δεύτερον τοὺς ἤδη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλημένους Ἰουδαίους νοοῦνται οἱ προφῆται, ἢ κατ' ἄλλους ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος, καίτοι Οὗτος ἐν τῇ αὐτῇ παραβολῇ παρίσταται ὡς ὁ Υἱός, οὗ τελοῦνται οἱ γάμοι ὅπερ δ' ὅμως δὲν προσκρούει, διότι ὁ Κύριος καὶ περ τῷ ὄντι ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μυστικῶς μετὰ τῶν εἰς Αὐτὸν πιστευόντων ἐνούμενος, ἐγένετο καὶ ὁ κῆρυξ τῆς ἰδρυθείσης ταύτης ὑπ' αὐτοῦ βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὑπὸ τοὺς δούλους τοὺς τὸ τρίτον (στίχ. 4 *πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους κτλ.*) καλοῦντας μετ' ἐπιμονῆς καὶ δελεαστικῶν τρόπων τινὰ παροτρύνσεων (*οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστά μου τεθυμένα κτλ.*) νοοῦνται οἱ Ἀπόστολοι, οἱ ἐπὶ τὴν ἡδὴ ἐγκαινισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου πνευματικὴν πανδαισίαν καλοῦντες.

Στίχ. 5. *Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ*. Περιγράφεται εἰκονικῶς ἡ ἐξ ἐγωισμοῦ καὶ ἰδιοτελείας ἀδιαφορία καὶ ἀμέλεια τῶν Ἰουδαίων πρὸς μετοχὴν εἰς τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ ἀνατείλασαν πνευματικὴν βασιλείαν.

Στίχ. 6. *Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑβρίσαν καὶ ἀπέκτειναν*. Ἡ ἀπίθανος ἄλλως συμπεριφορὰ αὕτη τῶν κεκλημένων πρὸς τοὺς δούλους τοῦ βασιλέως, καλοῦντος αὐτοὺς εἰς τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αἰτιολογεῖται ἐκ τῆς ὑποκειμένης ἐν τῇ παραβολικῇ εἰκόνι ἀλληγογορικῆς ἐννοίας τῆς παραβολῆς, ἐκ τῶν προφητικισμῶν δηλ. τῶν κακιώσεων καὶ θανατώσεων, ἃς οἱ ἀρχόντες ἰδίᾳ τῶν Ἑβραίων ἐφήρμοσαν ἐπὶ τοὺς κήρυκας τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου,

Τῶν ἐρμηνευτῶν τινες ἐπιχειροῦσι νὰ ἐξηγήσωσι τὴν εἰκόνα ὡς προϋποθέτουσαν δυσηρεστημένους ὑπηκόους, ἐπιδείξαντας οὕτω στασιαστικῶς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως ἄρχοντος αὐτῶν δυσμένειαν αὐτῶν, δι' ὃ καὶ ἀμειλίχτως εἶτα τιμωρηθέντας.

Στίχ. 7. *Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.* Περιγράφεται ἡ ἐπενεχθεῖσα κατὰ τῶν τελευταίων θιαίων κεκλημένων, τῶν τοὺς δούλους ὑβρισάντων καὶ ἀποκτεινάντων, αὐστηρὰ τοῦ βασιλέως τιμωρία, ἀπεικονίζουσα προφητικῶς τὴν ὑπὸ Τίτου καὶ Βεσπεσιανοῦ (τῷ 70 μ. Χ.) καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ. «Ταῦτα δὲ λέγει προδηλῶν τὰ ἐπὶ Οὐεσπεσιανοῦ καὶ Τίτου γενόμενα. . . Τότε λοιπὸν αὐτοὺς ἀναιρεῖ, ἅτε ἀνιάτα νοσοῦντας» Χρυσ.

Στίχ. 8-9. *Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ ὁ μὲν γάμος ἐτοιμὸς ἐστι, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι πορεύεσθαι οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὗρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.* Δηλοῦται παραβολικῶς ἡ κλήσις τῶν ἐθνῶν, οἵτινες ἐν τῇ μετοχῇ τῶν ἀγαθῶν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς (τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας) ἀντικατέστησαν τοὺς Ἰουδαίους, πρῶτους δικαιούχους, ἀποκλεισθέντας δ' ὅμως τοὺς πολλοὺς αὐτῶν δι' ἀπιστίαν. Ὑπὸ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν νοητέαι αἱ πλατεῖαι, εἰς ἃς ἀπολήγουσι (διέξοδοι) αἱ διασταυρούμεναι ὁδοί, τὰ κοινῶς λεγόμενα σταυροδρόμια, ἐνθα ὑπάρχει συνήθως ποιά τις συγκέντρωσις διαβατῶν.

Στίχ. 10. *Καὶ ἐξελεθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.* Ἐν τῇ παραβολικῇ εἰκόνι παρίστανται συναγόμενοι εἰς τοὺς γάμους τοῦ βασιλέως ἐκ τῶν ὁδῶν οἱ τυχόντες ἄνευ διακρίσεως τῆς ἠθικῆς ποιότητος αὐτῶν, διότι ὑπόκειται ἐν αὐτῇ ἡ ἀλληγορικὴ ἔννοια τῆς κλήσεως τῶν ἐθνικῶν, τῶν ἀνθρώπων πάντων, ἀνεξαρκῆτως τῆς προτέρας ἠθικῆς αὐτῶν ζωῆς.

Ὁ γάμος ἐνταῦθα = ἡ αἰθουσα τῶν γάμων. Ἀνακειμένων. Οὕτω χαρακτηρίζονται οἱ συναχθέντες εἰς τοὺς γάμους καὶ τῆς γαμηλίου ἐστιάσεως μετέχοντες διὰ τὴν συνήθειαν τῶν παλαιῶν νὰ τρώγωσιν ἀνακείμενοι, ἀνακεκλιμένοι.

Στίχ. 11. 12. *Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ*

δὲ ἐφριμώθη. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ἡ αὐστηρότης τῆς ποινῆς τοῦ κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ βασιλέως εὗρεθέντος ἄνευ ἐορταστικῆς στολῆς ἐξηγεῖται αὐθις ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς παραβολῆς, ἐκ τῆς ὑπονοουμένης δηλ. διδασκαλίας τῆς αὐστηρᾶς ποινῆς, τῆς ἀναμενούσης τοὺς εἰσελθόντας εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μὴ φέροντας τὸ προσῆκον αὐτῇ ἠθικὸν ἔνδυμα, μὴ ἀνταποκρινομένους ἐν τῷ θρησκευτικῷ καὶ ἠθικῷ βίῳ αὐτῶν πρὸς τὸν ὑψηλὸν καὶ ἄγιον αὐτῶν χαρακτήρα.

Ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Βλπ. σημ. τῆς Παραβολῆς τῶν ταλάντων.

Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Λόγοι ἐπισημασθέντες ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ (οὐχὶ δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς παραβολῆς) πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἐξωτέρου σκοτούς, εἰς ὃ ἐκβάλλεται ὁ μὴ φορῶν τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου.

Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. Καίτοι εἰς παρίσταται ἐν τῇ παραβολῇ ὁ μὴ φέρων ἔνδυμα γάμου, ἐπειδὴ οὗτος ἀντιπροσωπεύει κατηγορίαν ὅλων χριστιανῶν, μὴ ἀνταποκρινομένων ἐν ἔργοις πρὸς τὴν χριστιανικὴν αὐτῶν κλήσιν, διὰ τοῦτο δὲν ἀντιφάσκει ἢ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἕνα (τὸ ἄνευ ἐνδύματος γάμου) ἐπιφερομένη αὕτη γενικὴ παρατήρησις τοῦ Κυρίου. Ἄλλοι τῶν ἐρμηνευτῶν προτιμῶσι νὰ ἀναφέρωσι τὰς λέξεις (πολλοὶ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί) εἰς τὰ μικρὸν ἀνωτέρω περὶ τῆς κλήσεως τῶν Ἰουδαίων παραβολικῶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου διδασκόμενα, μὴ δεξαμένων τῶν πλείστων τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλὰ μόνον ὀλίγων, περιλαμβανομένων διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτοῖς.

**Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ
ΤΟΥ ΠΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΦΡΟΝΙΜΟΥ ΔΟΥΛΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΔΟΥΛΟΥ**

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ δίδοναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ, μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ᾧ ᾧρα ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ματθ. ΚΔ' 45-51 Πρβλ. Λουκ. ΙΒ' 41-48.

Βραχὺ πρὸ τοῦ σωτηρίου Αὐτοῦ πάθους εὐκαιρον ἡγεῖται ὁ Κύριος, ὅπως ἐπιστήσῃ ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διαρκοῦς πνευματικῆς ἐγρηγόρσεως καὶ νηφαλιότητος. Αἱ ὥραι τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας Αὐτοῦ ἐμετροῦντο, καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ Αὐτοῦ μετὰ τὴν σκληρὰν δοκιμασίαν τῶν παθῶν θὰ κατελείποντο ὀρφανοὶ καὶ διωκόμενοι, ἣ δὲ στιγμή τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν διὰ τῆς νέας λαμπρᾶς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ὁσημέραι θὰ ἀπεμακρύνετο. Ὅθεν ἔδει οὗτοί τε καὶ οἱ διάδοχοι καὶ μα-

θηταὶ αὐτῶν, οἱ πιστεύοντες ἀπαξάπαντες, νὰ ἐνισχυθῶσιν ἐν τῇ προσδοκίᾳ τοῦ Κυρίου, καὶ ταῦτα οὐχὶ νυστάζοντες καὶ ἀπρακτοῦντες, ἀλλ' ἀφιερῶντες ἑαυτοὺς καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὴν ἐπιτέλειν τοῦ θελήματος τοῦ Χριστοῦ, μέλλοντος θάπτειν ἢ βραδύτερον νὰ ἐπανεέλθῃ καὶ ἀποκατασταθῇ αὐθις ὁρατῶς ἐν μέσῳ τῶν ὁπαδῶν Αὐτοῦ, ὅπως ἀποδώσῃ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Τοιοῦτον τὸ ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης δίδαγμα, οὗ ἔχρηζον καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν πρώτων ἡμερῶν πιστοί, οἵτινες τὴν δευτέραν παρουσίαν Αὐτοῦ πολλῶ ἐγγυτέραν ἢ οἱ κατόπιν καὶ ἡμεῖς ὑπελάμβανον καὶ ἀνέμενον.

Ὅν τρόπον ὁ κακὸς δοῦλος, ὃν ὁ Κύριος αὐτοῦ ἀποδημῶν καταλείπει ἐπιστάτην τῆς οἰκίας αὐτοῦ καταλαμβάνόμενος τυχὸν ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι βραδύνει ἢ ἐπάνοδος τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, ἀντὶ πατρικῆς περὶ τοὺς συνδούλους κηδεμονίας ἄρχεται ἀδικῶν καὶ πλήττων αὐτοὺς, τρώγων δὲ καὶ πίνων μετὰ τῶν μεθυόντων, οὕτω καὶ ὁ κακὸς χριστιανὸς ἐπιλανθανόμενος τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας ἢ ἀναβάλλων τὴν εἰς ταύτην προπαρασκευὴν ἀμελεῖ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἰδίων αὐτοῦ καθηκόντων καὶ παραδίδεται ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς πάθεσιν. Ἡ ποινὴ τοῦ κακοῦ δούλου, τοῦ ἀπίστου καὶ ὑποκριτοῦ, ἐργαζομένου μόνον ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τὸν φόβον αὐτοῦ, ἐξαγριουμένου δὲ καὶ ἐκλυομένου κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ ἀναβαλλομένῃ ἐπανόδῳ αὐτοῦ, παρίσταται ἐν τῇ παραβολῇ βαρυτάτη. Οὕτω δὲ ἐπισεῖει φοβερὰν τὴν ἀπειλὴν ὁ Κύριος κατὰ τῶν ἐν ἀκηδία καὶ ἁμαρτία διαβιούντων χριστιανῶν, τῶν κατατριβόντων τὸν μέχρι τῆς παρουσίας Αὐτοῦ, ἢ ἄλλως τὸν μέχρι τοῦ θανάτου ἐκάστου αὐτῶν, χρόνον περὶ πᾶν ἄλλο ἢ περὶ τὴν τοῦ θελήματος Αὐτοῦ ἐπιτέλειν, περὶ τὴν εὐλικρινῆ καὶ

πιστὴν ἐκπλήρῳσιν τῶν οἰωνδήποτε καθηκόντων, ἅτινα ἐπιβαρύνουσιν ἕκαστον.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κακὸν δοῦλον, τὸν ἐπιδειχθέντα ὅλως ἀνάξιον τῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς τοῦ δεσπότου αὐτοῦ, διὸ καὶ αὐστηρῶς κολασθέντα, μακαρίζει ὁ Κύριος τὸν πιστὸν καὶ φρόνιμον δοῦλον τὸν καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ ὁσφδήποτε παρατεινομένην πολιτευόμενον κατὰ τὰ παραγγέλματα καὶ τὴν θέλησιν ἐκείνου καὶ παρίστησιν ἅμα αὐτόν δαψιλῶς διὰ τοῦτο ἀμειβόμενον.

Ἀνάλογος ἀναμφισβήτητος ἀναμένει τύχη καὶ πάντα καθ' ὅμοιον τρόπον ζῶντα καὶ πολιτευόμενον χριστιανόν, ἔχοντα αἰεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐπικειμένην, ὁσφδήποτε βραδύνουσαν, δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, καὶ πρὸς ταύτην αἰεὶ ἔτοιμον διὰ τῆς πιστῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν ἐκάστοτε θρησκευτικῶν ἠθικῶν καὶ οἰωνδήποτε ἄλλων καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων αὐτοῦ. Ὁ τοιοῦτος δὲν φοβεῖται νὰ καταληφθῇ ἀπροσδοκῆτως ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Εἶνε πάντοτε ἕτοιμος ὅπως δῶ λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ.

Στίχ. 45. Παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ πρὸ τῆς διηγήσεως τῆς παραβολῆς ταύτης ἀπαντᾷ ἐρώτησις τοῦ Ἀπ. Πέτρου : *Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· Κύριε πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην* (τὴν ἀνάλογον παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ ἀμέσως ἀνωτέρω κειμένην περὶ τῶν πιστῶν δούλων τῶν ἐν ἐγγρηγόρσει ἀναμενόντων τὴν ἐκ τῶν γάμων ἐπάνοδον τοῦ κυρίου αὐτῶν) *λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας;* Πρὸς ἣν ἐρώτησιν παρίσταται ἀπαντῶν ὁ Κύριος διὰ τῆς παρουσίας παραβολῆς, ἣτις καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἐπουσιώδεις διαφορὰς τῆς παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ ἐκθέσεως αὐτῆς παρίσταται παρ' αὐτῷ ἀναφερομένη εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς τούτους ὡς οἰκονόμους τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ κυρίως ἀποβλέπουσα. Οὕτω καὶ ὁ ἁγ. Ἰωαν. ὁ Χρυσόστομος γράφων «πρὸς τοὺς διδασκάλους τρέπει τὸν λόγον λοιπόν» καίτοι μικρὸν κατωτέρω ὁ αὐτὸς παρίστησιν εὐρύτερον τὸν διδακτικὸν σκοπὸν τῆς παραβολῆς.

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ

κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; Συμπεπληρωμένη ἡ ἐρώτησις τοῦ Κυρίου θὰ εἴχῃ πῶς : *Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς . . . τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ, ὃς οὐ ποιήσει ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κύριος αὐτοῦ;* Τ. ἔ. ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος δοῦλος θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὅπερ συμφωνεῖ πρὸς τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ ὡς πιστοῦ καὶ ἀποδεικνύει ἅμα τὴν φρόνησιν αὐτοῦ, διότι ἐν τῇ ὑπακοῇ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ἐμβλέπει ὀρθῶς καὶ δικαίως καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ ὄφελος ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἀμοιβῆς, ἣς οὗτος τυγχάνει κατόπιν.

Ἀντὶ τοῦ *δοῦλος (ὁ πιστὸς δοῦλος)* κεῖται παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ ἡ λέξις *οἰκονόμος*, καθ' ὅσον ὁ δοῦλος, ὃν ὁ Κύριος αὐτοῦ ἀποδημῶν καταλείπει ἐπὶ τῶν συνδούλων λαμβάνει πράγματι τοιαύτην τινα θέσιν (θέσιν οἰκονόμου) ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Οἰκετεία=οἰκέται, οἱ ὑπηρέται, δούλοι. Παρὰ τῷ ἱ. Λουκᾷ κεῖται *θεραπεία*, ὅπερ ταυτόσημον. Παρ' αὐτῷ δ' ἐπίσης κεῖται ἡ λέξις *σιτομέτριον* (=Τὸ ἀναλογοῦν μέτρον τοῦ σίτου) ἀντὶ τῆς παρὰ τῷ ἱ. Ματθαίῳ γενικωτέρας λέξεως *τροφῆς*.

Στίχ. 46. *Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ εὕρῃσει ποιοῦντα οὕτως.* Ὅπως δηλ. διέταξεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ. «Ταῦτα δὲ οὐ περὶ χρημάτων εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ λόγου, καὶ περὶ δυνάμεως, καὶ περὶ χαρισμάτων, καὶ περὶ πάσης οἰκονομίας ἣς ἕκαστος ἐνεχειρίσθη. Αὕτη καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοὺς πολιτικούς ἀρμόσειεν ἂν ἡ παραβολή. Ἐκαστον γὰρ οἷς ἔχει πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον ἀποκεχρησθαι δεῖ. Κἂν σοφίαν ἔχῃς, κἂν ἀρχὴν, κἂν πλοῦτον, κἂν ὅτιον, μὴ ἐπὶ βλάβῃ τῶν συνδούλων, μηδὲ ἐπὶ ἀπωλείᾳ ἑαυτοῦ. Διὰ δὲ τοῦτο ἀμφοτέρω ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ, φρόνησιν καὶ πίστιν». Χρυσ.

Στίχ. 47. *Ἀμὴν (Ἀμὴν λέγω ὑμῖν).* Ἑβραϊκὴ λέξις (=ἀληθῶς, τῷ ὄντι), ἣς πυκνὴν χρῆσιν ἐποιεῖτο ὁ Κύριος πρὸς διαβεβαίωσιν καὶ ἣς λέξεως διὰ τοῦτο πυκνὴ ἡ χρῆσις ἐν τῇ ἱερᾷ Γραμματολογίᾳ.

Ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. Ἡ ἐν σμικρῷ ἐπιδειχθεῖσα πίστις καὶ φρόνησις τοῦ δούλου ἀποδεικνύει αὐτόν ἄξιον πολλῷ μεγαλυτέρων, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ ἀμοιβὴν μεγάλην διὰ τὸν ταπεινὸν δοῦλον. Ἀνάλογος ἔσται καὶ ἡ ἀμοιβὴ τῶν καθόλου πιστῶν καὶ φρονίμων τηρητῶν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. «Τί ταύτης ἴσον γένοιτ' ἂν τῆς τιμῆς; ποῖος παραστήσαι δυνήσεται λόγος κατ' ἀξίαν τὴν μακαριότητα, ὅταν ὁ τῶν Οὐρανῶν Βασιλεὺς καὶ τὰ πάντα

ἔχων ἄνθρωπον ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καθιστᾶν μέλλῃ ; Διὸ καὶ φρόνιμον αὐτὸν καλεῖ, ὅτι ἔγνω μὴ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα προέσθαι, ἀλλὰ σωφρονήσας ἐνταῦθα, τῶν Οὐρανῶν ἔτυχεν». Χρυσ.

Στίχ. 48. *Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ*. Προϋποτίθεται ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ὁ δοῦλος ὁ ὑπὸ τοῦ ἀποδημιούντος οἰκοδεσπότην καταλειπόμενος ἐπιστάτης τῶν συνδούλων αὐτοῦ εἶνε κακὸς καὶ οὐχὶ πιστὸς καὶ φρόνιμος, ὡς περιεγράφῃ ἀνωτέρω. Ὁ λόγος σαφέστερον θὰ εἴχῃ: *Ἐὰν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος κακὸς ὢν εἴπῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ* (=καθ' ἑαυτόν). «Ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῖς ἀγαθοῖς κειμένης τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τοῖς πονηροῖς ἡπειλημένης κολάσεως διορθοῦται τὸν ἀκροατήν.» Χρυσ.

Στίχ. 49. *Ἀρχεται τύπτειν τοὺς συνδούλους*. Παρὰ τῷ ἰ. Λουκᾷ κεῖται *τοὺς παῖδας* (=τοὺς δούλους) καὶ *τὰς παιδίσκας* (=τὰς δούλας).

Ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθυόντων. Διακόπτεται ἡ ἀπὸ τοῦ ἄρξεται (ἄλλως θὰ ἔκειτο *ἐσθίειν καὶ πίνειν*) συντακτικὴ ἐξάρτησις, ὅπως καταστῇ εὐδηλοτέρα ἢ ἐξακολούθησις τοῦ ἅπαξ ἐνκαινισθέντος βιαίου καὶ ἀσώτου βίου τοῦ κακοῦ δούλου. Παρὰ τῷ ἰ. Λουκᾷ κεῖται: *ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι*. *Ἐσθίῃ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθυόντων*. Οὕτω προδήλως κακίζετα ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ ὁ ἄσωτος καθόλου βίος. «Τὴν γαστριμαργίαν δηλῶν. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἔλαβες ἵνα εἰς τρυφὴν διαπανήσῃς, ἀλλ' ἵνα εἰς ἐλεημοσύνην ἀναλώσῃς. Μὴ γάρ τὰ σαυτοῦ ἔχεις ; Τὰ τῶν πενήτων ἐνεπιστεύθης, καὶ ἐκ πόνων δικαίων, καὶ ἀπὸ κλήρου πατρὸς σου κλημένος τύχῃς». Χρυσ.

Στίχ. 50. *Καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ*. Καθ' ἧλξιν ἀντὶ *ἧν* (οὐ γινώσκει). «Ὅρῃς πῶς καὶ πανταχοῦ τοῦτο τίθησι, τὸ τῆς ἀγνοίας δεικνύς χρήσιμον ὄν καὶ ταύτῃ ποιῶν ἐναγωνίους αἰεὶ. Τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτῷ τὸ σπουδαζόμενον, τὸ αἰεὶ ἡμᾶς ἐγρηγορέναι, καὶ ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ ταῖς τρυφαῖς ἀνατίπτομεν, ἐν δὲ ταῖς συμφοραῖς μᾶλλον συστελλόμεθα, διὰ τοῦτο πανταχοῦ τοῦτο λέγει, ὅτι ὅταν ἄνεσις ᾖ τότε ἔρχεται τὰ δεινά» Χρυσ.

Στίχ. 51. *Διχοτομήσει αὐτόν*. Συνφθὰ τῇ ἀπολύτῳ σχεδὸν ἐξουσίᾳ, ἣν ἐπὶ τῶν δούλων ἐκέκτηντο οἱ παλαιοί. Ἡ διὰ πρίονος αὐστηρὰ καὶ σκληρὰ θανατικὴ καταδίκη δὲν ἦτο ἀήθης ὅπως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. (Πρβλ. καὶ Β' Βασιλ. ΙΒ' 31. Α' Παρ. Κ'. 3.) «Τὸν

δὲ Θεὸν οὐδὲν οὕτω παροξύνει ὥς τὸ ὑπεροπτικῶς ἔχειν τῶν τῷ πλησίον προσηκόντων». Χρυσ.

Καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Κατατάξει αὐτὸν μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, ἅτε ὑποκριτικῶς καὶ ἀπίστως πολιτευθέντα. Παρὰ τῷ ἰ. Λουκᾷ κεῖται: *μετὰ τῶν ἀπίστων*.

Ἐκεῖ (τ. ἔ. ἐν τῇ γεένῃ) *ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων*. Οὕτω παρίσταται ἡ ὑπερβάλλουσα θλίψις καὶ ἀπελπισία τῶν ἐν τῇ Κόλασει ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. Ἡ πρὸς τῇ διχοτομήσει εἰς τὴν Κόλασιν καταδίκη τοῦ κακοῦ δούλου καθίστησι σαφῶς δὴλην τὴν ἀλληγορικὴν ἔννοιαν, ἣν διὰ τῆς παραβολικῆς αὐτοῦ διηγήσεως εἶχεν ὑπ' ὅψει ὁ Κύριος.

Ὡς συνέχεια τῆς παρούσης παραβολῆς θεωροῦνται συνήθως οἱ παρὰ τῷ ἰ. Λουκᾷ μόνῳ ἐπιφερόμενοι δύο στίχοι: *Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος, ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσεται πολλάς. Ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν δαρήσεται ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν*. Δι' ἀμφοτέρων τῶν στίχων τούτων διατυποῦται γενικώτερον καὶ ἐν ἡπικότερα μορφῇ ἢ καὶ ἐν τῇ ἐκτεθείσῃ παραβολικῇ διηγήσει ὑποκειμένη ἔννοια τῆς εὐθύνης διὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῶν φύσει ἢ θέσει ἐπιβαρυνόντων ἑκαστον καθηκόντων, ἡτις εὐθύνη καθίσταται βαρυτέρα ὅσοι τὰ καθήκοντα ταῦτα εἶνε σπουδαιότερα καὶ ἡ γνώσις αὐτῶν πληρεστέρα καὶ τελειότερα. Τοιαύτην πληρεστέραν καὶ τελειότεραν γνώσιν τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον καθηκόντων αὐτοῦ κέκτηται ἀριδύλως ὁ χριστιανός, πρὸς τῷ ἀγράφῳ τῆς συνειδήσεως νόμῳ ἔχων καὶ τὰς σαφεῖς καὶ ρητὰς δηλώσεις τῆς Ἀγ. Γραφῆς.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραὶ. Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἔλαιου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος καὶ αἱ ἑτοιμοὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Ματθ. ΚΕ' 1-13.

Τὸ ἀπρόοπτον τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καὶ τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων κρίσεως, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τὸ ἀπρόοπτον τοῦ θανάτου ἐκάστου, δι' οὗ τίθεται πέρας εἰς

τὴν ἐπὶ γῆς βιοτὴν καὶ πολιτείαν καθ' ἣν θὰ κριθῇ ἕκαστος, καὶ τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τῆς πρὸς ταύτην (κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ πρὸς τὸν θάνατον) ἐτοιμασίας ἡμῶν, παρίστησιν ὁ Κύριος καὶ διὰ τῆς ὥραίας παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων, ὧν αἱ πέντε μωραὶ καὶ αἱ πέντε φρόνιμοι. Καὶ δείκνυσιν ὁ Κύριος καὶ διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ποῦ πράγματι ἔγκειται ἡ ἀληθὴς ἀνθρωπίνη φρόνησις. Πανταχοῦ ἄλλαις λέξεσιν ἀλλαχοῦ ἢ ὅπου συνήθως οἱ ἄνθρωποι θεωροῦσιν αὐτὴν ὑπάρχουσιν.

Τὴν ἀληθῆ φρόνησιν δὲν ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς προκειμένης παραβολῆς ἡ κατεύθυνσις τῶν σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν ἡμῶν πρὸς τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν, τὰς ἀπολαύσεις τοῦ παρόντος βίου, ἀλλ' ἡ τοιαύτη τῶν καθ' ἡμᾶς ρύθμισις, ὥστε νὰ παριστάμεθα ἀτενῶς τὸ βλέμμα ἐστραμμένον ἔχοντες πρὸς τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐν ᾗ κατὰ τὸν Εὐαγγελικὸν λόγον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Πᾶσα ἄλλη σκέψις καὶ πολιτεία χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὡς μωρία, οἷα πράγματι εἶνε αὕτη διὰ τοὺς εἰλικρινῶς πιστεύοντας εἰς τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου ἔλευσιν, καὶ τὴν κατ' αὐτὴν ὀριστικὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν περὶ τῆς αἰωνίου τύχης ἐκάστου.

Ἄλλ ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι ἀποκλείει ὁ Κύριος διὰ τὸν πιστὸν Αὐτοῦ ὁπαδὸν πᾶσαν ἔλλογον περὶ τοῦ παρόντος μέριμναν, πᾶσαν ἐλευθέραν ἐν ταῖς κατ' ἀνθρώπον νομίμοις ἀνάγκαις καὶ ἀπολαύσεσιν ἐνέργειαν, ὃν τρόπον οὐδαμῶς παρίσταται οὗτος κακίζων τὰς παρθένας ὅτι ὑπέκνησαν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ φυσικοῦ ὕπνου κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναμονῆς τοῦ νυμφίου. Ὅτι ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ Κύριος εἶνε ὅπως καταστοχασθέντες ἅπαξ τοῦ σκοποῦ τοῦ βίου ἡμῶν, ἀναλογισάμενοι ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ ὦμεν ἑτοιμοὶ ὅταν κληθῶμεν εἰς ὑπάντησιν τοῦ Νυμφίου

Χριστοῦ, φροντίσωμεν ἵνα ἐκ πρώτης ἀρχῆς δώσωμεν τοιαύτην εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν θέλησιν ἡμῶν κίνησιν καὶ τροπήν, ὥστε ἀνεπαισθητῶς νὰ εὐρεθῶμεν κατὰ τὸν προσήκοντα χρόνον ἑτοιμοί, ὃν τρόπον αἱ φρόνιμοι παρθένοι αἱ ἐγκαίρως λαβοῦσαι μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον, καὶ κατὰ τὴν αἰφνίδιον ἀναγγελίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ νυμφίου ἀμελλητὶ ἐξελθοῦσαι εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ.

Ὑπὸ τοῦ πόθου μετοχῆς εἰς τὴν φαιδρὰν τῶν γάμων πανηγυριν ἐξ Ἰσοῦ πρὸς τὰς φρονίμους διεκαίοντο καὶ αἱ μωραὶ παρθένοι, καὶ ἔσπευσαν ἴσως πρῶται πρὸς τὸν οἶκον τῆς φίλης νύμφης, ὅπως κοσμήσωσιν αὐτήν καὶ καλλωπίσωσι καὶ ἐξερχόμεναι κατὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθος εἰς προὔπαντησιν τοῦ νυμφίου εἰσαγάγωσιν αὐτὸν παρὰ τῇ νύμφῃ καὶ παραδοθῶσιν εἶτα ἀκάθεκτοι εἰς τὰ τῆς χαρᾶς τοῦ εὐφροσύνου γεγονότος. Ἀλλὰ πάντως γινώσκουσαι αἱ μωραὶ αὗται παρθένοι ὅτι ἡ ἀπάντησις τοῦ νυμφίου καὶ ἡ προπομπὴ αὐτοῦ εἰς τὸν νυμφῶνα ἀπαιτεῖ λύχνους καὶ δὴ ὡς εἰκὸς ἀνημμένους, δι' ὃ καὶ λαβοῦσαι τοιούτους μεθ' ἑαυτῶν, ἐπιλανθάνονται αὗται ἢ μᾶλλον παραμελοῦσι θεωροῦσαι τρόπον τινὰ ἐπουσιῶδες, νὰ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον, ἢ λαμβάνουσι ἴσως μόνον τὸ τυχὸν ἐν τοῖς λύχνοις εὕρισκόμενον ἀνεπαρκὲς δι' ἐνδεχομένην ἀπρόοπτον ἀνάγκην ἔλαιον. Ἡ ἀσύνετος αὐτῶν αὕτη πρᾶξις συνεπάγεται κατὰ τὴν παραβολικὴν τοῦ Κυρίου διήγησιν ἀπροσδόκητον ὅλως τραγικὸν δι' αὐτὰς ἀποτέλεσμα. Καταληφθεῖσαι αὗται ἄνευ ἐλαίου τὴν στιγμὴν τῆς ἐξόδου πρὸς προὔπαντησιν τοῦ νυμφίου καὶ αἰσχυρόμεναι, ὅπως μετάσχωσι τῆς πομπῆς κρατοῦσαι ἐσβεσμένους τοὺς λύχνους αὐτῶν, ἢ ἀπαιρητῶς ἀναγκαίου ὄντος ὅπως οἱ μετέχοντες τῆς συνοδείας τοῦ νυμφίου κρατῶσιν ἀνημμένους τοὺς λύχνους, σπεύδουσι πρὸς προμήθειαν ἐλαίου, ἀλλὰ καθυστεροῦσιν οὕτω, καὶ κλεισθείσης τῆς θύρας τοῦ νυμ-

φῶνος παραμένουσιν ἔξω, εἰς μάτην κρούουσαι καὶ ζητοῦσαι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτόν. Εἰς τὰς ἀγωνιώδεις φωνὰς αὐτῶν **Κύριε Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν** ἀπαντᾷ ἔσωθεν ἀποφασιστικῶς ὁ νυμφίος **οὐκ οἶδα ὑμᾶς**, ὥσει λέγων, μὴ ἰδὼν ὑμᾶς ἐν τῇ συνοδείᾳ τῆς ὑποδοχῆς μου δὲν ἀναγνωρίζω ὑμᾶς ὡς νομίμους συμμετόχους τῆς γαμηλίου πομπῆς, κατ' ἀκολουθίαν θεωρῶ ὑμᾶς ξένα πρόσωπα, μὴ δικαιοῦμενα νὰ εἰσέλθωσι καὶ μετάσχωσι τῆς πανηγύρεως τῶν γάμων μου. Κατησχυμέναι καὶ τεθλιμμέναι ἀπεχώρησαν ὡς εἰκὸς οἴκαδε αἱ παρθένοι αὗται, ὃν τρόπον πολλῶ μᾶλλον θὰ θλιβῇ καὶ κατασυχυνθῇ ὁ κατὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως μέλλων διὰ τὸ ἀπαράσκευον αὐτοῦ νὰ ἀκούσῃ τὴν φοβερὰν ὁμολογίαν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Οὐρανίου Δικαστοῦ **οὐκ οἶδα ὑμᾶς, οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ· οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν** (Μτθ. Ζ' 23) καὶ νὰ ἀποκλεισθῇ οὕτω τῶν γάμων αὐτῆς τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Ὅθεν δικαίως περαίνων τὴν τοσοῦτῃ ὥραιαν καὶ τοσοῦτῃ παθητικὴν ἅμα ταύτην παραβολὴν προστίθῃσι ρητῶς λέγων: **Γρηγορεῖτε ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται**, ὥσει λέγων ὅτι οὐδεμία ἄλλη σκέψις, οὐδεμία φροντίς δεόν νὰ ἀπορροφᾷ ἡμᾶς ἐν τῷ βίῳ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἀποκοιμίζῃ τρόπον τινὰ ἡμᾶς, νὰ περιάγῃ ἄλλαις λέξεσιν ἡμᾶς εἰς τὸ σημεῖον, ὥστε νὰ ἐκφεύγῃ τοῦ νοεροῦ ἡμῶν ὄμματος τὸ τελικὸν πάντων κατάντημα, ἢ πρὸ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ ἀπόδοσις λόγου τῶν πεπραγμένων ἡμῶν.

Στίχ. 1. **Τότε.** Κατὰ τὰ παρὰ τῷ ἱ. Εὐαγγελιστῇ (παρ' ᾧ ἀμέσως ἀνωτέρω ἡ παραβολὴ τοῦ φρονίμου καὶ κακοῦ δούλου) συμφοραζόμενα διὰ τοῦ χρονικοῦ τούτου (**τότε**) συνδέσμου ὑπαινίσσεται ὁ Κύριος τὴν ἡμέραν τῆς δευτέρας Αὐτοῦ ἐνδόξου ἐπιφανείας.

Ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις. Ὁ λό-

γος ἐνταῦθα (οὐχὶ περὶ τῆς ἐπὶ γῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν Οὐρανῶν, ἣν συναποτελοῦσιν οἱ πιστοί, ἀόρατον κύριον καὶ βασιλέα ἔχοντες τὸν ἐν οὐρανοῖς Χριστὸν καὶ Θεόν, οὗτινος τῷ θελήματι κατακολουθοῦσιν οὗτοι, ἀλλὰ) περὶ τῆς τετελειωμένης ταύτης βοσιλείας ἐν Οὐρανοῖς κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος, ἐν ᾗ οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς φωστῆρες τυγχάνοντες τῆς μακαρίας ἀμοιβῆς τῶν ἐπὶ γῆς εὐσεβῶν καὶ θεαρέστων πράξεων αὐτῶν. Πρὸς τὴν τοιαύτην βασιλείαν, ἄλλαις λέξεσιν ἐνταῦθα, πρὸς τὸν τρόπον τῆς μετοχῆς ἐν αὐτῇ θὰ εἶνε ὁμοία ἢ κατωτέρω διαγραφομένη ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραβολικὴ εἰκὼν. Ὅπερ δηλοῖ ὅτι, ὅτι συνέβη εἰς τὰς μωρὰς καὶ φρονίμους παρθένους θὰ συμβῇ καὶ εἰς πάντα ὅστις θὰ εὐρεθῇ τὴν στιγμήν ἐκείνην οὐχὶ προσηκόντως παρεσκευασμένος. Παρομοιάζονται δὲ οἱ πιστοὶ πρὸς παρθένους πάντως ἔνεκα τῆς παρομοιώσεως τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν πρὸς γάμους, ἄλλαις λέξεσιν ἐπειδὴ ἡ συνυφανθεῖσα ὑπόθεσις ἀπῆται καὶ κατὰ τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθιμα τὴν παρουσίαν παρθένων ὑποδεχομένων κατ' ἐξοχὴν τὸν νυμφίον, οὗ πυκνὰ ἀποτελεῖ λαμπρὰν εἰκόνα ὁ Κύριος. Ὁ ἀριθμὸς 10 ὀφείλεται ἴσως εἰς τὸν συνῆθη, εἰς τὸν ἐλάχιστον τοῦλάχιστον ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν, ἀριθμὸν τῶν παρθένων. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐποιοῦντο περὶ πολλοῦ οἱ Ἰουδαῖοι.

Τὰς λαμπάδας. Ἐκ τῆς μνείας ἐλαίου, ἀναγκαίου δι' αὐτάς, δηλὸν ὅτι πρόκειται περὶ λύχνων, ἐξηρητημένων ἢ ἄλλως τοποθετημένων ἐπὶ ράβδων καὶ κρατουμένων ὅπως δὴποτε ὑψηλά.

Ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Ἄν ὑπὸ τὸ ἐξῆλθον τοῦτο τῆς παραβολικῆς διηγήσεως νοεῖται ἢ ἐκ τῶν ιδίων αὐτῶν (τῶν παρθένων) ἔξοδος ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ἢ ἢ ἀπὸ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης (ὅπου αὐταὶ συνεκεντρώθησαν) ἔξοδος πρὸς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου ἐρχομένου δὲν εἶνε σαφὲς δηλόν.

Στίχ. 2. Φρόνιμοι . . . μωραί. Δηλὸν ἐκ τῆς παραβολικῆς διηγήσεως ὅτι **φρόνιμος** εἶνε ὁ ἐγκαίρως παρασκευαζόμενος, **μωρὸς** δὲ ὁ ἀπρονόητος. Ὅπου δὲ πρόκειται, ὡς ἐνταῦθα, περὶ τῶν ὧλων, περὶ αὐτῆς τῆς αἰωνίου μετὰ θάνατον τύχης καὶ καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, φανερόν ὅπως σημανσίαν ἔχει ἢ ἐν τῇ ἐγκαίρῳ προπαρασκευῇ πρὸς ταύτην συνισταμένην φρόνησιν, ὡς καὶ τάνάπαλιν ἢ μωρία καὶ ἀπρονουσία.

Στίχ. 3. Οὐκ ἔλαβον μεθ' ἐαυτῶν ἔλαιον. Θὰ νοηθῇ ὅτι δὲν ἔλαβον ὅλως μεθ' ἐαυτῶν ἔλαιον, ὅτε ἡ κουφότης καὶ ἀπρονουσία τῶν

μωρῶν παρθένων παρίσταται μεγαλυτέρα, ἢ ὅτι πρὸς τῷ ἐν τοῖς μικροῦ συνήθως περιεχομένου ἀρχαίοις λυχνίσκοις ὑπαρχούσῃ ποσότητι ἐλαίου δὲν ἔλαβον ἐπὶ πλέον ἐν ἰδίοις πρὸς τοῦτο ἀγγεῖοις δι' ἐνδεχομένην τυχὸν ἀπρόοπτον περίπτωσιν, οἷα πράγματι καὶ παρουσίασεν. «Ἐλαιον δὲ φησὶ τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν περὶ τοὺς δεομένους βοήθειαν». Χρυσ.

Στίχ. 5. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου. Ὁ λόγος δὲν δηλοῦται, ὡς ἄλλως τε καὶ περιττός. Ἀλλ' ἡ χρονοτριβὴ ἀκριβῶς αὕτη συντελεῖ, ὅπως καὶ τὸ τυχὸν ἐν ταῖς λαμπάσι τῶν μωρῶν ὑπάρχον ἔλαιον, (ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὑπῆρχε) σύναμα δὲ, ὅπως καταλαμβανόμεναι ὑπὸ τοῦ ὕπνου καταληφθῶσιν ἐξαπίνης ὑπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ νυμφίου, καὶ μὴ προλάβωσι νὰ προμηθευθῶσι τὸ ἐλλείπον αὐταῖς ἔλαιον.

Ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. Κεκοπιακυῖαι, ὡς εἰκός, ἐκ τῶν ἡμερινῶν ἔργων, δὸς δ'εἶπεν καὶ ἐκ τοῦ προσθέτου κόπου τῆς διὰ τὸν γάμον ἐτοιμασίας αὐτῶν.

Στίχ. 6. Κραυγὴ γέγονεν. Ὑπὸ τινων τῶν οἰκείων, ὡς εἰκός, τῆς νύμφης ἀγρύπνως ἀναμενόντων τὸν νυμφίον καὶ διακρινάντων ἐξ ἀποστάσεώς τινος τὴν προσέγγισιν τῆς συνοδείας αὐτοῦ.

Στίχ. 7. Ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Ἀπέκοψαν δηλ. καὶ ἐκάθησαν τοὺς μήκητας (τὰ φυτόλια) καὶ ἐνέχεον ἔλαιον.

Στίχ. 8. Αἱ δὲ μωραὶ τοῖς φρονίμοις εἶπον. «Πάλιν αὐτάς μωρὰς καλεῖ δεικνύς ὅτι οὐδὲν μωρότερον τῶν ἐνταῦθα χρηματιζομένων, καὶ γυμνῶν ἀπιόντων ἐκεῖσε.» Χρυσ.

Σβέννυνται. Ἐλλείπει ἐλαίου.

Στίχ. 9. Μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν. Ὑποτίθεται, ὡς ἐπόμενον εἶνε, εἰλικρινῆς ἢ τοιαύτη ἀπάντησις τῶν φρονίμων καὶ προνοητικῇ, προϋποθέτουσα κατ' ἀνάγκην ὅτι ἡ προϋπάντησις θὰ παρετείνετό πως, ὅτε ἐλλείπει ἐπαρκοῦς ἐλαίου εἰς τὰς λαμπάδας πασῶν τῶν παρθένων (ἂν αὐταὶ κατενέμοντο τὸ παρὰ ταῖς φρονίμοις μόναις ὑπάρχον) θὰ ἐσβέννυντο πᾶσαι.

Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἐαυταῖς. Δέον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι παρὰ τὸ προκεχωρηκὸς τῆς ὥρας (μέση νύξ) ἦτο δυνατόν νὰ προμηθευθῶσιν αἱ μωραὶ παρθένοι ἔλαιον παρὰ τῶν πωλούντων. Γνωστὸν ὅτι καὶ νῦν ἔτι παρ' ἡμῖν ἐν κωμοπόλεσιν ἰδίᾳ ἢ καὶ ἐν ἀποκέντροις πῶς συνοικίαις μεγαλοπόλεων οἱ πωληταὶ τοιούτων εἰδῶν (παντοπωλᾶι) κατοικοῦσιν ἄνωθεν τῶν καταστημάτων

αὐτῶν ἢ καὶ ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀσμένως πολλοὶ αὐτῶν πωλοῦσι καὶ νυκτὸς ἀφυπνιζόμενοι ὑπὸ τοῦ πελάτου.

Στίχ. 10. *Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι.* Ἡ πομπὴ τοῦ νυμφίου ἀπεδείχθη οὕσα ἐγγύτερον, ἢ ὥστε νὰ προλάβωσιν αὐτὴν αἱ μωραὶ πρὸ τῆς εἰς τὴν οἰκίαν εἰσόδου αὐτῆς. Τῶν ἐρμηνευτῶν τινες ἐμβλέποισι καὶ ἐν τούτῳ τὴν μωρίαν τῶν παρθένων τούτων, αἵτινες ἂν ἦσαν φρονιμώτεραι, μὴ λαβοῦσαι ἅπαξ μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον καὶ μὴ δυνηθεῖσαι νὰ προμηθευθῶσι προχείρως, ἔπρεπε νὰ προτιμήσωσι νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν πομπὴν κρατοῦσαι ἐσβεσμένας τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἢ νὰ πάθωσιν ὅτι ἔπαθον, ὅπερ ἡδύναιτο νὰ προῖδωσιν ὅτι δὲν ἦτο ἀπίθανον νὰ συμβῇ. Κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς τούτους ἡ σπουδὴ τῶν μωρῶν παρθένων ὅπως τηρήσωσι πάντας τοὺς τύπους συνεπήγαγε τὴν ἀπόκλεισιν αὐτῶν τῶν γάμων, ὅπερ διδάσκει ὁπόσον ὀλεθρία εἶνε πολλάκις ἡ εἰς τοὺς τύπους προσκίλλησις ὁσάκις οὗτοι δύνανται νὰ βλάψωσι τὴν οὐσίαν.

Καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Προδηλοῦται οὕτω ἡ ἀπόκλεισις τῶν γάμων τῶν μωρῶν παρθένων.

Στίχ. 12. *Ἀμὴν* (Ἑβραϊκὸν=ἀληθῶς, τῷ ὄντι) *λέγω ὑμῖν.* Ἐπίσημος διαβεβαίωσις.

Στίχ. 13. *Γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ἣ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.* Τὸ διδακτικὸν συμπέρασμα τῆς ὅλης παραβολικῆς διηγήσεως. Ἐγρηγορσις συνισταμένη ἐνταῦθα κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν ἔγκαιρον προπαρασκευὴν εἶνε τὸ ἀπαραιτήτον καὶ σωτήριον ἅμα καθῆκον παντὸς χριστιανοῦ, ὅπως μὴ ζῶν τυχὸν ἢ ἀνιστάμενος ἐκ νεκρῶν κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κοινῆς κρίσεως ἀποκλεισθῇ τῶν γάμων τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας.	Σελ.
Αἱ παραβολαί. Εἰσαγωγικά	5
Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως.	11
Ἡ παραβολὴ τῶν ζιζανίων	27
Ἡ παραβολὴ τῆς σαγῆνης	34
Ἡ παραβολὴ τοῦ κεκρυμμένου θησαυροῦ καὶ τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου	37
Ἡ παραβολὴ τοῦ κόκκου τοῦ συνάπεως καὶ τῆς ζύμης	43
Ἡ παραβολὴ τῆς βιθμιαίας αὐξήσεως τοῦ σπόρου	49
Ἡ παραβολὴ τοῦ ἐγωιστοῦ καὶ ἀσυμπαθοῦς γείτονος	54
Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀδίκου κριτοῦ.	57
Ἡ παραβολὴ τοῦ δούλου	60
Ἡ παραβολὴ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος	64
Ἡ παραβολὴ τῶν ταλάντων	69
Ἡ παραβολὴ τῶν δύο χρεωφειλετῶν	79
Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀπολωλότος προβάτου, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς, καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ	87
Ἡ παραβολὴ τῶν υἱῶν τοῦ νυμφῶνος, τοῦ ἐπιβλήματος τοῦ παλαιοῦ, καὶ τοῦ νέου οἴνου	101
Ἡ παραβολὴ τοῦ ἐσχάτου τόπου ἐν τοῖς γάμοις καὶ ἡ τοῦ Φαρισαίου καὶ Τελώνου	108
Ἡ παραβολὴ τοῦ μεγάλου δείπνου	116
Ἡ παραβολὴ τοῦ φιλανθρώπου Σαμαρείτου.	125

Οκτώβριος

Σελ.

Ἡ παραβολὴ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας	133
Ἡ παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου	141
Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀνηλεοῦς δούλου	151
Ἡ παραβολὴ τῶν παιζόντων ἐν τῇ ἀγορᾷ παιδίων	157
Ἡ παραβολὴ τῆς ἀκάρου συκῆς	163
Ἡ παραβολὴ τῶν δύο τέκνων	167
Ἡ παραβολὴ τῶν κακῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ τοῦ ἀποδοκιμασθέντος λίθου	172
Ἡ παραβολὴ τῶν κεκλημένων εἰς τοὺς γάμους	184
Ἡ παραβολὴ τοῦ πιστοῦ καὶ φρονίμου δούλου καὶ τοῦ κακοῦ δούλου	192
Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων	198

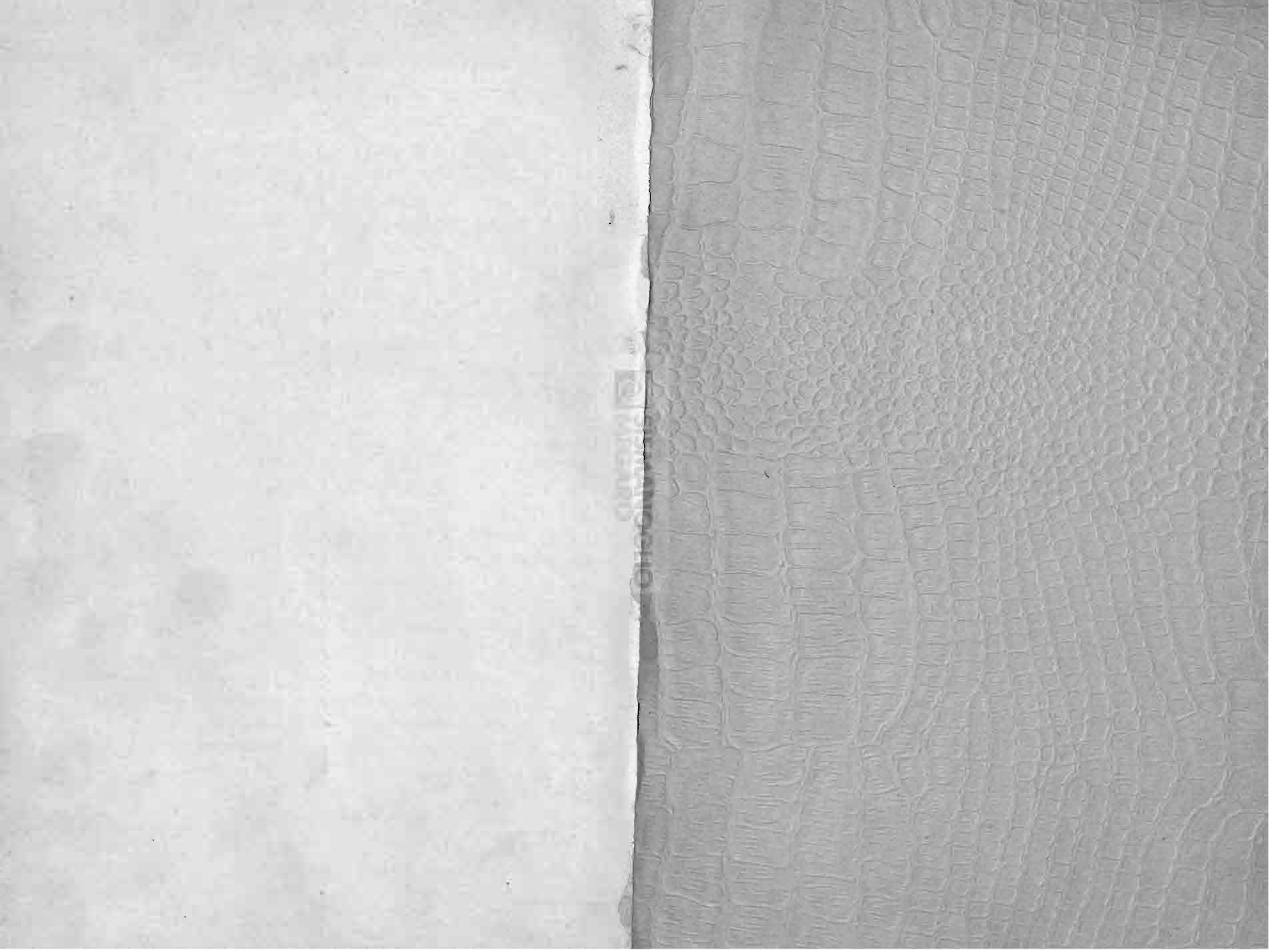

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	Στίχ.				
18	2	ἄνωθεν	δὲν δύναται νὰ	γράφε	δὲν δύναται ἢ νὰ
23	3	κάτωθεν	ὀφείλοντο	»	ἀφείλοντο
26	10	»	τὸν νόμον	»	τὸν γόμον
29	3	ἄνωθεν	λελήματος	»	θελήματος
30	11	κάτωθεν	συνλείας	»	συντελείας
32	15	»	οἱ μέλλοτες	»	εἰ μέλλοιτε
38	2	»	σημ. πλείστοι	»	πλείστου
40	1	ἄνωθεν	ἡ ἀνάπτυξις	»	ἡ ἀνάδειξις
46	4	»	ἐκφράσεις	»	ἐκφράσεως
47	13	»	ποιότητος	»	ποσότητος
49	2	κάτωθεν	καὶ ὅτι	»	ὅτι καὶ
58	4	»	διὰ ἀναβολὴν	»	καὶ ἀναβολὴν
61	12	»	ἀμοιβῶς	»	ἀμοιβῆς
70	11	»	τῶν ἢ ἐρ-	»	τῶν ἐρ-
71	2	ἄνωθεν	οἵτινες πάντες	»	οἵτινες πάντες ἔργον κύριον
75	5	»	σύνθεσις	»	σύνδεσις
83	13	κάτωθεν	ἀνακαινιζομένην	»	ἀνακαινιζομένων
91	12	ἄνωθεν	ἐκδηλούμενον	»	ἐκδηλουμένην
94	13	»	ἀναγνώσῳσι	»	ἀνιχνεύσῳσι
97	15	»	πρὸς τὸν Κύριον	»	πρὸς τὸν Κύριον τῶν ἀμαρ-
116	12	κάτωθεν	ἔρχεσθαι	»	ἔρχεσθε [τωλῶν
118	2	»	πληρῶν	»	πληροῦν
120	15	»	προσχόντες	»	προσσχόντες
125	13	»	φιλιπτώχου Σαμ.	»	φιλανθρώπου Σαμ.
138	15	»	ἐμποιοῦσι	»	ἐμποιοῦση
160	12	ἄνωθεν	ὑπενισσόμενον	»	ὑπαινισσόμενον
177	12	κάτωθεν	ἐπὶ τοῦ Θεοῦ	»	ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.

Τιμᾶται Γροσίων 12.

MANOGLIO